

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

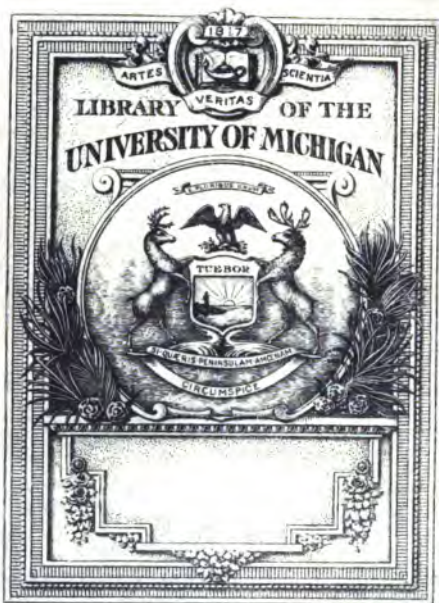
We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

THE GIFT OF
Chelsea Methodist Home

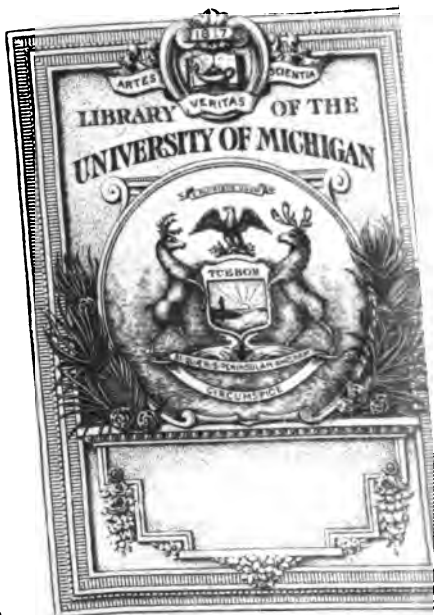
J. Schrader

878

C7

1783

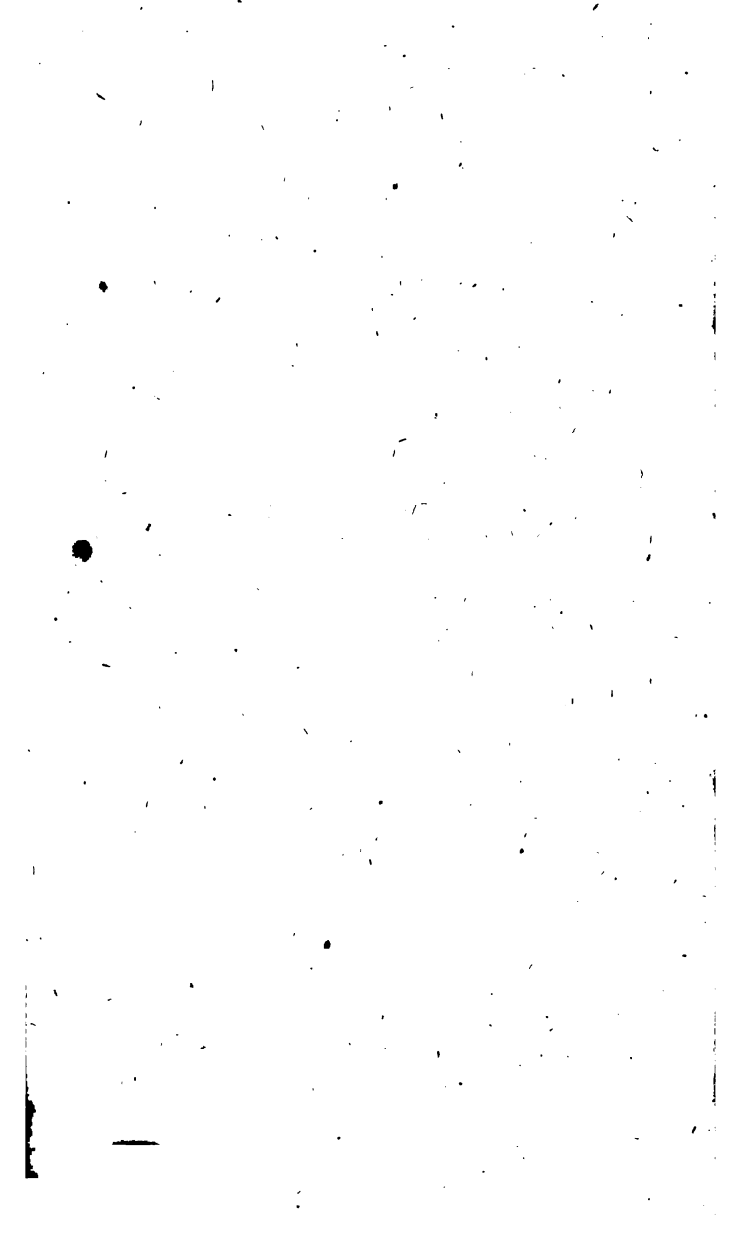
V. 13-14

THE GIFT OF
Chelsea Methodist Hor

J. Lehra

C
I
V

M. TULLII
CICERONIS
OPERA OMNIA.

TOMVS DECIMVS TERTIVS.

Inuenit
Epistolae ad Allicum lib. XIV

1875

M. TULLII
CICERONIS
OPERA

QVAE SVPERSVNT
OMNIA

SECVNDVM OPTIMAS NOVISSIMASQVE
EDITIONES.

VOLV MEN DECIMVM TERTIVM.

MANNHEMII,
Cura & Sumptibus Societatis literatae
MDCCLXXXIV.

St
Chesee Methodist
Home
4-2-45

11

M. TVLLII CICERONIS
EPISTOLARVM

AD
ATTICVM
LIBER I.

(2163) CICERO ATTICO SAL.

X

1-10-76
t
o
2
I. PETITIONIS nostræ, quam tibi sum-
mæ curæ esse sclo, hujusmodi ratio est, quod
adhuc conjectura provideri possit. Prensat
unus P. Galba. sine fuce ac fallaciis, more
majorum, negatur. Ut opinio est hominum,
non aliena rationi nostræ fuit illius hæc præ-
propera prenatio. Nam illi ita negant vulgo,
ut mihi se debere dicant. Ita quiddam spero
nobis præfici, cum hoc percrebrescit, pluri-
mos nostros amicos inveniri. Nos autem ini-
tium prenandi facere cogitaramus eo ipso
tempore, quo tuum puerum cum his litteris
proficisci Cincius dicebat, in campo, comitiis
tribunitiis, a. d. XVI Kal. Sext. Competitores,
qui certi esse videantur, Galba, & Antonius,
& Q. Cornificius. Puto te in hoc aut. risisse,
aut ingemuisse, ut frontem ferias. Sunt, qui et-
iam Casoniam putent. Aquillium non arbitra-

mur, qui denegavit, & juravit morbum, & illud suum regnum judiciale opposuit. Catilina, si judicatum erit, meridie non lucere, certus erit competitor. De Aufidio, & de Palicano, non puto te exspectare dum scribam. De iis, qui nunc petunt, Cæsar certus putatur. Thermus cum Silano contendere existimatur; qui sic inopes & ab amicis & existimatione sunt, ut mihi videatur non esse ἀδύνατον, Curium abducere. Sed hoc præter me nemini videtur. Nostri rationibus maxime conducere videtur, Thermum fieri cum Cæsare. Nemo est enim ex iis, qui nunc petunt, qui, si in nostrum annum reciderit, firmior candidatus fore videatur; propterea quod curator est viæ Flaminiae, quæ tum erit absoluta. Sane facile eum [liberi] Ἰερμὸν ciceri [consuli] accuderint. Petitorum hæc est adhuc informata cogitatio. Nos in omni munere candidatorio fungendo summam adhibebimus diligentiam: & fortasse, quoniam videtur in suffragiis multum posse Gallia, cum Romæ a iudiciis forum refrixerit, excurremus mense Septembri legati ad Pisonem, ut Januario revertamur. Cum perspexero voluntates nobilium, scribam ad te. Cetera spero prolixa esse, his duntaxat urbanis competitoribus.

Illam manum tu mihi cura ut præstes, quoniam propius abes, Pompeji, nostri amici. nega me ei iratum fore, si ad mea comitia non venerit. Atque hæc hujusmodi sunt. Sed est, quod abs te mihi ignosci pervelim. Cæcilius, avunculus tuus, a P. Vario cum magna pecunia fraudaretur, agere cœpit cum ejus fratre, Caninio Satrio, de iis rebus, quas eum dolo malo mancipio accepisse de Vario diceret. Una agebant ceteri creditores, in quibus erat Lucullus, & P. Scipio, & is, quem putabant magistrum fore, si bona venirent, L. Pontius. Verum hoc ridiculum est, de magistro nunc cognoscere. Rogavit me Cæcilius, ut adessem contra Satrium. Dies fere nullus est, quin hic Satrius domum meam ventitet. observat L. Domitium maxime: me habet proximum. fuit & mihi & Q. fratri magno usui in nostris petitionibus. Sane sum perturbatus, cum ipsius Satrii familiaritate, tam Domitii, in quo uno maxime ambitio nostra nititur. Demonstravi hæc Cæcilio: simul & illud ostendi, si ipse unus cum illo uno contenderet, me ei satisfacturum fuisse: nunc in causa universorum creditorum, hominum præsertim amplissimorum, qui sine eo, quem Cæcilius suo nomine perhiberet,

facile causam communem sustinerent, sequum esse, eum & officio meo consulere, & tempori, durius accipere hoc mihi visus est, quam vellem, & quam homines belli solent; & postea proprus ab instituta nostra paucorum dierum consuetudine longe refugit. Abs te peto, ut mihi hoc ignoscas, & me existime humanitate esse prohibitum, ne contra amici summam existimationem miserrimo ejus tempore venirem; cum is omnia sua studia & officia in me contulisset. Quod si voles in me esse durior, ambitionem putabis mihi obstitisse. Ego autem arbitror, etiam si id fit, mihi ignoscendum esse; ἐπει δὲ ἔχ' ἰσθμίων ἔδδ' βοείην. Vides enim, in quo cursu sumus, & quam omnes gratias non modo retinendas, verum etiam acquirendas putemus. Spero tibi me causam probasse: cupio quidem certe. Hermathena tua valde me delectat, & posita ita belle est, ut totum gymnasium ἡλὲ ἐνάδην esse videatur. Multum te amamus.

CICERO ATTICO S.

XI
3. L. Julio Cæsare, C. Marcio Figulo consulibus, filiole me auctum scito, salva Terentia. Abs te tam diu nihil litterarum? Ego de meis ad te rationibus scripsi antea

diligenter. Hoc tempore Catillinam, competitorum nostrum, defendere cogitamus. Iudices habemus, quos volumus, summa accusatoris voluntate. Spero, si absolutus erit, conjunctiorem illum nobis fore in ratione petitionis: sin aliter acciderit, humaniter feremus. Tuo adventu nobis opus est maturo: nam profus summa hominum est opinio, tuos familiares, nobiles homines, adversarios honoris nostro fore. ad eorum voluntatem mihi conciliandam maximo te mihi usui fore video. quare Januario mense, ut constituisti, cura ut Romæ sis.

(67) CICERO ATTICO S.

VIII

3. AVIAM tuam scito desiderio tui mortuam esse, & simul, quod verita sit, ne Latine in officio non manerent, & in montem Albanum hostias non adducerent. ejus rei consolationem ad te L. Saufejum missurum esse arbitror. Nos hic te ad mensem Januarium expectamus, ex quodam rumore, an ex litteris tuis ad alios missis? nam ad me de eo nihil scripsisti. Signa, quæ nobis curasti, ea sunt ad Cajetam exposita. nos ea non vidimus. neque enim exeundi Roma potestas nobis fuit. Misimus qui pro vectura

8 EPIST. AD ATTICVM

facile causam communem sustinerent, ac quum esse, cum & officio meo consulere, & temperi, durius accipere hoc mihi visus est, quam vellem, & quam homines belli solent; & postea prorsus ab instituta nostra paucorum dierum consuetudine longe refugit. Abs te peto, ut mihi hoc ignoscas, & me existimes humanitate esse prohibitum, ne contra amici summam estimationem miserrimo ejus tempore venirem; cum is omnia sua studia & officia in me contulisset. Quod si voles in me esse durior, ambitionem putabis mihi obstitisse. Ego autem arbitror, etiamsi id sit, mihi ignoscendum esse; ἐπειδὴ ἔχ' ἱερήιον ἐπὶ βερίη. Vides enim, in quo cursu sumus, & quam omnes gratias non modo retinendas, verum etiam acquirendas putemus. Spero tibi me causam probasse: cupio quidem certe. Hermathena tua valde me delectat, & posita ita belle est, ut totum gymnasium ἡλικὸν ἐνάδμα esse videatur. Multum te amamus.

XI

CICERO ATTICO 5.

3. L. Julio Cesare, C. Marcio Figulo consularibus, filiole me auctum scito, salva Terentia. Abs te tam diu nihil litterarum? Ego de meis ad te rationibus scripsi antea

diligenter. Hoc tempore Catilinam, competitorum nostrum, defendere cogitamus. Iudices habemus, quos volumus, summa accusatoris ^{discretionibus} voluntate. Spero, si absolutus erit, conjunctiorem illum nobis fore in ratione petitionis: sin aliter acciderit, humaniter feremus. Tuo adventu nobis opus est maturo: nam prorsus summa hominum est opinio, tuos familiares, nobiles homines, adversarios honoris nostro fore, ad eorum voluntatem mihi conciliandam maximo te mihi usui fore video. quare Januario mense, ut constitui, cura ut Romæ sis.

(67) CICERO ATTICO S.

VIII

3. AVIAM tuam scito desiderio tui mortuam esse, & simul, quod verita sit, ne Latine in officio non manerent, & in montem Albanum hostias non adducerent. ejus rei consolationem ad te L. Saufejum missurum esse arbitror. Nos hic te ad mensem Januarium expectamus, ex quodam rumore, an ex litteris tuis ad alios missis? nam ad me de eo nihil scripsisti. Signa, quæ nobis curasti, ea sunt ad Cajetam exposita. nos ea non vidimus. neque enim exeundi Roma potestas nobis fuit. Misimus qui pro vectura

funt, ex illo accidebant. Quare non dubito, quin tibi quoque id molestum fit, cum & meo dolore moveare, & ipse omni virtute, officioque ornatissimum, tuique & sua sponte, & meo sermone amantem, affinem, amicumque amiseris. Quod ad me scribis de sorore tua; testis erit tibi ipsa, quantæ mihi curæ fuerit, ut Quinti fratris animus in eam esset is, qui esse deberet. quem cum esse offensio-rem arbitrarer, eas litteras ad eum misi, quibus & placarem ut fratrem, & monerem ut minorem, & objurgarem ut errantem. Itaque ex illis, quæ postea sæpe ab eo ad me scripta sunt, confido ita esse omnia, ut & oporteat, & velimus. De litterarum missio-
ot in 20 ne sine causa abs te accusor. nunquam enim a Pomponia nostra certior sum factus, esse, quin litteras dare possem. Porro autem neque mihi accidit, ut haberem, qui in Epirum proficisceretur; neque dum te Athenis esse audiebamus. De Acutiliano autem negotio quod mihi mandaras, ut primum a tuo digressu Romam veni, confeceram: sed accidit, ut & contentione nihil opus esset, & ut ego, qui in te satis consilii statuerim esse, malletm Peducæum tibi consilium per litteras, quam me dare. Etenim cum multos die

atres meas Acutillo dedissem, (cujus sermo-
 nis genus tibi notum esse arbitror,) non mihi
 grave duxissem scribere ad te de illius queri-
 moniis, cum eas audire, quod erat subodio-^{zenuhuf}
sum, leve putassem. Sed abs te ipso, qui me ^{zenuhuf}
 accusas, unas mihi scito litteras redditas esse,
 cum & otii ad scribendum plus, & faculta-
 tem dandi majorem habueris. Quod scribis,
 etiam si cuius animus in te esset offensior, a
 me recolligi oportere; ^{zenuhuf} quid dicas: neque id
^{zenuhuf} neglexi: sed est miro quodam modo affectus.
 Ego autem, quæ dicenda fuerunt de te, non
 præterii. quid autem contendendum esset,
 ex tua putabam voluntate statuere oportere;
 quam si ad me perscripseris, intelliges me
 neque diligentio rem esse voluisse, quam tu
 esses, neque negligentio rem fore, quam tu
 velis. De Tadiana re, mecum Tadius lo-
 cutus est, te ita scripisse, nihil esse jam,
 quod laboraretur, quoniam hereditas usu-^{zenuhuf}
capta esset. Id mirabamur te ignorare, de
 tutela legitima, in qua dicitur esse puella,
 nihil usucapi posse. Epiroticam emtionem
 gaudeo tibi placere. Quæ tibi mandavi, &
 quæ tu intelliges convenire nostro Tusculano,
 velim, ut scribis, cures, quod sine molestia
 tua facere poteris. Nam nos ex omnibus mo-

læssis & laboribus uno illo in loco conquiescimus, quo fratrem quotidie expectamus. Terentia magnos articulorum dolores habet, & te, & sororem tuam, & matrem maxime diligit, salutemque tibi plurimam adscribit, & Tulliola, deliciæ nostræ. Cura, ut valeas, & nos ames, & tibi persuadeas, te a me fraterne amari.

II (2. u. 69) CICERO ATTICO S.

6. **N**ON committam posthac, ut me accusare de epistolarum negligentia possis. tu modo videto, in tanto otio ut par mihi sis. Domum Rabirianam Neapoli, quam tu jam dimensam & exædificatam animo habebas, M. Fontejus emit H - S CCCCXXX. id te scire volui, si quid forte ea res ad cogitationes tuas pertineret. Q. frater, ut mihi videtur, quo volumus animo est in Pomponiam, & cum ea nunc in Arpinatibus prædiis erat, & secum habebat hominem χρησομαθῆν, D. Turranium. Pater nobis decessit a. d. VIII Kalend. Decembr. Hæc habebam fere, quæ te scire vellem. Tu velim, si qua ornamenta πομπῆς reperire poteris, quæ loci sint ejus, quem tu non ignoras, ne prætermittas. Nos Tusculano ita delectamur, ut nobismetipsis

finem Murem
coll. vultu ejus
Hæc habebam

quæ Agrippæ
convenient

tum denique, cum illo venimus, placeamus.
 Quid agas omnibus de rebus, & quid acturus sis, fac nos quam diligentissime certiores.

6. 208) CICERO ATTICO S.

III

7. **A**PRVD matrem recte est, eaque nobis curæ est. L. Cincio H-S xxxcd constitui me curaturum Idibus Febr. Tu velim ea, quæ nobis emisse & parasse scribis, des operam, ut quamprimum habeamus: & velim cogites, id quod mihi pollicitus es, quemadmodum bibliothecam nobis conficere possis. omnem spem delectationis nostræ, quam, cum in otium venerimus, habere volumus, in tua humanitate positam habemus.

(a. n. 67) CICERO ATTICO S.

IV

8. **A**PRVD te est, ut volumus. mater tua & soror a me Quintoque fratre diligitur. Cum Acutillo sum locutus. is sibi negat a suo procuratore quidquam scriptum esse, & miratur istam controversiam fuisse, quod ille recusat satisdare, amplius abs te non peti. Quod te de Tadiano negotio decidisse scribis, id ego Tadio & gratum esse intellexi, & magnopere jucundum. Ille nostr amicus, vir
quæ hæc est res, quæ illi dicitur
Viridius fuit (Cicero) habuit.
duo copio
 mehercule optimus, & mihi amicissimus, sa-

ne tibi iratus est. Hoc, si, quanti tu aestimes, sciam, tum, quid mihi elaborandum sit, scire possim. L. Cincio H-S CCCC CCXCV pro signis Megaricis, ut tu ad me scripseras, curavi. Hermæ tui Pentelici cum capitibus æneis, de quibus ad me scripsisti, jam nunc me admodum delectant. Quare velim, & eos, & signa, & cetera, quæ tibi ejus loci, & nostri studii, & tuæ elegantiae esse videbuntur, quam plurima, quam primumque mittas, & maxime quæ tibi gymnasii xythique videbuntur esse. Nam in eo genere sic studio efferimur, ut abs te adjuvandi, ab aliis prope reprehendendi simus. Si Lentuli navis non erit, quo tibi placebit, imponito. Tulliola, deliciolæ nostræ, tuum munusculum flagitat, & me, ut sponso^{rem}, appellat. mihi autem abjurare certius est, quam dependere.

V C I C E R O A T T I C O S.

9. NIMIVM raro nobis abs te litteræ afferuntur; cum & multo tu facilius reperias, qui Romam profiscantur, quam ego, qui Athenas; & certius tibi sit, me esse Romæ, quam mihi, te Athenis. Itaque propter hanc dubitationem meam brevior hæc ipsa epistola est;

est; quod, cum incertus essem, ubi esses, nolebam illum nostrum familiarem sermonem in alienas manus devenire. Signa Megarica, & Hermas, de quibus ad me scripsisti, vehementer exspecto. Quidquid ejusdem generis habebis, dignum Academia tibi quod videbitur, ne dubitaris mittere, & arcae nostrae confidito. genus hoc est voluptatis meae; quae γυμνασιώδη maxime sunt, ea quaero. Lentulus naves suas pollicetur. peto abs te, ut haec cures diligenter. Chilius te rogat, & ego ejus rogatu, Εὐμολπιδῶν πάτρια.

(67) CICERO ATTICO S.

VI

10. CUM essem in Tusculano, (erit hoc tibi pro illo tuo, *Cum essem in Ceramico*), verumtamen cum ibi essem, Roma puer, a sorore tua missus, epistolam mihi abs te allatam dedit, nuntiavitque, eo ipso die post meridiem iturum, qui ad te proficisceretur. Eo factum est, ut epistolae tuae rescriberem aliquid; brevitatem temporis tam pauca cogeres scribere. Primum tibi de nostro amico placando, aut etiam plane restituendo polliceor. quod ego, etsi mea sponte ante faciebam, eo nunc tamen & agam studiosius, & contendam ab illo vehementius, quod tantam

ex epistola voluntatem ejus rei tuam perspi-
 cere videor. Hoc te intelligere volo, pergra-
 viter illum esse offensum; sed quia nullam
 video gravem subesse causam, magnopere
 confido, illum fore in officio & in nostra po-
 testate. Signa nostra, & Hermeracras, ut
 scribis, cum commodissime poteris, velim
 imponas, & si quod aliud οἰκείον ejus loci,
 quem non ignoras, reperies, & maxime,
 quæ tibi palæstræ, gymnasiique videbuntur
 esse. Etenim ibi sedens hæc ad te scribebam;
 ut me locus ipse admoneret. Præterea typos
 tibi mando, quos in tectorio atrii possim
 includere, & putealia figillata duo. Biblio-
 thecam tuam cave cuiquam despondeas,
 quamvis acrem amatorem inveneris. Nam
 ego omnes meas vindemiolas eo reservo, ut
 illud subsidium senectuti parem. De fratre,
 confido ita esse, ut semper volui & elabora-
 vi. multa signa sunt ejus rei; non minimum,
 quod soror prægnans est. De comitiis meis
 & tibi me permisisse memini, & ego jampridem
 hoc communibus amicis, qui te exspe-
 ctant, prædico: te non modo non arcessi a
 me, sed prohiberi; quod intelligam, multo
 magis interesse tua, te agere, quod agendum
 est hoc tempore, quam mea, te adesse comi-

in unum f. d.
 P. f. f. f. f. f.
 G. f. f. f. f. f.
 q. f. f. f. f. f.
 M. f. f. f. f. f.
 E. f. f. f. f. f.

D. f. f. f. f. f.
 G. f. f. f. f. f.
 M. f. f. f. f. f.
 E. f. f. f. f. f.
 P. f. f. f. f. f.
 G. f. f. f. f. f.
 M. f. f. f. f. f.
 E. f. f. f. f. f.

tuis. Proinde eo animo te velim esse, quasi mei negotii causa in ista loca missus esses. me autem eam & offendes erga te, & audies, quasi mihi, si qua parta erunt, non modo te praesente, sed per te parta sint. Tulliola tibi diem dat, sponforem appellat.

(67) CICERO ATTICO S. VII

II. **E**T mea sponte faciebam antea, & post duabus epistolis tuis, per diligentem in eandem rationem scriptis, magnopere sum commotus. Eo accedebat hortator assiduus Sallustius, ut agerem quam diligentissime cum Lucejo de vestra veteri gratia reconcilianda. Sed, cum omnia fecissem, non modo eam voluntatem ejus, quae fuerat erga te, recuperare non potui, verum ne causam quidem elicere immutatae voluntatis. Tametsi jaetat ille quidem illud tuum arbitrium, & ea, quae jam tum, cum aderas, offendere ejus animum intelligebam; tamen habet quidam profecto, quod magis in animo ejus insederit, quod neque epistolae tuae, neque nostra allegatio tam potest facile delere, quam tu praesens non modo oratione, sed tuo vultu illo familiari tolles, si modo tanti putabis id, quod, si me audies, & si humanitati tuae

constare voles, certe putabis. Ac, ne illud mirere, cur, cum ego antea significarem tibi per litteras, me sperare illum in nostra potestate fore, nunc idem videar diffidere; incredibile est, quanto mihi videatur illius voluntas ^{seculi} obstinatior, & in hac iracundia obfirmatior: sed hæc aut sanabuntur, cum veneris; aut ei molesta erunt, in utro culpa erit. Quod in epistola tua scriptum erat, me *practico* jam arbitrari designatum esse; scilicet, nihil tam exercitum esse nunc Romæ, quam candidatos, omnibus iniquitatibus; nec, quando futura sint comitia, sciri. verum hæc audies de Philadelpho. Tu velim, quæ Academicæ nostræ parasti, quamprimum mittas. mire quam illius loci non modo usus, sed etiam cogitatio delectat. Libros vero tuos cave cuiquam tradas, nobis eos, quemadmodum scribis, conserva. summum me eorum studium tenet, sicut odium jam ceterarum rerum; quas tu, incredibile est, quam brevi tempore quanto deteriores offensurus sis, quam reliquisti.

CICERO ATTICO S. *p. n. G.*

12. **T**EVCRIS illa lentum sane negotium: neque Cornelius ad Terentiam postea rediit.

opinor, ad Confidum, Axium, Selcium
confugiendum est. Nam a Cæcilio propinquū
minore centesimis nummum movere non pos-
sunt. Sed, ut ad prima illa redeam, nihil
ego illa impudentius, astutius, lentius vidi.

Libertum mitto: Tito mandavi: ἀγγεῖς atque
ἐναβολαί. sed nescio, an ταυτόμαλον ἡμῶν. Nam
mihi Pompejani prodromi nuntiant, aperte
Pompejum acturum, Antonio succedi oportere;
eodemque tempore ager prætor ad po-
pulum. Res ejusmodi est, ut ego, nec per
bonorum, nec per popularem existimatio-
nem, honeste possim hominem defendere;
nec mihi libeat, quod vel maximum est. Et-
enim accidit hoc, quod totum, cujusmodi
sit, mando tibi, ut perspicias. Libertum ego
habeo, sane nequam hominem; Hilarum di-
co, ratiocinatorem, & clientem tuum. De
eo mihi Valerius interpretes nuntiat, Chillus-
que se audisse scribit hæc: esse hominem cum
Antonio: Antonium porro in cogendis pecu-
niis distitare, partem mihi quæri, & a me
custodem communis quæstus libertum esse
missum. Non sum mediocriter commotus;
neque tamen credidi: sed certe aliquid ser-
monis fuit. totum investiga, cognosce, per-
spice, & nebulonem illum, si quo pacto po-

non nimis devinctam beneficio consulis. Tertius est Catulus: quartus (si etiam hoc quæris) Hortensius. Consul autem ipse parvo animo & pravo, tantum cavillator genere illo moroso, quod etiam sine dicacitate rideatur, facie magis, quam facetiis ridiculus, nihil agens cum republica, sejunctus ab optimatibus: a quo nihil speres boni reipublicæ, quia non vult; nihil metuas mali, quia non audet. Ejus autem collega & in me perhonorificus, & partium studiosus, ac defensor bonarum. quinimmo leviter inter se dissident. Sed vereor, ne hoc, quod infectum est, ferpat longius. credo enim te audisse, cum apud Cæsarem pro populo fieret, venisse eo muliebri vestitu virum; idque sacrificium cum virgines instaurassent, mentionem a Q. Cornificio in senatu factam: (is fuit princeps; ne tu forte aliquem nostrum putes;) postea rem ex senatusconsulto ad pontifices relatum, idque ab illis nefas esse decretum: deinde senatusconsulto consules rogationem promulgasse, uxori Cæsarem nuntium remisisse. In hac causa Piso, amicitia P. Clodii ductus, operam dat, ut ea rogatio, quam ipse fert, & fert ex senatusconsulto, & de religione, antiquetur. Messalla vehementer adhuc agit

*Enigmas
Quis est
Dicantur
in v.*

*Quis est
P. Clodius*

severe. boni viri precibus Clodii removen-
 tur a causa; operæ comparantur; nosmet-
 ipsi, qui Lycurgei a principio fuissetus, ^{hominis non}
 quotidie demitigamur. instat & urget Cato, ^{esse conuicti,}
 Quid multa? vereor, ne hæc, neglecta a bo- ^{quorum uis, non}
 nis, defensa ab improbis, magnorum rei ^{quis magis esse}
 publicæ malorum causa sint. Tuus autem ^{collatur:}
 ille amicus, (scin' quem dicam? de quo tu ^{Impet.}
 ad me scripsisti, posteaquam non auderet re-
 prehendere, laudare cœpisse,) nos, ut osten-
 dit, admodum diligit, amplectitur, amat,
 aperte laudat; occulte, sed ita, ut perspi-
 cum sit, invidet. nihil come, nihil simplex,
 nihil τοῖς πολιτικοῖς honestum, nihil illustre,
 nihil forte, nihil liberum. Sed hæc ad te
 scribam alias subtilius. nam neque adhuc
 mihi fatis nota sunt; & huic terræ filio, ^{ut}
 scio cui, committere epistolam tantis de re-
 bus non audeo. Provincias prætores non
 dum sortiti sunt. res eodem est loci, quo re-
 liquisti. τοποθεσίαν, quam postulas, Miseni
 & Puteolorum, includam orationi meæ. A.
 d. III Non. Decembr. mendose fuisse anim-
 adverteram. Quæ laudas ex orationibus,
 mihi crede, valde mihi placebant; sed non
 audebam antea dicere. nunc vero, quod a
 te probata sunt, multo mihi ἀττικώτερον vi-

non nimis devinctam beneficio consulis. Tertius est Catulus: quartus (si etiam hoc quaeris) Hortenius. Consul autem ipse parvo animo & pravo, tantum cavillator genere illo moroso, quod etiam sine dicacitate rideatur, facie magis, quam facetiis ridiculus, nihil agens cum republica, sejunctus ab optimatibus: a quo nihil speres boni reipublicæ, quia non vult; nihil metuas mali, quia non audet. Ejus autem collega & in me perhonorificus, & partium studiosus, ac defensor bonarum. quinimmo leviter inter se dissident. Sed vereor, ne hoc, quod infectum est, serpat longius. credo enim te audisse, cum apud Cæsarem pro populo fieret, venisse eo mullebrī vestitu virum; idque sacrificium cum virgines instaurassent, mentionem a Q. Cornificio in senatu factam: (is fuit princeps; ne tu forte aliquem nostrum putes;) postea rem ex senatusconsulto ad pontifices relatum, idque ab illis nefas esse decretum: deinde senatusconsulto consules rogationem promulgasse, uxori Cæsarem nuntium remisisse. In hac causa Piso, amicitia P. Clodii ductus, operam dat, ut ea rogatio, quam ipse fert, & fert ex senatusconsulto, & de religione, antiquetur. Messalla vehementer adhuc agit

augustinus
dicitur
in senatu
fuerit
(in senatu)

Augustinus
dicitur
in senatu
fuerit

severe. boni viri precibus Clodii removen-
 tur a causa; operæ comparantur; nosmet-
 ipsi, qui Lycurget a principio fuissetus,
 quotidie demitigamur. instat & urget Cato,
 Quid multa? vereor, ne hæc, neglecta a bo-
 nis, defensa ab improbis, magnorum rei-
 publicæ malorum causa sint. Tuus autem
 ille amicus, (scin' quem dicam? de quo tu
 ad me scripsisti, posteaquam non auderet re-
 prehendere, laudare cœpisse,) nos, ut osten-
 dit, admodum diligit, amplectitur, amat,
 aperte laudat; occulte, sed ita, ut perspi-
 cuum sit, invidet. nihil come, nihil simplex,
 nihil τοῖς πολιτικοῖς honestum, nihil illustre,
 nihil forte, nihil liberum. Sed hæc ad te
 scribam alias subtilius. nam neque adhuc
 mihi satis nota sunt; & huic terræ filio, nec
 scio cui, committere epistolam tantis de re-
 bus non audeo. Provincias prætores non
 dum sortiti sunt. res eodem est loci, quo re-
 liquisti. τοκοθεσίαν, quam postulas, Miseni
 & Puteolorum, includam orationi meæ. A.
 d. III Non. Decembr. mendose fuisse anim-
 adverteram. Quæ laudas ex orationibus,
 mihi crede, valde mihi placebant; sed non
 audebam antea dicere. nunc vero, quod a
 te probata sunt, multo mihi ἀτιχώτερα vi-

dentur. In illam orationem Metellinam addidi quædam. liber tibi mittetur; quoniam te amor nostri *Φιλορήτορα* reddidit. Novi tibi quidnam scribam? quid? etiam. Messalla consul Autronianam domum emit H-S cccccxxxvii. Quid id ad me, inquires? tantum, quod ea emtione & nos bene emisse iudicati sumus; & homines intelligere cœperunt, licere amicorum facultatibus in emendo ad dignitatem aliquam pervenire. Teucris illa lentum negotium est, sed tamen est in spe. tu ista confice. a nobis liberiolem epistolam expecta. VI Kal. Febr. M. Messalla & M. Pisoni c o s s.

19. CICERO ATTICO S. (61)

14. V E R E O R, ne putidum sit scribere ad te, quam sim occupatus; sed tamen distine-
 ber, ut huic vix tantulæ epistolæ tempus ha-
 uerim, atque id ereptum summis occupa-
 tionibus. Prima concio Pompeji qualis fuisset, scripsi ad te antea, non jucunda miseris, inanis improbis, beatis non grata, bonis non gravis. Itaque frigebat. tum Pisonis consulis impulsu levissimus tribunus plebis Fufius in concionem produxit Pompejum. res agebatur in circo Flamini; & erat in eo ipso loco illo die nundinarum *πανήγυρις*. quæsit ex

eo, placeretne ei, iudices a prætore legi, quo consilio idem prætore uteretur. id autem erat de Clodiana religione ab senatu constitutum. tum Pompejus *μὲν ἀριστοκρατικῶς* locutus est, senatusque auctoritatem sibi omnibus in rebus maximam videri, semperque visam esse, respondit, & id multis verbis. Postea Messalla consul in senatu de Pompejo quæsit, quid de religione, & de promulgata rogatione sentiret. locutus ita est in senatu, ut omnia illius ordinis consulta *γυναικῶς* laudaret; mihiq; ut affedit, dixit, se putare, satis ab se etiam de istis rebus esse responsum. Crassus posteaquam vidit, illum excepisse laudem ex eo, quod suspicarentur homines, ei consilium meum placere, surrexit, ornatissimeque de meo consilio locutus est; ut ita diceret, se, quod esset senator, quod civis, quod liber, quod viveret, mihi acceptum referre; quoties conjugem, quoties domum, quoties patriam videret, toties se beneficium meum videre. Quid multa? totum hunc locum, quem ego varie meis orationibus, quarum tu Aristarchus es, soleo pingere, de flamma, de ferro, (nosti illas *ἀγκυρας*) valde graviter pertexit. Proxime Pompejum sedebam. intellexi hominem

moveri; utrum Crassum inire eam gratiam,
 quam ipse prætermisisset, an esse tantas
 res nostras, quæ tam libenti senatu lauda-
 rentur, ab eo præsertim, qui mihi laudem
 illam eo minus deberet, quod meis omnibus
 litteris in Pompejana laude perfrictus esset.
 Hic dies me valde Crasso adjunxit: & ta-
 men, ab illo aperte, tecte quidquid est da-
 tum, libenter accepi. Ego autem ipse, dñi
 boni! quo modo ἐνεπερπερευσάμην novo audi-
 tori Pompejo? si unquam mihi περίοδοι, ἢ
 κάμπαι, ἢ ἐνδυμήματα, ἢ κατασκευαὶ suppedi-
 taverunt, illo tempore. Quid multa? clamo-
 res. etenim hæc erat ὑπόθεσις, de gravitate
 ordinis, de equestri concordia, de consen-
 sione Italiæ, de immortalis reliquiis conju-
 rationis, de vilitate, de otio. nostri jam in
 hac materia sonitus nostros: tanti fuerunt,
 ut ego eo brevior sim, quod eos usque istinc
 exauditos putem. Romanæ autem se res sic
 habent. Senatus ἀρεῖος πάρος. nihil constan-
 tius, nihil severius, nihil fortius. Nam cum
 dies venisset rogationi ex senatusconsulto fe-
 rendæ, concursabant barbatuli juvenes, to-
 tus ille grex Catilinæ, duce filiola Curionis,
 & populum, ut antiquaret, rogabant. Piso
 autem consul, lator rogationis, idem erat

diffuasor. opera Clodianae pontes occupa-
 rant. tabellae ministrabantur ita, ut nulla
 daretur VTI ROGAS. Hic tibi Rosstra Cato
 advolat: convicium Pisoni consuli mirificum
 facit; si id est convicium, vox plena gravi-
 tatis, plena auctoritatis, plena denique sa-
 lutis. accedit eodem etiam noster Hortensius,
 multi praeterea boni. insignis vero opera Fa-
 vonii fuit. Hoc concursu optimatum comitia
 dimittuntur: senatus vocatur. cum decerne-
 retur frequenti senatu, contra pugnante Pi-
 sone, ad pedes omnium singillatim accidente
 Clodio, ut consules populum cohortarentur
 ad rogationem accipiendam; homines ad xv
 Curioni, nullum senatusconsultum facienti,
 assenserunt: ex altera parte facile cccc fue-
 runt. acta res est. Fufius tribunus tum con-
 cessit. Clodius conciones miseras habebat,
 in quibus Lucillum, Hortensium, C. Pisonem,
 Messallam consulem contumeliose lae-
 debat; me tantum comperisse omnia crimi-
 nabatur. Senatus & de provinciis praeto-
 rum, & de legationibus, & de ceteris rebus
 decernebat, ut ante, quam rogatio lata esset,
 ne quid ageretur. Habes res Romanas. sed
 tamen etiam illud, quod non speraram, audi.
 Messalla consul est egregius, fortis, constans,

pontis a lais per
 quos in septa-
 transitant
 civis in saff
 quib' formice
 tabellae in
 una ut con-
 jecti i - Sen

diligens, nostri laudator, amator, imitator. Ille alter uno vitio minus vitiosus; quod iners, quod somni plenus, quod imperitus, quod ἀπρακτότατος, sed voluntate ita καχέκτης, ut Pompejum post illam concionem, qua ab eo senatus laudatus est, odisse cœperit. itaque mirum in modum omnes a se bonos alienavit. neque id magis amicitia Clodii adductus facit, quam studio perditarum rerum atque partium. sed habet sui similem in magistratibus, præter Fufium, neminem. Bonis utimur tribunis plebis, Cornuto vero pseudocatone. Quid quæris? nunc ad privata redeam, Τεῦκρος promissa patravit. tu mandata effice, quæ recepisti. Quintus frater, qui Argiletani ædificii reliquum dodrantem emit H-SDCCXXV, Tusculanum venditat, ut, si possit, emat Pacilianam domum. Cum Lucejo in gratiam redi. video hominem valde petiturire. navabo operam. Tu, quid agas, ubi sis, cujusmodi istæ res sint, fac me quam diligentissime certiozem. Idibus Febr.

20
CICERO ATTICO S. 11.

15. ASIAM Quinto, suavissimo fratri, obtigisse audisti: non enim dubito, quin cele-

rius tibi hoc rumor, quam ullius nostrum litteræ nuntiarint. Nunc quoniam & laudis avidissimi semper fuimus, & præter ceteros *Φιλέλληνες* & sumus, & habemur, & multorum odia atque inimicitias, reipublicæ causa suscepimus; *παντοίης ἀρετῆς μιμνήσκω*, curaque, effice, ut ab omnibus & laudemur, & amemur. His de rebus plura ad te in ea epistola scribam, quam ipsi Quinto dabo. Tu me, velim, certiolem facias, quid de meis mandatis egeris; atque etiam, quid de tuo negotio. Nam ut Brundisio profectus es, nullæ mihi abs te sunt redditæ litteræ. valde aveo scire quid agas. Idib. Mart.

(61) CICERO ATTICO S. 21

16. **Q**VAERIS ex me, quid acciderit de iudicio, quod tam præter opinionem omnium factum sit; & simul vis scire, quo modo ego minus, quam soleam, præliatus sim: respondebo tibi *ὑπερον πρότερον*, *Ὀμηρικῶς*. Ego enim, quam diu senatus auctoritas mihi defendenda fuit, sic acriter & vehementer præliatus sum, ut clamor concursusque maxima cum mea laude fierent. Quod si tibi unquam sum visus in republica fortis, certe me in illa causa admiratus esses. Cum enim ille ad con-

ciones confugisset, in hisque meo nomine ad
 invidiam uteretur, dii immortales! quas ego
 pugnas & quantas strages edidi? quos im-
 petus in Pisonem, in Curionem, in totam
 illam manum feci? quo modo sum infectatus
 levitatem senum, libidinem juventutis? Sæ-
 pe, ita me dii juvent! te non solum aucto-
 rem consillorum meorum, verum etiam spe-
 ctatorem pugnarum mirificarum desideravi.
 Postea vero quam Hortensius excogitavit, ut
 legem de religione Fufius tribunus plebis fer-
 ret; in qua nihil aliud a consulari rogatione
 differebat, nisi iudicum genus; (in eo autem
 erant omnia;) pugnavitque, ut ita fieret;
 quod & sibi & aliis persuaserat, nullis illum
 iudicibus effugere posse: contraxi vela, per-
 spiciens inopiam iudicum; neque dixi quid-
 quam pro testimonio, nisi quod erat ita no-
 tum atque testatum, ut non possem præter-
 ire. Itaque, si causam quæris absolutionis,
 (ut jam πρὸς τὸ πρότερον revertar,) egestas
 iudicum fuit, & turpitude. id autem ut ac-
 cideret, commissum est Hortensii consilio;
 qui dum veritus est, ne Fufius ei legi inter-
 cederet, quæ ex senatusconsulto ferebatur,
 non vidit illud, satius esse, illum in infamia
 relinqui ac sordibus, quam infirmo iudicio

committi. sed ductus odio properavit rem deducere in iudicium; cum illum plumbeo gladio jugulatum iri tamen diceret. Sed iudicium, si quæris, quale fuerit; incredibile exitu; sic, uti nunc ex eventu ab aliis, a me tamen ex ipso initio consilium Hortensii reprehendatur. Nam ut rejectione facta est clamoribus maximis; cum accusator, tanquam censor bonus, homines nequissimos rejiceret: reus, tanquam clemens lanista, fragillissimum quemque secerneret; ut primum iudices confederant, valde diffidere boni ceperunt. non enim unquam turpior in ludotalaris confessus fuit. maculosi senatores, nudi equites, tribuni non tam ærati, quam, ut appellantur, ærarii. Pauci tamen boni inerant, quos rejectione fugare ille non potuerat; qui mœsti inter sui dissimiles, & mœrentes sedebant, & contagione turpitudinis vehementer permovebantur. Hic, ut quæque res ad consilium primis postulationibus referebatur, incredibilem erat severitas, nulla varietate sententiarum: nihil impetrabat reus: plus accusatori dabatur, quam postulabat: triumphabat (quid quæris?) Hortensius se vidisse tantum: nemo erat, qui illum reum ac non milles condemna-

tum arbitraretur. me vero teste producto, credo te ex acclamatione Clodii advocatorum audisse, quæ consurrectio judicum facta sit, ut me circumfiterint, ut aperte jugula sua pro meo capite P. Clodio ostentarent. quæ mihi res multo honorificentior visa est, quam aut illa, cum jurare tui cives Xenocratem testimonium dicentem prohibuerunt; aut cum tabulæ Metelli Numidici, cum hæc, ut mos est, circumferrentur, nostri judices adspicere noluerunt. multo hæc, inquam, nostra res major. Itaque judicum vocibus, cum ego sic ab iis, ut ^{salus} salus patriæ, defenderer, fractus reus, & una patroni omnes conciderunt. ad me, autem eadem frequentia postridie convenit, quacum abiens consulatu sum domum reductus. clamare præclari Areopagitæ, se non esse venturos, nisi præsidio constituto. refertur ad consilium: una sola sententia præsidium non desideravit. deferatur res ad senatum: gravissime ornatissimeque decernitur: laudantur judices: datur negotium magistratibus: responsurum hominem nemo arbitratur.

"Εσπετε νῦν μοι μᾶσαι, ὅπως δὴ πρῶτον πῦρ ἔμπεσε.

Nosti Calvum, ex Nannejanis illum, illum

laudatorem meum, de cujus oratione erga me honorifica ad te scripseram. biduo per unum servum, & eum ex gladiatorio ludo, confecit totum negotium: arcessivit ad se, promisit, ^{arcessit} intercessit, dedit. jam vero (o dil boni! rem perditam!) etiam noctes certarum mulierum, atque adolescentulorum nobilium introductiones, nonnullis iudicibus pro mercedis cumulo fuerunt. Ita, summo discessu bonorum, pleno foro servorum, xxv iudices ita fortes tamen fuerunt, ut, summo proposito periculo, vel perire maluerint, quam perdere omnia. xxxi fuerunt, quos fames magis, quam fama commoverit. quorum Catulus cum vidisset quendam, Quid vos, inquit, praesidium a nobis postulabatis? an, ne nummi vobis eriperentur, timebatis? Habes, ut brevissime potui, genus iudicii, & causam absolutionis. Quæris deinceps, qui nunc sit status rerum, & qui meus. Reipublicæ statum illum, quem tu meo consilio, ego divino confirmatum putabam, qui bonorum omnium conjunctione, & auctoritate consulatus mei, fixus & fundatus videbatur, nisi quis nos deus respexerit, elapsum scito esse de manibus uno hoc iudicio; si iudicium est, triginta homines po-

puli Romani levissimos ac nequissimos, num
 mulis acceptis, jus ac fas omne delere, &
 quod omnes non modo homines, verum et
 iam pecudes factum esse sciant, id Talmam,
 & Plautum, & Spongiam, & ceteras hujus-
 modi quisquillas statuere, nunquam esse fa-
 ctum. Sed tamen, ut te de republica con-
 soler, non ita, ut sperarunt mali, tanto im-
 posito reipublicæ vulnere, alacris exultat
 improbitas in victoria. Nam plane ita puta-
 verunt, cum religio, cum pudicitia, cum
 senatus auctoritas concidisset, fore, ut aper-
 te victrix nequitia ac libido pœnas ab optimo
 quoque peteret sui doloris, quem improbissi-
 mo cuique inusserat severitas consulatus mei.
 Idem ego ille, (non enim mihi videor inso-
 lenter gloriari, cum de me apud te loquor,
 in ea præsertim epistola, quam nolo aliis le-
 gi,) idem, inquam, ego recreavi afflictos
 animos bonorum, unumquemque confirmans,
 excitans. infectandis vero, exagitandisque
 nummariis iudicibus, omnem omnibus stu-
 diosis ac fautoribus illius victoriæ *capitulum*
 eripui: Pisonem consulem nulla in re confi-
 sere unquam sum passus: desponsam homini
 jam Syriam ademi: senatum ad pristinam
 suam severitatem revocavi, atque abjectum

excitavi : Clodium præsentem fregi in senatu , cum oratione perpetua , plenissima gravitatis , tum altercatione ejusmodi , ex qua licet pauca degustes . Nam cetera non possunt habere neque vim , neque venustatem , remoto illo studio contentionis , quem ἀγώνος vos appellatis . Nam , ut Idib. Maji in senatum convenimus , rogatus ego sententiam , multa dixi de summa republica , atque ille locus inductus a me est devinitus , Ne , una plaga accepta , patres conscripti conciderent , ne deficerent : vulnus esse ejusmodi , quod mihi nec dissimulandum , nec pertimescendum videretur ; ne aut metuendo ignavissimi , aut ignorando stultissimi judicaremur : bis absolutum esse Lentulum , bis Catilinam : hunc tertium jam esse a iudicibus in rempublicam immissum . Erras , Clodi , non te iudices urbi , sed carceri reservarunt ; neque te retinere in civitate , sed exilio privare voluerunt . Quamobrem , patres conscripti , erigite animos , retinete vestram dignitatem . manet illa in republica bonorum consensus : dolor accessit bonis viris , virtus non est imminuta : nihil est damni factum novi ; sed , quod erat , inventum est . In unius hominis perditum iudicio plures similes reperti sunt .

Sed quid ago? p̄ne orationem in epistolam inclusi. Redeo ad altercationem. Surgit pulchellus puer: objicit mihi, me ad Bajas fuisse. falsum: sed tamen quid hoc? simile est, inquam, quasi dicas in operto fuisse. *Quid*, inquit, *homini Arpinati cum aquis caldis?* Narra, inquam, patrono tuo, qui Arpinatis aquas concupivit: nosti enim marinas. *Quousque*, inquit, *hunc regem feremus?* Regem appellas, inquam, cum Rex tui mentionem nullam fecerit? (ille autem Regis hereditatem spe devorarat.) *Domum*, inquit, *emisti*. Putes, inquam, dicere, judices emisti. *Juranti*, inquit, *tibi non crediderunt*. Mihi vero, inquam, xxv judices crediderunt: xxxi, quoniam nummos ante acceperunt, tibi nihil crediderunt. Magnis clamoribus afflictus contigit, & concidit. Noster autem status est hic. apud bonos iidem sumus, quos reliquisti: apud sordem urbis & facem multo melius nunc, quam reliquisti. Nam & illud nobis non obest, videri nostrum testimonium non valuisse. missus est sanguis invidiæ sine dolore; atque etiam hoc magis, quod omnes illi fautores illius flagitii, rem manifestam illam redemptam esse iudicibus consententur. Accedit, quod illa concionalis hi-

Cladius

I. Martius
MEX

Bl. Inqul

rudō ararii, mīsera ac jejuna plebecula, me
 ab hoc Magno unice diligi putat: & hercule
 multa & jucunda consuetudine conjuncti in-
 ter nos sumus, usque eo, ut nostri isti com-
missatores conjuratiōnis, barbatuli juvenes,
 illum in sermonibus Cnæam Ciceronem ap-
 pellent. Itaque & ludis, & gladiatoribus,
 mirandas ἐπισημοσίας, sine ulla paſtoritia fi-
 stula, auferebamus. Nunc est expectatio
 comitorum, in qua omnibus invitis trudit
 noster Magnus Auli filium; atque in eo ne-
 que auctoritate, neque gratia pugnat, sed
 quibus Philippus omnia castella expugnari
 posse dicebat, in quæ modo aſellus onustus
 auro posset ascendere. Consul autem ille,
 Doterionis hiftronis simillis, suscepisse nego-
 tium dicitur, & domi divisores habere; quod
 ego non credo. sed senatusconsulta duo jam
 facta sunt, odiosa, quod in consulem facta
 putantur, Catone & Domitio postulante:
 unum, ut apud magistratus inquiri liceret;
 alterum, cujus domi divisores haberent, ad-
 versus rempublicam. Lurcō autem tribunus
 plebis, qui magistratum simul cum lege
 Aelia inſit, solutus est & Aelia, & Fusia,
 ut legem de ambitu ferret; quam ille bono
 auspicio claudus homo promulgavit. ita co-

mitis in ante diem VI Kal. Sext. dilata sunt.
 novi est in lege hoc, ut, qui nummos in tri-
 bus pronuntiarit, si non dederit, impune
 sit; sin dederit, ut, quoad vivat, singulis
 tribubus H-S CIO CIO CIO debeat. Dixi,
 hanc legem P. Clodium jam ante servasse
 pronuntiare enim solitum esse, & non dare.
 Sed heus tu! videsne, consulatum illum nos-
 trum, quem Curio antea ἀποθέσειν vocabat,
 si hic factus erit, fabam mimum futurum?
 quare, ut opinor, φιλοσοφῆεον, id quod tu
 facis, & istos consulatus non flocci ἕατέον.
 Quod ad me scribis, te in Asiam statuisse non
 ire; equidem malle, ut ires: ac vereor,
 ne quid in ista re minus commode fiat. sed
 tamen non possum reprehendere consilium
 tuum, præsertim cum egomet in provinciam
 non sim profectus. Epigrammatis tuis, quæ
 in Amaltheo posuisti, contenti erimus, præ-
 sertim cum & Chlius nos reliquerit, & Ar-
 chias nihil de me scripserit: ac vereor, ne,
 Lucullis quoniam Græcum poëma condidit,
 nunc ad Cæcilianam fabulam spectet. Anto-
 nio tuo nomine gratias egi; eamque episto-
 lam Manlio dedi. Ad te ideo antea rarius
 scripsi, quod non habebam idoneum, cui da-
 rem; nec satis sciebam, quid darem. Vale.

*Referendum
 Epist. ad Attic. 1.
 ad 1. 1. 1. 1. 1.
 ad 1. 1. 1. 1. 1.
 ad 1. 1. 1. 1. 1.
 ad 1. 1. 1. 1. 1.
 ad 1. 1. 1. 1. 1.*

Te vindicavi. Cincius si quid ad me tui negotii detulerit, suscipiam. sed nunc magis in suo est occupatus; in quo ego ei non desum. Tu, si uno in loco es futurus, crebras a nobis litteras exspecta; aut plures etiam ipse mittito. Velim, ad me scribas, cujusmodi sit *Αμαλθεϊον* tuum, quo ornatu, qua *τοκοθεσία*; & quæ poemata, quasque historias de *Αμαλθεία* habes, ad me mittas. Iubet mihi facere in Arpinati. Ego tibi aliquid de meis scriptis mittam. nihil erat absoluti.

(61) CICERO ATTICO S.

22.

17. **M**AGNA mihi varietas voluntatis, & dissimilitudo opinionis ac iudicii Quinti fratris mei, demonstrata est ex litteris tuis, in quibus ad me epistolarum illius exempla misisti. qua ex re & molestia sum tanta affectus, quantam mihi meus amor summus erga utrumque vestrum afferre debuit; & admiratione, quidnam accidisset, quod afferret Quinto fratri meo aut offensionem tam gravem, aut commutationem tantam voluntatis. Atque illud a me jam ante intelligebatur, quod te quoque ipsum discedentem a nobis suspicari videbam, subesse nescio quid opinionis incommodæ, fauciumque ejus ani-

mum infedisse quasdam odiosas suspicione
 quibus ego mederi cum cuperem antea sa-
 pe, & vehementius etiam post sortitione
 provincie; nec tantum intelligebam ei off-
 ensionis, quantum littere tue declarant;
 nec tantum proficiebam, quantum volebam.
 sed tamen hoc me ipse consolabar, quod non
 dubitabam, quin te ille aut Dyrrachii, aut
 in istis locis uspiam visurus esset. quod cum
 accidisset; confidebam, ac mihi persuaseram
 fore, ut omnia placarentur inter vos non
 modo sermone ac disputatione, sed conspe-
 ctu ipso congressuque vestro. Nam, quanta
 sit in Quinto fratre meo comitas, quanta ju-
 cunditas, quam mollis animus & ad acci-
 piendam & ad deponendam offensionem, ni-
 hil attinet me ad te, qui ea nosti, scribere.
 sed accidit perincommode, quod eum nus-
 quam vidisti. valuit enim plus, quod erat
 illi nonnullorum artificii inculcatum, quam
 aut officium, aut necessitudo, aut amor ve-
 ster ille pristinus, qui plurimum valere de-
 buit. Atque hujus incommodi culpa ubi re-
 sideat, facilius possum existimare, quam scri-
 bere. vereor enim, ne, dum defendam meos,
 non parcam tuis. Nam sic intelligo, ut nihil
 a *nonnullorum* domesticis vulneris factum sit, illud qui-

dem, quod erat, eos certe sanare potuisse. Sed hujusce rei totius vitium, quod aliquanto etiam latius patet, quam videtur, præfenti tibi commodius exponam. De iis litteris, quas ad te Theſſalonica miſit, & de ſermonibus, quos ab illo & Romæ apud amicos tuos, & in itinere habitos putas, ecquid tantum cauſæ ſit, ignoro: ſed omnis in tua poſita eſt humanitate mihi ſpes hujus levandæ moleſtiæ. Nam, ſi ita ſtatueris, & irritabiles animos eſſe optimorum sæpe hominum, & eodem placabiles; & eſſe hanc agilitatem, ut ita dicam, mollitiãque naturæ plerumque bonitatis; &, id quod caput eſt, nobis inter nos noſtra ſive incommoda, ſive vitia, ſive injurias eſſe tolerandas; facile hæc, quemadmodum ſpero, mitigabuntur. quod ego, ut facias, te oro. nam ad me, qui te unice diligo, maxime pertinet, neminem eſſe meorum, qui aut te non amet, aut abs te non ametur. Illa pars epiſtolæ tuæ minime fuit neceſſaria, in qua exponis, quas facultates aut provincialium, aut urbanorum commodorum, & aliis temporibus, & me ipſo conſule, prætermiſeris, mihi enim perſpecta eſt ingenuitas & magnitudo animi tui; neque ego inter me atque te quidquam in-

teresse unquam duxi, præter voluntatem in
 stitutæ vitæ; quod me ambitio quædam a
 honorum studium, te autem alia minime re
 prehendenda ratio ad honestum otium duxit
 Vera quidem laude probitatis, diligentia;
 religionis, neque me tibi, neque quemquam
 antepono: amoris vero erga me, cum a fra-
 terno [amore] domesticoque discessi, tibi
 primas defero. vidi enim, vidi, penitusque
 perspexi, in meis variis temporibus, & sol-
 licitudines & lætitiâs tuas. fuit mihi sæpe &
 laudis nostræ gratulatio tua jucunda, & ti-
 moris consolatio grata. quia mihi nunc, te
 absente, non solum consilium, quo tu excel-
 lis, sed etiam sermonis communicatio, quæ
 mihi suavissima tecum solet esse, maxime de-
 est. Quid dicam in publica re? quo in ge-
 nere mihi negligenti esse non licet; an in fo-
 rensi labore? quem antea propter ambitio-
 nem sustinebam, nunc, ut dignitatem tueri
 gratia possim; an in ipsis domesticis nego-
 tiis? in quibus ego cum antea, tum vero
 post discessum fratris, te sermonesque nostros
 desidero. postremo non labor meus, non re-
 quies; non negotium, non otium; non fo-
 renses res, non domesticæ, non publicæ,
 non privatæ carere diutius tuo suavissimo at-

que amantissimo consilio ac sermone possunt. Atque harum rerum commemorationem verecundia sæpe impedit utriusque nostrum. nunc autem ea fuit necessaria propter eam partem epistolæ tuæ, per quam te ac mores tuos mihi purgatos ac probatos esse voluisti. Atque in ista incommoditate alienati illius animi & offensi, illud inest tamen commodi, quod & mihi & ceteris amicis tuis nota fuit, & abs te aliquando testificata tua voluntas omittendæ provinciæ; ut, quod una non estis, non diffensione ac diffidio vestro, sed voluntate ac iudicio tuo factum esse videatur. Quare & illa, quæ violata, expiabuntur; & hæc nostra, quæ sunt sanctissime conservata, suam religionem obtinebunt. Nos hic in republica infirma, misera, commutabilique versamur. credo enim te audisse, nostros equites pæne a senatu esse disjunctos; qui primum illud valde graviter tulerunt, promulgatum ex senatusconsulto fuisse, ut de iis, qui ob iudicandum pecuniam accepissent, quæreretur. qua in re decernenda cum ego casu non affuissem, sensitsemque id equestrem ordinem ferre moleste, neque aperte dicere; objurgavi senatum, ut mihi visus sum, summa cum auctoritate; &

*Yonobgafaf
yayoufadingo
Crispianus*

*Archiepiscopus
provincie
Archiepiscopus
Theobaldus
Archiepiscopus
Archiepiscopus*

*Archiepiscopus
Archiepiscopus*

in causa non verecunda, admodum gravis &
 copiosus fui. Ecce aliz deliciaz equitum vi-
 ferendaz, quas ego non solum tuli, sed etiam
 ornavi. Asiatici, qui de censoribus conduxerant,
 questi sunt in senatu, se, cupiditate
 prolapsos, nimium magno conduxisse: ut in-
 duceretur locatio, postulaverunt. Ego prin-
 ceptus in adiutoribus, atque adeo secundus.
 nam, ut illi auderent hoc postulare, Crassus
 eos impulit. invidiosa res, turpis postulatio,
 & confessio temeritatis. summum erat peri-
 culum, ne, si nihil impetrassent, plane alienarentur a senatu. Huic quoque rei subven-
 tum est maxime a nobis; perfectumque, ut
 frequentissimo senatu & libentissimo uteren-
 tur, multaque a me de ordinum dignitate &
 concordia dicta sunt Kal. Decembr. & post-
 ridie. neque adhuc res confecta est; sed vo-
 luntas senatus perfecta. unus enim contra
 dixerat Metellus, consul designatus. quin
 erat dicturus (ad quem propter diem brevitatem
 perventum non est) heros ille noster
 Cato. Sic ego conservans rationem, institu-
 tionemque nostram, tueor, ut possim, illam
 a me conglutinatam concordiam: sed tamen,
 quoniam ista sunt infirma, munitur quedam
 nobis ad retinendas opes nostras tuta, ut

i. e. insolentibus
 uadant et
 nequitias in
 postulantibus
 Asiatici
 publicani sunt
 non Asiatici
 non Asiatici

spero, via, quam tibi litteris fatis explicare non possum; significatione parva ostendam tamen. Utor Pompejo familiarissime. Video, quid dicas. cavebo, quæ sunt cavenda; ac scribam alias ad te de meis consiliis capefendæ reipublicæ plura. Luccejum scito consulatum habere in animo statim petere. duo enim soli dicuntur petituri. Cæsar cum eo coire per Arrium cogitat; ~~per~~ Bibulus cum hoc se putat per Pisonem posse conjungi. Rides? non sunt hæc ridicula, mihi crede. Quid aliud scribam ad te? quid? multa sunt: sed in aliud tempus. Te si expectari velis, cures ut sciam. jam illud modeste rogo, quod maxime cupio, ut quamprimum venias. Nonis Decembr.

L. Cæsar

unfam. m. h. m. h.

23.

(60) C I C E R O A T T I C O S.

18. N I H I L mihi nunc scito tam deesse, quam hominem eum, quocum omnia, quæ me cura aliqua afficiunt, una communicem: qui me amet, qui sapiat, quicum ego colloquar, nihil fingam, nihil dissimulem, nihil obtegam. abest enim frater *ἀφελέσατος* & amantissimus: Metellus non homo, sed litus, atque aër, & solitudo mera: tu autem, qui sapissime curam & angorem animi mei ser-

mone & consilio levasti tuo; qui mihi & in
 publica re socius, & in privatis omnibus con-
 socius, & omniam meorum sermonum & con-
 siliorum particeps esse soles, ubinam es? ita
 sum ab omnibus destitutus, ut tantum re-
 quietis habeam, quantum cum uxore, &
 filiola, & mellito Cicerone consumitur. Nam
 illæ ambitiosæ nostræ, fucosæque amicitia
 sunt in quodam splendore forensi; fructum
 domesticum non habent. Itaque, cum bene
 completa domus est, tempore matutino, cum
 ad forum stipati gregibus amicorum descen-
 dimus, reperire ex magna turba neminem
 possumus, quocum aut joculari libere, aut su-
 spirare familiariter possumus. Quare te ex-
 spectamus, te desideramus, te jam etiam
 arcessimus. multa enim me sollicitant an-
 guntque, quæ mihi videor, aures nactus
 tuas, unius ambulationis sermone exhaurire
 posse. Ac domesticarum quidem sollicitudi-
 num aculeos omnes & scrupulos occultabo;
 neque ego huic epistolæ, atque ignota tabel-
 lario committam. atque hi (nolo enim te
 permoveri) non sunt permolesti; sed tamen
 insident & urgent, & nullius amantis confi-
 lio aut sermone requiescunt. In republica
 vero, quamquam animus est præsens, tamen

voluntas etiam atque etiam ipsa medicinam effugit. Nam, ut ea breviter, quæ post tuum discessum acta sunt, colligam, jam exclames necesse est, res Romanas diutius stare non posse. Etenim, post profectiorem tuam primus, ut opinor, introitus fuit in causam fabulæ Clodianæ; & in qua ego nactus, ut mihi videbar, locum ressecandæ libidinis, & coercendæ juventutis, vehemens fui, & omnes profudi vires animi atque ingenii mei, non odio adductus alicujus, sed spe reipublicæ corrigendæ, & sanandæ civitatis. Afflicta respublica est emto, constupratoque judicio. Vide, quæ sint postea consecuta. Consul est impositus is nobis, quem nemo, præter nos philosophos, adspicere sine suspiratu posset. Quantum hoc vulnus? facto senatusconsulto de ambitu, de judiciis, nulla lex perlata, exagitatus senatus, alienati equites Romani. Sic ille annus duo firmamenta reipublicæ, per me unum constituta, evertit. nam & senatus auctoritatem abiecit, & ordinem concordiam disjunctit. Instat hic nunc ille annus egregius. ejus initium ejusmodi fuit, ut anniversaria sacra Juventutis non committerentur. Nam M. Luculli uxorem Memmius suis sacris initiavit. Menelaus,

Paris

ægre id passus, divortium fecit. quamquam ille pastor Idæus Menelaum solum contemferat; hic noster Paris tam Menelaum, quam Agamemnonem, liberum non putavit. Est autem C. Herennius quidam tribunus plebis, quem tu fortasse ne nosti quidem: (tametsi potes nosse; tribulis enim tuus est; & Sextus, pater ejus, nummos vobis dividere solebat:) is ad plebem P. Clodium traducit; idemque fert, ut universus populus in campo Martio suffragium de re Clodii ferat. hunc ego accepi in senatu, ut soleo: sed nihil est illo homine lentius. Metellus est consul egregius, & nos amat: sed imminuit auctoritatem suam, quod habet dicis causa promulgatum illud idem de Clodio. Auli autem filius, o dii immortales! quam ignavus, ac sine animo miles? quam dignus, qui Palicano, sicut facit, os ad male audiendum quotidie præbeat? Agraria autem promulgata est a Flavio, sane levis, eadem fere, quæ fuit Plotia. Sed interea πολιτικός ἀνὴρ ἐδ' ὄναρ quisquam inveniri potest. qui poterat, familiaris noster (sic est enim; volo te hoc scire) Pompejus, togulam illam pictam silentio tueretur suam. Crassus verbum nullum contra gratiam. ceteros jam nosti: qui ita sunt

stulti, ut amissa republica piscinas suas fore
 salvas sperare videantur. Unus est, qui cu-
ret, constantia magis & integritate, quam, *diffinitio*
 ut mihi videtur, consilio aut ingenio, Cato; *uticensis*
 qui miseros publicanos, quos habuit aman-
 tissimos sui, tertium jam mensem vexat, ne-
 que iis a senatu responsum dari patitur. Ita
 nos cogimur reliquis de rebus nihil decerne-
 nere ante, quam publicanis responsum sit.
 quare etiam legationes rejectum iri puto.
 Nunc vides, quibus fluctibus jactemur: &
 si ex iis, quae scripsimus, (tanta es perspi-
 citate) etiam a me non scripta perspicias;
 revise nos aliquando: & quamquam sunt
 haec fugienda, quo te voco; tamen fac, ut
 amorem nostrum tanti aestimes, ut eo vel
 cum his molestis perfrui velis. Nam, ne ab-
 sens consulare, curae edicendum & propo-
 nendum locis omnibus. sub iustrum autem *ai. de. hinc. va.*
 censeri, germani negotiatoris est. quare cu- *quod. in. quibus.*
 ra, ut te quamprimum videamus. Kal. Febr.
 Q. Metello & L. Afranio coss.

(60) CICERO ATTICO S.

19. **N**ON modo, si mihi tantum esset otii,
 quantum est tibi, verum etiam, si tam bre-
 ves epistolas vellem mittere, quam tu so-

les facere, te superarem, & in^{scribitur} (scripto) multo
 effem crebrior, quam tu: sed ad summas at-
 que incredibiles occupationes meas accedit,
 quod nullam a me epistolam ad te sine abs-
 que argumento ac sententia pervenire. Et
 primum tibi, ut æquum est, civi amanti pa-
 triam, quæ sunt in republica, exponam:
 deinde, quoniam tibi amore nos proximi su-
 mus, scribemus etiam de nobis ea, quæ scire
 te non nolle arbitramur. Atque in republica
 nunc quidem maxime Gallici belli versatur
 metus. nam Aedui, fratres nostri, pugnant:
 Sequani permale pugnarunt: & Helvetii sine
 dubio sunt in armis, excursionesque in pro-
 vinciam faciunt. Senatus decrevit, ut con-
 sules duas Gallias sortirentur, delectus ha-
 beretur, vacationes ne valerent, legati cum
 auctoritate mitterentur, qui adirent Galliarum
 civitates, darentque operam, ne eæ cum Hel-
 vetiis se jungerent. Legati sunt Q. Metellus
 Creticus, & L. Flaccus, & τὸ ἐπὶ τῇ Φακῆ
 μύρον, Lentulus Clodiani filius. Atque hoc
 loco illud non queo præterire, quod, cum de
 consularibus mea prima fors exisset, una voce
 senatus frequens retinendum me in urbe cen-
 suit. hec idem post me Pompejo accidit; ut
 nes duo, quasi pignora reipublicæ, retineri

videremur. quid enim ego aliorum in me
 ἐπιφωνήματα expectem, cum hæc domi na-
 scantur? Urbanæ autem res sic se habent.
 Agraria lex a Flavio tribuno plebis vehemen-
 ter agitabatur auctore Pompejo; quæ nihil
 populare habebat, præter auctorem. Ex hac
 ego lege, secunda concionis voluntate, omnia
 tollebam, quæ ad privatorum incommodum
 pertinebant: liberabam agrum eum, qui P.
 Mucio, L. Calpurnio consulibus, publicus
 fuisset: Sullanorum hominum possessiones
 confirmabam: Volaterranos & Arretinos,
 quorum agrum Sulla publicarat, neque divi-
 serat, in sua possessione retinebam: unam
 rationem non rejiciebam, ut ager hac ad-
 ventitia pecunia emeretur, quæ ex novis ve-
 ctigalibus per quinquennium reciperetur.
 Huic toti rationi agrariæ senatus adversaba-
 tur, suspicans, Pompejo novam quandam po-
 tentiam quæri. Pompejus vero ad volunta-
 tem perferendæ legis incubuerat. ego autem,
 magna cum agrariorum gratia, confirmabam
 omnium privatorum possessiones: (is enim
 est noster exercitus, hominum, ut tute scis,
 locupletum:) populo autem, & Pompejo
 (nam id quoque volebam) satis faciebam em-
 tione: qua constituta diligenter, & sentinam

Legis agrariæ

*Legis agrariæ in
 senatus consulto*

*Legis agrariæ in
 senatus consulto*

urbis exhauriri, & Italiae solitudinem frequentari posse arbitrabar. sed hæc tota res interpellata bello refrixerat. Metellus est consul sane bonus, & nos admodum diligit. ille alter ita nihil est, ut plane, quid emerit, nesciat. Hæc sunt in republica; nisi etiam illud ad rempublicam putas pertinere, *tribunus* Herennium quendam tribunum plebis, tribulem tuum, sane hominem nequam atque egentem, sæpe jam de P. Clodio ad plebem traducendo agere cœpisse. huic frequenter interceditur. [Hæc sunt, ut opinor, in republica.] Ego autem, ut semel Nonarum illarum Decembrium, junctam invidia ac multorum inimicitiis, eximiam quandam atque immortalem gloriam consecutus sum, non destiti eadem animi magnitudine in republica versari, & illam institutam ac susceptam dignitatem tueri: sed posteaquam primum Clodii absolute levitatem, infirmitatemque judiciorum perspexi; deinde vidi, nostros publicanos facile a senatu disjungi, quamquam a me ipso non divellerentur; tum autem beatos homines (hos piscinarios dico, amicos tuos) non obscure nobis invidere: putavi, mihi majores quasdam opes, & firmiora præsidia esse quærenda. Itaque pri-

num eum, qui nimium diu de rebus nostris tacuerat, Pompejum adduxi in eam voluntatem, ut in senatu non semel, sed sæpe, multisque verbis, hujus mihi salutem imperii atque orbis terrarum adjudicaret. quod non tam interfuit mea, (neque enim illæ res aut ita sunt obscuræ, ut testimonium, aut ita dubiæ, ut laudationem desiderent,) quam reipublicæ, quod erant quidam improbi, qui contentionem fore aliquam mihi cum Pompejo, ex rerum illarum diffensione arbitrentur. Cum hoc ego me tanta familiaritate conjunxi, ut uterque nostrum in sua ratione munitior, & in republica firmitior hac conjunctione esse possit. Odia autem illa libidinose & delicatæ juventutis, quæ erant in me incitata, sic mitigata sunt comitate quadam mea, me unum ut omnes illi colant. nihil jam denique a me asperum in quemquam fit, nec tamen quidquam populare ac dissolutum; sed ita temperata tota ratio est, ut reipublicæ constantiam præstem, privatis rebus meis, propter infirmitatem bonorum, iniquitatem malevolorum, odium in me improborum, adhibeam quandam cautionem & diligentiam: atque ita tamen novis amicitiiis implicati sumus, ut crebro mihi vaser ille Si-

culus insurret Epicharmus cantilenam illam
suam:

Νᾶφε, καὶ μέγας ἀπιστεῖν. ἄθρα τεῦτα τῶν
Φρονῶν.

Ac nostræ quidem rationis ac vitæ quasi
quandam formam, ut opinor, vides. De
tuo autem negotio sæpe ad me scribis; cui
mederi nunc non possumus. Est enim illud
senatusconsultum summa pedariorum volun-
tate, nullius nostrum auctoritate factum.
Nam, quod me esse ad scribendum vides, ex
ipso senatusconsulto intelligere potes, aliam
rem tum relatam, hoc autem *de populis li-*
beris, sine causa additum; & ita factum est
a P. Servilio filio, qui in postremis senten-
tiam dixit; sed immutari hoc tempore non
potest. Itaque conventus, qui initio celebra-
bantur, jam diu fieri desierunt. tu si tuis
blanditiis tamen a Sicyoniis nummularum
aliquid expresseris, velim, me facias certio-
rem. Commentarium consulatus mei Græce
compositum misi ad te; in quo si quid erit,
quod homini Attico minus Græcum, erudi-
tumque videatur: non dicam, quod tibi, ut
opinor, Panermi Lucullus de suis historiis
dixerat, se, quo facilius illas probaret Ro-
mani hominis esse, idcirco barbara quædam

& *σόλοινα* dispersisse: apud me si quid erit
 ejusmodi, me imprudente erit & invito. La-
 tinum si perfecero, ad te mittam. tertium
 poema exspectato, ne quod genus a me ipso
 laudis meae prætermittatur. Hic tu, cave,
 dicas, *τις καλύτερ' αἰνήσει*; si est enim apud ho-
 mines quidquam, quod potius sit, laudetur;
 nos vituperemur, qui non potius alia laudemus.
 quamquam non *ἐγκωμιαστικά* sunt hæc,
 sed *ἰσορικά*, quæ scribimus. Quintus frater
 purgat se multum per litteras, & affirmat,
 nihil a se cuiquam de te secus esse dictum.
 Verum hæc nobis coram summa cura & di-
 ligentia sunt agenda; tu modo nos revise ali-
 quando. Cossinius hic, cui dedi litteras,
 valde mihi bonus homo, & non levis, &
 amans tui visus est, & talis, qualem esse
 eum tuæ mihi litteræ nuntiarant. Idibus
 Mart.

60 CICERO ATTICO S.

20. CUM e Pompejano me Romam recepis-
 sem a. d. iv Idus Maji, Cincius noster eam
 mihi ab te epistolam reddidit, quam tu Idib.
 Febr. dederas. ei nunc epistolæ litteris his
 respondebo. Ac primum; tibi perspectum
 esse iudicium de te meum, lætor; deinde,

te in iis rebus, quæ mihi asperius a nobis,
 atque a nostris, & injucundius actæ vide-
 bantur, moderatissimum fuisse, vehementis-
 sime gaudeo; idque neque amoris mediocris,
 & ingenii summi, ac sapientiæ judico. Qua
 de re cum ad me ita suaviter, diligenter, of-
 ficiose, & humaniter scripseris, ut non modo
 te hortari amplius non debeam, sed ne ex-
 spectare quidem abs te, aut ab ullo homine
 tantum facilitatis ac mansuetudinis potue-
 rim; nihil duco esse commodius, quam de
 his rebus nihil amplius scribere. Cum erimus
 congressi; tum, si quid res feret, coram in-
 ter nos conferemus. Quod ad me de repu-
 blica scribis, disputas tu quidem & amanter
 & prudenter; & a meis consiliis ratio tua
 non abhorret: (nam neque de statu nobis
 nostræ dignitatis est recedendum, neque sine
 nostris copiis intra alterius præfidia venien-
 dum; & is, de quo scribis, nihil habet am-
 plum, nihil excelsum, nihil non summiffum
 atque populare:) verumtamen fuit ratio mi-
 hi fortasse ad tranquillitatem meorum tem-
 porum non inutilis; sed mehercule reipubli-
 cæ multo etiam utilior, quam mihi, civium
 improborum impetus in me reprimi, cum
 hominis amplissima fortunæ, auctoritate, gra-

Handwritten note:
 xas b...

Handwritten note:
 H...

Handwritten note:
 ...

Handwritten note:
 Sin...
 die...
 f...

tia, fluctuantem sententiam confirmassem, & a spe malorum ad mearum rerum laudem convertissem. Quod si cum aliqua levitate mihi faciendum fuisset, nullam rem tanti aestimassem; sed tamen a me ita acta sunt omnia, non ut ego illi assentiens levior, sed ut ille me probans gravior videretur. Reliqua sic a me aguntur, & agentur, ut non committamus, ut ea, quæ gessimus, fortuito gessisse videamur. Meos bonos viros, illos quos significas, & eam, quam mihi dicis obtigisse, σκάρταν, non modo nunquam deseram; sed etiam, si ego ab illa deserar, tamen in mea pristina sententia permanebo. Illud tamen velim existimes, me hanc viam optimatiam, post Catulli mortem, nec præsidio ullo, nec comitatu tenere. Nam, ut ait Rhinton, ut opinor,

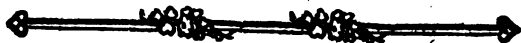
Οἱ μὲν παρ' ἑδὲν εἰσιν, οἷς δ' ἑδὲν μέλει.

Mihi vero ut invideant piscinarii nostri, aut scribam ad te alias, aut in congressum nostrum reservabo. A curia autem nulla me res divellet: vel quod ita rectum est; vel quod rebus meis maxime consentaneum; vel quod, a senatu quanti fiam, minime me poenitet. De Sicyoniis, ut ad te scripsi antea, non multum spei est in senatu. nemo est enim

jam, qui queratur. Quare, si id expectas, longum est. alia via, si qua potes, pugna. Cum est actum, neque animadversum est, ad quos pertineret, & raptim in eam sententiam pedarii cucurrerunt. Inducendi senatusconsulti maturitas nondum est; quod neque sunt, qui querantur; & multi partim malevolentia, partim opinione æquitatis delectantur. Metellus tuus est egregius consul. unum reprehendo, quod otium e Gallia nuntiari non magnopere gaudet. cupit, credo, triumphare. hoc vellem mediocrius: cetera egregia. Auli filius vero ita se gerit, ut ejus consulatus non consulatus sit, sed Magni nostri *ὑπώπιον*. De meis scriptis, mihi ad te Græce perfectum consulatum meum. eum librum L. Cossinio dedi. puto te Latinis meis delectari; huic autem Græco Græcum invidere. alii si scripserint, mittemus ad te; sed, mihi crede, simul atque hoc nostrum legerunt, nescio quo pacto retardantur. Nunc (ut ad rem meam redeam) L. Papirius Pætus, vir bonus, amatorque noster, mihi libros eos, quos Ser. Claudius reliquit, donavit. Cum mihi, per legem Cinciam licere capere, Cincius amicus tuus diceret; libenter, dixi, me accepturum, si attulisset.

Nunc, si me amas, si te a me amari scis, enitere per amicos, clientes, hospites, libertos denique, ac servos tuos, ut scida nequa deperat. Nam & Græcis his libris, quos suspicor, & Latinis, quos scio illum reliquisse, mihi vehementer opus est. Ego autem quotidie magis, quod mihi de forensi labore temporis datur, in iis studiis conquiesco. Per mihi, per, inquam, gratum feceris, si in hoc tam diligens fueris, quam soles in his rebus, quas me valde velle arbitraris; ipsiusque Pæti tibi negotia commendo, de quibus tibi ille agit maximas gratias; & ut jam invisas nos, non solum rogo, sed etiam suadeo.

M. TVLLII CICERONIS
EPISTOLARVM

AD

A T T I C V M

LIBER II.

L6.

CICERO ATTICO S. 162

KAL. Jun. eunti mihi Antium, & gladiatores M. Metelli cupide relinquenti, venit obviam tuus puer. Is mihi litteras abs te, & commentarium consulatus mei, Græce scriptum, reddidit. In quo lætatus sum, me aliquanto ante de hisdem rebus Græce item scriptum librum L. Cossinio ad te perferendum dedisse. Nam, si ego tuum ante legifsem, furatum me abs te esse diceres. quamquam tua illa (legi enim libenter) horridula mihi atque incomta visa sunt; sed tamen erant ornata hoc ipso, quod ornamenta neglexerant; &, ut mulieres, ideo bene olere,

quia nihil olebant, videbantur. mens autem liber totum Isocrati *μυροθήκιον*, atque omnes *ἐπιγραμμάτων* ejus discipulorum *ἀρεύλας*, ac nonnihil etiam *ἐπιγράμματα* Aristotelia *pigmenta* consumpsit: quem tu *ἐπιγράμματα* Coreyræ, ut mihi aliis litteris significas, frictim attigisti; post autem, ut arbitror, a Cossinio accepisti; quem tibi ego non essem ausus mittere, nisi eum lente ac fastidiose probavissem. quamquam ad me rescripsit jam Rhodo Posidonius, se nostrum illud *ἐπιγράμματα* cum legeret, quod ego ad eum, ut ornatus de iisdem rebus scriberet, miseram, non modo non excitatum esse ad scribendum, sed etiam plane perterritum. Quid quæris? conturbavi Græcam nationem. Ita, vulgo qui instabant, ut darem sibi quod ornarent, jam exhibere mihi molestiam desisterunt. Tu, si tibi placuerit liber, curabis, ut & Athenis fit, & in ceteris oppidis Græciæ. videtur enim posse aliquid nostris rebus lucis afferre. Oratiunculas autem, & quas postulas, & plures etiam mittam; quoniam quidem ea, quæ nos scribimus, adolescentulorum studiis excitati, te etiam delectant. fuit enim mihi commodum, quod in .eis orationibus, quæ *Philippicæ* nominantur, enituerat civis ille tuus Demosthenes, & quod se ab hoc refra-

Scariolo judiciali dicendi genere abjunxerat, ut *σεμνότερός τις, καὶ πολιτικώτερος* videretur, curare, ut *meæ* quoque essent orationes, quæ *Consulares* nominarentur. quarum una est in senatu Kal. Jan. altera ad populum de lege agraria; tertia de Othone; quarta pro Rabirio; quinta de proscriptorum filiis; sexta, cum provinciam in concione deposui; septima, qua Catillinam emisit; octava, quam habui ad populum postridie, quam Catilina profugit; nona in concione, quo die Allobroges involgarunt; decima in senatu, nonis Decemb. Sunt præterea duæ breves, quasi ἀποσπασμάτια legis agrariæ. hoc totum *σῶμα* curabo ut habeas. Et quoniam te cum scripta, tum res meæ delectant; hisdem ex libris perspicies, & quæ gesserim, & quæ dixerim: aut ne poposcisses. ego enim tibi me non offerebam. Quod quæris, quid sit, quod te arcessam, ac simul, impeditum te negotiis esse, significas; nèque recusas, quin, non modo si opus sit, sed etiam si velim, accurras; nihil sane est necesse: verumtamen videbare mihi tempora peregrinationis commodius posse describere. Nimis abes diu, præsertim cum sis in propinquis locis: neque nos te fruimur; & tu nobis cares. Ac
nude

nunc quidem otium est : sed , si paulo plus furor Pulchelli progredi posset , valde ego te istinc excitarem . verum præclare Metellus impedit , & impedit . Quid quæris ? est consul *Φιλόκαρις* , & , ut semper judicavi , natura bonus . ille autem non simulat , sed plane tribunus plebis fieri cupit . qua de re cum in senatu ageretur , fregi hominem ; & inconstantiam ejus reprehendi , qui Romæ tribunatum plebis peteret , cum in Sicilia ædilitatem sæpe dictitasset . Sed neque magnopere dixi esse nobis laborandum ; quod nihilo magis ei licitum esset plebejo rempublicam perdere , quam similibus ejus , me consule , patriciis esset licitum . Jam , cum se ille septimo die venisse a Freto , neque sibi obviam quemquam prodire potuisse , & noctu se introisse dixisset , in eoque se in concione jactasset ; nihil ei novi dixi accidisse : ex Sicilia septimo die Romam ; tribus horis Roma Interamnam : noctu introisse item ante : non esse itum obviam ; ne tum quidem , cum iri maxime debuit . Quid quæris ? hominem petulantem modestum reddo , non solum perpetua gravitate orationis , sed etiam hoc genere dictorum . Itaque jam familiariter cum ipso etiam cavillor ac jocor . quin etiam cum

candidatum deduceremus, quærit ex me, num
 consueffem Siculis lectum gladiatoribus dare?
 negavi. At ego, inquit, novus patronus in-
 fituam. sed soror, quæ tantum habeat con-
 sularis loci, unum mihi solum pedem dat.
 Noli, inquam, de uno pede sororis queri: li-
 cet etiam alterum tollas. Non consulare, in-
 quies, dictum; fateor: sed ego illam odi
 male consularem. ea est enim seditiosa: ea
 cum viro bellum gerit, neque solum cum Me-
 tello, sed etiam cum Fabio, quod eos in hoc
 esse moleste fert. Quod de agraria lege quæ-
 ris, fane jam videtur refrixisse. Quod me
 quodam modo molli brachio de Pompeji fa-
 miliaritate objurgas; nolim ita existimes, me
 mei præsidii causa cum illo conjunctum esse:
 sed ita res erat instituta, ut si inter nos esset
 aliqua forte dissensio, maximas in republica
 discordias versari esset necesse. quod a me
 ita præcautum, atque ita provisum est, non
 ut ego de optima illa mea ratione decede-
 rem; sed ut ille esset melior, & aliquid de
 populari levitate deponeret: quem de meis
 rebus, in quas eum multi incitarant, multo
 scito gloriosius, quam de suis prædicare. sibi
 enim bene gestæ, mihi conservatæ reipubli-
 cæ dat testimonium. hoc facere illum, mihi

quam profit, nescio; reipublicæ certe prodest. Quid, si etiam Cæsarem, cujus nunc venti valde sunt secundi, reddo meliorem? num tantum obsum reipublicæ? Quin etiam, si mihi nemo invideret; si omnes, ut erat æquum, faverent; tamen non minus esset probanda medicina, quæ sanaret vitiosas partes reipublicæ, quam quæ exsecaret. Nunc vero, cum equitatus ille, quem ego in clivo Capitolino, te signifero ac principe, collocaram, senatum deseruerit; nostri autem principes digito se cœlum putent attingere, si nulli barbati in piscinis sint, qui ad manum accedant; alia autem negligant: nonne tibi satis prodesse videor, si perficio, ut nolint obesse, qui possunt? Nam Catonem nostrum non tu amas plus, quam ego: sed tamen ille, optimo animo utens, & summa fide, nocet interdum reipublicæ. dicit enim tanquam in Platonis πολιτεία, non tanquam in Romuli sæce, sententiam. Quid verius, quam in iudicium venire, qui ob rem iudicandam pecuniam acceperit? censuit hoc Cato. assensit senatus. Equites curiæ bellum, non mihi, nam ego dissensi. Quid impudentius publicanis renuntiantibus? fuit tamen, retinendi ordinis causa, facienda iactura. Resistit &

Metello

pervicit Cato. Itaque nunc, consule in carcere incluso, sæpe item seditione commota, aspiravit nemo eorum, quorum ego concursu, itemque consules, qui post me fuerunt, rempublicam defendere solebant. Quid ergo? istos, inquires, mercede conductos habebimus? Quid faciemus, si aliter non possumus? an libertinis atque etiam fervis serviemus? sed, ut tu ais, ἄλις σπαδῆς. Favonius meam tribum tulit honestius, quam suam; Luceji perdidit. accusavit Nasicam inhoneste, ac (modeste tamen dicit) ita ut Rhodi videretur molis potius, quam Moloni, operam dedisse. mihi, quod defendissem, leviter succensuit. nunc tamen petit iterum reipublicæ causa. Lucejus quid agat, scribam ad te, cum Cæsarem videro, qui aderit biduo. Quod Sicyonii te lædunt, Catoni & ejus æmulatori attribuas Servilio. Quid? ea plaga nonne ad multos bonos viros pertinet? sed, si ita placuit, laudemus; deinde in defensionibus soli relinquamur. Amalthea mea te expectat, & indiget tui. Tusculanum & Pompejanum valde me delectant; nisi quod me, illum ipsum vindicem æris alleni, ære non Corinthio, sed hoc circumforaneo obruerunt. In Gallia speramus esse otium.

Euphrontis huius

satis scilicet et operae.

Nunc tamen quæ

quæritur est

quæritur est

quæritur est

quæritur est

quæritur est

quæritur est

quæritur est

quæritur est

quæritur est

in Gallia speramus esse otium.

Prognostica mea cum oratiunculis propediem expecta. & tamen, quid cogites de adventu tuo, scribe ad nos. nam mihi Pomponia nuntiari iussit, te mense Quintili Romæ fore. id a tuis litteris, quas ad me de decessu tuo miseras, discrepabat. Pætus, ut antea ad te scripsi, omnes libros, quos frater suus reliquisset, mihi donavit. Hoc illius munus in tua diligentia positum est. si me amas, cura, ut conserventur, & ad me perferantur. hoc mihi nihil potest esse gratius; & cum Græcos, tum verò diligenter Latinos ut conserves velim. tuum esse hoc munusculum putabo. Ad Octavium dedi litteras; cum ipso nihil eram locutus. neque enim ista tua negotia provincialia esse putabam; neque te in tocullionibus habebam. sed scripsi, ut debui, diligenter.

(60) CICERO ATTICO S.

27.

2. CVRA, amabo te, Ciceronem nostrum.

ei nos ἑταῖοι videmur. Πελληναίων in manibus tenebam; & hercule magnum acervum Di-
 cæarchi mihi ante pedes extruxeram. O magnum hominem! & a quo multo plura didiceris, quam de Procilio. Κορινθίων & Ἀθηναίων puto me Romæ habere. mihi cæ-

des, leges; hæc doceo; mirabilis vir est. *Ἡρώδης*, si homo effet, eum potius legeret, quam unam litteram scriberet; qui me epistola petivit; ad te, ut video, cominus accessit. conjurasse mallet, quam restitisse conjurationi, si illum mihi audiendum putassem. De Lollio sanus non es: de Vinio, laudo. Sed heus tu, ecquid vides, Kal. venire, Antonium non venire? judices cogi? nam ita ad me mittunt, Nigidium minari in concione, se judicem, qui non affuerit, compellaturum. velim tamen, si quid est de Antonii adventu, quod audieris, scribas ad me: & quoniam huc non venis, cenes apud nos utique pridie Kal. Cave aliter facias. Cura, ut valeas.

CICERO ATTICO S.

28.
3. PRIMVM, ut opinor, *εὐαγγέλια*. Valerius absolutus est, Hortensio defendente. id iudicium K. Atilio condonatum putabatur; & Epicratem suspicor, ut scribis, lascivum fuisse. etenim mihi caligæ ejus, ut fasciæ cretatæ, non placebant. quid sit, sciemus, cum veneris. Fenestrarum angustias quod reprehendis, scito te *Κύριε παιδείαν* reprehendere. nam, cum ego idem istuc dicerem,

Cyrus ajebat, ^{ἡδύα δὲ ὄσφρασις} viridariorum ^{ἡδύα δὲ ὄσφρασις} διαφάσεις ^{ἡδύα δὲ ὄσφρασις} latis lu-
 minibus, non tam esse suaves. etenim ἔσω
 ὄψις μὲν ἢ α° τὸ δὲ ὀρώμενον, β. γ. ἀκτῖνες
 δὲ, δ, καὶ ε. vides enim cetera. nam, si
 κατ' εἰδώλων ἐμπτώσεις videremus, valde la- *ἡδύα δὲ ὄσφρασις*
 borarent εἰδῶλα in angustiis: nunc fit lepide *ἡδύα δὲ ὄσφρασις*
 illa ἐκχυσις radiorum. cetera si reprehende- *ἡδύα δὲ ὄσφρασις*
 ris, non feres tacitum, nisi quid erit ejus- *ἡδύα δὲ ὄσφρασις*
 modi, quod sine sumtu corrigi possit. Venio *ἡδύα δὲ ὄσφρασις*
 nunc ad mensem Januarium, & ad ὑπόστασιν
 nostram ^{ἡδύα δὲ ὄσφρασις} αὐτοῦ πολιτείαν: in qua Σωκρατικῶς εἰς *ἡδύα δὲ ὄσφρασις*
 ἑκάτερον, sed tamen ad extremum, ut illi so- *ἡδύα δὲ ὄσφρασις*
 lebant, τὴν ἀρέσκειαν. Est res sane magni
 consilii. nam aut fortiter resistendum est legi
 agrariae; in quo est quaedam dimicatio, sed
 plena laudis: aut quiescendum; quod est non
 dissimile, atque ire in Solonium, aut Antium:
 aut etiam adjuvandum, quod a me ajunt Cae-
 sare[m] sic expectare, ut non dubitet. Nam
 fuit apud me Cornelius; hunc dico Balbum,
 Cæsaris familiarem. is affirmabat, illum omni-
 bus in rebus meo & Pompeji consilio usurum,
 daturumque operam, ut cum Pompejo Craf-
 sum conjungeret. Hic sunt hæc: conjunctio
 mihi summa cum Pompejo; si placet, etiam
 cum Cæsare; reditus in gratiam cum inimi-
 cis, pax cum multitudine, senectutis otium.

sed me κατὰ μέρος mea illa commovet, quæ est
in libro tertio,

*Interea cursus, quos prima a parte juven-
tæ,*

*Quosque adeo consul virtute, animoque pe-
tisti,*

*Hos retine, atque auge famam, laudesque
honorum.*

Hæc mihi cum in eo libro, in quo multa sunt
scripta ἀριστοκρατικῶς, Calliope ipsa præscripse-
rit, non opinor esse dubitandum, quin sem-
per nobis videatur

Εἰς αἰῶνος ἀριστος ἐμύνησθαι περὶ πατρὸς.

Sed hæc ambulationibus Compitalicia refer-
vemus. Tu pridie Compitalia memento. Ba-
lineum calferi jubebo: & Pomponiam Te-
rentia rogat; matrem adjungemus. Θεο-
φράσης περὶ Φιλοτιμίας affer mihi de libris
Quinti fratris.

CICERO ATTICO S.

4. **F**ECISTI mihi pergratum, quod Sera-
pionis librum ad me misisti; ex quo quidem
ego (quod inter nos liceat dicere) millesimam
partem vix intelligo. pro eo tibi præsentem
pecuniam solvi imperavi, ne tu expensum
muneribus ferres. At quoniam nummorum

mentio facta est; amabo te, cura, ut cum Titinio, quoquo modo poteris, tranfigas. si in eo, quod ostenderit, non stat; mihi maxime placet, ea, quæ male emta sunt, reddi, si voluntate Pomponiæ fieri poterit: si ne id quidem, nummi potius reddantur, quam ullus sit scrupulus. Valde hoc velim ante, quam proficiscare, amanter, ut soles, diligenterque conficias. Clodius ergo, ut ais, ad Tigranem? velim Sypiræ conditione: sed facile patior. accommodatius enim nobis erit ad liberam legationem tempus illud, cum & Quintus noster jam, ut speramus, in otio confederit, & iste sacerdos Bonæ deæ, cujus modi futurus sit, sciemus. Interea quidem cum Musis nos delectabimus animo æquo, immo vero etiam gaudenti ac libenti. neque mihi unquam veniet in mentem Crasso invadere, neque poenitere, quod a me ipse non desciverim. De Geographia dabo operam, ut tibi satisficiam; sed nihil certi polliceor. magnum opus est; sed tamen, ut jubes, curabo, ut hujus peregrinationis aliquod tibi opus exstet. Tu quidquid indagaris de republica, & maxime quos consules futuros putes, facito, ut sciam: tametsi mihi sum curiosus. statui enim nihil jam de republica

*Therbellinae
Sodono*

cogitare. Terentiæ saltum perspeximus. quid
quæris? præter quercum Dodonæam nihil
desideramus, quo minus Epirum ipsam possi-
dere videamur. Nos circiter Kal. aut in For-
miano erimus, aut in Pompejano. Tu, si in
Formiano non erimus, si nos amas, in Pom-
pejanum venito. id & nobis erit perjucundum,
& tibi non sane devium. De muro imperavi
Philotimo, ne impediret, quo minus id fie-
ret, quod tibi videretur. censeo tamen, ad-
hibeas Vettium. his temporibus, tam dubia
vita optimi cujusque, magni æstimo unius
æstatiæ fructum palæstræ Palatinæ, sed ita
tamen, ut nihil minus velim, quam Pompo-
niam & puerum versari in timore ruinæ.

CICERO ATTICO S.

31.

Loc. in villa apud Antium.

5. CVPIO equidem, & jam pridem cupio
Alexandriam, reliquamque Aegyptum vise-
re, & simul ab hac hominum satietate nostrî
discedere, & cum aliquo desiderio reverti:
sed hoc tempore, & his mittentibus,

Αἰδέομαι Τρωῶας, καὶ Τρωάδας ἑλκεσιπέπλους.

quid enim nostrî optimates, si qui reliqui
sunt, loquentur? an, me aliquo præmio de
sententia esse deductum?

Εἶτα Πηλεδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει

Cato ille noster, qui mihi unus est pro centum millibus. Quid vero historiae de nobis ad annos DC praedicarint? quas quidem ego multo magis vereor, quam eorum hominum, qui hodie vivunt, rumusculos. sed, opinor, excipiamus, & expectemus. si enim deferatur, erit quaedam nostra potestas, & tum de- *accipiendi & recondendi*
 liberabimus. etiam est in non accipiendo non- *Dr. Millfaius*
 nulla gloria. Quare si quid *Θεοφάνης* tecum *Dr. Millfaius*
 forte contulerit, ne omnino repudiaris. De *yo unis? ser?*
 istis rebus expecto tuas litteras: quid Arrius narret; quo animo se destitutum ferat; equi consules parentur; utrum, ut populi sermo, Pompejus & Crassus; an, ut mihi scribitur, cum Gabinio Servius Sulpicius: & num quae novae leges: & num quid novi omnino: & quoniam Nepos proficiscitur, cuinam auguratus deferatur; quo quidem uno ego ab istis capi possum. Vide levitatem *Dr. Millfaius*
 meam. Sed quid ego haec, quae cupio deponere, & toto animo atque omni cura *Dr. Millfaius*
λοσοφείν? sic, inquam, in animo est. vellem *Dr. Millfaius*
ab initio. nunc vero, quoniam, quae putavi *Dr. Millfaius*
 esse praeciara, expertus sum, quam essent *Dr. Millfaius*
 inania, cum omnibus Musis rationem habere *Dr. Millfaius*
 cogito. Tu tamen de Curtio ad me rescribe certius; & num quis in ejus locum pare-

tur; &, quid de P. Clodio fiat: &, omnia, quemadmodum polliceris, ἐπι σχολῆς scribe; &, quo die Roma te exiturum putes, velim ad me scribas, ut certiore te faciam, quibus in locis futurus sim; epistolamque statim des de iis rebus, de quibus ad te scripsi. valde enim exspecto tuas litteras.

CICERO ATTICO S. (59)

6. ^{Por. in Anliati.} QVOD tibi superioribus litteris promiseram, fore, ut opus exstaret hujus peregrinationis; nihil jam magnopere confirmo. sic enim sum complexus otium, ut ab eo divelli non queam. Itaque aut libris me delecto, quorum habeo Antii festivam copiam; aut fluctus numero. nam ad lacertos captandos tempestates non sunt idoneæ. A scribendo prorsus abhorret animus. etenim γεωγραφικά, quæ constitueram, magnum opus est: ita valde Eratosthenes, quem mihi proposueram, a Serapione & ab Hipparcho reprehenditur. quid censes, si Tyrannio accesserit? Et hercule sunt res difficiles ad explicandum, & ἐμοσιδεῖς, nec tam possunt ἀντιπρογραφεῖσθαι, quam videbantur: &, quod caput est, mihi quævis satis justa causa cessandi est. Quin etiam dubitem, an hic, an Antii confidam,

32.

*Disputatio de
Antii festivam
copiam*

*Disputatio de
fluctus numero*

*Disputatio de
Antii confidam*

& hoc tempus omne consumam; ubi quidem ego malle[m] Duumvirum, quam Romæ me fuisse. Tu vero sapientior Buthroti domum parasti. sed, mihi crede, proxima est illi municipio hæc Antiatum civitas. Esse locum tam prope Romam, ubi multi sint, qui Vatinium nunquam viderint? ubi nemo sit, præter me, qui quemquam ex vigintiviris vivum & saluum velit? ubi me interpellat nemo, diligant omnes? Hic, hic nimirum πολιτευτέον. nam istic non solum non licet, sed etiam tædet. Itaque ἀνέκδοτα, quæ tibi uni legamus, Theopompino genere, aut etiam asperiore multo, pangentur. neque aliud jam quidquam πολιτεύομαι, nisi odisse improbos, & id ipsum nullo cum stomacho, sed potius cum aliqua scribendi voluptate. Sed ut ad rem, scripsi ad quæstores urbanos de Quinti fratris negotio. vide, quid narrent; æqua spes sit denarii, an cistophoro Pompejano jaceamus. Præterea de muro statue, quid faciendum sit. Aliud quid? etiam. quando te proficisci istinc putes, fac ut sciam.

(39) CICERO ATTICO S.

7. DE ^{De. in. 19. tit. 1.} geographia etiam atque etiam deliberabimus. Orationes autem me duas postu-

las: quarum alteram non libebat mihi scri-
 bere, quia abscideram; alteram, ne lauda-
 rem eum, quem non amabam. sed id quoque
 videbimus. denique aliquid exstabit; ne tibi
 plane cessasse videamur. De Publio quæ ad
 me scribis, sane mihi jucunda sunt; eaque
 etiam velim, omnibus vestigiis indagata, ad
 me afferas, cum venies; & interea scribas,
 si quid intelliges, aut suspicabere: & maxi-
 me de legatione quid sit acturus. equidem
 ante, quam tuas legi litteras, hominem ire
 cupiebam; non mehercule, ut differrem cum
 eo vadimonium; (nam mira sum alacritate ad
 litigandum) sed videbatur mihi, si quid es-
 set in eo populare, quod plebejus factus es-
 set, id amissurus. Quid enim ad plebem
 transisti? ut Tigranem ires salutatum? narra-
 mihi, reges Armenii patricos salutare non
 solent? Quid quæris? acueram me ad exagi-
 tandam hanc ejus legationem. quam si ille
 contemnit, & si, ut scribis, bilem id com-
 movet & latoribus, & auspiciis legis cu-
 riatæ, spectaculum egregium. Hercule, ve-
 rum ut loquamur, subcontumeliose tractatur
 noster Publius: primum, qui cum in domo
 Cæsaris quondam unus vir fuerit, nunc ne
 in viginti quidem esse potuerit: deinde, alia

Pompeius dicitur
 in domo Cæsaris
 fuisse.

a. d. c. c. c. c. c.

Alia in domo
 Cæsaris fuisse
 dicitur.

i. e. p. abita-
 re.

Cas. Pompei.

legatio dicta erat, alia data est. illa opima,
ad exigendas pecunias, Druso, ut opinor,
Pisaurenfi, an epuloni Vatinio reservatur:

*Disamius - Jusf
eniver.*

hæc jejuna ac bella relegatio datur ei, cujus
tribunatus ad istorum tempora reservatur.
Incende hominem, amabo te (quod pot' est.)

*quoad potes
absoluta =
eis dicitur*

una spes est salutis, istorum inter ipsos dis-
sensio; cujus ego quædam initia fensi ex Cu-
rione. jam vero Arrinus consulatum sibi ere-
ptum fremit. Megabocchus, & hæc sangui-
naria juvenus inimicissima est. Accedat ve-

*ubi in dicitur
Hic solitudo*

ro, accedat etiam ista rixa auguratus. spero
me præclaras de istis rebus epistolas ad te
sæpe missurum. Sed, illud quid sit, scire
cupio, quod jacies obscure, jam etiam ex ipsis
quinqueviris loqui quosdam. quidnam id est?

contra Cal.

si est enim aliquid, plus est boni, quam pu-
taram. Atque hæc, sic velim existimes, non
me abs te κατὰ τὸ πρακτικὸν quærere, quod
gestiat animus aliquid agere in republica.

*et Pompey
cum plebe
Jovis etc.*

Jam pridem gubernare me tædebat, etiam
cum licebat. nunc vero cum cogar exire de
navi, non abjectis, sed ereptis gubernaculis;
cupio istorum naufragia ex terra intueri;
cupio, ut ait tuus amicus Sophocles, κατὰ
ὑπὸ σέγγ

Πικρῆς ἀντίον ψευδὸς εὐδῶν Φρηνί.

De mura. Dilla
34
 De muro, quid opus sit, videbis. Castricianum mendum nos corrigemus: tamen ad me Quintus [CIC] CCICD IDDD scripserat; nunc ad sororem tuam H-S xxx. Terentia tibi salutem dicit. Cicero tibi mandat, ut Aristodemo idem de se respondeas, quod de fratre suo, sororis tuæ filio, respondisti. De Amalthea quod me admones, non negligemus. Cura, ut valeas.

CICERO ATTICO S. (54)

8. *Ex. in villa p. qu.*
 EPISTOLAM cum a te avide expectarem ad vesperum; ut soleo; ecce tibi nuntius, pueros venisse Roma. voco, quæro, ecquid litterarum? negant. quid ais, inquam, nihilne a Pomponio? perterriti voce & vultu, confessi sunt se accepisse, sed excidisse in via. Quid quæris? permolestè tuli. nulla enim abs te per hos dies epistola inanis aliqua re utilis & suavi venerat. nunc, si quid in ea epistola, quam ante diem XVI Kal. Maj. dedisti, fuit historia dignum, scribe quamprimum, ne ignoremus: sin nihil præter joculationem, redde id ipsum. & scito Curionem adolescentem venisse ad me salutatum. valde ejus sermo de Publico cum tuis litteris congruebat. ipse vero mirandum in modum *reges*

odisse

odisse superbos. peræque narrabat incensam
 esse juventutem, neque ferre hæc posse. Be-
 ne habemus: nos, si in his spes est, opinor,
 aliud agamus. Ego me do historiæ. quam-
 quam, licet me Saufejum putes esse, nihil
 me est inertius. Sed cognosce itinera nostra;
 ut statuas, ubi nos visurus sis. In Formia-
 num volumus venire Parilibus: inde (quo-
 niam putas prætermittendum nobis esse hoc
 tempore Cratera illum delicatum) Kal. Maj.
 de Formiano proficiscemur, ut Antii simus
 ante diem v Non. Maj. Iudi enim Antii futuri
 sunt a iv ad prid. Non. Maj. eos Tullia spe-
 ctare vult. inde cogito in Tusculanum, deinde
 Arpinum, Romam ad Kal. Jun. Te aut in
 Formiano, aut Antii, aut in Tusculano, cura
 ut videamus. Epistolam superiorem restitue
 nobis, & appinge aliquid novi.

*Mantua in ger
 duo Rogalung
 Hiseamus a
 promotorum
 Minerva S.
 Athenarum*

CICERO ATTICO S.

9. **S**I vales, bene est. Cum mihi dixisset
 Cæcilius, quæstor, puerum se Romam mitte-
 re, hæc scripsi raptim, ut tuos elicerem mi-
 rificos cum Publico dialogos, cum eos, de
 quibus scribis, tum illum, quem abdis, &
 ais, longum esse, quæ ad ea responderis, per-
 scribere; illum vero, qui nondum habitus est,

Epist. T. III.

F

videtur Cic. quæstus

quem illa $\beta\omicron\omega\pi\iota\varsigma$, cum e Solonio redierit, ad
 te est relatúra: sic velim putes, nihil hoc
 posse mihi esse jucundius. si vero, quæ de me
 pacta sunt, ea non servantur; in cœlo sum:
 ut sciat hic noster Hierosolymarius traductor
 ad plebem, quam bonam meis putissimis ora-
 tionibus gratiam retulerit; quarum expecta
 divinam $\kappa\alpha\lambda\iota\sigma\tau\alpha\iota\alpha$. Etenim, quantum conje-
 ctura auguramur, si erit nebulo iste cum his
 dynastis in gratia, non modo de cynico con-
 sulari, sed ne de istis quidem piscinarum Tri-
 tonibus poterit se jactare. Non enim poterim-
 us ulla esse in invidia, spoliati opibus &
 illa senatoria potentia. sin autem ab his dis-
 sentiet; erit absurdum in nos invehi. verum-
 tamen invehatur. festive, mihi crede, & mi-
 nore sonitu, quam putaram, orbis hic in re-
 publica est conversus; citius omnino, quam
 potuit: id culpa Catonis, sed rursus impro-
 bitate istorum, qui auspicia, qui Aeliam le-
 gem, qui Juniam & Liciniam, qui Cæciliam
 & Didiam neglexerunt; qui omnia remedia
 reipublicæ effuderunt; qui regna, qui prædia
 tetrarchis, qui immanes pecunias paucis de-
 derunt. Video jam, quo invidia transeat, &
 ubi sit habitura. nihil me existimaris, neque
 usu, neque a Theophrasto didicisse, nisi brevi

tempore desiderari nostra illa tempora vide-
 ris. Etenim si fuit invidiosa senatus potentia;
 cum ea non ad populum, sed ad tres homi-
 nes immoderatos redacta sit, quidnam cen-
 ses fore? Proinde isti licet faciant, quos vo-
 lent, consules, tribunos plebis; denique etiam
 Vatinii ^{ἀναγ}strumam sacerdotii ^{διέβαλον}vestiant;
 videbis brevi tempore magnos non modo eos,
 qui nihil titubarunt, sed etiam illum ipsum,
 qui peccavit, Catonem. nam nos quidem, si
 per istum tuum sodalem Publium licebit,
 σοφιστεύειν cogitamus: si ille cogit ^{ἀντα}, tum ^{φιλοσοφῆσαι}
 duntaxat nos defendere; & quod est proprium
 artis hujus, ἐπαγγέλλομαι

* Ἄνδρ' ἀπαμύνεσθαι, ὅτε τις πρότερος χαλε-
 πῆνῃ.

Patria propitia sit: habet a nobis, etiam si
 non plus, quam debitum est, plus certe,
 quam postulatum est. male vehi malo, alio
 gubernante, quam, tam ingratis vectori-
 bus, bene gubernare. Sed hæc coram com-
 modius. nunc audi, quod quæris. An-
 tium me ex Formiano recipere cogito ante
 diem v Non. Maj. Antio volo Non. Maj.
 proficisci in Tusculanum. sed cum e Formia-
 no rediero, (ibi esse usque ad prid. Kalend.
 Maj. volo) faciam statim te certiozem. Te-

34 EPIST. AD ATTICVM

rentia tibi salutem. *Κιβέρων ὁ μικρὸς ἀσπάζο-
ται Τίτον Ἀθηναῖον.*

salutat

37

CICERO ATTICO S. (59)

IO. *V. or. ab Appii Foro*
Volo ames meam constantiam. Iudos
Antii spectare non placet. Est enim *ὑπόσο-
λοικον*, cum velim vitare omnium deliciarum
suspicionem, repente *ἀναφαίνεσθαι* non solum
delicate, sed etiam inepte peregrinantem.
quare usque ad Non. Maj. te in Formiano ex-
spectabo. Nunc fac, ut sciam, quo die te
visuri simus. Ab Appii Foro, hora quarta. de-
deram aliam paulo ante Tribus Tabernis.

38.

CICERO ATTICO S. (59)

II. NARRO tibi: plane relegatus mihi vi-
deor, posteaquam in Formiano sum. dies enim
nullus erat, Antii cum essem, quo die non
melius scirem, Romæ quid ageretur, quam ii,
qui erant Romæ. Etenim litteræ tuæ, non
solum quid Romæ, sed etiam quid in republi-
ca, neque solum quid fieret, verum etiam
quid futurum esset, indicabant. Nunc, nisi si
quid ex prætereunte viatore exceptum est,
scire nihil possumus. Quare quamquam jam
te ipsum exspecto, tamen isti puero, quem
ad me statim iussi recurrere, da ponderosam

aliquam epistolam, plenam omnium non modo actorum, sed etiam opinionum tuarum; ac diem, quo Roma fis exiturus, cura ut sciami. Nōs in Formiano esse volumus usque ad prid. Nonas Maj. eo si ante eam diem non veneris, Romæ te fortasse videbō. nam Arpinum quid ego te invitem?

Τρηχεῖ; ἀλλ' ἀγαθὴ κροτόφος. ἔτι ἔγωγε

Ἡς γαίης δύναμαι γλυπερώτερον ἄλλο ἰδέσθαι.

Hæc igitur. Cura ut valeas.

(39) CICERO ATTICO S.

36.

12. **N**EGENT illi Publium plebejum factum esse. hoc vero regnum est, & ferri nullo pacto potest. Emittat ad me Publius, qui obsignent: jurabo Cnæum nostrum, collegam Balbi, Antii mihi narrasse, se in auspicio fuisse. O suaves epistolas tuas, uno tempore mihi datas, duas! quibus *εὐαγγέλια* quæ reddam, nescio: deberi quidem plane fateor. sed vide *συγκύρημα*. Emerferam commode ex Antiati *εὐαγγέλιον* in Appiam ad Tres Tabernas ipsis Cerialibus, cum in me incurrit Roma veniens Curio meus, ibidem ilico puer abs te cum epistolis. Ille ex me, nihilne audissem novi: ego negare. Publius, inquit, tribunatum plebis petit. Quid ais? & inimicissimus quidem Cæsaris, & ut

omnia, inquit, ista ^{causam} rescindat. Quid Cæsar ?
 inquam. Negat, se quidquam de illius ado-
 ptione tulisse. deinde suum, Memmii, Metelli
 Nepotis expromit odium. Complexus juve-
 nem dimissi, properans ad epistolas. Ubi sunt,
 qui ajunt *ζώσης Φωνής* ? quanto magis vidi ex
 tuis litteris, quam ex illius sermone, quid
 ageretur ? de ruminacione quotidiana, de co-
 gitacione Publii, de lituis *βοώπιδος*, de signi-
 fero Athenione, de litteris missis ad Cnæum,
 de Theophanis, Memmiique sermone ? Quan-
 tam porro expectacionem dedisti convivii
 istius *ἀσελγῆς* ? sum in curiositate *ὀξύπεινος* :
 sed tamen facile patior te id ad me *συμπόσιον*
 non scribere ; præsentem audire malo. Quod
 me, ut scribam aliquid, hortaris : crescit mihi
 quidem materies, ut dicis : sed tota res etiam
 nunc fluctuat ; κατ' ὀπώρην τρυξ. quæ si de-
 sederit ; magis erunt judicata, quæ scribam :
 quæ si statim a me ferre non potueris, pri-
 mus habebis tamen, & aliquandiu solus. Di-
 cæarchum recte amas. luculentus homo est,
 & civis haud paulo melior, quam isti nostri
ἀδικαίαρχοι. Litteras scripsi hora decima Ce-
 rialibus, statim, ut tuas legeram : sed eas
 eram daturus, ut putaram, postridie ei, qui
 mihi primus obviam venisset. Terentia de-

animo voluerit

*delicati
 famelicus*

lectata est tuis litteris. impertit tibi multam salutem : καὶ Κικέρων ὁ Φιλόσοφος τὸν πολιτικὸν Τίτον ἀσπάζεται.

(59) CICERO ATTICO S.

13. ^{scr. in Formiano.} FACINVS indignum! epistolam, αὐθιγὰρ εἰ tibi a Tribus Tabernis rescriptam ad tuas suavissimas epistolas, neminem reddidisse? at scito, eum fasciculum, quo illam conjeceram, domum eo ipso die latum esse, quo ego dederam, & ad me in Formianum relatum esse. itaque tibi tuam epistolam jussi referri; ex qua intelligeres, quam mihi tum illæ gratæ fuissent. Romæ quod scribis fileri, ita putabam. at hercule in agris non filetur: nec jam ipsi agri regnum vestrum ferre possunt. si vero in hanc Τηλέπουλον veneris Λαισυγονίην, (Formias dico,) qui fremitus hominum? quam irati animi? quanto in odio noster amicus Magnus? cujus cognomen una cum Crassi Divitis cognomine consenescit. Credas mihi velim; neminem adhuc offendi, qui hæc tam lente, quam ego fero, ferret. Quare, mihi crede, Φιλοσοφῶμεν. juratus tibi possum dicere, nihil esse tanti. Tu si litteras ad Sicyonios habes, advola in Formianum; unde nos prid. Non. Maj. cogitamus.

39.

CICERO ATTICO S. 59

14. **Q**UANTAM tu mihi moves expectationem de sermone Bibuli? quantam de colloquio *βασίλειος*? quantam etiam de illo delicato convivio? proinde ita fac venias ad fidentes aures. quamquam nihil est jam, quod magis timendum nobis putem, quam ne ille noster Sampliceramus, cum se omnium sermonibus sentiet vapulare, & cum has actiones *εὐκταρπέως* videbit, ruere incipiat. Ego autem usque eo sum enervatus, ut hoc otio, quo nunc tabescimus, malim *ἐντροπανεῖσθαι*, quam cum optima spe dimicare. De pangendo quod me crebro adhortaris, fieri nihil potest. *ἀνὴρ* basilicam habeo, non villam, frequentia Formianorum. at quam parem basilicæ tribum Aemiliam? sed omitto vulgus: post horam *iv* molesti ceteri non sunt. C. Arrius proximus est vicinus: immo ille quidem jam contubernalis; qui etiam se idcirco Romanam ire negat, ut hic mecum totos dies philosophetur. Ecce ex altera parte Sebosus, ille Catuli familiaris. Quo me vertam? statim mehercule Arpinum irem, ni te in Formiano commodissime expectari viderem. duntaxat ad prid. Non. Maj. Vide *---* quibus homi-

*hellenum de
ipsum*

nibus aures sint deditæ meæ. occasionem mirificam, si qui nunc, dum hi apud me sunt, emere de me fundum Formianum velit. & tamen illud probem? *Magnum quid aggrediamur, & multæ cogitationis, atque otii.* sed tamen satisfiet a nobis, neque parcetur labori.

(59) CICERO ATTICO S.

41.

15. ^{Scr. in Formiano} UT scribis, ita video, non minus incerta in republica, quam in epistola tua: sed tamen ista ipsa me varietas sermonum opinionumque delectat. Romæ enim videor esse, cum tuas litteras lego, & ut fit in tantis rebus, modo hoc, modo illud audire. Illud tamen explicare non possum, quidnam invenire possit, nullo recusante, ad facultatem agrariam. Bibuli autem ista magnitudo animi in comitorum dilatione, quid habet, nisi ipsius iudicium sine ulla correctione reipublicæ? nimirum in Publico spes est? fiat, fiat tribunus plebis: si nihil aliud, ut eo citius tu ex Epiro revertare. nam, ut illo tu careas, non video posse fieri; præsertim si mecum aliquid volet disputare. sed id quidem non dubium est, quin, si quid erit ejusmodi, sis advolaturus. Verum ut hoc non sit; tamen

seu ruet, seu eriget rempublicam, præclarum spectaculum mihi propono, modo te confes-
sore spectare liceat. Cum hæc maxime scri-
berem, ecce tibi Sebofus. nondum planè in-
gemueram; Salve, inquit Arrius. Hoc est
Roma decedere? quos ego homines effugi,
cum in hos incidi? Ego vero *in montes pa-
trios, & ad incunabula nostra* pergam. Deni-
que, si solus non potuero, cum rusticis po-
tius, quam cum his perurbanis: ita tamen,
ut, quoniam tu certi nihil scribis, in Formia-
no tibi præstoler usque ad III Non. Maj. Te-
rentiæ pergrata est assiduitas tua & diligentia
in controversia Mulviana. nescit omnino, te
communem causam defendere eorum, qui
agros publicos possideant. sed tamen tu ali-
quid publicanis pendis; hæc etiam id recusat.
Ea tibi igitur, & Κηέρον, ἀριστοκρατικώτατος
παίς, salutem dicunt.

CICERO ATTICO S. (5)

52.
16. COENATO mihi, & jam dormitanti,
prid. Kal. Maj. epistola est illa reddita, in qua
de agro Campano scribis. Quid quæris? pri-
mum ita me pupugit, ut somnum mihi ade-
merit, sed id cogitatione magis, quam mo-
lestia. Cogitanti autem hæc fere succurrebant,

Primum ex eo, quod superioribus litteris scripseras, ex familiari te illius audisse, prolatum iri aliquid, quod nemo improbaret; majus aliquid timueram: hoc mihi ejusmodi non videbatur. Deinde, ut me ego consoles, omnis expectatio largitionis agrariae in agrum Campanum videtur esse derivata; qui ager, ut dena jugera sint, non amplius hominum quinque millia potest sustinere. reliqua omnis multitudo ab illis abalienetur, necesse est. Præterea, si nulla res est, quæ bonorum animos, quos jam video esse commotos, vehementius possit incendere, hæc certe est, & eo magis, quod portorii Italiae sublatis, agro Campano ^{in loco} diviso, quod vectigal superest domesticum, præter vicefimam? quæ mihi videtur una concinncula, clamore pediflegorum nostrorum, esse peritura. Cnæus quidem noster jam plane quid cogitet, nescio.

Φυσᾶ γὰρ ἔσμι μικροῖσιν ἀλλόκοις ἔστι,

Ἄλλ' ἀγρίαις Φύσαισι, Φορβεῖαις ἄτερ:

qui quidem etiam istuc adduci potuerit. nam adhuc hoc ἐσοφίζετο, se leges Cæsaris probare; actiones ipsum præstare debere: agrariam legem sibi placuisse: potuerit intercedi, necne, nihil ad se pertinere: de rege Alexandrino placuisse sibi aliquando confici; Bibu-

Caesariæ

Caesariæ

Diffusio in Campanum

I. D. in loco
Caesariæ de
jure Italiae

Infimae præbæ

Ho. annuus
Aulætes

Ius de cœlo tum servasset, necne, sibi quæ-
 rendum non fuisse: de publicanis, voluisse illi
 ordini commodare; quid futurum fuerit, si
 Bibulus tum in forum descendisset, se divi-
 nare non potuisse. Nunc vero, Sampficerame,
 quid dices? vestigal te nobis in monte Anti-
 libano constituisse, agrî Campani abstulisse?
 quid, hoc quemadmodum obtinebis? oppres-
 sos vos, inquit, tenebo exercitu Cæsaris.
 Non mehercule me tu quidem tam isto exer-
 citu, quam ingratis animis eorum hominum,
 qui appellantur boni: qui mihi non modo
 præmiorum, sed ne sermonum quidem un-
 quam fructum ullum, aut gratiam retulerunt.
 Quodsi in eam me partem incitarem, profe-
 cto jam aliquam reperirem resistendi viam.
 Nunc prorsus hoc statui, ut, quoniam tanta
 controversia est Dicæarcho, familiari tuo,
 cum Theophrasto, amico meo, ut ille tuis
 τὸν πρακτικὸν βίον longe omnibus anteponit,
 hic autem τὸν θεωρητικὸν, utrique a me mos
 gestus esse videatur. Puto enim me Dicæar-
 cho affatim satisfecisse: respicio nunc ad hanc
 familiam, quæ mihi non modo, ut requie-
 scam, permittit; sed reprehendit, quia non
 semper quierim. Quare incumbamus, o noster
 Tite, ad illa præclara studia; & eo, unde

discedere non oportuit, aliquando revertamur. Quod de Quinti fratris epistola scribis, ad me quoque fuit *πρόσθε λέων, ἔπιθεν δέ.* quid dicam, nescio. nam ita deplorat primis versibus mansionem suam, ut quemvis movere possit: ita rursus remittit, ut me roget, ut annales suos emendem, & edam. Illud tamen, quod scribit, animadvertas velim, de portorio circumvectionis: ait, se de consilii sententia rem ad senatum rejecisse. Nondum videlicet meas litteras legerat; quibus ad eum, re consulta & explorata, perscripseram, non deberi. Velim, si qui Græci jam Romam ex Asia de eâ causa venerunt, videas, & si tibi videbitur, his demonstras, quid ego de ea re sentiam. Si possum discedere, ne causa optima in senatu pereat, ego satisfaciam publicanis; *εἰ δὲ μή,* (vere tecum loquar,) in hac re malo universæ Asiæ, & negotiatoribus. nam eorum quoque vehementer interest. Hoc ego sentio valde nobis opus esse. sed tu id videbis. Quæstores autem, quæso, num etiam de cistophoro dubitant? nam si aliud nihil erit, cum erimus omnia experti, ego illud ne quidem contemnam, quod extremum est. Te in Arpinati videbimus, & hospitio agresti accipiemus; quoniam maritimum hoc contempsisti.

*in consilio non dicitur
 ὅτι γὰρ λέων.*

*in consilio non dicitur
 ὅτι γὰρ λέων.*

CICERO ATTICO S.

17. **P**RORSVS, ut scribis, ita sentio, turbatur Sampficeramus. nihil est, quod non timendum sit. ὁμολογημένως τυραννίδα συσκευάζεται. Quid enim ista repentina affinitatis conjunctio, quid ager Campanus, quid effusio pecuniæ significant? quæ si essent extrema, tamen esset nimium mali: sed ea natura rei est, ut hæc extrema esse non possint. Quid enim eos hæc ipsa per se delectare possunt? nunquam huc venissent, nisi ad alias res pestiferas aditus sibi compararent. Verum, ut scribis, hæc in Arpinati ante diem VI circiter Id. Maj. non deflebimus, ne & opera & oleum philologiæ nostræ perierit: sed conferemus tranquillo animo. Dii immortales! neque tam me *ἐυελπίστια* consolatur, ut antea, quam *ἀδιαφορία*: qua nulla in re tam utor, quam in hac civili & publica. Quin etiam, quod est subinane in nobis, & non *ἀφιλόδοξον*, (bellum est enim sua vitia nosse.) id afficitur quadam delectatione. solebat enim me pungere, ne Sampficerami merita in patriam ad annos DC majora viderentur, quam nostra: hæc quidem cura certe jam vacuum est. jacet enim ille sic, ut Phocis Curiana stare videatur.

Sed hæc coram. Tu tamen videris mihi Romæ fore ad nostrum adventum. quod sane facile patiar, si tuo commodo fieri possit. sin, ut scribis, ita venies; velim e Theophane expiscere, quonam in me animo sit Alabarches. quæres scilicet, ut soles, κατὰ τὸ κηδεμονικόν, & ad me ab eo quasi ὑποθήκας afferes, quemadmodum me geram. aliquid ex ejus sermone poterimus περὶ τῶν ὅλων suspicari.

CICERO ATTICO S.

18. **A**CCERI aliquot epistolas tuas: ex quibus intellexi, quam suspenso animo & sollicito scire averes, quid esset novi. Tenemur undique: neque jam, quo minus serviamus, recusamus; sed mortem, & ejectionem, quasi majora, timemus: quæ multo sunt minora.

Atque hic status, quæ una voce omnium gemitur, neque verbo cujusquam sublevatur. σκοπὸς est, ut suspicor, illis, qui tenent, nullam cuiquam largitionem relinquere. Unus loquitur, & palam adversatur adolescens Curio. huic plausus maximi, consalutatio forensis perhonorifica, signa præterea benevolentiae permulta a bonis impertiuntur: Fufium clamoribus, & conviciis, & sibilis con-

festantur. His ex rebus non spes, sed dolor
 est major; cum videas civitatis voluntatem
 solutam, virtutem alligatam. Ac ne forte
 quæras κατὰ λεπτόν de singulis rebus, uni-
 versa res eo est deducta, spes ut nulla sit,
 aliquando non modo privatos, verum etiam
 magistratus, liberos fore. Hac tamen in op-
 pressionem sermo in circulis duntaxat, & con-
 vivii est liberior, quam fuit. vincere incipit
 timorem dolor, sed ita, ut omnia sint ple-
 nissima desperationis. Habet etiam Campana
 lex execrationem in coitione candidatorum;
 si mentionem fecerint, quo aliter ager possi-
 deatur, atque ut ex legibus Juliis. Non du-
 bitant jurare ceteri. Laterensis existimatur
 caute fecisse, quod tribunatum plebis petere
 destitit, nec juraret. Sed de republica non
 libet plura scribere. displiceo mihi, nec sine
 summo scribo dolore. me tueor, ut oppressis
 omnibus, non demisse; ut tantis rebus ge-
 stis, parum fortiter. A Cæsare valde libera-
 liter invitator in legationem illam, sibi ut sim
 legatus; atque etiam libera legatio voti causa
 datur. sed hæc & præsidii apud pudorem
 Pulchelli non habet satis, & a fratris adventu
 me ablegat: illa & munitior est, & non im-
 pedit, quo minus adsim, cum velim. hanc
 ego

ego teneo ; sed usurum me non puto : neque tamen scit quisquam. non libet fugere : aveo pugnare. magna sunt hominum studia. sed nihil affirmo : tu hoc filebis. De Statio manumisso, & nonnullis aliis rebus, angor quidem, sed jam prorsus occallui. Tu, vellem, egrove cuperem, adesses: nec mihi consilium, nec consolatio deesset. Sed ita te para, ut, si inclamaro, advoles.

CICERO ATTICO S.

19. **M**ULTA me sollicitant, & ex reipublicæ tanto motu, & ex iis periculis, quæ mihi ipsi intenduntur, & sexcenta sunt. sed mihi nihil est molestius, quam Statium manumissum. *nec meum imperium? ac mitto imperium: non similitatem meam revereri saltem?* nec, quid faciam, scio: neque tantum est in re, quantus est sermo. Ego autem ne irasci possum quidem iis, quos valde amo; tantum doleo, ac mirifice quidem. Cetera in magnis rebus; minæ Clodii, contentionesque, quæ mihi proponuntur, modice me tangunt. Etenim vel subire eas videor mihi summa cum dignitate, vel declinare nulla cum molestia posse. Dices fortasse, dignitatis ἀλλοι, tanquam ἀπεὸς: saluti, si me amas, consule, Me

miserum! cur non ades? nihil te profecto
 præteriret: ego fortasse τυφλώττω, & nimium
 τῷ καλῷ προσπέπονθα. Scito nihil unquam
 fuisse tam infame, tam turpe, tam peræque
 omnibus generibus, ordinibus, ætatibus of-
 fensum, quam hunc statum, qui nunc est:
 magis mehercule, quam vellem, non modo
 quam putaram. Populares isti jam etiam mo-
 destos homines sibilare docuerunt. Bibulus
 in cælo est; nec, quare, scio; sed ita lau-
 datur, quasi *Unus homo nobis cunctando re-*
stituit rem. Pompejus, nostri amores, quod
 mihi summo dolori est, ipse se afflixit; ne-
 minem tenet: voluntate, an metu necesse sit
 iis uti, vereor. Ego autem neque pugno cum
 illa causa propter illam amicitiam; neque
 approbo, ne omnia improbem, quæ antea
 gessi: utor via. Populi sensus maxime theatro
 & spectaculis perspectus est. nam gladiatoribus,
 qua dominus, qua advocati sibilis con-
 scissi: ludis Apollinaribus Diphilus tragædus
 in nostrum Pompejum petulanter invectus est.
Nostra miseria tu es Magnus, millies coactus
 est dicere. *Eandem virtutem istam, veniet*
tempus, cum graviter gemes, totius theatri
clamore dixit, itemque cetera. nam & ejus-
 modi sunt ii versus, ut in tempus ab inimico

Pompeji scripti esse videantur. *Si neque leges, neque mores cogunt, & cetera, magno cum fremitu & clamore sunt dicta. Cæsar cum venisset mortuo plausu, Curio filius est infecutus. huic ita plausum est, ut, salva republica, Pompejo laudi solebat. Tulit Cæsar graviter. litteræ Capuam ad Pompejum volare dicebantur. inimici erant equitibus, qui Curioni stantes plauserant; hostes omnibus. Rosciæ legi, etiam frumentariæ minitabantur. Sane res erat perturbata. Equidem malueram, quod erat susceptum ab illis, silentio transire: sed vereor, ne non liceat. non ferunt homines, quod videtur esse tamen ferendum. sed est jam una vox omnium, magis odio firmata, quam præsidio. Noster autem Publius mihi inimicatur: impendet negotium, ad quod tu scilicet advolabis. Videor mihi nostrum illum consularem exercitum bonorum omnium, etiam satis bonorum, habere firmissimum. Pompejus significat studium erga me non mediocre. idem affirmat, verbum de me ullum non esse facturum; in quo non me ille fallit, sed ipse fallitur. Cofconio mortuo, sum in ejus locum invitatus, id erat vocari in locum mortui. nihil me turpius apud homines fuisset; neque verò ad*

160 EPIST. AD ATTICVM

istam ipsam ἀσφάλειαν quidquam alienius. sunt enim illi apud bonos invidiosi; ego apud improbos meam retinuissem invidiam, alienam assumissem. Cæsar me sibi vult esse legatum. honestior hæc declinatio periculi; sed ego hoc repudio. Quid ergo est? pugnare malo. nihil tamen certi. Iterum dico, utinam adesses! sed tamen, si erit necesse, arcessemus. Quid aliud? quid? hoc opinor. certi sumus perisse omnia. quid enim ἀκκίζομεθα tamdiu? sed hæc scripsi properans, & mehercule timide. posthac ad te, aut, si perfidelem habeo, cui dem, scribam plane omnia; aut, si obscure scribam, tu tamen intelliges. in iis epistolis me Lælium, te Furium faciam: cetera erunt ἐν ἀντιγράφοις. Hic Cæcilium colimus & observamus diligenter. Edicta Bibuli audio ad te missa. iis ardet dolore & ira noster Pompejus.

CICERO ATTICO S.

20. ANICATO, ut te velle intellexeram, nullo loco defui. Numestium ex litteris tuis, studiose scriptis, libenter in amicitiam recepi. Cæcilium, quibus rebus possum, tueor diligenter. Varro satisfacit nobis. Pompejus amat nos, carosque habet. Credis? inquires.

Credo. prorsus mihi persuadet. sed quia, ut video, pragmatici homines omnibus historicis præceptis, verbis denique cavere jubent, & vetant credere; alterum facio, ut caveam; alterum, ut non credam, facere non possum. Clodius adhuc mihi denuntiat periculum: Pompejus affirmat, non esse periculum; adjurat; addit etiam, se prius occisum iri ab eo, quam me violatum iri. tractatur res. simul ac quid erit certi, scribam ad te. si erit pugnandum, arcessam ad societatem laboris; si quies dabitur, ab Amalthea te non commovebo. De republica breviter ad te scribam. jam enim, charta ipsa ne nos prodatur, pertimesco. itaque posthac, si erunt mihi plura ad te scribenda, ἀλληγοραῖς obscurabo. Nunc quidem novo quodam morbo civitas moritur; ut, cum omnes ea, quæ sunt acta, improbent, querantur, doleant, varietas in re nulla sit, aperteque loquantur, & jam clare gemant, tamen medicina nulla afferatur. Neque enim resisti sine interneccione posse arbitramur; nec videmus, qui finis cedendi, præter exitium, futurus sit. Bibulus hominum admiratione & benevolentia in cælo est. edicta ejus & conciones describunt & legunt. novo quodam genere in summam gloriam venit. Populus

nunc nihil tam est, quam odium popularium. Hæc quo sint eruptura, timeo. sed, si dispicere quid cœpero, scribam ad te apertius. Tu, si me amas tantum, quantum profecto amas; expeditus, facito, ut sis; si inclamaro, ut accurras. sed do operam, & dabo, ne sit necesse. Quod scripseram, te Furium scripturum, nihil necesse est tuum nomen mutare. me faciam Lælium, & te Atticum; neque utar meo chirographo, neque signo; si modo erunt ejusmodi litteræ, quas in alienum incidere nolim. Diodotus mortuus est: reliquit nobis H-S fortasse centies. Comitia Bibulus cum Archilochio edicto in ante diem xv Kal. Novemb. distulit. A Vibio libros accepi. Poeta ineptus: nec tamen scit nihil; & est non inutilis. describo & remitto.

CICERO ATTICO S.

21. **D**E republica quid ego tibi subtiliter? tota periit: atque hoc est miserius, quam reliquisti, quod tum videbatur ejusmodi dominatio civitatem oppressisse, quæ jucunda esset multitudini; bonis autem ita molesta, ut tamen sine pernicie: nunc repente tanto in odio est omnibus, ut, quorsum eruptura sit, horreamus. Nam iracundiam atque in-

temperantiam illorum sumus experti, qui Cato-
ni irati omnia perdididerunt. sed ita lenibus
uti videbantur venenis, ut posse videremur
sine dolore interire. nunc vero sibilis vulgi,
sermonibus honestorum, fremitu Italiæ, ve-
reor ne exarserint. Equidem sperabam, ut
sæpe etiam loqui tecum solebam, sic orbem
reipublicæ esse conversum, ut vix sonitum
audire, vix impressam orbitam videre posse-
mus; & fuisset ita, si homines transitum tem-
pestatis exspectare potuissent: sed cum diu
occulte suspirassent, postea jam gemere, ad
extremum vero loqui omnes & clamare coe-
perunt. Itaque ille amicus noster, insolens
infamæ, semper in laude versatus; circum-
fluens gloria, deformatus corpore, fractus
animo, quo se conferat, nescit: progressum
præcipitem, inconstantem reditum videt: bo-
nos, inimicos habet; improbos ipsos, non
amicos. Ac vide mollitiem animi. non tenui
lacrimas, cum illum ante VIIII Kal. Sext.
vidi de edictis Bibuli concionantem: qui an-
tea solitus esset jactare se magnificentissime
illo in loco, summo cum amore populi, cun-
ctis faventibus. Ut ille tum humilis, ut de-
missus erat! ut ipse etiam sibi, non iis so-
lum, qui aderant, displicebat! O spectacu-

lum uni Craſſo jucundum, ceteris non item? nam, qui deciderat ex aſtris, lapſus, quam progreſſus, potius videbatur: &, ut Apelles, ſi Venerem, aut ſi Protogenes Jalyſum illum ſuum cœno oblîtum videret, magnum, credo, acciperet dolorem; ſic ego hunc, omnibus a me pictum & politum artis coloribus, ſubito deformatum, non ſine magno dolore vidi. Quamquam nemo putabat, propter Clodianum negotium, me illi amicum eſſe debere; tamen tantus fuit amor, ut exhauriri nulla poſſet injuria. Itaque Archilechia in illum ediſta Bibuli populo ita ſunt jucunda, ut eum locum, ubi proponuntur, præ multitudinẽ eorum, qui legunt, tranſire nequeant; ipſi ita acerba, ut tabeſcant dolore; mihi mehercule moleſta, quod & eum, quem ſemper dilexi, nimis excruciant, & timeo, tam vehemens vir, tamque acer in ferro, & tam inſuetus contumeliæ, ne omni animi impetu dolori & iracundiæ pareat. Bibuli qui fit exitus futurus, nescio. ut nunc res ſe habet, admirabili gloria eſt. quin cum comitia in menſem Octobr. diſtuliffet, quod ſolet ea res populi voluntatem offendere, putarat Cæſar, oratione ſua poſſe impelli concionem, ut iret ad Bibulum: multa cum ſeditioſiſſime

diceret, vocem exprimere non potuit. Quid quæris? sentiunt, se nullam ullius partis voluntatem tenere. eo magis vis nobis est timenda. Clodius inimicus est nobis. Pompejus confirmat, eum nihil esse facturum contra me. mihi periculotum est credere; ad resistendum me paro. studia spero me summa habiturum omnium ordinum. Te cum ego desidero, tum vero res ad tempus illud vocat. plurimum consilii, animi, præsidii denique mihi, si te ad tempus videro, accesserit. Varro mihi satisfacit. Pompejus loquitur divinitus. spero nos aut certe cum summa gloria, aut sine molestia etiam discessuros. Tu, quid agas, quemadmodum te oblectes, quid cum Sicyoniis egeris, ut sciam, cura.

CICERO ATTICO S.

22. **Q**VAM vellem Romæ! mansisses profecto, si hæc fore putassemus. Nam Pulchellum nostrum facillime teneremus; aut certe, quid esset facturum, scire possemus. Nunc se res sic habet: volitat, furit, nihil habet certi; multis denuntiat; quod fors obtulerit, id acturus videtur. Cum videt, quo sit in odio status hic rerum, in eos, qui hæc egerunt, impetum facturum videtur. Cum autem rur-

fus opes & vim exercitus recordatur, con-
 vertit se in nos. Nobis autem ipsis cum vim,
 tum iudicium minatur. Cum hoc Pompejus
 egit, &, ut ad me ipse referebat, (alium
 enim habeo neminem testem,) vehementer
 egit, cum diceret, in summa se perfidiæ &
 sceleris infamia fore, si mihi periculum crea-
 retur ab eo, quem ipse armasset, cum ple-
 bejūm fieri passus esset: sed fidem recepisse
 sibi & ipsum, & Appium de me. hanc si ille
 non servaret, ita laturum, ut omnes intelli-
 gerent, nihil sibi antiquius amicitia nostra
 fuisse. Hæc, & in eam sententiam cum mul-
 ta dixisset, agebat illum primo sane diu mul-
 ta contra; ad extremum autem manus de-
 disse, & affirmasse, nihil se contra ejus vo-
 luntatem esse facturum. sed postea tamen
 ille non destitit de nobis asperrime loqui.
 quod si non faceres, tamen ei nihil credere-
 mus; atque omnia, sicut facimus, parare-
 mus. Nunc ita nos gerimus, ut in dies sin-
 gulos & studia in nos hominum, & opes
 nostræ augeantur. rempublicam nulla ex
 parte attingimus. in causis atque in illa opera
 nostra forensi summa industria versamur.
 quod egregie, non modo iis, qui utuntur
 opera, sed etiam in vulgus gratum esse sen-

timus. Domus celebratur: occurritur: renovatur memoria consulatus: studia significantur: in eam spem adducimur, ut nobis ea contentio, quæ impendet, interdum non fugienda videatur. Nunc mihi & consiliis opus est tuis, & amore, & fide. quare advola. expedita mihi erunt omnia, si te habebo. Multa per Varronem nostrum agi possunt, quæ te urgente erunt firmiora; multa ab ipso Publio elici, multa cognosci, quæ tibi occulta esse non poterunt: multa etiam... sed absurdum est singula explicare: tum ego requiram te ad omnia. Unum illud tibi persuadeas velim, omnia mihi fore explicata, si te videro: sed totum est in eo, si ante, quam ille ineat magistratum. Puto Pompejum Crasso urgente, si tu aderis, qui per *Βοῶπιον* ex ipso intelligere possis, qua fide ab illis agatur, nos aut sine molestia, aut certe sine errore futuros. Precibus nostris & cohortatione non indiges. quid mea voluntas, quid tempus, quid rei magnitudo postulet, intelligis. De republica nihil habeo ad te scribere, nisi summum odium omnium hominum in eos, qui tenent omnia, mutationis tamen spes nulla. Sed, quod facile sentias, tædet ipsum Pompejum, vehementerque pœnitet. Non

provideo satis, quem exitum futurum putem. sed certe videntur hæc aliquo eruptura. Libros Alexandri, negligentis hominis, & non boni poetæ, sed tamen non inutilis tibi remisi. Numerium Numestium libenter accepi in amicitiam; & hominem gravem, & prudentem, & dignum tua commendatione cognovi.

CICERO ATTICO S.

23. **N**VNQVAM ante arbitror te epistolam meam legisse, nisi mea manu scriptam. ex eo colligere poteris, quanta occupatione distinear. nam, cum vacui temporis nihil haberem, & cum, recreandæ voculæ causa, necesse esset mihi ambulare, hæc dictavi ambulans. Primum igitur illud te scire volo, Sampficeramum, nostrum amicum, vehementer sui status poenitere, restituique in eum locum cupere, ex quo decidit, doloremque suum impertiri nobis, & medicinam interdum aperte quærere; quam ego possum invenire nullam: deinde omnes illius partis auctores ac socios, nullo adversario, consenescere; consensionem universorum nec voluntatis, nec sermonis majorem unquam fuisse. Nos autem (nam id te scire cupere, certo scio)

publicis consiliis nullis intersumus, totosque nos ad forensam operam laboremque contulimus. ex quo, quod facile intelligi possit, in multa commemoratione earum rerum, quas gessimus, desiderioque versamur. Sed βοώπιδος nostræ consanguineus non mediocres terrores jacet atque denuntiat, & Sampficeramō negat; ceteris præ se fert, & ostentat. Quamobrem, si me amas tantum, quantum profecto amas; si dormis, expergiscere; si stas, ingredi; si ingrederis, curre; si curris, advola. Credibile non est, quantum ego in consiliis & prudentia tua, quodque maximum est, quantum in amore & fide ponam. Magnitudo rei longam orationem fortasse desiderat; conjunctio vero nostrorum animorum brevitate contenta est. Permagni nostra interest, te, si comitiis non potueris, at, declarato illo, esse Romæ. Cura, ut valeas.

CICERO ATTICO S.

24. **Q**UAS Numestio litteras dedi, sic te iis evocabam, ut nihil acrius, neque incitatus fieri posset. ad illam κέλευσιν adde etiam, si quid potes. ac ne sis perturbatus; novi enim te, & non ignoro, quam sit amor omnis sollicitus atque anxius: sed res est, ut spero,

non tam exitu molesta, quam auditu. Vettius ille, ille noster index, Cæsari, ut perspicimus, pollicitus est, sese curaturum, ut in aliquam suspicionem facinoris Curio filius adduceretur. itaque insinuatns in familiaritatem adolescentis, & cum eo, ut res indicat, sæpe congressus, rem in eum locum deduxit, ut diceret, sibi certum esse, cum suis servis in Pompejum impetum facere, eumque occidere. Hoc Curio ad patrem detulit, ille ad Pompejum. res delata ad senatum est. Introductus Vettius, primo negabat, se unquam cum Curione restitisse; neque id sane diu. nam statim fidem publicam postulavit. haud reclamatum est. tum exposuit, manum fuisse juventutis, duce Curione, in qua Paulus initio fuisset, & Q. Cæpio hic Brutus, & Lentulus, flaminis filius, conscio patre. postea C. Septimium, scribam Bibuli, pugionem sibi a Bibulo attulisse: quod totum irrisum est: Vettio pugionem defuisse, nisi ei consul dedisset: eoque magis id ejectum est, quod ante diem III Id. Maj. Bibulus Pompejum fecerat certiozem, ut caveret insidias; in quo ei Pompejus gratias egerat. Introductus Curio filius dixit ad ea, quæ Vettius dixerat: maximeque in eo tum quidem Vet-

tius est reprehensus, quod dixerat adolescentium consilium, ut in foro cum gladiatoribus Gabinii Pompejum adorirentur; in eo principem Paulum fuisse; quem constabat eo tempore in Macedonia fuisse. fit senatusconsultum, ut Vettius, quod confessus esset, se cum telo fuisse, in vincula conjiceretur: qui eum emisisset, contra rempublicam esse facturum. Res erat in ea opinione, ut putarent id esse actum, ut Vettius in foro cum pugione, & item servi ejus comprehenderentur cum telis: deinde ille se diceret indicaturum; idque ita actum esset, nisi Curiones rem ante ad Pompejum detulissent. Tum senatusconsultum in concione recitatum est. Postero autem die Cæsar, is, qui olim, prætor cum esset, Q. Catulum ex inferiore loco jusserat dicere, Vettium in Rostra produxit; eumque in eo loco constituit, quo Bibulo consuli aspirare non liceret. Hic ille omnia, quæ voluit, de republica dixit; &, qui illuc factus institutusque venisset, primum Cæpionem de oratione sua sustulit, quem in senatu acerrime nominarat; ut appareret, noctem, & nocturnam deprecationem intercessisse; deinde, quos in senatu ne tenuissima quidem suspicione attigerat, eos nominavit: Lucillum,

cura tuetur. Pompejus de Clodio jubet nos esse sine cura, & summam in nos benevolentiam omni oratione significat. Te habere consiliorum auctorem, sollicitudinum socium, omni in cogitatione conjunctum, cupio. Quare, ut Numestio mandavi, tecum ut ageret, item, atque eo, si potest, acrius, te rogo, ut plane ad nos advoles. Respiraro, si te videro.

CICERO ATTICO S.

55. CUM aliquem apud te laudaro tuorum familiarium, velam illum scire ex te, me id fecisse; ut nuper me scis scripisse ad te de Varronis erga me officio, te ad me rescripisse, eam rem summæ tibi voluptati esse. Sed ego malletm, ad ipsum scripisses, mihi illum satisfacere; non quo faceret, sed ut faceret. mirabiliter enim moratus est, sicut nosti, *ἐλιπτά καὶ ἔδέν*. Sed nos tenemus præceptum illud, *τὰς τῶν πρατέων*. At hercule, alter tuus familiaris Hortalus, quam plena manu, quam ingenue, quam ornate nostras laudes in astra sustulit, cum de Flacci prætura, & de illo tempore Allobrogum diceret! sic habeto, nec amantius, nec honorificentius, nec copiosius potuisse dici. Ei te hoc scribere a

a quo factum esse ad
 illum, qui in P. Cr
 Domitium, cujus d
 unde eruptio fieret
 dixit, consabrem
 his, sibi dixisse, /
 aut Brutum opr
 extremum, cui
 vocatus a Vati
 ne. his de reb
 nerum meum
 erat apud Cr
 cum esset d
 turus: quo
 debantur.
 nere soler
 num qui
 cabantur
 omnia e
 caedem
 fenis e
 tidie
 Quir
 tun
 hor
 et
 v

me tibi esse missum, sane volo. Sed quid tu scribas? quem jam ego venire atque adesse arbitror. Ita enim egi tecum superioribus literis. Valde te exspecto, valde desidero; neque ego magis, quam ipsa res & tempus poscit. His de negotiis quid scribam ad te, nisi idem, quod sæpe? republica nihil desperatius; iis, quorum opera, nihil majore odio. Nos, ut opinio, & spes, & conjectura nostra fert, firmissima benevolentia hominum muniti sumus. Quare advola. aut expedies nos omni molestia, aut eris particeps. Ideo sum brevior, quod, ut spero, coram brevi tempore conferre, quæ volumus, licebit. Cura, ut valeas.

~~1007~~

M. TVLLII CICERONIS
EPISTOLARVM

AD

ATTICVM

LIBER III.

CICERO ATTICO S.

3. **C**VM antea maxime nostra interesse arbitrabar, te esse nobiscum; tum vero, ut legi rogationem, intellexi, ad iter id, quod constitui, nihil mihi optatius cadere posse, quam ut tu me quamprimum consequare; ut, cum ex Italia profecti essemus, siue per Epirum iter esset faciendum, tuo tuorumque præsidio uteremur; siue aliud quid agendum esset, certum consilium de tua sententia capere possemus. Quamobrem te oro, des operam, ut me statim consequare. facillius potes, quoniam de provincia Macedonia perlata lex est. Pluribus verbis tecum agerem, nisi pro me apud te res ipsa loqueretur.

CICERO ATTICO S.

2. **I**TINERIS nostri causa fuit, quod non habebam locum, ubi pro meo jure diutius esse possem, quam in fundum Sicæ; præsertim nondum rogatione correctâ: & simul intelligebam, ex eo loco, si te haberem, posse me Brundisium referre; sine te autem non esse nobis illas partes tenendas propter Antronium. Nunc, ut ad te antea scripsi, si ad nos veneris, consilium totius rei capiemus. iter esse molestum scio: sed tota calamitas omnes molestias habet. Plura scribere non possum, ita sum animo perculso & abjecto. Cura, ut valeas. Dat. VI Id. Apr. in oris Luc.

CICERO ATTICO S.

3. **U**TINAM illum diem videam, cum tibi agam gratias, quod me vivere coëgisti! adhuc quidem valde me pœnitet. sed te oro, ut ad me Vibonem statim venias, quo ego multis de causis converti iter meum. Sed eo si veneris, de toto itinere ac fuga mea consilium capere poterô. si id non feceris, mirabor: sed confido te esse facturum.

CICERO ATTICO S.

4. **M**ISERIAE nostræ potius velim, quam inconstantia tribuas, quod a Vibone, quo te arceſſebamus, subito diſceſſimus. allata eſt enim nobis rogatio de pernicio mea; in qua, quod correctum eſſe audieramus, erat ejuſmodi, ut mihi ultra quadringenta millia liceret eſſe. Illo cum pervenire non liceret, ſtatim iter Brundisium verſus contuli ante diem rogationis; ne & Sica, apud quem eram, periret; & quod Melitæ eſſe non licebat. Nunc tu propera, ut nos conſequare, ſi modo recipiemur. adhuc invitamur benigne. ſed quod ſuper eſt, timemus. Me, mi Pompei, valde poenitet vivere: qua in re apud me tu plurimum valuiſti. Sed hæc coram. ſac modo, ut venias.

CICERO ATTICO S.

5. **T**ERENTIA tibi & ſæpe & maximas agit gratias. id eſt mihi gratiſſimum. Ego vivo miſerrimus, & maximo dolore conficior. ad te quid ſcribam, nescio. ſi enim es Romæ, jam me aſſequi non potes: ſi es in via, cum eris me aſſequutus, coram agemus, quæ erunt agenda. Tantum te oro, ut, quoniam

me ipsum semper amasti, eodem amore sis. ego enim idem sum. inimici mea mihi, non me ipsum, ademerunt. Cura; ut valeas. Dat. VIII Id. Apr. Thurii.

CICERO ATTICO S.

6. **N**ON fuerat mihi dubium, quin te Tarenti aut Brundisii visurus essem: idque ad multa pertinuit; in eis, & ut in Epiro confisteremus, & de reliquis rebus tuo consilio uteremur. Quoniam id non contigit, erit hoc quoque in magno numero nostrorum malorum. Nobis iter est in Asiam, maxime Cyzicum. Meos tibi commendo. me vix misereque sustento. Dat. XIV Kal. Maj. de Tarentino.

CICERO ATTICO S.

7. **B**RUNDISIVM veni ante diem XIV Kal. Maj. eo die pueri tui mihi a te litteras reddiderunt: & alii pueri post diem tertium ejus diei alias litteras attulerunt. Quod me rogas & hortaris, ut apud te in Epiro sim; voluntas tua mihi valde grata est, & minime nova: sed & consilium mihi quidem optatum, si liceret ibi omne tempus consumere: odi enim celebritatem; fugio homines; lu-

cem adspicere vix possum: esset mihi ista solitudo, præsertim tam familiari in loco, non amara: sed itineris causa ut deverterem, primum est devium; deinde ab Autronio & cæteris quadridui; deinde sine te. nam castellum munitum habitanti mihi prodesset; transeunti non est necessarium. Quod si auderem, Athenas peterem. sane ita cadebat, ut vellem. nunc & nostri hostes ibi sunt; & te non habemus; & veremur, ne interpretentur, illud quoque oppidum ab Italia non satis abesse: nec scribis, quam ad diem te expectemus. Quod me ad vitam vocas, unum efficis, ut a me manus abstineam; alterum non potes, ut me non nostri consilii vitæque poniteat. Quid enim est, quod me retineat, præsertim si spes ea non est, quæ nos proficiscentes prosequeretur? Non faciam, ut enumerem miseras omnes, in quas incidi per summam injuriam, & scelus non tam inimicorum meorum, quam invidorum, ne & meum moerorem exagitem, & te in eundem luctum vocem. Hoc affirmo, neminem unquam tanta calamitate esse affectum, nemini mortem magis optandam fuisse; cujus oppetendæ tempus honestissimum prætermisum est. Reliqua tempora non sunt jam ad medi-

cinam, sed ad finem doloris. De republica video te colligere omnia, quæ putes aliquam spem mihi posse afferre mutandarum rerum: quæ quamquam exigua sunt; tamen, quoniam placet, expectemus. Tu nihilo minus, si properaris, nos consequere. nam aut accedemus in Epirum, aut tarde per Candaviam ibimus. Dubitationem autem de Epiro non inconstantia nostra afferebat, sed quod de fratre, ubi eum visuri essemus, nesciebamus. quem quidem ego nec quo modo visurus, nec ubi dimissurus sim, scio. id est maximum & miserrimum mearum omnium miseriarum. Ego & sæpius ad te, & plura scriberem, nisi mihi dolor meus cum omnes partes mentis, tum maxime hujus generis facultatem ademisset. Videre te cupio. Cura, ut valeas. Dat. prid. Kal. Maj. Brundisii.

CICERO ATTICO S.

8. **B**RUNDISII proficiscens scripseram ad te, quas ob causas in Epirum non essemus profecti; quod & Achaja prope esset, plena audacissimorum inimicorum, & exitus difficiles haberet, cum inde proficisceremur. Accessit, cum Dyrrachii essemus, ut duo nuntii afferrentur; unus classe fratrem Epheso

Atheras; alter, pedibus per Macedoniam venire. Itaque illi obviam misimus Athenas, ut inde Theſſalonicam veniret. ipſi proceſſimus, & Theſſalonicam ante diem x Kal. Jun. venimus; neque de illius itinere quidquam certi habebamus, niſi eum ab Epheso ante aliquanto profectum. Nunc, iſtic quid agatur, magno opere timeo. quamquam tu altera epiſtola ſcribis Id. Maj. audiri, fore. ut acrius poſtularetur; altera, jam eſſe mitiora. ſed hæc eſt pridie data, quam illa: quo con-
turbor magis. Itaque, cum meus me mæceror
quotidianus lacerat & conficit, tum vero hæc addita cura vix mihi vitam reliquam facit. Sed & navigatio perdifficilis fuit; & ille incertus, ubi ego eſſem, fortaffe alium curſum petivit. nam Phæto libertus eum non vidit; vento rejectus ab illo in Macedoniam, Pellæ mihi præſto fuit. Reliqua quam mihi timenda ſint, video, nec, quid ſcribam, habeo, & omnia timeo: nec tam miſerum eſt quidquam, quod non in noſtram fortunam cadere videatur. Equidem adhuc miſer, in maximis meis ærumnis & luçtibus, hoc metu adjecto, maneo Theſſalonicæ ſuſpenſus; nec audeo quidquam. Nunc ad ea, quæ ſcripſiſti. Tryphonem Cæcilium non vidi.

Sermonem tuum & Pompeji cognovi ex tuis litteris. Motum in republica non tantum ego impendere video, quantum tu aut vides, aut ad me consolandum affers. Tigrane enim neglecto, sublata sunt omnia. Varroni me jubes agere gratias: faciam: item Hypsæo. Quod suades, ne longius discedamus, dum acta mensis Maji ad nos perferantur, puto me ita esse facturum; sed ubi, nondum statui. atque ita perturbato sum animo de Quinto, ut nihil queam statuere. sed tamen statim te faciam certiozem. Ex epistolarum mearum inconstantia puto te mentis meæ motum videre; qui, etsi incredibili & singulari calamitate afflictus sum, tamen non tam est ex miseria, quam ex culpæ nostræ recordatione commotus. cujus enim scelere impulsus ac proditi sumus, jam profecto vides: atque utinam jam ante vidisses, neque totum animum tuum moerori mecum simul dedisses. Quare, cum me afflictum & confectum luctu audies, existimato, me stultitiæ meæ poenam ferre gravius, quam eventi; quod ei crediderim, quem esse nefarium non putarim. Me & meorum malorum memoria, & metus de fratre in scribendo impedit. tu ista omnia vide & governa. Terentia tibi maximas gra-

tias agit. Litterarum exemplum, quas ad Pompejum scripsi, misi tibi. Dat. IV Kal. Jun. Thessalonicæ.

CICERO ATTICO S.

9. **Q**UINTVS frater cum ex Asia discessisset ante Kal. Maj. & Athenas venisset Idib. valde fuit ei properandum, ne quid absens acciperet calamitatis, si quis forte fuisset, qui contentus nostris malis non esset. Itaque eum malui properare Romam, quam ad me venire: & simul (dicam enim, quod verum est; ex quo magnitudinem miseriarum mearum perspicere possis) animum inducere non potui, ut aut illum, amantissimum mei, mollissimo animo, tanto in mœrore aspicerem; aut meas miseras, luctu afflictas, & perditam fortunam illi offerrem, aut ab illo adspici paterer. Atque etiam illud timebam, quod profecto accidisset, ne a me digredi non posset. Versabatur mihi tempus illud ante oculos, cum ille aut lictores dimitteret, aut vi avelleretur ex complexu meo. hujus acerbatis eventum altera acerbitate non videnti fratris vitavi. In hunc me casum vos vivendi auctores impulistis. itaque mei peccati luo poenas. quamquam me tuæ litteræ

sustentant: ex quibus, quantum tu ipse speres, facile perspicio. quæ quidem tamen aliquid habebant solatii ante, quam eo venisti, a Pompejo nunc Hortensium allice, & ejusmodi viros. Obsecro, mi Pomponi, nondum perspicias, quorum opera, quorum insidiis, quorum seelere perierimus? sed tecum hæc coram agemus. tantum dico, quod scire te puto, nos non inimici, sed invidi perdidērunt. Nunc, si ita sunt, quæ speras, sustinebimus nos, & spe, qua jubes, nitemur. sin, ut mihi videntur, infirma sunt; quod optimo tempore facere non licuit, minus idoneo fiet. Terentia tibi sæpe agit gratias. Mihi etiam unum de malis in metu est, fratris miseri negotium: quod, si sciam cujusmodi sit, sciam, quid agendum mihi sit. Me etiam nunc illorum beneficiorum & litterarum expectatio, ut tibi placet, Theffalonicæ tenet. si quid erit novi allatum, sciam, de reliquo quid agendum sit. Tu si, ut scribis, Kal. Jun. Roma profectus es, propediem nos videbis. Litteras, quas ad Pompejum scripsi, tibi misi. Dat. Id. Jun. Theffalonicæ.

CICERO ATTICO S.

10. **A**CTA quæ essent usque ad VIII Kal.

Jun. cognovi ex tuis litteris. reliqua expectabam, ut tibi placebat, Theſſalonicæ: quibus allatis, facilius ſtatuerè poterò, ubi ſim. nam, ſi erit cauſa, ſi quid agetur, ſi ſpem viderò, aut ibidem opperiar, aut me ad te conferam: ſin, ut tu ſcribis, iſta evanuerint, aliquid aliud videbitur. omnino adhuc nihil mihi ſignificatis, niſi diſcordiam iſtorum; quæ tamen inter eos de omnibus potius rebus eſt, quam de me. itaque, quid ea mihi proſit, nescio. ſed tamen, quoad me vos ſperare vultis, obtemperabo. Nam quod me tam ſæpe, & tam vehementer objurgas, & animo infirmo eſſe dicis; quæſo, ecquod tantum malum eſt, quod in mea calamitate non fit? ecquis nunquam tam ex amplo ſtatu, tam in bona cauſa, tantis facultatibus ingenii, conſilii, gratiæ, tantis præſidiis bonorum omnium, concidit? poſſum obliviſci, qui fuerim? non ſentire, qui ſim? quo caræ hære? qua gloria? quibus liberis? quibus fortunis? quo fratre? quem ego (ut novum calamitatis genus attendas) cum plaris facerem, quam me ipſum, ſemperque feciſſem, vitavi, ne viderem; ne aut illius luctum ſqualoremque adſpicerem, aut me, quem ille florentiſſimum reliquerat, perditum illi affli-

Etumque offerrem. Mitto cetera intolerabilia. etenim fletu impediior. Hic utrum tandem sum accusandus, quod doleo; an quod commisi, ut hæc aut non retinerem, (quod facile fuisset, nisi intra parietes meos de mea pernicie consilia inirentur,) aut certe vivus non amitterem? Hæc ego scripsi, ut potius relevares me, quod facis, quam aut castigatione, aut objurgatione dignum putares; eoque ad te minus multa scribo, quod & mœnore impediior, & quod expectem istinc, magis habeo, quam quod ipse scribam. quæ si erunt allata, faciam te consilii nostri certio-rem. Tu, ut adhuc fecisti, quam plurimis de rebus ad me velim scribas; ut prorsus ne quid ignorem. Dat. XIV Kal. Quint. Thessalonicæ.

CICERO ATTICO S.

II. **M**E & tuæ litteræ, & quidam boni nuntii; non optimis tamen auctoribus, & expectatio vestrarum litterarum, & quod tibi ita placuerat, adhuc Thessalonicæ tenebant. si accepero litteras, quas expecto; si spes erit ea, quæ rumoribus afferebatur; ad te conferam: si non erit, faciam te certio-rem, quid egerim. Tu me, ut facis, opera,

consilio, gratia juva: consolari jam desine: objurgare vero noli: quod cum facis, ut ego tuum amorem & dolorem desidero! quem ita affectum mea ærumna esse arbitror, ut te ipsum consolari nemo possit. Quintum fratrem optimum humanissimumque sustenta. Ad me, obsecro te, ut omnia certa perscribas. Dat. xv Kal. Quint.

CICERO ATTICO S.

12. **T**U quidem sedulo argumentaris, quid sit sperandum, & maxime per senatum; idemque caput rogationis proponi scribis, quare in senatu dici nihil liceat. itaque siletur. Hic tu me accusas, quod me afflictem; cum ita sim afflictus, ut nemo unquam: quod tute intelligis. Spem ostendis secundum comitia. quæ ista est, eodem tribuno plebis, & inimico consule designato? Percussisti autem me etiam de oratione prolata, cui vulneri, ut scribis, medere, si quid potes. scripsi equidem olim iratus, quod ille prior scripserat; sed ita compresseram; ut nunquam manaturam putarem. quo modo exciderit, nescio. sed quia nunquam accidit, ut cum eo verbo uno concertarem; & quia scripta mihi videntur negligentius, quam ceteræ; puto posse

probari, non esse meam. Id, si putas me posse
 auari, curas velim: sin plano peris, minus
 labero. Ego etiam nunc eodem in loco jaceo,
 sine sermone ullo, sine cogitatione ulla. Li-
 cet tibi, ut scribis, significarim, ut ad me
 veneris Dodona; tamen intelligo, te re istic
 prodesse, hic ne verbo quidem levare me posse.
 Non queo plura scribere; nec est, quod scri-
 bam: vestra magis exspecto. Dat. XVI Kal.
 Sext. Theſſalonicæ.

CICERO ATTICO S.

13. QVOD ad te scripseram, me in Epiro
 futurum: posteaquam extenuari spem nostram
 & evanescere vidi, mutavi consilium; nec
 me Theſſalonica commovi, ubi esse statur-
 ram, quoad aliquid ad me de eo scriberes,
 quod proximis litteris scripseras, fore, uti se-
 cundum comitia aliquid de nobis in senata
 ageretur; id tibi Pompejum dixisse. Qua de
 re, quoniam comitia habita sunt, tuque ni-
 hil ad me scribis; proinde habebō, ac si scri-
 psisses, nihil esse; neque temporis non lon-
 ginq̄i spe ductum esse, moleste feram. Quem
 autem motum te videre scripseras, qui nobis
 utilis fore videretur, eum nuntiant, qui ve-
 niunt, nullum fore. In tribunis plebis designatis
 reliqua

reliqua spes est : quam si expectaro, non erit, quod putes me causæ meæ, ac voluntati meorum defuisse. Quod me sæpe accusas, cur hunc meum casum tam graviter feram; debes ignoscere, cum ita me afflictum vides, ut neminem unquam nec videris, nec audieris. Nam quod scribis te audire, me etiam mentis errore ex dolore affici; mihi vero mens integra est. atque utinam tam in periculo fuisset! cum ego iis, quibus meam salutem carissimam esse arbitrabar, inimicissimis crudelissimisque usus sum: qui, ut me paululum inclinari timore viderunt, sic impulerunt, ut omni suo scelere & perfidia abuterentur ad exitium meum. Nunc, quoniam est Cyzicum nobis eundum, quo rarius ad me litteræ perferentur, hoc velim diligentius omnia, quæ putaris me scire opus esse, perscribas. Quintum fratrem meum fac diligas: quem ego miser si incolumem relinquo, non me totum periisse arbitrabor. Dat. Non. Sext.

CICERO ATTICO S.

14. **EX** tuis litteris plenus sum expectatione de Pompejo, quidnam de nobis velit, aut ostendat. Comitibus enim credo esse habitis:

quibus absolutis, scribis illi placuisse agi de nobis. Si tibi stultus esse videor, qui sperem; facio tuo jussu; etsi scio te me iis epistolis potius, & meas spes solitum esse remorari. Nunc velim mihi plane perscribas, quid videas. Scio nos nostris multis peccatis in hanc ærumnam incidisse. ea si qui casus aliqua ex parte correxerint; minus moleste feremus nos vixisse, & adhuc vivere. Ego propter viæ celebritatem, & quotidianam expectationem rerum novarum, non commovi me adhuc Theffalonica. Sed jam extrudimur, non a Plancio, (nam is quidem retinet,) verum ab ipso loco, minime apposito ad tolerandam in tanto luctu calamitatem. In Epirum ideo, ut scripseram, non veni, quod subito mihi universi nuntii venerant & litteræ, quare nihil esset necesse quam proxime Italiam esse. Hinc, si aliquid a comitiis audierimus, nos in Asiam convertemus: neque adhuc stabat, quo potissimum: sed scies. Dat. XII Kal. Sext. Theffalonicæ.

CICERO ATTICO S.

15 **A**CCERI Id. Sext. quatuor epistolas a te missas; unam, qua me objurgas, ut sim firmior; alteram, qua Crassi libertum ais

tibi de mea sollicitudine macieque narraſſe; tertiam, qua demonſtras acta in ſenatu; quartam de eo, quod a Varrone ſcribis tibi eſſe confirmatum de voluntate Pompeji. Ad primam tibi hoc ſcribo, me ita dolere, ut non modo a mente non deſerar, ſed id ipſum doleam, me, tam firma mente ubi utar, & quibuscum, non habere. Nam ſi tu me uno non ſine mœrore cares, quid me cenſes, qui & te, & omnibus? & ſi tu incolumis me requiris; ecquo modo a me ipſam incolumitatem deſiderari putas? Nolo commemorare, quibus rebus ſim ſpoliatus, non ſolum quia non ignoras, ſed etiam ne ſcindam ipſe dolorem meum. Hoc confirmo, neque tantis bonis eſſe privatum quemquam, neque in tantas miſerias incidiſſe. Dies autem non modo non levat luctum hunc, ſed etiam auget. nam ceteri dolores mitigantur vetuſtate; hic non poteſt non & ſenſu præſentis miſeriæ, & recordatione præteritæ vitæ quotidie augeri. Deſidero enim non mea ſolum, neque meos, ſed me ipſum. Quid enim ſum? ſed non faciam, ut aut tuum animum angam querelis, aut meis vulneribus ſæpius manus afferam. Nam quod purgas eos, quos ego mihi ſcripſi invidiſſe, & in eis Catonem; ego vero tan-

tum illum puto ab isto scelere abfuisse, ut maxime doleam, plus apud me simulationem aliorum, quam istius fidem valuisse. Ceteri, quos purgas, debent mihi purgati esse, tibi si sunt. sed hæc sero agimus. Crassi libertum nihil puto sincere locutum. In senatu rem probe scribis actam. Sed quid Curio? an illam orationem non legit? quæ unde sit prolata, nescio. Sed Axius, ejusdem diei scribens ad me acta, non ita laudat Curionem. at potest ille aliquid prætermittere: tu, nisi quod erat, profecto non scripsisti. Varronis sermo facit expectationem Cæsaris: atque utinam ipse Varro incumbat in causam! quod profecto cum sua sponte, tum te instante faciet. Ego, si me aliquando vestri & patriæ compotem fortuna fecerit, certe efficiam, ut maxime lætere unus ex omnibus amicis; meaque officia & studia, quæ parum antea luxerunt, (fatendum est enim,) sic exsequar, ut me æque tibi, ac fratri, & liberis nostris, restitutum putes. Si quid in te peccavi, ac potius quoniam peccavi, ignosce. in me enim ipsum peccavi vehementius. Neque hæc eo scribo, quo te non meo casu maximo dolore esse affectum sciam: sed profecto, si, quantum me amas, & amasti, tantum amare de-

beres, ac debuisses, nunquam esses passus, me, quo tu abundabas, egere consilio; nec esses passus mihi persuaderi, utile nobis esse, legem de collegiis perferri. Sed tu tantum lacrymas præbuidisti dolori meo, quod erat amoris, tanquam ipse ego: quod meritis meis perfectum esse potuit, ut dies & noctes, quid mihi faciendum esset, cogitares, id abs te, meo, non tuo scelere prætermisum est. Quod si non modo tu, sed quisquam fuisset, qui me Pompeji minus liberali responso perterritum a turpissimo consilio revocaret, quod unus tu facere maxime potuisti; aut occubissem honeste, aut victores hodie viveremus. Hic mihi ignosces. me enim ipsam multo magis accuso; deinde te, quasi me alterum: & simul meæ culpæ socium quæro: ac si restituor, etiam minus videbimur deliquisse; abs teque certe, quoniam nullo nostro, tuæ ipsius beneficio diligemur. Quod te cum Culeone scribis de privilegio locutum, est aliquid; sed multo est melius abrogari. si enim nemo impedit, quid est firminus? si erit, qui ferri non sinat; idem senatusconsulto intercedet. nec quidquam aliud opus est, quam abrogari. Nam prior lex nos nihil lædebat: quam si, ut est promulgata, lau-

dare voluiffemus, aut, ut erat negligenda, negligere; nocere omnino nobis non potuiffet. Hic mihi primum meum confilium defuit, fed etiam obfuit. cæci, cæci, inquam, fuimus, in veftitu mutando, in populo rogando. quod, nifi nominatim mecum agi coeptum efferet, fieri perniciofum fuit. fed pergo præterita. verumtamen ob hanc caufam, ut, fi quid agatur, legem illam, in qua popularia multa funt, ne tangatis. Verum effer flultum, me præcipere, quid agatis, aut quo modo. utinam modo agatur aliquid! in quo ipfo multa occultant tuæ litteræ, credo, ne vehementius desperatione perturber. Quid enim vides agi poffe, aut quo modo? per fenatumne? an tute fcripiffi ad me, quoddam caput legis Clodium in curiæ poffe fixiffe, ne referri, neve dici liceret. Quo modo igitur Domitius fe dixit relaturum? quo modo autem, iis, quos ut fcribis, & de re dicentibus, & ut referretur, poffulantibus, Clodius tacuit? ac, fi per populum, poteritne, nifi de omnium tribunorum plebis fententia? quid de bonis? quid de domo? poteritne reffitui? aut, fi non poterit, egomet quomodo poterit? Hæc nifi vides expediri, quam in fperam me vocas? fin autem fpei ni-

• hil est, quæ est mihi vita? Itaque exspecto Theſſalonicæ acta Kal. Sext. ex quibus fratruam, in tuosne agros confugiam, ut neque videam homines, quos nolim, & te, ut scribis, videam, & propius sim, si quid agatur; idque intellexi cum tibi, tum Quinto fratri placere; an abeam Cyzicum. Nunc, Pomponi, quoniam nihil impertisti tuæ prudentiæ ad salutem meam, quod aut in me ipſo satis esse consilii decreras, aut te nihil plus mihi debere, quam ut præſto eſſes; quoniamque ego proditus, inductus, conjectus in fraudem, omnia mea præſidia neglecti; totam Italliam, [in me] erectam ad me defendendum, deſtitui & reliqui; me, meos, meis tradidi inimicis, inspectante & tacente te; qui si non plus ingenio valebas, quam ego, certe timebas minus: si potes, erige afflictos, in eo nos juva: ſi omnia ſunt obſtructa, id ipſum fac ut ſciamus, & nos aliquando aut objurgare, aut comiter conſolari define. Ego ſi tuam fidem accuſarem, non me potiffimum tuis teſtis crederem: meam amentiam accuſo, quod a te tantum amari, quantum ego vellem, putavi. quod ſi fuiſſet, fidem eandem, curam majorem adhibuiſſes; me certe ad exitium præcipitantem retinuiſ-

fes; istos labores, quos nunc in naufragiis nostris suscipis, non subisses. Quare fac, ut omnia ad me perspecta & explorata perscribas; meque, ut facis, velis esse aliquem, quoniam, qui fui, & qui esse potui, jam esse non possum; & ut his litteris non te, sed me ipsum a me esse accusatum putes. Si quæ erunt, quibus putes opus esse meo nomine litteras dari, velim conscribas, curesque dandas. Dat. xiv Kal. Sept.

CICERO ATTICO S.

16. **T**OTVM iter mihi incertum facit expectatio litterarum vestrarum, Kal. Sext. datarum, non aliud aliquid. si spes erit, Epirum; sin minus, Cyzicum, aut aliud quid sequemur. Tux quidem litteræ, quo sæpius a me leguntur, hoc spem faciunt mihi minorem; quod cum lectæ sunt, tum id, quod attulerunt ad spem, infirmant; ut facile appareat, te & consolationi servire, & veritati: idque te rogo plane, ut ad me, quæ scis, ut erunt; quæ putabis, ita scribas, ut putabis. Dat. xii Kal. Sept.

CICERO ATTICO S.

17. **D**E Quinto fratre nuntii nobis tristes,

nec varii venerant ex ante diem Non. Jun. usque ad prid. Kal. Sept. Eo autem die Livineius, M. Reguli libertus, ad me a Regulo missus venit. is, omnino mentionem nullam factam esse, nuntiavit; sed fuisse tamen sermonem de C. Clodii filio; isque mihi tum a fratre litteras attulit. sed postridie Sextii pueri venerunt, qui a te litteras attulerunt, non tam exploratas a timore, quam sermo Livineii fuerat. Sane sum in meo infinito mœrore sollicitus, & eo magis, quod Appii quæstio est. Cetera, quæ ad me eisdem litteris scribis de nostra spe, intelligo esse languidiora, quam alii ostendunt. Ego autem, quoniam non longe ab eo tempore absumus, in quo res dijudicabitur, aut ad te conferam me, aut etiam nunc circum hæc loca commorabor. Scribit ad me frater, omnia sua per te unum sustineri. Quid te aut horter, quod facis? aut agam gratias, quod non expectas? tantum velim fortuna det nobis potestatem, ut incolumes amore nostro perfruemur. Tuas litteras semper maxime expecto: in quibus cave vereri, ne aut diligentia tua mihi molesta, aut veritas acerba sit. Dat. prid. Non. Sept.

CICERO ATTICO S.

18. **E**XSPECTATIONEM nobis non parvam attuleras, cum scripseras, Varronem tibi pro amicitia confirmasse, causam nostram Pompejum certe suscepturum; &, simul a Cæsare ei litteræ, quas exspectaret, remissæ essent, auctorem etiam daturum. utrum id nihil fuit, an adversatæ sunt Cæsaris litteræ? an est aliquid in spe? Etiam illud scripseras, eundem, secundum comitia, dixisse. Fac, (si vides, quantis in malis jaceam, &, si putas esse humanitatis tuæ) me fac de tota causa nostra certiozem. nam Quintus frater, homo mirus, qui me tam valde amat, omnia mittit spei plena, metuens, credo, defectiozem animi mei. Tuæ autem litteræ sunt variaz. neque enim me desperare vis, nec temere sperare. Fac, obsecro te, ut omnia, quæ perspici a te possunt, sciamus.

CICERO ATTICO S.

19. **Q**UOAD ejusmodi mihi litteræ a vobis afferebantur, ut aliquid ex his esset exspectandum, spe & cupiditate Theffalonicæ retentus sum: posteaquam omnis actio hujus anni confecta nobis videbatur, in Asiam ire

nolui: quod & celebritas mihi odio est; & , si fieret aliquid a novis magistratibus, abesse longe nolebam. Itaque in Epirum ad te statui me conferre; non quo mea interesset loci natura, qui lucem omnino fugerem: sed & ad salutem libentissime ex tuo portu proficiscar; & , si ea præcisa erit, nusquam facilius hanc miserissimam vitam vel sustentabo, vel, quod multo est melius, abjecero. Ero cum paucis; multitudinem dimittam. Me tuæ litteræ nunquam in tantam spem adduxerunt, quantam aliorum. attamen mea spes etiam tenuior semper fuit, quam tuæ litteræ. Sed tamen, quoniam coeptum est, ego, quoquo modo coeptum est, & quacunque de causa, non deseram neque optimi atque unici fratris miseras ac luctuosas preces, nec Sextii ceterorumque promissa, nec spem ærumnossimæ mulieris Terentiæ, nec miserissimæ mulieris Tulliolæ obsecrationem, & fideles litteras tuas. Mihi Epirus aut iter ad salutem dabit, aut, quod scripsi supra. Te oro & obsecro, T. Pomponi, si me omnibus amplissimis, carissimis, jucundissimisque rebus perfidia hominum spoliatum; si me a meis consiliariis proditum & projectum vides; si intelligis me coactum, ut ipse me & meos

perderem; ut me tua misericordia juves, & Quintum fratrem, qui potest esse saluus, sustentens; Terentiam liberosque meos tueare; me, si putas te istuc visurum, expectes; si minus, invisas, si potes; mihi que ex agro tuo tantum assignes, quantum meo corpore occupari potest; & pueros ad me cum litteris quamprimum, & quam sapissime mittas. Dat. XVI Kal. Octob.

CICERO S. D. Q. CAECILIO Q. F.
POMPONIANO ATTICO.

20. **Q**UOD quidem ita esse, & avunculum tuum functum esse officio, vehementissime probo: gaudere me tum dicam, si mihi hoc verbo licebit uti. Me miserum! quam omnia essent ex sententia, si nobis animus, si consilium, si fides eorum, quibus credidimus, non defuisset: quæ colligere nolo, ne augeam mœrorem. Sed tibi venire in mentem certo scio, quæ vita esset nostra, quæ suavitas, quæ dignitas. ad quæ recuperanda, per fortunas! incumbere, ut facis, diemque natalem reditus mei cura ut in tuis ædibus amœnissimis agam tecum, & cum meis. Ego huic spei & expectationi, quæ nobis proponitur, maxime tamen volui præstolari apud

te in Epiro: sed ita ad me scribitur, ut putem esse commodius, nos eisdem in locis esse. De domo & Curionis oratione, ut scribis, ita est. in universa salute, si ea modo nobis restituetur, inerunt omnia; ex quibus nihil malo, quam domum. Sed tibi nihil mando nominatim: totum me tuo amori fideique commendo. Quod te, in tanta hereditate, ab omni occupatione expedisti, valde mihi gratum est. Quod facultates tuas ad meam salutem polliceris, ut omnibus rebus a te præter ceteros juver; id quantum sit præsidium, video; intelligoque, te multas partes meæ salutis & suscipere, & posse sustinere; neque, ut ita facias, rogandum esse. Quod me vetas quidquam suspicari accidisse ad animum tuum, quod secus a me erga te commissum, aut prætermissum videretur, geram tibi moerem, & liberabor ista cura: tibi tamen eo plus debeo, quo tua in me humanitas fuerit excelsior, quam in te mea. Velim, quid videas, quid intelligas, quid agatur, ad me scribas; tuosque omnes ad nostram salutem adhortere. Rogatio Sextii neque dignitatis satis habet, nec cautionis. nam & nominatim ferre oportet, & de bonis diligentius scri-

bi; & id animadvertas velim. Dat. iv Non.
Octob. Theſſalonicæ.

CICERO ATTICO S.

21. **T**RIGINTA dies erant ipſi, cum has
dabam litteras, per quos nullas a vobis ac-
ceperam. Mihi autem erat in animo, jam,
ut antea ad te ſcripſi, ire in Epirum, & ibi
omnem caſum potiffimum exſpectare. Te
oro, ut, ſi quid erit, quod perſpicias quam-
cunque in partem, quam planiſſime ad me
ſcribas; & meo nomine, ut ſcribis, litte-
ras, quibus putabis opus eſſe, ut des. Dat.
v Kal. Novemb.

CICERO ATTICO S.

22. **E**TSI diligenter ad me Quintus frater
& Piſo, quæ eſſent acta, ſcripſerunt; tamen
vellem, tua te occupatio non impediffet, quo-
minus, ut conſueſti, ad me, quid ageretur,
& quid intelligeres, perſcriberes. Me adhuc
Plancius liberalitate ſua retinet, jam aliquo-
ties conatum ire in Epirum. Spes homini eſt
injeſta, non eadem, quæ mihi, poſſe nos
una decedere: quam rem ſibi magno honori
ſperat fore. Sed jam, cum adventare milites
dicuntur, faciendum nobis erit, ut ab eo

discedamus. quod cum faciemus, ad te statim mittemus, ut scias, ubi simus. Lentulus suo in nos officio, quod & re, & promissis, & litteris declarat, spem nobis nonnullam affert Pompeji voluntatis. Sæpe enim tu ad me scripsisti, eum totum esse in illius potestate. De Metello scripsit ad me frater, quantum sperarit, perfectum esse per te. Mi Pomponi, pugna, ut tecum & cum meis mihi liceat vivere; & scribe ad me omnia. premor cum luctu, tum desiderio meorum omnium, tum eorum, qui mihi me cariores semper fuerunt. Cura, ut valeas.

Ego, quod, per Thessaliam si irem in Epirum, per diu nihil eram auditurus, & quod mei studiosos habeo Dyrrachinos, ad eos perrexi, cum illa superiora Thessalonicæ scripsissem. inde cum ad te me convertam, faciam ut scias. tuque ad me velim omnia quam diligentissime, cuiuscumque sunt, scribas. Ego jam aut rem, aut ne spem quidem exspecto. Dat. VI Kal. Decemb. Dyrrachii.

CICERO ATTICO S.

23. **A**NTE diem V Kal. Decemb. tres epistolas a te accepi; unam datam ante diem VIII Kal. Novemb. in qua me hortaris, ut

forti animo mensem Januarium expectem; eaque, quæ ad spem putas pertinere, de Lentuli studio, de Metelli voluntate, de tota Pompeji ratione, perscribis. In altera epistola, præter consuetudinem tuam, diem non adscribis; sed satis significas tempus. Lege enim ab octo tribunis plebis promulgata, te eas litteras eo ipso die dedisse, id est, ante diem *iv* Kal. Novemb. &, quid putes utilitatis eam promulgationem attulisse, scribis. In quo si jam hæc nostra salus cum hac lege desperata erit, velim pro tuo in me amore hanc inanem meam diligentiam, miserabilem potius, quam ineptam putes: sin est aliquid spei, des operam, ut majore diligentia post-hac a novis magistratibus defendamur. Nam ea veterum tribunorum plebis rogatio tria capita habuit; unum de reditu meo, scriptum incaute. Nihil enim restituitur, præter civitatem & ordinem: quod mihi pro meo casu satis est. sed, quæ cavenda fuerint, & quo modo, te non fugit. Alterum caput est tratitium de impunitate, si quid contra alias leges ejus legis ergo factum sit. Tertium caput, mi Pomponi, quo consilio, & a quo sit inculcatum, vide. Scis enim Clodium sanxisse, ut vix, aut omnino non posset nec per senatum,

senatum, nec per populum infirmari sua lex. sed vides, nunquam esse observatas sanctiones earum legum, quæ abrogarentur. Nam si id esset, nulla vere abrogari posset: (neque enim ulla est, quæ non ipsa se sepiat difficultate abrogationis:) sed, cum lex abrogatur, illud ipsum abrogatur, quo non eam abrogari oporteat. Hoc cum [revera] ita fit; cum semper ita habitum observatumque fit, octo nostri tribuni plebis caput posuerunt hoc: *Si quid in hac rogatione scriptum est, quod per leges, plebisve scita* [hoc est, quod per legem Clodiam] *promulgare, abrogare, derogare, obrogare s. f. sua non liceat, non licuerit; quodve ei qui promulgavit, abrogavit, derogavit, obrogavit, ob eam rem poenæ, multæve sit* K. H. L. N. R. Atque hoc in illis tribunis plebis non lædebat. Lege enim collegæ sui non tenebantur. Quo major est suspicio malitiæ alicujus, cum id, quod ad ipsos nihil pertinebat, erat autem contra me, scripserunt; ut novi tribuni plebis, si essent timidiores, multo magis sibi eo capite utendum putarent. Neque id a Clodio prætermisum est. dixit enim in concione ante diem III Non. Nov. hoc capite designatis tribunis plebis præscriptum esse, quid lice-

ret. Tamen, in lege nulla esse ejusmodi caput, te non fallit. quod si opus esset, omnes in abrogando uterentur. Ut Ninnium, aut ceteros fugerit, investiges, velim; &, quis attulerit; &, quare octo tribuni plebis ad senatum de me referre non dubitarint; [sitne] quod observandum illud caput non putabant, iidem in abrogando tam cauti fuerint, ut id metuerent, soluti cum essent; quod ne iis quidem, qui lege tenentur, est curandum. Id caput sane nolim novos tribunos plebis ferre: sed perferant modo quidlibet: uno capite, quo revocabor, (modo res conficiatur,) ero contentus. Jam dudum pudet tam multa scribere. vereor enim, ne, re jam desperata, legas; ut hæc mea diligentia miserabilis tibi, aliis irridenda videatur. Sed si est aliquid in spe, vide legem, quam T. Fadio scripsit Visellius: ea mihi perplacet. nam Sextii nostri, quam tu tibi probari scribis, mihi non placet. Tertia est epistola prid. Id. Novemb. data; in qua exponis prudenter & diligenter, quæ sint, quæ rem distingere videantur, de Craffo, de Pompejo, de ceteris. Quare oro te, ut, si qua spes erit, posse studiis bonorum, auctoritate, multitudine comparata rem confici, des operam, ut uno

impetu perfringatur; in eam rem incumbas, ceterosque excites. Sin, ut ego perspicio cum tua conjectura, tum etiam mea, spei nihil est; oro obtestorque te, ut Quintum fratrem ames, quem ego miserum misere perdididi; neve quid eum patiare gravius confulere de se, quam expediat sororis tuæ filio. Meum Ciceronem, cui nihil misello relinquo præter invidiam & ignominiam nominis mei, tuere, quoad poteris; Terentiam, unam omnium ærumnosissimam, sustentens tuis officiis. Ego in Epirum proficiscar, cum primorum dierum nuntios excepero. Tu ad me velle proximis litteris, ut se initia dederint, perscribas. Dat. prid. Kal. Decemb.

CICERO ATTICO S.

24. ANTEA, cum ad me scripsissetis, vestro consensu consulum provincias ornatas esse; etsi verebar, quorsum id casurum esset, tamen sperabam, vos aliquid aliquando vidisse prudentius: posteaquam mihi & dictum est, & scriptum, vehementer consilium vestrum reprehendi, sum graviter commotus; quod illa ipsa spes exigua, quæ erat, videtur esse sublata. Nam si tribuni plebis nobis succensent, quæ potest spes esse? at videntur jure

succensere; cum & expertes consilii fuerint; qui causam nostram susceperant; & nostra concessione omnem vim sui juris amiserint: præsertim cum ita dicant, se nostra causa voluisse suam potestatem esse de consulibus ornandis, non ut eos impedirent, sed ut ad nostram causam adjungerent. nunc, si consules a nobis alieniores esse velint, posse id libere facere; sin velint nostra causa, nihil posse se invitis. Nam quod scribis, ni ita vobis placuisset, illos hoc idem per populum affecturos fuisse; invitis tribunis plebis fieri nullo modo potuit. ita vereor, ne & studia tribunorum amiserimus; &, si studia maneat, vinculum illud adjungendorum consulum amissum sit. Accedit aliud non parvum incommodum, quod gravis illa opinio, ut quidem ad nos perferebatur, senatum nihil decernere ante, quam de nobis actum esset, amissa est; præsertim in ea causa, quæ non modo necessaria non fuit, sed etiam inusitata ac nova. Neque enim unquam arbitrator ornatas esse provincias designatorum; ut, cum in hoc illa constantia, quæ erat mea causa suscepta, imminuta sit, nihil jam possit non decerni. Iis, ad quos relatam est, amicis placuisse, non mirum. erat enim dis-

ficile reperire, qui contra tanta commoda duorum consulum palam sententiam diceret. Fuit omnino difficile non obsequi vel amicissimo homini Lentulo, vel Metello, qui similitatem humanissime deponeret. Sed vereor, ne, hos cum tamen tenere potuerimus, tribunos plebis amiserimus. Hæc res quemadmodum ceciderit, & tota res quo loco sit, velim ad me scribas; & ita, ut instituisti. nam ista veritas, etiam si jucunda non est, mihi tamen grata est. Dat. iv Id. Decemb.

CICERO ATTICO S.

25. **P**ost tuum a me discessum litteræ mihi Roma allatæ sunt, ex quibus perspicio, nobis in hac calamitate tabescendum esse: neque enim, (sed bonam in partem accipies,) si ulla spes salutis nostræ subesset, tu, pro tuo amore in me, hoc tempore discessisses. Sed ne ingrati, aut ne omnia velle nobiscum una interire videamur, hoc omitto: illud abs te peto, des operam, id quod mihi affirmasti, ut te ante Kal. Jan. ubi sumus erimus, sistas.

CICERO ATTICO S.

26. **L**ITTERAE mihi a Quinto fratre cum senatusconsulto, quod de me est factum, allatae sunt. Mihi in animo est, legum latiorum expectare; & si obrectabitur, utar auctoritate senatus, & potius vita, quam patria, carebo. Tu, quaeso, festina ad nos venire.

CICERO ATTICO S.

27. **E**X tuis litteris, & ex re ipsa nos funditus perisse video. Te oro, ut, quibus in rebus mei tui indigebunt, nostris miseris ne desis. Ego te, ut scribis, cito videbo.

M. TVLLII CICERONIS
EPISTOLARVM

AD

A T T I C V M

LIBER IV.

CICERO ATTICO S.

1. **C**VM primum Romam veni, fuitque, cui recte ad te litteras darem, nihil prius faciendum mihi putavi, quam ut tibi absentem de reditu nostro gratularer. Cognoram enim, (ut vere scribam,) te in consiliis mihi dandis nec fortiozem, nec prudentiozem, quam me ipsum, nec etiam, pro præterita mea in te observantia, nimium in custodia salutis meæ diligentem; eundemque te, qui primis temporibus erroris nostri, aut potius furoris particeps, & falsi timoris socius fuisses, acerbissime discidium nostrum tulisse, plurimumque operæ, studii, diligentiæ, laboris ad conficiendum reditum meum contulisse. Itaque hoc tibi vere affirmo, in maxima læ-

titia, & exoptatissima gratulatione, unum ad cumulandum gaudium conspectum, aut potius complexum mihi tuum defuisse; quem semel nactus nunquam dimisero: ac, nisi etiam prætermittos fructus tuæ suavitatis [præteriti temporis] omnes exegero, profecto hac restitutione fortunæ me ipse non satis dignum judicabo. Nos adhuc in nostro statu, quod difficillime recuperari posse arbitrati sumus, splendorem nostrum illum forensem, & in senatu auctoritatem, & apud viros bonos gratiam, magis, quam optaramus, consecuti sumus. In re autem familiari, quæ quemadmodum fracta, dissipata, direpta sit, non ignoras, valde laboramus; tuarumque non tam facultatum, quas ego nostras esse judico, quam consiliorum ad colligendas & constituendas reliquias nostras indigemus. Nunc, etsi omnia aut scripta esse a tuis arbitror, aut etiam nuntiis ac rumore perlata; tamen ea inscribam brevi, quæ te puto potissimum ex meis litteris velle cognoscere. Pridie Nonas Sext. Dyrrachio sum profectus, ipso illo die, quo lex est lata de nobis. Brundisium veni Nonis Sext. ibi mihi Tulliola mea fuit præsto, natali suo ipso die, qui casu idem natalis erat & Brundisinae co-

loniæ, & tuæ vicinæ Salutis. quæ res animadversa a multitudine, summa Brundisiorum gratulatione celebrata est. Ante diem VI Id. Sext. cognovi, cum Brundisii essem, litteris Quinti fratris, mirifico studio omnium ætatum atque ordinum, incredibili concursu Italiae, legem comitiis centuriatis esse perlatam. Inde a Brundisinis honestissimis ornatus, iter ita feci, ut undique ad me cum gratulatione legati convenerint. Ad urbem ita veni, ut nemo ullius ordinis homo nomenclatori notus fuerit, qui mihi obviam non venerit, præter eos inimicos, quibus id ipsum non liceret aut dissimulare, aut negare. Cum venissem ad portam Capenam, gradus templorum ab infima plebe completi erant: a qua plausu maximo cum esset mihi gratulatio significata; similibus & frequentia & plausus me usque ad Capitolium celebravit; in foroque, & in ipso Capitolio miranda multitudo fuit. Postridie in senatu, qui fuit dies Non. Septemb. senatui gratias egimus. Eo biduo cum esset annonæ summa caritas, & homines ad theatrum primo, deinde ad senatum concurrissent, impulsu Clodii; mea opera frumenti inopiam esse clamarent; cum per eos dies senatus de annona haberetur,

& ad ejus procuracionem sermone non solum plebis, verum etiam bonorum Pompejus ve-
 caretur, idque ipse cuperet; multitudoque
 a me nominatim, ut id decernerem, postu-
 laret; feci, & accurate sententiam dixi, cum
 abessent consulares, quod tuto se negarent
 posse sententiam dicere, præter Messallam &
 Afranium. Factum est senatusconsultum in
 meam sententiam, ut cum Pompejo agere-
 tur, ut eam rem susciperet, lexque ferretur:
 quo senatusconsulto recitato cum continuo,
 more hoc insulso & novo, plausum, meo
 nomine recitando, dedisset; habui concio-
 nem: omnes magistratus præsentem, præter
 unum prætorem, & duos tribunos plebis,
 dederunt. Postridie senatus frequens, &
 omnes consulares nihil Pompejo postulanti
 negarunt. Ille legatos quindecim cum postu-
 laret, me principem nominavit, & ad omnia
 me alterum se fore dixit. Legem consules
 conscripserunt, qua Pompejo per quinque-
 nium omnis potestas rei frumentariæ toto
 orbe terrarum daretur: alteram Messius, qui
 omnis pecuniæ dat potestatem, & adjungit
 classem & exercitum, & majus imperium in
 provinciis, quam sit eorum, qui eas obti-
 neant. Illa nostra lex consularis nunc modesta

videtur, hæc Messii non ferenda. Pompejus illam velle se dicit; familiares hanc. Consulares, duce Favonio, fremunt: nos tacemus: & eo magis, quod de domo nostra nihil adhuc pontifices responderunt. qui si sustulerint religionem, aream præclaram habebimus; superficiem consules ex senatusconsulto æstimabunt: sin aliter, demolientur; suo nomine locabunt; rem totam æstimabunt. Ita sunt res nostræ, ut in secundis, fluxæ; ut in adversis, bonæ. In re familiari valde sumus, ut scis, perturbati. Præterea sunt quædam domestica, quæ litteris non committo. Quintum fratrem, insigni pietate, virtute, fide præditum, sic amo, ut debeo. Te exspecto; & oro, ut matures venire; eoque animo venias, ut me tuo consilio egere non finas. Alterius vitæ quoddam initium ordimur. Jam quidam, qui nos absentes defenderunt, incipiunt præsentibus occulte irasci, aperte invidere. Vehementer te requirimus.

CICERO ATTICO S.

2. **S**I forte rarius tibi a me, quam a ceteris, litteræ redduntur; peto a te, ut id non modo negligentis meæ, sed ne occupationi quidem tribuas: quæ etsi summa est, tamen

nulla esse potest tanta, ut interrumpat iter
 amoris nostri & officii mei. Nam ut veni Ro-
 mam, iterum nunc sum certior factus, esse,
 cui darem litteras. Itaque has alteras dedi.
 Prioribus tibi declaravi, adventus noster qua-
 lis fuisset, & quis esset status, atque omnes
 res nostræ quemadmodum essent, ut in se-
 cundis, fluxæ, ut in adversis, bonæ. Post
 illas datas litteras secuta est summa conten-
 tio de domo. Diximus apud pontifices pridie
 Kal. Octobres. Acta res est accurate a no-
 bis: & si unquam in dicendo fuimus aliquid,
 aut etiam, si nunquam alias fuimus, tum
 profecto dolor & magnitudo vim quandam
 nobis dicendi dedit. Itaque oratio juventuti
 nostræ deberi non potest; quam tibi, etiam si
 non desideras, tamen mitto cito. Cum pon-
 tifices decreverint ita, SI NEQVE POPVLE
 JVSSV, NEQVE PLEBIS SCITV, IS
 QVI SE DEDICASSE DICERET, NO-
 MINATIM EI REI PRÆFECTVS ES-
 SET, NEQVE POPVLI JVSSV, AVT
 PLEBIS SCITV ID FACERE JVSSVS
 ESSET; VIDERI POSSE SINE RELI-
 GIONE EAM PARTEM AREAE ME
 RESTITVI; mihi facta statim est gratula-
 tio. Nempe enim dubitabat, quin domus nos

Sis effet adjudicata. Tum subito ille in concionem ascendit, quam Appius ei dedit. Nuntiat jam populo, pontifices secundum se decrevisse; me autem vi conari in possessionem venire. Hortatur, ut se & Appium sequantur, & suam libertatem ut defendant. Hic cum etiam illi infimi partim admirarentur, partim irriderent hominis amentiam; ego statueram illuc non accedere, nisi cum consules ex senatusconsulto porticum Catuli restituendam locassent. Kal. Octob. habetur senatus frequens: adhibentur omnes pontifices, qui erant senatores: a quibus Marcellinus, qui erat cupidissimus mei, sententiam primus rogatus, quaesivit, quid essent in decernendo secuti. Tum M. Lucullus de omnium collegarum sententia respondit, religionis iudices pontifices fuisse, legis senatum: se & collegas suos de religione statuisse; in senatu de lege statuturos. Quisque horum, loco sententiam rogatus, multa secundum causam nostram disputavit. Cum ad Clodium ventum est, cupiit diem consumere; neque ei finis est factus: sed tamen, cum horas tres fere dixisset, odio & strepitu senatus coactus est aliquando perorare. Cum fieret senatusconsultum in sententiam Mar-

cellini, omnibus præter unum assentientibus, Serranus intercessit: de intercessione statim ambo consules referre cœperunt. Cum sententiæ gravissimæ dicerentur; senatui placere, mihi domum restitui, porticum Catuli locari, auctoritatem ordinis ab omnibus magistratibus defendi; si quæ vis esset facta, senatum existimaturum, ejus opera factum esse, qui senatusconsulto intercessisset: Serranus pertimuit; & Cornicinus ad suam veterem fabulam rediit: abjecta toga se ad generi pedes abjecit. Ille noctem sibi postulavit: non concedebant. reminiscebantur enim Kal. Januar. vix tamen de mea voluntate concessum est. Postridie senatusconsultum factum est id, quod ad te misi. Deinde consules porticum Catuli restituendam locarunt. Illam porticum redemptores statim sunt demoliti libentissimis omnibus. Nobis superficiem ædium consules de consilii sententia æstimarunt H-S vicies; cetera valde illiberaliter; Tusculanam villam quingentis millibus; Formianum H-S ducentis quinquaginta millibus. quæ æstimatio non modo vehementer ab optimo quoque, sed etiam a plebe reprehenditur. Dices, quid igitur causæ fuit? dicunt illi quidem, pudorem

meum ; quod neque negarim, neque vehementius postularim. Sed non est id. nam hoc quidem etiam profuisset. Verum iidem, mi T. Pomponi, iidem, inquam, illi, quos ne tu quidem ignoras, qui mihi pinnas inciderant, nolunt easdem renasci. sed, ut spero, jam renascuntur. Tu modo ad nos veni : quod vereor, ne tardius interventu Varronis tui nostrique facias. Quoniam acta quæ sint, habes ; de reliqua nostra cogitatione cognosce. Ego me a Pompejo legari ita sum passus, ut nulla re impedire, quod ne, si vellem, mihi esset integrum, aut, si comitia censorum proximi consules haberent, petere [posse], aut votivam legationem sumfisse prope omnium sanorum, lucorum. sic enim nostræ rationes postulabant. sed volui meam potestatem esse vel petendi, vel ineunte ætate exeundi ; &, interea me esse in oculis civium, de me optime meritorum, non alienum putavi. Ac forensium quidem rerum hæc nostra consilia sunt, domesticarum autem valde impedita. Domus ædificatur. scis, quo sumtu, qua molestia reficiatur Formianum ; quod ego nec relinquere possum, nec videre. Tusculanum proscripsi ; suburbano non facile careo. Amicorum be-

nignitas exhausta est in ea re, quæ nihil habuit præter dedecus; (quod sensisti tu absens;) quorum studiis ego & copiis, si esset per meos defensores licitum, facile effem omnia consecutus. quo in genere nunc vehementer laboratur. Cetera, quæ me sollicitant, *μωσιμώτερα* sunt. amamur a fratre & a filia. Te expectamus.

CICERO ATTICO S.

3. **A**VERE te certo scio, cum scire, quid hic agatur, tum mea a me scire; non quo certiora sint ea, quæ in oculis omnium geruntur, si a me scribantur, quam cum ab aliis aut scribuntur tibi, aut nuntiantur; verum ut perspicias ex meis litteris, quo animo ea feram, quæ geruntur; & qui sit hoc tempore aut mentis meæ sensus, aut omnino vitæ status. Armatis hominibus ante diem tertium Non. Novemb. expulsi sunt fabri de area nostra; disturbata porticus Catuli, quæ ex senatusconsulto consulum locatione reficiebatur, & ad tectum pæne pervenerat. Quinti fratris domus primo fracta conjectu lapidum ex area nostra, deinde inflammata jussu Clodii, inspectante urbe, conjectis ignibus, magna querela & gemitu,

non

non dicam bonorum, qui, nescio, an nulli sint, sed plane hominum omnium. Ille vehementer ruere: post hunc furorem nihil nisi caedem inimicorum cogitare; vicatim ambire; servis aperte spem libertatis ostendere. Etenim antea, cum iudicium volebat, habebat ille quidem difficilem manifestamque causam, sed tamen causam: poterat infitiamur; poterat in alios derivare; poterat etiam aliquid jure factum defendere. Post has ruinas, incendia, rapinas, desertus a suis, vix jam Decimum designatorem, vix Gellium retinet: servorum consiliis utitur: videt, si omnes, quos vult, palam occiderit, nihilo suam causam difficiliorem, quam adhuc sit, in iudicio futuram. Itaque ante diem tertium Idus Novemb. cum Sacra via descenderem, insecutus est me cum suis. clamor, lapides, fustes, gladii. haec improvisa omnia. discessimus in vestibulum Tettii Damionis. qui erant mecum, facile operas aditu prohibuerunt. ipse occidi potuit. sed ego diæta curari incipio: chirurgiæ tædet. Ille omnium vocibus cum se non ad iudicium, sed ad supplicium præsens trudi videret, omnes Catilinas, Acidinos postea reddidit. Nam Milonis domum, eam, quæ in

Germalo, pridie Idus Novemb. expugnare & incendere ita conatus est, ut palam hora v cum scutis homines, eductis gladiis, alios cum accensis facibus adduxerit. Ipse domum P. Sullæ pro castris sibi ad eam impugnationem sumserat. Tum ex Anniana Milonis domo Q. Flaccus eduxit viros acres; occidit homines ex omni latrocinio Clodiano notissimos: ipsum cupivit; sed ille in interiora ædium: Sulla in senatu postridie Idus: domi Clodius, egregius Marcellinus: omnes acres. Metellus calumnia dicendi tempus exemit, adjuvante Oppio, etiam hercule familiari tuo; de cujus constantia, virtute tuæ verissimæ litteræ. Sextius furere. Ille postea, si comitia sua non fierent, urbi minari. Proposita Marcellini sententia, quam ille de scripto ita dixerat, ut totam nostram causam aræ, incendiorum, periculi mei, iudicio complecteretur, eaque omnia comitiis anteferret; proscripsit, se per omnes dies comitiales de cælo servaturum. Conciones turbulentæ Metelli, temerariæ Appii, furiosissimæ Publii. Hæc tamen summa: nisi Milo in campum obnuntiasset; comitia futura. Ante diem XII Kal. Decemb. Milo media nocte cum magna manu in campum

venit. Clodius, cum haberet fugitivorum delectas copias, in campum ire non est ausus. Milo permanfit ad meridiem mirifica hominum lætitia, summa cum gloria. Contentio fratrum trium turpis, fracta vis, contentus furor. Metellus tamen postulat, ut sibi postero die in foro obnuntietur: nihil esse, quod in campum nocte veniretur: se hora prima in comitio fore. Itaque ante diem xi Kal. in comitium Milo de nocte venit. Metellus cum prima luce furtim in campum itineribus prope deviis currebat: affequitur inter lucos hominem Milo; obnuntiat. ille se recepit, magno & turpi Q. Flacci convicio. Ante diem x Kal. nundinæ. concio biduo nulla. Ante diem viii Kal. hæc ego scribebam, hora noctis nona. Milo campum jam tenebat. Marcellus candidatus ita stertebat, ut ego vicinus audirem. Clodii vestibulum vacuum sane mihi nuntiabatur, paucis pannosis linea laterna. meo consilio omnia illi fieri querebantur, ignari quantum in illo heroe esset animi, quantum etiam consilii. miranda virtus est. nova quædam divina mitto. sed hæc summa est. Comitio fore non arbitror. reum Publicum, nisi ante occisus erit, fore a Milone puto. Si se

inter viam obtulerit, occisum iri ab ipso Milone video. non dubitat facere; præ se fert; casum illum nostrum non extimescit. Nunquam enim cuiusquam invidi & perfidi consilio est usus; nec inerti nobili crediturus. Nos animo duntaxat vigemus, etiam magis, quam cum florebamur: re familiari comminuti sumus. Quinti fratris tamen liberalitati, pro facultatibus nostris, ne omnino exhaustus esset, illo recusante, subsidiis amicorum respondemus. Quid consilii de omni nostro statu capiamus, te absente nescimus. Quare appropera.

CICERO ATTICO S.

4. **P**ERJVCVNDVS mihi Cincius fuit ante diem tertium Kalend. Febr. ante lucem. dixit enim mihi, te esse in Italia, seseque ad te pueros mittere; quos sine meis litteris ire nolui: non quo haberem, quod tibi, præsertim jam prope præsentem, scriberem; sed ut hoc ipsum significarem, mihi tuum adventum suavissimum expectatissimumque esse. Quare advola ad nos, eo animo, ut nos ames, te amari scias. Cetera coram agemus. hæc properantes scripsimus. Quo die venies, utique cum tuis apud me sis. per-

belle feceris, si ad nos veneris. Offendes designationem Tyrannionis mirificam librorum meorum; quorum reliquiae multo meliores sunt, quam putaram. Etiam velim mihi mittas de tuis librariolis duos aliquos, quibus Tyrannio utatur glutinatoribus, ad cetera administris; iisque imperes, ut sumant membranulam, ex qua indices fiant, quod vos Græci, ut opinor, *συλλάβες* appellatis. Sed hæc, si tibi erit commodum. Ipse vero utique fac venias, si potes in his locis adhærescere, & Piliam adducere. ita enim & æquum est, & cupit Tullia. Medius fidius ne tu emisti locum præclarum. gladiatores audio pugnare mirifice. si locare voluisses, duobus his muneribus liberasses. Sed hæc posterius. Tu fac venias; & de librariis, si me amas, diligenter.

CICERO ATTICO S.

5. **A**IN' tu? an me existimas ab ullo malle mea legi probarique, quam a te? Cur igitur cuiquam misi prius? urgebar ab eo, ad quem misi, & non habebam exemplar. Quid? etiam (dudum enim circumrodo, quod devorandum est) subturpicula mihi videbatur esse *καλινοδία*. sed valeant recta;

vera, honesta consilia. Non est credibile, quæ sit perfidia in istis principibus, ut volunt esse, & ut essent, si quidquam haberent fidei. senseram, noram, inductus, relictus, projectus ab iis; tamen hoc erat in animo, ut cum iis in republica consentirem. Iidem erant, qui fuerant. vix aliquando, te auctore, resipui. Dices, ea te monuisse, suavisse, quæ facerem; non etiam ut scriberem. Ego mehercule mihi necessitatem volui imponere hujus novæ conjunctionis; ne quæ mihi liceret labi ad illos, qui etiam tum, cum misereri mei debent, non desinunt invidere. Sed tamen modici fuimus *ἰσοδύοις*, ut scripsi. erimus uberiores, si & ille libenter accipiet, & hi subringentur, qui villam me moleste ferunt habere, quæ Catuli fuerat, a Vettio emisse non cogitant: qui domum negant oportuisse me ædificare, vendere ajunt oportuisse. Sed quid ad hoc? si, quibus sententis dixi, quod & ipsi probarent, lætati sunt tamen, me contra Pompeji voluntatem dixisse? finis: sed quoniam, qui nihil possunt, ii me nolunt amare; demus operam, ut ab iis, qui possunt, diligamur. Dices: vellem jampridem. Scio te voluisse; & me asinum germanum fuisse. Sed jam tem-

pus est me ipsum a me amari, quando ab illis nullo modo possum. Domum meam quod crebro invisis, est mihi valde gratum. Viaticum Crassipes præripit. Tu de via recta in hortos videtur commodius. ad te postridie scilicet; quid enim tua? sed viderimus. Bibliothecam mihi tui pinxerunt constructione & sittybis. Eos velim laudes.

CICERO ATTICO S.

6. **D**E Lentulo scilicet sic fero, ut debeo. virum bonum, & magnum hominem, & in summa magnitudine animi multa humanitate temperatum perdidimus; nosque malo solatio, sed nonnullo tamen, consolamur, quod ipsius vicem minime dolemus, non ut Saussejus & vestri; immo hercule quia sic amabat patriam, ut mihi aliquo deorum beneficio videatur ex hujus incendio esse ereptus. Nam quid scœdus nostra vita? præcipue mea? nam tu quidem, etsi es natura πολιτικός, tamen nullam habes propriam servitutem: communi frueris nomine. Ego vero, qui, si loquor de republica, quod oportet, insanus; si, quod opus est, servus existimor; si taceo, oppressus & captus; quo dolore esse debeo? quo sum scilicet, hoc

etiam acriore, quod ne dolere quidem pos-
 sum, ut non ingratus videar. Quid, si ces-
 sare libeat, & in otii portum confugere?
 nequidquam. immo etiam in bellum & in
 castra. Ergo erimus ὄπαδοί, qui ταγοί esse
 noluimus? sic faciendum est. Tibi enim ipsi,
 cui utinam semper paruissem! sic video pla-
 cere. Reliquum est, Σπάρταν ἔλαχες, ταί-
 ταν κόσμοι. Non mehercule possum; & Phi-
 loxeno ignosco, qui reduci in carcerem ma-
 luit. Verumtamen id ipsum mecum in his
 locis commentor, ut ista improbem; idque
 tu, cum una erimus, confirmabis. A te
 litteras crebro ad me scribi video; sed omnes
 uno tempore accepi. quæ res etiam auxit
 dolorem meum. casu enim trinas ante lege-
 ram, quibus, meliuscule Lentulo esse, scrip-
 tum erat. Ecce quartæ fulmen. sed ille,
 ut scripsi, non miser; nos vero ferrei.
 Quod me admones, ut scribam illa Horten-
 siana; in alia incidi non immemor istius
 mandati tui. Sed mehercule incipiendo re-
 fugi. ne, qui videar stulte illius amici in-
 temperiem non tulisse, rursus stulte inju-
 riam illius faciam illustrem, si quid scripse-
 ro; & simul, ne βαδύτης mea, quæ in agen-
 do apparuit, in scribendo sit oculatior, &

aliquid satisfactio levitatis habere videatur. Sed viderimus. Tu modo quam sæpissime ad me aliquid. Epistolam, Lucejo nunc quam mihi, qua, meas res ut scribat, rogo, fac ut ab eo sumas: valde bella est: eumque, ut appropere, adhorteris: &, quod mihi se ita facturum rescripsit, agas gratias. Domum nostram, quoad poteris, invisas. Vestorio aliquid significes. valde enim est in me liberalis.

CICERO ATTICO S.

7. **N**IHIL *ἐπιχειρήσεων* epistola tua, quæ me sollicitum de Quinto nostro, puero optimo, valde levavit. venerat horis duabus ante Chærippus; mera monstra nuntiarat. De Apollonio quod scribis, qui illi dñi irati, homini Græco, qui conturbare quidem putat sibi licere; quod equitibus Romanis. nam Terentius suo jure. De Metello, *ὃς ἐστὶν Φερμεύοισιν*. Sed tamen multis annis civis nemo erat mortuus, qui quidem... Tibi nummi meo periculo sint. Quid enim vereris, quemcunque heredem fecit? nisi Publium fecit. Verum fecit non improbe; quamquam fuit ipse. Quare in hoc thecam nummariam non retexeris, in aliis eris cau-

tior. Mea mandata de domo curabis: præfidia locabis: Milonem admonebis. Arpinatium fremitus est incredibilis de Laterio. Quid quæris? equidem dolui. Ὁ δὲ ἐκ ἐμπάξετο μύθων. Quod superest, etiam puerum Ciceronem curabis & amabis, ut facis.

CICERO ATTICO S.

8. **M**ULTA me in epistola tua delectant, sed nihil magis, quam patina tyrotarichi. nam de raudusculo quod scribis, μήπω μέγαν εἶπες, πρὶν τελευτήσαντ' ἰδῆς. ædificati tibi in agris nihil reperio. in oppido est quiddam, de quo est dubium, sitne venale; ac proximum quidem nostris ædibus. hoc scito, Antium esse Romæ; ut Corcyræ Buthrotum illud tuum. nihil quietius, nihil alius, nihil amoenius. Εἴη μισητὸς φίλος οἶκος. Postea vero quam Tyrannio mihi libros disposuit, mens addita videtur meis ædibus: quæ quidem in re mirifica opera Dionysii & Menophili tui fuit. Nihil venustius, quam illa tua peggmata, postquam mi fittybis libros illustrarunt. valde est. Scribas ad me velim de gladiatoribus; sed ita, bene si rem gerant: non quæro, male si se gesserint. Apenas vix discesserat; cum epistola. Quid ais?

putasne fore, ut legem non ferat? dic, oro te, clarius: vix enim mihi exaudisse videor. Verum statim fac ut sciam; si modo tibi est commodum. Ludis quidem, quoniam dies est additus, eo etiam melius hic eum diem cum Dionysio conteremus. De Trebonio prorsus tibi assentior. De Domitio,

Σύγω μὰ τὴν Δήμητρα σύκον ἰδὲ ἔν

Οὔτω ὅμοιον γέγονεν,

quam est ista *περίσσεια* nostræ; vel quod ab illadem, vel quod præter opinionem, vel quod viri boni nusquam. unum dissimile, quod huic merito. Nam de ipso casu nescio, an illud melius. Quid enim hoc miserius, quam eum, qui tot annos, quot habet, designatus consul fuerit, fieri consulem non posse? præsertim cum aut solus, aut certe non plus, quam cum altero petat. Si vero id est, quod nescio an sit, ut non minus longas jam in codicillorum fastis futurorum consulum paginulas habeat, quam factorum; quid illo miserius, nisi respublica? in qua ne speratur quidem melius quidquam. De Natta ex tuis primum scivi litteris: ode-ram hominem. De poemate quod quaeris; quid si cupiat effugere? quid? finas? De

Fabio Lutco quod eram exorsus, homo peramans semper nostri fuit, nec mihi unquam odio. satis enim acutus & permodestus, ac bonæ frugi. eum, quia non videbam, abesse putabam. Audivi ex Gavio hoc Firmiano, Romæ esse hominem, & fuisse affiduum. percussit animum. Dices, tantulane causa? permulta ad me detulerat non dubia de Firmianis fratribus. Quid sit, quod se a me remorit, si modo removet, ignoro. De eo; quod me mones; ut & πολιτικῶς me geram, & τὴν ἑσῶ γραμμὴν teneam; ita faciam. Sed opus est majore prudentia; quam a te, ut soleo, petam. Tu velim e Fabio, si quem habes aditum, odorere; & istum convivam tuum degustes; & ad me de his rebus, & de omnibus quotidie scribas. ubi nihil erit, quod scribas; id ipsum scribito. Cura, ut valeas.

CICERO ATTICO S.

9. SANE velim scire, num censum, impediunt tribuni diebus vitiandis, (est enim hic rumor,) totaque de censura quid agant, quid cogitent. Nos hic cum Pompejo facimus. multa mecum de republica, sane tibi displicens, ut loquebatur, (sic est enim in

hoc homine dicendum,) Syriam spernens, Hispaniam jactans : hic quoque, ut loquebatur; & opinor, usquequaque de hoc cum dicemus, fit hoc quasi, καὶ τὸδε Φωκυλίδου. Tibi etiam gratias agebat, quod signa componenda suscepisses : in nos vero suavissime hercule effusus. venit etiam ad me in Cumanum a se. nihil minus velle mihi visus est, quam Messallam consulatum petere; de quo ipso si quid scis, velim scire. Quod Lucejo scribis te nostram gloriam commendaturum, & ædificium nostrum quod crebro invisis, gratum. Quintus frater ad me scripsit, se, quoniam Ciceronem suavissimum secum haberet, ad te Nonis Maj. venturum. Ego me de Cumano movi ante diem v Kal. Majas. eo die Neapoli apud L. Paetum, ante diem xv Kal. Majas, iena in Pompejanum, bene mane hæc scripsi.

CICERO ATTICO S.

10. **P**UTEOLIS magnus est rumor, Ptolemæum esse in regno. Si quid habes certius, velim scire. Ego hic pascor bibliotheca Fausti. Fortasse tu putabas, his rebus Puteolanis & Lucrinensibus. Ne ista quidem desunt. Sed mehercule a ceteris oblectationibus ut

deseror & voluptatibus propter rempubli-
cam; sic litteris sustentor & recreor; malo-
que in illa tua sedecula, quam habes sub
 imagine Aristotelis, sedere, quam in isto-
rum sella curuli; tecumque apud teambu-
lare, quam cum eo, quocum video esse am-
bulandum. Sed de illa ambulatione fors vi-
derit, aut si qui est, qui curet, deus. Nos-
tram ambulationem, & Laconicum, eaque,
quæ Cyrea sint, velim; quod poteris, in-
visas; & urgeas Philotimum, [ut prope-
ret]; ut possim tibi aliquid in eo genere re-
spondere. Pompejus in Cumanum Parilibus
venit: misit ad me statim, qui salutem nun-
tiaret. Ad eum postridie mane vadebam, cum
hæc scripsi.

CICERO ATTICO S.

II. **D**ELECTARVNT me epistolæ tuæ,
quas accepi uno tempore duas ante diem II
Kal. Perge reliqua. gestio scire ista omnia.
etiam illud cujusmodi sit, velim perspicias:
potes a Demetrio. Dixit mihi Pompejus,
Crassum a se in Albanq̄ expectari ante diem
IV Kal. Is cum venisset, Romam esse statim
venturos, ut rationes cum publicanis puta-
rent. Quæsi, gladiatoribusne? respondit,

antequam inducerentur. Is: cuiusmodi fit, aut nunc, si scias, aut cum is Romam venerit, ad me mittas velim. Nos hic voramus litteras cum homine mirifico (ita me hercule sentio) Dionysio, qui te omnesque vos salutat. ἔδέν γλυκύτερον, ἢ πάντ' εἶδέναι. Quare, ut homini curioso, ita perscribe ad me, quid primus dies, quid secundus, quid censores, quid Appius, quid illa populi Apuleja: denique etiam quid a te fiat, ad me velim scribas. non enim (ut vere loquamur) tam rebus novis, quam tuis litteris, delector. Ego mecum, præter Dionysium, duxi neminem: nec metuo tamen, ne mihi sermo defit: abs te opere delector. Tu Luccejo nostrum librum dabis. Demetrii Magnetis tibi mitto; statim ut fit, qui a te mihi epistolam referat.

CICERO ATTICO S.

12. **E**GNATIVS Romæ est. sed ego cum eo de re Halimeti vehementer Antii egi. graviter se acturum cum Aquilio confirmavit. Videbis ergo hominem, si voles. Maeroni vix videor præsto esse. Idibus enim auctionem Larini video, & biduum præterea. id tu, quoniam Maçonem tanti facis,

ignoscas mihi velim. Sed, si me diligis, postridie Kalend. cœna apud me cum Pilia. prorsus id facies. Kalend. cogito in hortis Crassipedis, quasi in diversorio, cœnare. Facio fraudem senatusconsulto. inde domum cœnatus, ut sim mane præsto Miloni. Ibi te igitur videbo, & promovebo. Domus te nostra tota salutat.

CICERO ATTICO S.

13. **N**os in Tusculanum venisse ante diem xvii Kal. Decemb. video te scire. Ibi Dionysius nobis præsto fuit. Romæ ante diem xxii Kalend. volumus esse: quid dico, volumus? immo vero cogimur. Milonis nuptiæ; comitiorum nonnulla opinio est. ego, ut sit rata, abfuisse me in altercationibus, quas in senatu factas audio, fero non moleste. nam aut defendissem, quod non placeret; aut desuissem, cui non oporteret. Sed mehercule velim, res istas, & præsentem statum reipublicæ, & quo animo consules ferant hunc *συνλμδν*, rescribas ad me, quantum potest. Valde sum *ὀξύκενος*: & si quæris, omnia mihi sunt suspecta. Crassum quidem nostrum minore dignitate ajunt profectum paludatum, quam olim æqualem ejus

L. Paullum, iterum consulem. O hominem nequam ! De libris oratoriis factum est a me diligenter. diu multumque in manibus fuerunt ; describas licet. Illud etiam te rogo, *ἐν καρῶσαν κατάσειν στυκωδῶς* : ne istic hospes veniam.

CICERO ATTICO S.

14. **V**ESTORIVS noster me per litteras fecit certiore, te Roma ante diem VI Id. Maj. putare profectum esse, tardius, quam dixerat, quod minus valuisses. Si jam melius vales, vehementer gaudeo. Velim domum ad te scribas, ut mihi tui libri pateant, non secus, ac si ipse adefles, cum ceteris tum Varronis. Est enim mihi utendum quibusdam rebus ex iis libris ad eos, quos in manibus habeo: quos ut spero, tibi valde probabo. Tu velim, si quid forte novi habes, maxime a Quinto fratre, deinde a C. Cæsare, & si quid forte de comitiis, de republica, (soles enim tu hæc festive odorari,) scribas ad me: si nihil habebis, tamen scribas aliquid. Nunquam enim mihi tua epistola aut intemptiva, aut loquax visa est. Maxime autem rogo, rebus tuis totoque itinere ex sententia confecto, nos quam-

primum revisas. Dionysium jube salvere.
Cura, ut valeas.

CICERO ATTICO S.

15. **D**E Eutyclide gratum; qui vetero prænومine, novo nomine T. erit Cæcilius; ut est ex me, & ex te junctus Dionysius, M. Pomponius. Valde mehercule mihi gratum, si Eutychides tuam erga me benevolentiam cognoscet; & suam illam in meo dolore *συμπάθειαν*, neque tum mihi obscuram, neque post ingratam fuisse. Iter Asiaticum tuam puto tibi suscipiendum fuisse. Nunquam enim tu sine justissima causa tam longe a tot tuis & hominibus, & rebus carissimis abesse voluisses. Sed humanitatem tuam, amoremque in tuos, reditus celeritas declarabit. Sed vereor, ne lepore te suo detineat diutius rhetor Clodius, & homo pereruditus, ut ajunt, & nunc quidem deditus Græcis litteris Pituanus. Sed, si vis homo esse, recipe te ad nos, ad quod tempus confirmasti. cum illis tamen, cum salvi venerint, Romæ vivere licebit. Averere te scribis accipere aliquid a me litterarum; dedi, ac multis quidem de rebus *ἡμερόλεγον* scripta omnia; sed, ut conjicio, quoniam

mihî non videris in Epiro diu fuisse, redditas tibi non arbitror. Genus autem mearum, ad te quidem, litterarum ejusmodi fere est, ut non libeat cuiquam dare, nisi de quo exploratum sit, tibi eum redditurum. Nunc Romanas res accipe. Ante diem III Non. Quint. Sufenas & Cato absoluti: Procilius condemnatus. Ex quo intellectum est, *προσπεροκαυτρας* ambitum, comitia, interregnum, majestatem, totam denique rempublicam flocci non facere. Debemus patrem familias domi suæ occidere nolle; neque tamen id ipsum abunde. nam absolverunt XXXII, condemnarunt XXVIII. Publius sane disertio epilogo criminans, mentes judicum moverat. Hortalus in ea causa fuit, cujusmodi solet. nos verbum nullum. verita est enim pusilla, quæ nunc laborat, ne animi in Publio offenderer. His rebus actis Reatini me ad sua *τέμνη* duxerunt, ut agerem causam contra Interamnates apud consulem & decem legatos; quod lacus Velinus, a M' Curio emissus, interciso monte, in Narem defluit: ex quo est illa ficcata, & humida tamen modice Rosia. Vixi cum Axio. quin etiam me ad Septem aquas duxit. Redii Romam Fonteji causa ante diem VII Idus

Quint. veni in spectaculum; primum, magno
 & æquabili plausu: (sed hoc ne curaris; ego
 ineptus, qui scripserim:) deinde, Antiphonti
 operam. Is erat ante manumissus, quam
 productus. Ne diutius pendeas, palmam tu-
 lit. Sed nihil tam pusillum, nihil tam sine
 voce, nihil tam verum. Hæc tu tecum ha-
 beto. In Andromacha tamen major fuit,
 quam Astyanax. in ceteris parem habuit ne-
 minem. Quæris nunc de Arbuscula: valde
 placuit. Ludi magnifici & grati. Venatio in
 aliud tempus dilata. Sequere nunc me in
 campum. ardet ambitus; *σῆμα δὲ τοι ἐπέω.*
 fœnus ex triente Idib. Quint. factum erat
 bessibus. Dices, istuc quidem non moleste
 fero. O virum! o civem! Memmium Cæsa-
 ris omnes opes confirmant. cum eo Domi-
 tium consules junxerunt; qua pactione, epi-
 stolæ committere non audeo. Pompejus fre-
 mit, queritur, Scauro studet: sed utrum
 fronte, an mente, dubitatur. *ἐξοχῆ* in nullo
 est. pecunia omnium dignitatem exæquat.
 Messalla languet; non quo aut animus desit,
 aut amici: sed coitio consulum & Pompejus
 obsunt. ea comitia puto fore ut ducantur.
 Tribunitii candidati iuraverunt se arbitrio Ca-
 tonis petituros. apud eum H-S quingens

deposuerunt; ut, qui a Catone damnatus esset, id perderet, & competitoribus tribueretur. Hæc ego pridie scribebam, quam comitia fore putabantur. sed ad te. v Kal. Sext. si facta erunt, & tabellarius non erit profectus, tota comitia perscribam: quæ si, ut putantur, gratuita fuerint; plus unus Cato potuerit, quam omnes quidem iudices. Messius defendebatur a nobis, e legatione revocatus. nam cum Cæsari legarat Appius. Servilius edixit, ut adesset. Tribus habet Pomtinam, Velinam, Mæciam. Pugnatur acriter: agitur tamen satis. Deinde me expedio ad Drusum, inde ad Scaurum. Parantur orationibus iudices gloriosi. fortasse accedent etiam consules designati: in quibus si Scaurus non fuerit, in hoc iudicio valde laborabit. Ex Quinti fratris litteris suspicor, jam eum esse in Britannia. Suspensa animo exspecto, quid agat. Illud quidem sumus adepti, quod multis & magnis iudiciis possumus iudicare, nos Cæsari & carissimos, & iucundissimos esse. Dionysium velim salvere jubeas, & eum roges & hortose, ut quamprimum veniat, ut possit Ciceronem meum, atque etiam me ipsum, erudire.

CICERO ATTICO S.

16. OCCUPATIONVM mearum vel hoc signum erit, quod epistola librarii manu est. De epistolarum frequentia te nihil accuso: sed pleræque tantummodo mihi nuntiabant, ubi esses, quod eram abs te; vel etiam significabant, recte esse. quo in genere maxime delectarunt duæ, fere eodem tempore abs te Buthroto datæ. Scire enim volebam, te commode navigasse. Sed hæc epistolarum frequentia non tam ubertate sua, quam celeritate delectavit. Illa fuit gravis, & plena rerum, quam mihi M. Paccius, hospes tuus, reddidit. Ad eam rescribam igitur, & hoc quidem primum. Paccio re & verbis ostendi, quid tua commendatio ponderis haberet. Itaque in intimis est meis, cum antea notus non fuisset. Nunc pergam ad cetera. Varro, de quo ad me scribis, includetur in aliquem locum, si modo erit locus. sed nostri genus dialogorum meorum: ut in oratoriis, quos tu in cælum fers, non mentio potuit fieri cujusquam, ubi illis, qui disputant, nisi ejus, qui illis notus, aut auditus esset. Hanc ego de republica, quam institui, disputationem in Africani personam, & Phili, & Lælii, &

Manilii contuli. Adjunxi adolescentes, Q. Tuberonem, P. Rutilium; duo Lælii generos, Scævola, & Fannium. Itaque cogitabam, quoniam in singulis libris utor proceciis, ut *Ἀριστοτέλης* in iis, quos *ἐξωτερικὸς* vocat, aliquid efficere, ut non sine causa istum appellarem; id quod intelligo tibi placere. Utinam modo conata efficere possim! rem enim, quod te non fugit, magnam complexus sum & gravem, & plurimi otii, quo ego maxime egeo. Quod in iis libris, quos laudas, personam desideras Scævolæ; non eam temere dimovi: sed feci idem, quod in *πολιτικῆς* deus ille, noster Plato. Cum in Piræum Socrates venisset ad Cephalum, locupletem & festivum senem; quoad primus ille sermo haberetur, adest in disputando senex: deinde cum ipse quoque commodissime locutus esset, ad rem divinam dicit se velle discedere; neque postea revertitur. Credo Platonem vix putasse satis consonum fore, si hominem id ætatis in tam longo sermone diutius retinisset. Multo ego satius hoc mihi cavendum putavi in Scævola; qui & ætate & valetudine erat ea, qua esse meministi; & iis honoribus, ut vix satis decorum videretur, eum plures dies esse in Crasso

Tuscolano. Et erat primi libri sermo non alienus a Scævolæ studiis. Reliqui libri *τεχνολογίαν* habent, ut scis. Huic jaculatorisæ senem illum, ut noras, interesse sane nolui. De re filix quod scribis, erit mihi curæ. Et enim est luculenta res, Aureliani, ut scribis, iudiciis; & in eæ me etiam Tullix meæ venditabo. Vestoris non desum. gratum enim tibi id esse intelligo; & ut ille intelligat, curo. Sed scis, qui? cum habeat duo faciles, nihil difficilius. Nunc ad ea, quæ quæris de C. Catone. Lege Junia & Licinia scis absolutum: Fufia ego tibi nuntio absolutum iri; neque patronis suis tam libentibus, quam accusatoribus. Is tamen & mecum, & cum Milone in gratiam rediit. Drusus reus est factus a Lucretio, iudicibus rejiciendis ante diem v Non. Quint. De Proclio rumores non boni: sed iudicia nostri. Hirrus cum Domitio in gratia est. Senatusconsultum, quod hic consules de provinciis fecerunt, *Quicumque posthac*, non mihi * ut qui jam intelligebamus enunciationem illam Memmii valde Cæsari displicere. Messalla noster, & ejus competitor Domitius liberalis in populo valde fuit. nihil grati. certi erant consules. At senatus decrevit, ut tacitum

judicium ante comitia fieret. Ab iis consiliis, quæ erant omnibus sortita in singulos candidatos, magnus timor candidatorum. Sed quidam iudices, in his Opimius Vejen. Tro. Antius, tribunos plebis appellarunt, ne injussu populi judicarent, res cedit. comitia dilata ex senatusconsulto, dum lex de tacito iudicio ferretur. Venit legi dies: Terentius intercessit. Consules, qui illud levi brachio egissent, rem ad senatum detulerunt. Hic Abdera, non tacente me. Dices, Tamen tu non quiescis? Ignosce, vix possum. Verumtamen quid tam ridiculum? senatus decreverat, ne prius comitia haberentur, quam lex lata esset: si qui intercessisset, res integra referretur. coapta ferri leviter: intercessum non invitis: res ad senatum: de ea re ita censuerunt, comitia primo quoque tempore haberi, esse e re. Scaurus, qui erat paucis diebus illis absolutus, cum ego partem ejus ornatissime defendissem, obnuntiationibus per Scævolam interpositis, singulis diebus usque ad pridie Kal. Octob. quo ego hæc die scripsi, sublatis, populo tributum domi suæ satisfecerat. sed tamen, etsi uberior liberalitas hujus, gratior esse videbatur eorum, qui occuparant. Cuperem vultum

videre tuum, cum hæc legeres. nam profecto rem habes nullam, hæc negotia multarum nundinarum fore. sed senatus hodie fuerat futurus, id est, Kal. Octobribus. jam enim luciscit. Ibi loquetur, præter Antium & Favonium, libere nemo. nam Cato ægrotat. De me nihil timueris: sed tamen promitte nihil. Quid, quæris, aliud? judicia, credo. Drusus, Scaurus non fecisse videbantur. Tres candidati fore rei putabantur, Domitius a Memmio, Messalla a Q. Pompejo Rufo, Scaurus a Triario, aut a L. Cæsare. Quid petaris, inquires, pro iis dicere? Ne vivam, si scio. in illis quidem tribus libris, quos tu dilaudas, nihil reperio. Nunc, ut opinionem habeas rerum, ferendum est. Quæris, ego me ut gesserim? Constante & libere. Quid ille, inquires, ut ferebat? Humaniter, meæque dignitatis, quoad mihi satisfactum esset, habendam sibi rationem putabat. Quo modo ergo absolutus? Omnino γοργεῖα γυμνά. Accusatorum incredibilis infantia, id est, L. Lentuli, L. F. quem fremunt omnes prævaricatum; deinde Pompeji mira contentio, iudicum sordes. Attamen xxxii condempnauerunt, xxxviii absolverunt. Iudicia reliqua impendent: nondum est plane expeditus. Di-

ces, Tu ergo hæc quo modo fers? Belle mehercule; & in eo me valde amo. Amifimus, mi Pomponi, omnem non modo succum ac sanguinem, sed etiam colorem, & speciem pristinam civitatis. Nulla est respublica, quæ delectet, in qua acquiescam. Idne igitur, inquires, facile fers? Id ipsum. Recordor enim, quam bella paulisper, nobis gubernantibus, civitas fuerit; quæ mihi gratis relata sit. Nullus dolor me angit, unum omnia posse: dirumpuntur ii, qui me aliquid posse doluerunt: multa mihi dant solatia: nec tamen ego de meo statu demigro; quæque vita maxime est ad naturam, ad eam me refero, & litteras, & studia nostra: dicendi laborem delectatione oratoria consolor. Domus me & rura nostra delectant. non recordor, unde deciderim, sed unde surrexerim. Fratrem mecum & te si habebo, per me ista pedibus trahantur. Vobis ἐμφιλοσοφῆσαι possum. Locus ille animi nostri, stomachus ubi habitabat olim, concalluit. Privata modo & domestica nos delectant. Miram securitatem videbis; cujus plurimæ mehercule partes sunt in tuo reditu. nemo enim in terris est mihi tam consentientibus sensibus. Sed accipe alia. Res fluit ad interregnum; & est

nonnullus odor dictaturæ : sermo quidem multus ; qui etiam Gabinium apud timidos iudices adjuvit. Candidati consulares omnes rei ambitus. Accedit etiam Gabinus ; quem P. Sulla , non dubitans quin foris esset , postularat , contradicente & nihil obtinente Torquato. Sed omnes absolventur ; nec post-hac quisquam damnabitur , nisi qui hominem occiderit. Hoc tamen agitur severius. itaque iudicia valent. M. Fulvius Nobilior condemnatus est. multi alii urbani ne respondent quidem. Quid aliud novi ? & tamen. Absoluto Gabinio , stomachantes alii iudices , hora post , Antiochum Gabinum , nescio quem e Sopolidis pictoribus , libertum & accensum Gabinii , lege Papia condemnarunt. Itaque dixit statim reus Pap. lege maiestatis , ἢ ὁ οὐδ' ἄρα ἀμὲν Παισίη ? Pontianus vult ante diem IV Non. Novemb. triumphare. Huic obviam Cato & Servilius prætores aperte , & Q. Mucius tribunus. Negant enim latum de imperio : & est latum hercule insulse. Sed erit cum Pomtino Appius consul. Cato tamen affirmat , se vivo illum non triumphare. Id ego puto , ut multa ejusdem , ad nihil recaturum. Appius sine lege , suo sumtu in Ciliciam cogitat. Paccianæ epistolæ responsia

cognosce cetera. Ex fratris litteris incredibilia quædam de Cæsaris in me amore cognovi; eaque sunt ipsius Cæsaris uberrimis litteris confirmata. Britannici belli exitus expectatur. Constat enim, aditus insulæ esse munitos mirificis molibus. Etiam illud jam cognitum est, neque argenti scripulum esse ullum in illa insula, neque ullam spem prædæ, nisi ex mancipiis; ex quibus nullos putato te litteris aut musicis eruditos expectare. Paullus in medio foro basilicam jam pæne texuit iisdem antiquis columnis: illam autem, quam locavit, facit magnificentissimam. Quid queris? nihil gratius illo monumento, nihil gloriosius. Itaque Cæsaris amici (me dico & Oppium: dirumparis licet) in monumentum illud, quod tu tollere laudibus solebas, ut forum laxaremus, & usque ad atrium Libertatis explicaremus, contempsimus sexcenties H-S. Cum privatis non poterat transigi minore pecunia. Efficiemus rem gloriosissimam. Nam in campo Martio septa tributis comitiis marmorea sumus & testa facturi; eaque cingemus excelsa porticu; ut nullo passuum conficiatur. simul adjungetur huic operi villa etiam publica. Dices, quid mihi hoc monumentum proderit? Quid? ce-

labo te res humanas? non enim te puto de lustro, quod jam desperatum est, aut de iudiciis, quæ lege Coctia fiant, quærere. Nunc te objurgari patere, si jure. Scribis enim in epistola, quam C. Decimius mihi reddidit Buthroto datam, in Asiam tibi eundum esse te arbitrari. Mihi mehercule nihil videbatur esse, in quo tantulum interesset, utrum per procuratores ageres, an per te ipsum; ut abires toties, & tam longe abesses. Sed hæc malletm integra re tecum egisse: profecto enim aliquid egissem. Nunc reprimam susceptam objurgationem. Utinam valeat ad celeritatem reditus tui! Ego ad te propterea minus sæpe scribo, quod certum non habeo, ubi sis, aut ubi futurus sis. Huic tamen nescio cui, quod videbatur is te visurus esse, putavi dandas esse litteras. Tu, quoniam iturum te in Asiam esse putas, ad quæ tempora te expectemus, facias me certiozem velim, & de Entychide quid egeris.

CICERO ATTICO S.

17. **O** EXPECTATAS mihi tuas litteras! o gratum adventum! o constantiam promissi, & fidem miram! o navigationem amandam! quam mehercule ego valde timebam, recor-

dans superioris tuæ transmissionis *δέρβεις*. Sed nisi fallor, citius te, quam scribis, videbo. Credo enim te putasse, tuas mulieres in Apulia esse: quod cum secus erit, quid te Apulia moretur? nam Vestorlo dandi sunt dies, & ille Latinus *ἀπρινισμὸς* ex intervallo regu-standus. Quin tu huc advolas, & invisis illius nostræ reipublicæ germina? ne puta, vide, nummis ante comitia tributim uno loco divisis, palam inde absolutum Gabinium. Detur esse valiturum. De Messalla quod quæris, quid scribam nescio: nunquam ego vidi tam pares candidatos. Messallæ copias nosti. Scaurum Triarius reum fecit. Si quæris, nulla est magnopere commota *συμπάθεια*. sed tamen habet ædilitas ejus memoriam non ingrati; & est pondus apud rusticos in patris memoria. Reliqui duo plebeji sic exæquantur, ut Domitius valeat amicis, adjuvetur tamen non gratissimo munere: Memmius Cæsaris commendetur militibus, Pompeji Gallia nitatur. quibus si non valuerit, putant fore aliquem, qui comitia in adventum Cæsaris detrudat, Catone præsertim absoluto. Ab Quinto fratre, & a Cæsare accepti ante diem ix Kalend. Novemb. litteras, confecta Britannia, obsidibus acceptis, nulla præ-

da, imperata tamen pecunia, datas a litoribus Britanniae proximo ante diem VI Kalend. Octob. Exercitum Britannia reportabant. Q. Pilius erat jam ad Cæsarem profectus. Tu, si aut amor in te est nostri ac tuorum, aut ulla veritas, aut si etiam sapis, ac frui tuis commodis cogitas, adventare & prope adesse jam debes. Non mehercule æquo animo te careo. Te autem quid mirum, qui Dionysium tantopere desiderem? quem quidem abs te, cum dies venerit, & ego, & Cicero meus flagitabit. Abs te proximas litteras habebam Ephese ante diem V Id. Sext. datas.

CICERO ATTICO S.

18. **P**UTO te existimare, me, nunc oblitum consuetudinis & instituti mei, rarius ad te scribere, quam solebam; sed, cum loca & itinera tua nihil habere certi video, neque in Epirum, neque Athenas, neque in Asiam, neque cuiquam, nisi ad te ipsum proficiscenti, dedi litteras. Neque enim sunt eae epistolae nostrae, quae si perlatæ non sint, nihil ea res nos offensura sit; quæ tantum habent mysteriorum, ut eas ne librariis quidem fere committamus. Lepidum quo excidat: consules flagrant infamia, quod C. Memmius
candidatus

candidatus pactionem in senatu recitavit, quam ipse & suus competitor Domitius cum consulibus fecissent, uti ambo H-S quadragena consulibus darent, si essent ipsi consules facti, nisi tres augures dedissent, qui se affuisse dicerent, cum lex curiata ferretur, quæ lata non esset; & duo consulares, qui se dicerent in ornandis provinciis consularibus scribendo affuisse, cum omnino ne senatus quidem fuisset. Hæc pactio non verbis, sed nominibus & perscriptionibus, multorum tabulis cum esse facta diceretur, prolata a Memmio est nominibus inductis, auctore Pompejo. Hic Appius erat idem. Nihil sane jacturæ. Corruerat alter, & plane, inquam, jacebat. Memmius autem, direpta coitione invito Calvino, plane refrixerat; & eo magis nunc cogitare dictaturam, tum favere justitio, & omnium rerum licentiæ. Pespice æquitatem animi mei, & ludum, & contemtionem Seleucianæ provinciæ, & mehercule cum Cæsare suavissimam conjunctionem, (hæc enim me una ex hoc naufragio tabula delectat,) qui quidem Quintum meum tuumque, dii boni! quemadmodum tractat honore, dignitate, gratia? non secus, ac si ego essem imperator. Hiberna legionum eligendi optio

delata commodum, ut ad me scribit. **Hunc tu non ames? quem igitur istorum? Sed heus tu, scripseramne tibi, me esse legatum Pompejo? & extra urbem quidem fore ex Idib. Januariis? visum est hoc mihi ad multa quadrare. Sed quid plura? coram, opinor, reliquis; ut tu tamen aliquid expectes. Dionysio plurimam salutem; cui quidem ego non modo servavi, sed etiam ædificavi locum. Quid quæris? ad summam lætitiæ meam, quam ex tuo reditu capio, magnus illius adventu cumulus accedit. Quo die ad me venies, si me amas, apud me cum tuis maneat.**

~~—————~~

~~1993~~ ~~1993~~

M. TVLLII CICERONIS
EPISTOLARVM

AD

ATTICVM

LIBER V.

CICERO ATTICO S.

1. **E**GO vero & tuum in discessu vidi animum, & meo sum ipse testis. Quo magis erit tibi videndum, ne quid novi decernatur; ut hoc nostrum desiderium ne plus sit annum. De Annio Saturnino curasti probe. De satisfando vero te rogo, quoad eris Romæ, tu ut satisfacis. Et sunt aliquot satisfactiones secundum mancipium, vel Memmianorum prædiorum, vel Atilianorum. De Oppio factum est, ut volui, & maxime, quod dccc aperuisti: quæ quidem ego utique vel versura [facta] solvi volo; ne extrema exactio nostrorum nominum expectetur. Nunc venio ad transversum illum extremæ epistolæ tuæ verficulum, in quo me admones de

forore; quæ res se sic habet. Ut veni in Ar-
 pinum, cum ad me frater venisset, in pri-
 mis nobis sermo, isque multus, de te fuit :
 ex quo veni ad ea, quæ fueramus ego & tu
 inter nos de forore in Tusculano locuti. Ni-
 hil tam vidi mite, nihil tam placatum, quam
 tum meus frater erat in sororem tuam ; ut
 etiam, si qua fuerat ex ratione sumpta offen-
 sio, non appareret. Illo sic die. Postridie
 ex Arpinati profecti sumus. Ut in Arcano
 Quintus maneret, dies fecit : ego Aquini :
 sed prandimus in Arcano. Nosti hunc fun-
 dum. Quo ut venimus, humanissime Quin-
 tus, Pomponia, inquit, tu invita mulieres,
 ego verò acciam pueros. Nihil potuit, mihi
 quidem ut visum est, duplicius, idque cum
 verbis, tum etiam animo, ac vultu. At illa,
 audientibus nobis, Ego sum, inquit, hic
 hospita. Id autem ex eo, ut opinor, quod
 antecesserat Staius, ut prandium nobis vi-
 deret. Tum Quintus, En, inquit mihi, hæc
 ego patior quotidie. Dices, quid, quæso,
 istuc erat? Magnum. Itaque me ipsam com-
 moverat : sic absurde & aspere verbis vultu-
 que responderat. Dissimulavi dolens. Discu-
 buimus omnes præter illum ; cui tamen Quin-
 tus de mensa misit : illa rejecit. Quid mul-

ta? nihil meo fratre lenius, nihil asperius tua sorore mihi visum est: & multa prætereo, quæ tum mihi majori stomacho, quam ipsi Quinto, fuerunt. Ego inde Aquinum; Quintus in Arcano remansit, & Aquinum ad me postridie mane venit, mihiq; narravit, nec secum illam dormire voluisse; &, cum discessura esset, fuisse ejusmodi, qualem ego vidissem. Quid quæris? vel ipsi hoc dicas licet, humanitatem ei, meo judicio; illo die defuisse. Hæc ad te scripsi fortasse pluribus, quam necesse fuit, ut videres, tuas quoque esse partes instituendi & monendi. Reliquum est, ut ante, quam proficiscare, mandata nostra exhaustas; scribas ad me omnia; Pomtinum extrudas; cum profectus eris, cures ut sciam. Sic habeas, nihil mehercule te mihi nec carius esse, nec suavius. A. Torquatum amantissime dimisi Minturnis, optimum virum: cui me ad te scripsisse aliquid, in sermone significes velim.

CICERO ATTICO S.

2. ANTE diem VI Id. Maj. cum has dabant litteras, ex Pompejano proficiscebar, ut eo die manerem in Trebulano apud Pontium. Deinde cogitabam sine ulla mora iusta iti-

nera facere. In Cumano cum essem, venit ad me, quod mihi pergratum fuit, noster Hortensius: cui, deposcenti mea mandata, cetera universe mandavi; illud proprie, ne pateretur, quantum esset in ipso, prorogari nobis provincias. In quo eum tu velim confirmes, gratumque mihi fecisse dicas, quod & venerit ad me, & hoc mihi, prætereaque si quid opus esset, promiserit. Confirmavi ad eam causam etiam Furnium nostrum; quem ad annum tribunum plebis videbam fore. Habuimus in Cumano quasi pusillam Romam: tanta erat in his locis multitudo; cum interim Rufio noster, quod se a Vestorio observari videbat, stratagemate hominem percussit. Nam ad me non accessit. Itane? cum Hortensius veniret, & infirmus, & tam longe, & Hortensius, cum maxima præterea multitudo, ille non venit? Non, inquam. Non vidisti igitur hominem, inquires? Qui potui non videre, cum per emporium Puteolanorum iter facerem? in quo illum, agentem aliquid, credo, salutavi; postea etiam jussi valere, cum me exiens e sua villa, numquid vellem, rogasset. Hunc hominem parum gratum quisquam putet? aut non in eo ipso laudandum, quod audiri non labo-

rarit? Sed redeo ad illud. Noli putare mihi aliam consolationem esse hujus ingentis molestiæ, nisi quod spero non longiorem annua fore. Hoc me ita velle multi non credunt, ex consuetudine aliorum. Tu, qui scis, omnem diligentiam adhibebis, tum scilicet, cum id agi debebit. Cum ex Epiro redieris, de republica scribas ad me velim, si quid erit, quod opperiare. Nondum enim satis huc erat allatum, quomodo Cæsar ferret de auctoritate percipita: eratque rumor de Transpadanis, eos iustos IV viros creare. Quod si ita est, magnos motus timeo. Sed aliquid ex Pompejo sciam.

CICERO ATTICO S.

3. ANTE diem. VI Id. Maj. veni in Treculanum ad Pontium. Ibi mihi tuæ litteræ binæ redditæ sunt tertio abs te die; eodem autem ex Pansæ Pompejano Philotimo dederam ad te litteras. Nec vero nunc erat sane, quod scriberem. Qui de republica rumores, scribe quæso, in oppidis enim summum video timorem; sed multa inania. Quid de his cogites, & quando, scire velim. Ad quas litteras tibi rescribi velis, nescio. nullas enim adhuc acceperam, præter quæ mihi binæ

femel in Trebulano redditæ sunt: quarum alteræ edictum P. Licinii habebant, (erant autem Non. Maj. datæ,) alteræ rescriptæ ad meas Minturnenses. Quam vereor, ne quid fuerit *συνδαιότερον* in iis, quas non accepi, quibus rescribi vis. Apud Lentulum ponam te in gratiam. Dionysius nobis cordi est. Nicanor tuus operam mihi dat egregiam. Jam deest, quod scribam, & lucet. Beneventi cogitabam hodie. Nostra continentia & diligentia faciemus satis. A Pontio, ex Trebulano ante diem v Id. Maj.

CICERO ATTICO S.

4. **B**ENEVENTVM veni ante diem v Id. Maj. ibi accepi eas litteras, quas tu superioribus litteris significaveras te dedisse: ad quas ego ipso eo die dederam ex Trebulano L. Pontio. Ac binas quidem tuas Beneventi accepi: quarum alteras Funifulanus multo mane mihi dedit, alteras scriba Tullius. Gratissima est mihi tua cura de illo meo primo & maximo mandato. sed tua profectio spem meam debilitat. ac me ille: illuc quidem labor, non quo; sed inopia cogimur eo contenti esse. De illo altero, quem scribis tibi visum esse non alienum, vereor adduci

ut nostra possit; &, ut vis *δυσδιάγνωστον*. Eset quidem summe facilis: sed tu aberis, & me absente res. Habebis mei rationem. nam posset aliquid, si utervis nostrum adesset, agente Servilia, Servio fieri probabile. Nunc, si jam res placeat, agendi tamen viam non video. Nunc venio ad illam epistolam, quam accepi a Tullio. De Marcello fecisti diligenter. Igitur senatusconsultum si erit factum, scribes ad me: si minus, rem tamen conficies. Mihi enim attribui oportebit, item Bibulo. Sed non dubito, quin senatusconsultum expeditum sit, in quo præsertim sit compendium populi. De Torquato, præbe. De Masone, & Ligure, cum venerint. De illo, quod Chærippus (quoniam hic quoque *πρόσθεντιν* sustulisti) o provincia! etiamne hic mihi curandus est? curandus autem? hætenus, ne quid ad senatum, consule, aut pumera. Nam de ceteris Sed tamen commode, quod cum Scrofa. De Pomtino recte scribis. Est enim ita, ut si ante Kalend. Jun. Brundisii futurus sit, minus urgendi fuerint M. Annus & Tullius. Quæ de Sicionio audisti, ea mihi probantur: modo ne illa exceptio in aliquem incurrat bene de nobis meritum. sed considerabimus. rem enim

probo. De nostro itinere, quod statuero; de quinque præfectis, quid Pompejus facturus sit, cum ex ipso cognoro, faciam, ut fcias. De Oppio bene curasti, quod ei DCCC exposuisti: idque, quoniam Philotimum habes, perface, & cognosce rationem: &, ut agam amplius, si me amas, prius quam proficiscaris, effice. magna me cura levaris. Habes ad omnia. etsi pæne præterii, chartam tibi deesse: mea cautio est; siquidem ejus inopia minus multa ad me scribis. Tu vero aufer ducentos. etsi meam in eo parsimoniam hujus paginæ contractio significat, dum acta & rumores vellet. Jam, si qua certa habes de Cæsare, expecto litteras; & alias Pomtino de omnibus rebus diligenter dabis.

CICERO ATTICO S.

5. **P**LANE deest, quod scribam. nam nec, quod mandem, habeo: nihil enim prætermissum est: nec quod narrem: novi enim nihil: nec jocandi locus est; ita me multa sollicitant. Tantum tamen scito, Idibus Maj. nos Venusia mane proficiscentes has dedisse. Eo autem die credo aliquid actum in senatu. Sequantur igitur nos tuæ litteræ, quibus

non modo res omnes, sed etiam rumores cognoscamus. Eas accipiemus Brundisii. Ibi enim Pomtinum ad eam diem, quam tu scripisti, expectare consilium est. Nos Tarenti, quos cum Pompejo *διαλόγως* de re publica habuerimus, ad te perscribemus; etsi id ipsum scire cupio, quod ad tempus recte ad te scribere possim, id est, quamdiu Romæ futurus sis, ut, aut quo dem post-hac litteras sciam, aut ne dem frustra. Sed antequam proficiscare, utique explicatum sit illud H-S xx & dccc. Hoc velim in maximis rebus & maxime necessariis habeas; ut, quod auctore te velle cœpi, adiutore assequar.

CICERO ATTICO S.

6. **T**ARENTVM veni ante diem xv Kalend. Jun. Quod Pomtinum statueram expectare, commodissimum duxi, dies eos, quoad ille veniret, cum Pompejo consumere: eoque magis, quod ei gratum esse id videbam; qui etiam a me petierit, ut secum & apud se essem quotidie: quod concessi libenter. multos enim ejus præclaros de re publica sermones accipiam: instruar etiam consiliis idoneis ad hoc nostrum negotium.

Sed ad te brevior jam in scribendo incipio fieri, dubitans, Romæne sis, an jam profectus. Quod tamen quoad ignorabo, scribam aliquid potius, quam committam, ut, tibi etiam possint reddi a me litteræ, non reddantur. Nec tamen jam habeo, quod aut mandem tibi, aut narrem. Mandavi omnia, quæ quidem tu, ut polliceris, exhausties: narabo, cum aliquid habebo novi. Illud tamen non definam, dum adeste te putabo, de Cæsaris nomine rogare, ut confectum relinuas. Avide exspecto tuas litteras, & maxime, ut norim tempus profectionis tuæ.

CICERO ATTICO S.

7. **Q**UOTIDIE, vel potius in dies singulos, breviores litteras ad te mitto. Quotidie enim magis magisque suspicor, te in Epirum jam profectum. Sed tamen, ut mandatum scias me curasse; quot ante, ait se Pompejus [quinos] præfectos delaturum novos, vacationes, judicariam causam. Ego cum triduum cum Pompejo & apud Pompejum fuisssem, proficiscebam Brundisium ante diem XIII Kal. Junias. Civem illum egregium relinquebam, & ad hæc, quæ timentur, propulsanda paratissimum. Tuas litteras exspe-

Etabo, cum ut, quid agas, tum, ubi sis, sciam.

CICERO ATTICO S.

8. **M**E & incommoda valetudo, qua jam emerferam, utpote cum sine febris laborassem, & Pœntini expectatio, de quo adhuc ne rumor quidem venerat, tenebat duodecimum jam diem Brundisii. Sed cursum expectabamus. Tu si modo es Romæ; (vix enim puto:) si es, hoc vehementer animadvertas velim. Romæ acceperam litteras, Milonem meum queri per litteras injuriam meam, quod Philotimus socius esset in bonis suis. Id ego ita fieri volui de C. Duroii sententia; quem & amicissimum Miloni perspexeram, & talem virum, qualem tu judicas, cognoram. Ejus autem consilium, meumque hoc fuerat; primum, ut in potestate nostra esset res, ne illum malus emtor & alienus mancipiis, quæ permulta secum habet, spoliaret: deinde, ut Faustæ, cui tantum ille [esse] voluisset, ratum esset. Erat etiam illud, ut ipsi nos, si quid servari posset, quam facillime servaremus. Nunc rem totam perspicias velim. Nobis enim scribuntur sæpe majora. Sed si ille queritur, si scri-

bit ad amicos, si idem Fausta vult, Philotimus, ut ego ei coram dixeram, mihi que ille receperat, ne sit invito Milone in bonis. Nihil nobis fuerat tanti. Sin hæc leviora sunt, tu judicabis. Loquere cum Duronio. Scripsi etiam ad Camillum, ad Lamiã; eoque magis, quod non confidebam Romæ te esse. Summa erit hæc: statues, ut ex fide, fama, reque mea videbitur.

CICERO ATTICO S.

9. **A**CTIVM venimus ante diem XVII Kal. Quint. cum quidem & Coreyræ, & Sybotis, muneribus tuis, quæ & Areus, & meus amicus Eutyichides opipare & *Φιλοπρονήματα* nobis congefserant, epulati essemus Saliarem in modum. Actio maluimus iter facere pedibus, qui incommodissime navigassemus: & Leucatam flectere molestum videbatur. Actuariis autem minutis Patras accedere sine his impedimentis, non satis visum est decorum. Ego, ut sæpe tu me currentem hortatus es, quotidie meditor, præcipio meis, faciam denique, ut summa modestia & summa abstinentia munus hoc extraordinarium traducamus. Parthus velim quiescat, & fortuna nos juvet: nostra præ-

stabis. Tu, quæso, quid agas, ubi quoque tempore futurus sis, quales res nostras Romæ reliqueris, maxime de xx & dccc, cura ut sciamus. Id unis diligenter litteris datis, quæ ad me utique perferantur, consequere. Illud tamen (quoniam nunc abes, cum id non agitur: aderis autem ad tempus, ut mihi perscripisti) memento curare per te, & per omnes nostros, in primis per Hortensium, ut annus noster maneat suo statu, ne quid novi decernatur. Hoc tibi ita mando, ut dubitem, an etiam te rogem, ut pugnes, ne intercaletur. Sed non audeo tibi omnia onera imponere. Annum quidem utique teneto. Cicero meus, modestissimus & suavissimus puer, tibi salutem dicit. Dionysium semper equidem, ut scis, dilexi, sed quotidie pluris facio, & mehercule in primis, quod te amat, nec tui mentionem intermittere finit.

CICERO ATTICO S.

10. **U**T Athenas ante diem VII Kal. Quint. veneram, expectabam ibi jam quartum diem Pomtinum; neque de ejus adventu certi quidquam habebam: eram autem totus, crede mihi, tecum; & quamquam sine his per

me ipse, tamen acrius, vestigiis tuis monitus, de te cogitabam. Quid quæris? non necercule alius ullus sermo, nisi de te. Sed tu aliquid de me scire fortasse mavis. Hæc sunt. Adhuc sumtus nec in me aut publice, aut privatim, nec in quemquam comitum. Nihil accipitur lege Julia, nihil ab hospite. Persuasum est omnibus meis, serviendum esse famæ meæ. Belle adhuc. Hoc animadvertum, Græcorum laude & multo sermone celebratur. Quod superest, elaboratur in hoc a me, sicut tibi sensi placere. Sed hæc tum laudemus, cum erunt perorata. Reliqua sunt ejusmodi, ut meum consilium sæpe reprehendam, quod non aliqua ratione ex hoc negotio emerferim. O rem minime aptam meis moribus! o illum verum, *ἔρδοι τίς*? Dices, Quid adhuc? nondum in negotio versaris. Nescio; & puto molestiora restare: etsi hæc ipsa fero equidem fronte, ut puto, & vultu, bellissime: sed angor intimis sensibus: ita multa vel iracunde, vel insolenter, vel in omni genere stultitiæ insulse, arroganter & dicuntur & tacentur quotidie. Quæ, non quo te celem, non perscribo, sed quia *δυσεξίμητα* sunt. Itaque admirabere meam *βαδύτητα*, cum salvi redierimus: tanta
mihi

mihī μελέτη hujus virtutis datur. Ergo hæc quoque hætenus. Etsi mihi nihil erat propositum ad scribendum; quia, quid ageres, ubi terrarum esses, ne suspicabar quidem: nec hercule unquam tam diu ignarus rerum mearum fui; quid de Cæsaris, quid de Milionis nominibus actum sit: ac non modo nemo, sed ne rumor quidem quisquam, ut sciremus, in republica quid ageretur. Quare si quid erit, quod scias de iis rebus, quas putabis scire me velle, per mihi gratum erit, si id curaris ad me perferendum. Quid est præterea? nihil sane, nisi illud: valde me Athenæ delectarunt; urbs duntaxat, & urbis ornamentum, & hominum amores in te, & in nos quædam benevolentia; sed multum est philosophia. Ἄνω κάτω si quid est, est in Aristo, apud quem eram. Nam Xenonem tuum, vel nostrum potius, Quinto concesseram; & tamen propter vicinitatem totos dies simul eramus invicem. Cum primum poteris, tua consilia ad me scribas; ut sciam, quid agas, ubi quoque, & maxime quando Romæ futurus sis.

CICERO ATTICO S.

II. **H**VI! totiesne me litteras dedisse Romæ.
Epist. T. III. O

mam, cum ad te nullas darem? at vero post-
 hac frustra potius dabo, quam, si recte dari
 potuerint, committam, ut non dem. Ne
 provincia nobis prorogetur, per fortunas!
 dum ades, quidquid provideri potest, pro-
 vide. Non dici potest, quam flagrem defide-
 rio urbis; quam vix harum rerum insulta-
 tem feram. Marcellus foede de Comensi. et si
 ille magistratum non gesserat, erat tamen
 Transpadanus. Ita mihi videtur non minus
 stomachi nostro ac Cæsari fecisse. Sed hoc
 ipse viderit. Pompejus mihi quoque videba-
 tur, quod scribis Varronem dicere, in Hi-
 spaniam certe iturus. Id ego minime proba-
 bam; qui quidem Theophani facile persuasi,
 nihil esse melius, quam nusquam illum dis-
 cedere. Ergo Græcus incumbat. valet au-
 tem auctoritas ejus apud illum plurimum.
 Ego has pridie Nonas Quint. proficiscens
 Athenis dedi; cum ibi decem ipsos fuisssem
 dies. Venerat Pomtinus: una Cn. Volufius:
 aderat quæstor: tuus unus Tullius aberat.
 Ἀφραῖα Rhodiorum, & dicrota Mytilenæo-
 rum habebam: & aliquid ἐπίκουρον δει. De
 Parthis erat silentium. Quod superest, dii
 juvent. Nos adhuc iter per Græciam summa
 cum admiratione fecimus. Nec mehercule

habeo, quod adhuc quem accusem meorum. Videntur mihi nosse nos, nostram causam, & conditionem profectiois suae. Plane serviunt existimationi meae. Quod superest, si verum illud est, *ὅλα γ' ἡ δόκιμα*, certe permanebunt. Nihil enim a me fieri ita videbunt, ut sibi sit delinquendi locus. Sin id parum profuerit, fiet aliquid a nobis severius. nam adhuc lenitate dulces sumus; &, ut spero, proficimus aliquantum. Sed ego hanc, ut singuli dicunt, *ἀνεξέλιαν* in unum annum meditatus sum. Proinde pugna, ne, si quid prorogatum sit, turpis inveniar. Nunc redeo ad quae mihi mandas: ni praefectis excusationi sis, quos voles deferto. Non ero tam *μετέωρος*, quam in Apulejo fui. Xenonem tam diligo, quam tu: quod ipsum sentire certo scio. Apud Patronem & reliquos barones te in maxima gratia posui: & hercule merito tuo feci. nam mihi is, ter, dixit, te scripsisse ad se, mihi ex illius litteris rem illam curae fuisse, quod ei pergratum erat. Sed cum Patron mecum egisset, ut peterem a vestro Ariopago, *ἑποικισμῶν* tollerent, quem Polycharmo praetore fecerant; commodius visum est & Xenoni, & post ipsi Patroni, me ad Metammium scribere,

418 EPIST. AD ATTICVM

qui pridie, quam ego Athenas veni, Mitylenas profectus erat, ut is ad suos scriberet, posse id sua voluntate fieri. Non enim dubitabat Xeno, quin ab Ariopagitis invito Memmio impetrari non posset. Memmius autem ædificandi consilium abjecerat: sed erat Patroni iratus. Itaque scripsi ad eum accurate: cujus epistolæ mihi ad te exemplum. Tu velim Piliam meis verbis consolere; indicabo enim tibi: tu illi nihil dixeris. Accepi fasciculum, in quo erat epistola Pilæ: abstuli, aperui, legi: valde scripta est *συμπαθῶς*. Brundisio quæ tibi epistolæ redditæ sunt sine mea, tum videlicet datæ, cum ego me non belle haberem. Nam illam *νομιμασιν* excusationem ne acceperis. Cura, ut omnia sciam, sed maxime, ut valeas.

CICERO ATTICO S.

12. **N**EGOTIVM magnum est navigare, atque id mense Quintili. Sexto die Delum Athenis venimus. Pridie Nonas Quintil. a Piræeo ad Zosteræ, vento molesto, qui nos ibidem Nonis tenuit. Ante diem VIII Idus ad Ceo jucunde. inde Gyarum sævø vento, non adverso: hinc Scyrum, inde Delum, utroque citius, quam vellemus, cursum con-

fecimus. Jam nosti ἀφρακτα Rhodiorum. nihil, quod minus fluctum ferre possit. Itaque erat in animo nihil festinare, Delo nec movere, nisi omnia ἀκρωτηρίων ἔρια vidissem. De Messalla ad te statim, ut audivi, de Gyaro dedi litteras: & id ipsum consilium nostrum etiam ad Hortensium: cui quidem valde συνηγωνίων. Sed tuas de ejus iudicii sermonibus, & mehercule omni de reipublicæ statu litteras expecto, πολιτικώτερον quidem scriptas, (quoniam meos cum Thallumeto nostro pervolutas libros,) ejusmodi inquam litteras, ex quibus ego, non quid fiat, (nam id vel Helenius, vir gravissimus, potest efficere, cliens tuus,) sed quid futurum sit. Etiam cum hæc leges, habebimus consules. Omnia perspicere poteris, de Cæsare, de Pompejo, de ipsis iudiciis. Nostra autem negotia, quoniam Romæ commoraris, amabo te, explica. Cui rei fugerat me rescribere, de strue laterum plane rogo. De aqua, si quid poterit fieri, eo sis animo, quo soles esse: quam ego cum mea sponte, tum tuis sermonibus æstimo plurimi. Ergo aliquid conficies. Præterea, si quid Philippus rogavit, quod in sua re faceres, id velim facias.

210 EPIST. AD ATTICVM

Nunc scribam ad te, cum confitero : nunc
eram plane in medio mari.

CICERO ATTICO S.

19. **E**PHESVM venimus ante diem XI Kal.
Sext. sexagesimo & quingentesimo post pug-
nam Bovillam. Navigavimus sine timore &
sine nausea; sed tardius, propter aphracto-
rum Rhodiorum imbecillitatem. De concur-
su legationum, privatorum, & de incredibili
multitudine, quæ mihi jam Sami, sed mira-
bilem in modum Ephesi præsto fuit, aut
audisse te puto, aut quid ad me attinet?
Verumtamen. Decumani, ac si venissem
cum imperio, Græci quasi Ephesio prætori
se alacres obtulerunt. Ex quo te intelligere
certo scio, multorum annorum ostentationes
meas nunc in discrimen esse adductas. Sed,
ut spero, utemur ea palæstra, quam a te di-
dicimus; omnibusque satisficiemus; & eo
facilius, quod in nostra provincia confectæ
sunt pactiones. Sed hætenus, præsertim cum
cœnanti mihi nuntiaret Cæstius, se de nocte
proficisci. Tua negotia Ephesi curæ mihi
fuerunt: Thermoque, tametsi ante adven-
tum meum liberalissime erat pollicitus tuis
omnibus, tamen Philogenem & Sejum tra-

didi; Apollonidiensem Xenonem commenda-
vi. Omnino omnia se facturum recepit. Ego
præterea rationem Philogeni permutationis
ejus, quam tecum feci, edidi. Ergo hæc
quoque hæctenus. Redeo ad urbana. Per
fortunas! quoniam Romæ manes, primum
illud præfulci atque præmuni, quæso, ut fi-
mus annui; ne intercaletur quidem. Deinde
exhauri mea mandata; maximeque, si quid
potest, de illo domestico, scrupulum, quem
non ignoras; deinde de Cæsare: cujus in cu-
pinitatem te auctore incubui; nec me piget.
Et, si intelligis, quam meum sit scire &
curare, quid in republica fiat: fiat autem?
Immo vero etiam quid futurum sit, perscri-
be ad me omnia; sed diligentissime: in pri-
misque, ecquid judiciorum status aut facto-
rum, aut futurorum etiam laboret. De
aqua, si curæ est, si quid Philippus aget,
animadvertas.

CICERO ATTICO S.

14. **A**NTEQUAM aliquo loco confedero,
neque longas a me, neque semper mea ma-
nu litteras expectabis. Cum autem erit spa-
tium, utrumque præstabo. Nunc iter con-
ficebamus æstuosa & pulverulenta via. De-

deram Epheso pridie: has dedi Trallibus. In provincia mea fore me putabam Kal. Sextilibus. Ex ea die, si me amas, *καράκρημα βυσσίου* commoveto. Tamen interea hæc, quæ vellem, mihi afferebantur: primum otium Parthicum, dein confectæ pactiones publicanorum, postremo seditio militum sedata ab Appio, stipendiumque eis usque ad Idus Quint. perolutum. Nos Asia accepit admirabiliter. Adventus noster nemini ne minimo quidem sumtui fuit. Spero meos omnes servire laudi meæ. Tamen magno timore sum: sed bene speramus. Omnes jam nostri, præter Tullium tuum, venerunt. Erat mihi in animo recta proficisci ad exercitum, æstivos menses reliquos rei militari dare, hibernos jurisdictioni. Tu velim, si me nihilo minus nostri curiosum in republica, quam te, scribas ad me omnia, quæ sint, quæ futura sint. Nihil mihi gratius facere potes: nisi tamen id erit mihi gratissimum, si, quæ tibi mandavi, confeceris; in primisque illud *ἐνδόμωχόν*, quo mihi scis nihil esse carius. Habes epistolam plenam festinationis & pulveris. Reliquæ subtiliores erunt.

CICERO ATTICO S.

15. **L**AODICEAM veni pridie Kal. Sext. Ex hoc die clavum anni movebis. Nihil exoptatus adventu meo, nihil carius. Sed est incredibile, quam me negotii tædeat. Non habet fatis magnum campum ille tibi non ignotus cursus animi; & industriæ meæ præclara opera cessat. quippe jus Laodiceæ me dicere, cum Romæ A. Plotius dicat? & cum exercitum noster amicus habeat tantum, me nomen habere duarum legionum exillum? Denique hæc non desidero: lucem, forum, urbem, domum, vos desidero. Sed feram, ut potero: fit modo annuum. Si prorogatur, actum est. Verum perfacile resisti potest. Tu modo Romæ sis. Quæris, quid hic agam? Ita vivam, ut maximos sumtus facio. Mirifice delector hoc instituto. Admirabilis abstinentia ex præceptis tuis; ut verear, ne illud, quod tecum permutavi, versura mihi solvendum sit. Appii vulnera non refrico: sed apparent, nec oculi possunt. Iter Laodicea faciebam ante diem III Non. Sext. cum has litteras dabam, in castra in Lycaoniam: inde ad Taurum cogitabam, ut cum Mœragene signis collatis, si possem, de servo tuo

deciderem. Clitellæ bovi sunt impostæ; plane non est nostrum onus: sed feremus: modo, si me amas, sit annuum. Adfis tu ad tempus, ut senatum totum excites. Mirifice sollicitus sum, quod jam diu ignota sunt mihi ista omnia. Quare, ut ad te ante scripsi, cum cetera, tum respublica cura ut mihi nota sit. Plura scribebam tarde reddituro, sed dabam familiari homini ac domestico, C. Andronico Puteolano. Tu autem sæpe dare tabellariis publicanorum poteris, per magistrōs scripturæ & portus nostrarum dicecesium.

CICERO ATTICO S.

16. **E**TSI in ipso itinere & via discedebant publicanorum tabellarii, & eramus in cursu, tamen surripiendum aliquid putavi spatii, ne me immemorem mandati tui putares. Itaque subsedi in ipsa via, dum hæc, quæ longiorem desiderant orationem, summatim tibi perscriberem. Maxima expectatione in perditam & plane eversam in perpetuum provinciam nos venisse scito pridie Kal. Sextiles. Morati triduum Laodiceæ, triduum Apameæ, totidem dies Synnade, audivimus nihil aliud, nisi imperata ἐπιμεφάλια solvere non posse:

ὄντας omnium venditas: civitatum gemitus, ploratus: monstra quædam non hominis, sed feræ, nescio cujus, immanis. Quid quæris? tædet omnium nos vitæ. Levantur tamen miseræ civitates, quod nullus fit sumtus in nos, neque in legatos, neque in quæstorem, neque in quemquam. Scito, non modo nos scœnum, aut quod lege Julia dari solet, non accipere, sed ne ligna quidem; nec, præter quatuor lectos & tectum, quemquam accipere quidquam: multis locis ne tectum quidem, & in tabernaculo manere plerumque. Itaque incredibilem in modum concursus fiunt ex agris, ex vicis, ex domibus omnibus. Mehercule etiam adventu nostro reviviscunt; justitia, abstinentia, clementia tui Ciceronis. itaque opiniones omnium superavit. Appius, ut audivit nos venire, in ultimam provinciam se conjecit Tarsum usque: ibi forum agit. De Partho silentium est; sed tamen concisos equites nostros a barbaris nuntiabant illi, qui veniebant. Bibulus ne cogitabat quidem etiam nunc in provinciam suam accedere. Id autem facere ob eam causam dicebant, quod tardius vellet decedere. Nos in castra properabamus, quæ aberant bidui.

CICERO ATTICO S.

17. **A**CCERI Roma sine epistola tua fasciculum litterarum: in quo, si modo valuisti, & Romæ fuisti, Philotimi duco esse culpam, non tuam. Hanc epistolam distavi sedens in rheda, cum in castra proficiscerer, a quibus aberam bidui. Paucis diebus habebam certos homines, quibus darem litteras. itaque eo me servavi. Nos, tametsi hoc te ex aliis audire malo, sic in provincia nos gerimus, quod ad abstinentiam attinet, ut nullus terrencius infumatur in quemquam. Id fit etiam & legatorum, & tribunorum, & præfectorum diligentia. nam omnes mirifice *συμφιλοδοξῶσιν* gloriæ reæ. Lepta noster mirificus est. Sed nunc propero. Perscribam ad te paucis diebus omnia. Cicerones nostros Dejotarus filius, qui rex ab senatu appellatus est, secum in regnum. Dum in æstivis nos essemus, illum pueris locum esse bellissimum duximus. Sextius ad me scripsit, quæ tecum esset de mea domestica & maxima cura locutus, & quid tibi esset visum. Amabo te, incumbe in eam rem, & ad me scribe, quid & possit, & tu censeas. Idem scripsit, Hortensium de proroganda nostra provincia di-

xiffe nescio quid. Mihi in Cumano, diligentissime se, ut annui essemus, defensurum, receperat. Si quidquam me amas, hunc locum muni. Dicit non potest, quam invitus a vobis absim. Et simul hanc gloriam justitiæ & abstinentiæ fore illustriorem spero, si cito decesserimus: id quod Scævola contigit, qui solos novem menses Asiæ præfuit. Appius noster, cum me adventare videret, profectus est Tarsum usque Laodicea. Ibi forum agit, cum ego sim in provincia; quam ejus injuriam non infector. Satis enim habeo negotii in sanandis vulneribus, quæ sunt imposita provinciæ. quod, do operam, ut faciam quam minima illius contumelia. Sed hoc Bruto nostro velim dicas, illum fecisse non belle, qui adventu meo, quam longissime potuerit, discesserit.

CICERO ATTICO S.

18. **Q**UAM vellem Romæ esses, si forte non es: nihil enim certi habebamus, nisi accepisse nos tuas litteras ante diem xiv Kal. Sext. datas; in quibus scriptum esset, te in Epirum iturum circiter Kal. Sextiles. Sed, si Romæ es, si in Epiro, Parthi Euphraten transtulerunt duce Pacoro, Orodis, regis

Parthorum, filio, cunctis fere copiis. Bibulus nondum audiebatur esse in Syria. Cassius in oppido Antiochiæ cum omni exercitu. nos in Cappadocia ad Taurum cum exercitu ad Cybistra. hostis in Cyrrestica; quæ Syriæ pars proxima est provinciæ meæ. His de rebus scripsi ad senatum: quas litteras, si Romæ es, videbis, putesne reddendas; & multa, immo omnia: quorum κεφάλαιον, ne quid inter cæsa & porrecta, ut ajunt, oneris mihi addatur, aut temporis. Nobis enim, hac infirmitate exercitus, inopia sociorum, præsertim fidelium, certissimum subsidium est hiems. Ea si venerit, nec illi ante in meam provinciam transferint, unum vereor, ne senatus, propter urbanarum rerum metum, Pompejum nolit dimittere. Quod si alium ad ver mittit, non laboro: nobis modo temporis ne quid prorogetur. Hæc igitur, si Romæ es: sin abes, aut etiam si ades; hæc negotia sic se habent. Stamus animis; &, quia consiliis, ut videmur, bonis utimur, speramus etiam manu. Tuto confidimus, copioso a frumento, Ciliciam prope conspiciente, expedito ad mutandum loco; parvo exercitu; sed, ut spero, ad benevolentiam erga nos consentiente: quem nos,

Dejotari adventu cum suis omnibus copiis, duplicaturi eramus. Sociis multo fidelioribus utimur, quam quisquam usus esset: quibus incredibilis videtur & nostra mansuetudo, & abstinentia. Delectus habetur civium Romanorum: frumentum ex agris in loca tuta comportatur. Si fuerit occasio, manū; sin minus, locis nos defendemus. Quare bono animo es. video enim te, &, quasi coram adsis, ita cerno *συμπάθειαν* amoris. Sed te rogo, (si ullo pacto fieri poterit,) si integra in senatu nostra causa ad Kal. Jan. manserit, ut Romæ sis mense Januario. Profecto nihil accipiam injuriæ, si tu aderis. Amicos consules habemus; nostrum tribunum plebis Furnium. Verum tua est opus assiduitate, prudentia, gratia. Tempus est necessarium. Sed turpe est, me pluribus verbis agere tecum. Cicerones nostri sunt apud Dejotarum; sed, si opus erit, deducentur Rhodum. Tu, si es Romæ; ut soles, diligentissime: si in Epiro; mitte tamen ad nos de tuis aliquem tabellarium; ut & tu, quid nos agamus, & nos, quid tu agas, quidque acturus sis, scire possimus. Ego tui Bruti rem sic ago, ut suam ipse non ageret. Sed jam exhibeo pupillum, neque defendo. sunt enim negotia & lenta,

& inania. Faciam tamen fatis. tibi quidem, cui difficilius est, quam ipsi. sed certe satisfaciam utrique.

CICERO ATTICO S.

19. **O**BSIGNARAM jam epistolam eam, quam puto te modo perlegisse, scriptam mea manu, in qua omnia continentur, cum subito Appii tabellarius ante diem XI Kal. Octob. septimo quadragesimo die Roma celeriter (hui tam longe!) mihi tuas litteras reddidit. ex quibus non dubito, quin tu Pompejum exspectaris, dum Arimino rediret, & jam in Epirum profectus sis: magisque vereor, ut scribis, ne in Epiro sollicitus sis non minus, quam nos hic sumus. De Atiliano nomine scripsi ad Philotimum, ne appellaret Messallam. Itineris nostri famam ad te pervenisse lætor, magisque lætabor, si reliqua cognoris. Filiolam tuam tibi jam Romæ jucundam esse gaudeo; eamque, quam nunquam vidi, tamen & amo, & amabilem esse certo scio. Etiam atque etiam valete, Patron, & tui condiscipuli. Quæ de Tarentinis in militia laboravi, ea tibi grata esse gaudeo. Quod scribis libente te repulsam tulisse eum, qui cum sororis tuæ filii patre certaret;

certaret; magni amoris signum. Itaque me etiam admonuisti, ut gauderem. nam mihi in mentem non venerat. Non credo, inquis. Ut libet: sed plane gaudeo: quoniam τὸ ἡμετέριον interest τῆ φιλωνίᾳ.

CICERO ATTICO S.

20. SATURNALIBVS mane se mihi Pindenissæ dediderunt, septimo & quadragesimo die, postquam oppugnare eos cœpimus. Qui (malum) isti Pindenissæ? qui sunt? inquires: nomen audivi nunquam. Quid ego faciam? non potui Ciliciam, Aetoliam, aut Macedoniam reddere. Hæc jam sic habeto, nec hoc exercitu hic tanta negotia geri potuisse. quæ cognoscere ἐν ἐπιτομῇ. Sic enim concedis mihi proximis litteris. Ephesum ut venerim, nosti; qui etiam mihi gratulatus es illius diei celebritatem, qua nihil me unquam delectavit magis. Inde oppidis iis, qua ieram, mirabiliter accepti, Laodiceam pridie Kal. Sext. venimus. Ibi morati biduum, perillustres fuimus, honorificisque verbis omnes injurias revellimus superiores, quod idem dein Apameæ quinque dies morati, & Synnadis triduum, Philomeli quatuorque dies, Iconii decem, fecimus. Nihil ea

jurisdictione æquabilis, nihil lenius, nihil gravius. Inde in castra veni ante diem VII Kal. Septemb. Ante diem III exercitum Iustravi apud Iconium. Ex his castris, cum graves de Parthis nuntii venissent, perrexi in Ciliciam per Cappadociæ partem eam, quæ Ciliciam attingit, eo consilio, ut Armenius Artavasdes, & ipsi Parthi Cappadocia se excludi putarent. Cum dies quinque ad Cybistra [Cappadociæ] castra habuissem, certior sum factus, Parthos ab illo aditu Cappadociæ longe abesse; Ciliciæ magis imminere. Itaque confestim iter in Ciliciam feci per Tauri pylas. Tarsum veni ante diem III Non. Octob. inde ad Amanum contendi, qui Syriam a Cilicia ima aquarum divortio dividit; qui mons erat hostium plenus sempiternorum. Hic ante diem III Idus Octob. magnum numerum hostium occidimus: castella munitissima, nocturno Pomtini adventu, nostro matutino, cepimus, incendimus: *Imperatores* appellati sumus. Castra paucos dies habuimus, ea ipsa, quæ contra Darium habuerat apud Issum Alexander, imperator haud paulo melior, quam aut tu, aut ego. Ibi dies quinque morati, direpto & vastato Amano, inde discessimus. Scis

enim dici quædam *καίνα*, dici item τὰ κενὰ τῆ πολέμου. Rumore adventus nostri, & Cassio, qui Antiochia tenebatur, animus accessit, & Parthis timor injectus est. Itaque eos, cedentes ab oppido, Cassius infecutus, rem bene gessit. Qua in fuga, magna auctoritate Osaces, dux Parthorum, vulnus accepit, eoque interit paucis post diebus. Erat in Syria nostrum nomen in gratia. Venit interim Bibulus. Credo voluit appellatione hac inani nobis esse par. In eodem Amano cœpit laureolam in mustaceo quære-
 re. At ille cohortem primam totam perdidit, centurionemque primipili, nobilem sui generis, Asinium Dentonem, & reliquos cohortis ejusdem, & Sex. Lucilium, T. Gavii Cæpionis, locupletis & splendidi hominis, filium, tribunum militum. Sane plagam odiosam acceperat cum re, tum tempore. Nos Pindenissum, quod oppidum munitissimum Eletherocilicum omnium memoria in armis fuit, (feri homines & acres, & omnibus rebus ad defendendum parati,) cinximus vallo. & fossa: aggere maximo, vineis, turre altissima, magna tormentorum copia, multis sagittariis, magno labore, apparatu, multis faucibus nostris, incolumi exercitu, negotium

confecimus. Hilara sane Saturnalia. Militibus quoque, equis exceptis, reliquam prædam concessimus. Mancipia veniebant Saturnalibus tertius. Cum hæc scribebam, in tribunali res erat ad H-S cxx. Hinc exercitum in hiberna agri male pacati deducendum Quinto fratri dabam. Ipse me Laodiceam replebam. Hæc adhuc. Sed ad præterita revertamur. Quod me maxime hortaris, & quod pluris est, quam omnia, in quo laboras, ut etiam Ligurino *μύμω* satisfaciam: moriar, si quid fieri potest elegantius. Nec jam ego hanc continentiam appello, quæ virtus voluptati resistere videtur. Ego in vita mea nulla unquam voluptate tanta sum affectus, quanta afficior hac integritate. nec me tam fama, quæ summa est, quam res ipsa, delectat. Quid quæris? fuit tanti: me ipse non noram: nec satis sciebam, quid in hoc genere facere possem: recte *πεφθισιμαγ*. Nihil est præclarior. Interim hæc *λαμπρά*. Ariobarzanes opera mea vivit, regnat. *ἐν παρόδῳ*, consilio, & auctoritate, & quod insidiatoribus ejus *ἀπρόσιτον* me, non modo *ἀδωροδόκητον* præbui, regem regnumque servavi. Interea e Cappadocia ne pilum quidem. [atque etiam spero toto anno imperii nostri, teruntium

sumtus in provincia nullum fore.] Brutum abjectum, quantum potui, excitavi: quem non minus amo, quam tu; pæne dixi, quam te. Habes omnia. Nunc publice litteras Romanam mittere parabam. Uberiores erunt, quam si ex Amano misissem. At te Romæ non fore? sed est totum, quod Kal. Mart. futurum est. vereor enim, ne, cum de provincia agatur, si Cæsar resistet, nos retineamur. His tu si adesses, nihil timerem. Rædeo ad urbana, quæ ego diu ignorans, ex tuis jucundissimis litteris ante diem v Kal. Jan. denique cognovi. Eas diligentissime Philogenes, libertus tuus, curavit, per longa & non satis tuta via, perferendas. nam quas Lenii pueris scribis datas, non acceperam. Jucunde de Cæsare, & quæ senatus decrevit, & quæ tû speras: quibus ille si cedit, salvi sumus. Incendio Plætoriano quod Sejus ambustus est, minus moleste fero. Lucejus de Q. Cassio cur tam vehemens fuerit, & quid actum sit, aëvo scire. Ego, cum Laodiceam venero, Quinto, sororis tuæ filio, togam puram jubeor dare; cui moderabor diligentius. De Jotarna, cujus auxiliis magnis usus sum, ad me, ut scripsit, cum Ciceronibus Laodiceam venturus erat. Tuas etiam Epiroticas

exspecto litteras ; ut habeam rationem non modo negotiū, verum etiam otii tui. Nicenor in officio est, & a me liberaliter tractatur : quem, ut puto, Romam cum litteris publicis mittam ; ut & diligentius perferantur, & idem ad me certa de te & a te referat. Alexis quod mihi toties salutem adscribit, est gratum. Sed cur non suis litteris idem facit, quod meus ad te Alexis facit ? Phe-mio quaeritur *πέρας*. Sed haec haftenus. Cura, ut valeas, & ut sciam, quando cogites Romam. Etiam atque etiam vale. Tua, tuosque Therapo & praesens Ephesi diligentissime commendaram, & nunc per litteras : ipsumque intellexi esse perstudiosum tui. Tu velim, quod antea ad te scripsi, de domo Pammeni, des operam, ut, quod tuo meoque beneficio puer habet, curēs, ne qua ratione convellatur. Utrique nostrum honestum existimo ; tum mihi erit pergratum.

CICERO ATTICO S. .

SI. **T**E in Epirum salvum venisse, & , ut scribis, ex sententia navigasse ; vehementer gaudeo : non esse Romae meo tempore pernecessario, submolestē fero : hoc me tamen consolor : non spero te istuc jucunde hiemare,

& libenter requiescere. Cassius, frater Q. Cassii, familiaris tui, prudentiores illas litteras miserat, (de quibus tu ex me requiris, quid sibi voluerint,) quam eas, quas postea misit, quibus per se scribit confectum esse Parthicum bellum. Recefferant illi quidem ab Antiochia ante Bibuli adventum, sed nullo nostro *ἐνήμερηματι*. Hodie vero hiemant in Cyrrhestica, maximumque bellum impendet. nam & Orodes, regis Parthorum filius, in provincia nostra est; nec dubitat Dejotarus, (cujus filio pacta est Artavasdis filia, ex quo sciri potest,) quin cum omnibus copiis ipse prima æstate Euphraten transiturus sit. Quo autem die Cassii litteræ victrices in senatu recitatæ sunt, id est, Nonis Octobribus, eodem meæ tumultum nuntiantes. Axius noster ait, nostras auctoritatibus plenas fuisse; illis negat creditum. Bibuli nondum erant allatæ: quas certo scio plenas timoris fore. Ex iis rebus hoc vereor, ne, cum Pompejus propter metum rerum novarum nusquam dimittatur, Cæsari nullus honos a senatu habeatur; dum hic nodus expediatur, non putet senatus, nos, antequam successum sit, oportere decedere; nec in tanto motu rerum tantis provinciis singulos legatos præesse.

Hic, ne quid mihi prorogetur, quod ne intercessor quidem sustinere possit, horreo; atque eo magis, quod tu abes, qui consilio, gratia, studio multis rebus occurreres. Dices me ipsum mihi sollicitudinem frueri. Cogor: & velim ita fit. Sed omnia metuo. Et si bellum ἀπορτολασίτιον habet illa tua epistola, quam dedisti nauseans Buthroto: *Tibi, ut video & spero, nulla ad decedendum erit mora.* Mallem, ut video: nihil opus fuit, ut spero. Acceperam autem fati celeriter Iconii per publicanorum tabellarios a Lentuli triumpho datas. In his γλαυκίπικρον illud confirmas, moram mihi nullam fore: deinde addis, si quid secus, te ad me [fore] venturum. Angunt me dubitationes tuæ: simul & vides, quas acceperim litteras. Nam quas Hermoni, centurionis Camulæ, [ipse] scribis te dedisse, non accepi. Lenii pueris te dedisse, sæpe ad me scripseras. Eas Laodiceæ denique, cum eo venissem, III Id. Febr. Lenius mihi reddidit, datas ante diem x Kal. Octobres. Lenio tuas commendationes & statim verbis, & reliquo tempore re probabo. Hæ litteræ cetera vetera habebant, unum hoc novum, de Cybiratis pantheris. Multum te amo, quod respondisti M. Octavio, te non

putare. Sed posthac omnia, quæ certa non erunt, pro certo negato. nos enim & nostra sponte bene firmi, & mehercule auctoritate tua inflammati, vicimus omnes (hoc tu ita reperies) cum abstinentia, tum justitia, facilitate, clementia. Cave putes quidquam homines magis unquam esse miratos, quam nullum teruncium, me obtinente provinciam, sumtus factum esse, nec in rempublicam, nec in quemquam meorum, præterquam in L. Tullium legatum. Is, ceteroqui abstinens, sed Julia lege transitans, semel tamen in diem, non, ut alii solebant, omnibus vicis, [præter eum semel, nemo accepit] facit, ut mihi excipiendus sit, cum teruncium negotium sumtus factum. Præter eum accepit nemo. Has a nostro Q. Titinia sordes accepimus. Ego, æstivis confectis, Quintum fratrem hibernis & Ciliciæ præfeci. Q. Volusium, tui Tiberii generum, cæstum hominem, sed mirifice etiam abstinentem, misi in Cyprum, ut ibi pauculos dies esset; ne cives Romani pauci, qui illic negotiantur, jus sibi dictum negarent: nam evocari ex insula Cyprios non licet. Ipse in Asiam profectus sum Tarso Nonis Januariis: non mehercule dici potest, qua admiratione Ciliciæ civitatum, maximeque

Tarsensium. Postea vero quam Taurum transgressus sum, mirifica exspectatio Afiz nostrarum dicecesium, quæ sex mensibus imperii mei nullas meas acceperat litteras, nunquam hospitem viderat. Illud autem tempus quotannis ante me fuerat in hoc quæstu. Civitates locupletes, ne in hiberna milites reciperent, magnas pecunias dabant: Cyprii talenta Attica cc. qua ex insula (non *ὑπερβολικῶς*, sed verissime loquor) nummus nullus, me obtinente, erogabitur. Ob hæc beneficia, quibus illi obtupescunt, nullos honores mihi, nisi verborum, decerni sino: statuas, fana, *τέθρακκα* prohibeo: nec sum in ulla re alia molestus civitatibus; sed fortasse tibi, qui hæc prædicem de me. Perfer, si me amas. Tu enim me hæc facere voluisti. Iter igitur ita per Asiam feci, ut etiam fames, qua nihil miserius est, quæ tum erat in hac mea Asia, (messis enim nulla fuerat,) mihi optanda fuerit. Quacunq; iter feci, nulla vi, nullo iudicio, nulla contumelia, auctoritate & cohortatione perfeci, ut & Græci, & cives Romani, qui frumentum compresserant, magnam numerum populis pollicerentur. Idibus Februariis, quo die has litteras dedi, forum institueram agere Laodiceæ Cibyrati-

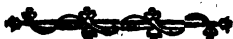
cum & Apamense ex Idibus Mart. ibidem Synnadense, Pamphylium, (tum Phemio discipiam *νέρας* Aonium) Isauricum: ex Idibus Maj. in Ciliciam, ut ibi Junius consumatur. velim tranquille a Parthis. Quintilis, si erit, ut volumus, in itinere est per provinciam redeuntibus consumendus. Venimus enim in provinciam Laodiceam, Sulpicio & Marcello consulibus, pridie Kal. Sextiles. Inde nos oportet decedere ante diem IV Kal. Sext. Primum contendam a Quinto fratre, ut se præfici patiatur: quod & illo & me invittissimo fiet. Sed aliter honeste fieri non potest, præsertim cum virum optimum, Pomtinum, ne nunc quidem retinere possim. Rapt enim hominem Postumius Romam, fortasse etiam Postumia. Habes consilia nostra. Nunc cognosce de Bruto. Familiares habet Brutus tuus quosdam creditores Salaminiorum ex Cypro, M. Scaptium & P. Matinium; quos mihi majorem in modum commendavit. Matinium non novi. Scaptius ad me in castra venit. Pollicitus sum curaturum me, Bruti causa, ut ei Salaminii pecuniam solverent. Egit gratias. præfecturam petivit, Negavi me cuiquam negotianti dare; quod idem tibi ostenderam. Cn. Pompejo petenti probaram.

institutum meum: quid dicam? Torquato,
 de M. Lenio tuo, multis aliis. Si praefectus
 vellet esse syngraphae causa, me curaturum,
 ut exigeret. Gratias egit: discessit. Appius
 postea turmas aliquot equitum dederat huic
 Scaptio, per quas Salaminios coerceret; &
 eundem habuerat praefectum. Vexabat Sala-
 minios. Ego equites ex Cypro decedere iussi.
 Molestus tulit Scaptius. Quid multa? ut ei
 fidem meam praestarem; cum ad me Salami-
 nii Tarsum venissent, & una Scaptius, im-
 peravi, ut pecuniam solverent. Multa de syn-
 grapha, de Scaptii injuriis. Negavi me au-
 dire. Hortatus sum; petivi etiam, pro meis
 in civitatem beneficiis, ut negotium confice-
 rent: denique dixi me coacturum. Homines
 non modo non recusare, sed etiam hoc dice-
 re, se a me solvere. Quod enim praetori dare
 consueverant, quoniam ego non acceperam,
 se a me quodam modo dare; atque etiam mi-
 nus esse aliquanto in Scaptii nomine, quam
 in vestigali praetorio. Collaudavi homines.
 Recte, inquit Scaptius: sed subducamus sum-
 mam. Interim cum ego in edicto tralatitio
 centesimas me observaturum haberem, cum
 anatocismo anniversario; ille ex syngrapha
 postulabat quaternas. Quid ais? inquam.

Possimne contra meum edictum? At ille profert senatusconsultum Lentulo Philippoque consulibus, *ut qui Ciliciam obtineret, jus ex illa syngrapha diceret.* Cohorruì primo: etenim erat interitus civitatis. Reperio duo senatusconsulta iisdem consulibus de eadem syngrapha. Salaminii cum Romæ versuram facere vellent, non poterant; quod lex Gabinia vetabat [e syngrapha jus dicere]. Tum ii Bruti familiares, freti gratia Bruti, dare volebant quater, si sibi senatusconsulto cave- retur. Fit gratia Bruti senatusconsultum; *Ut neve Salaminis, neve qui eis dedisset, fraudis esset.* Pecuniam numerarunt. At postea venit in mentem sceneratoribus, nihil se juvare illud senatusconsultum, quod ex syngrapha ius dici lex Gabinia vetaret. Tum fit senatusconsultum, *Ut ea syngrapha esset, qua vi ceteras.* Sed ut eodem; cum hæc differuissem, seducit me Scaptius; ait se nihil contra dicere: sed eos putare, talenta cc se debere; ea se velle accipere: debere autem eos paulo minus: rogat, ut eos ad cc perducam. Optime, inquam. Voco illos ad me, remoto Scaptio. Quid vos? quantum, inquam, debetis? Respondent, cxi. Refero ad Scaptium. Homo clamare. Quid opus est? inquam.

rationes conferatis. Affidunt, subducunt: ad nummum convenit. Illi se numerare velle, urgere, ut acciperet. Scaptius me rursus seducit: rogat, ut rem sic relinquam. Dedi veniam homini impudenter petenti. Græcis querentibus, ut in fano deponerent postulantis, non concessi. Clamare omnes, qui aderant, nihil impudentius Scaptio, qui centesimis cum anatocismo contentus non esset: alii, nihil stultius. Mihi autem impudens magis, quam stultus, videbatur. Nam aut bono nomine centesimis contentus erat, aut, non bono, quaternas centesimas sperabat. Habes meam causam: quæ si Bruto non probatur; nescio, cur illum amemus: sed avunculo ejus certe probabitur, præsertim cum senatusconsultum modo factum sit, puto, postquam tu es profectus, in creditorum causa, ut centesimæ perpetuo scœnore ducerentur. Hoc quid interfit, si tuos digitos novi, certe habes subductum. In quo quidem, ὁδὸν πάρεργον, Lucæjus M. F. queritur apud me per litteras, summum esse periculum, ne culpa senatus, his decretis, res ad tabulas novas perveniat. Commemorat, quid olim mali C. Julius fecerit, cum dieculam duxerit: nunquam respublica plus. Sed ad rem redeo.

Meditare aduersus Brutum causam meam: si hæc causa est, contra quam nihil honeste dici potest; præfertim cum integram rem & causam reliquerim. Reliqua sunt domestica. De *ἐνδομύχῳ* probo idem, quod tu; Postumiæ F. ille quoniam Pontidiæ nugatur. Sed vellem adefles. A Quinto fratre his mensibus nihil expectaris. Nam Taurus propter nives ante mensem Junium transiri non potest. Thermum, ut rogas, creberrimis litteris fulcio. P. Valerium negat habere quidquam Dejotarus rex; eumque ait a se sustentari. Cum scies, Romæ intercalatum sit, necne; velim ad me scribas certum, quo die mysteria futura sint. Litteras tuas minus paulo expecto, quam si Romæ esses: sed tamen expecto.

M. TVLLII CICERONIS
EPISTOLARVM

AD

ATTICVM
LIBER VI.

CICERO ATTICO S.

I. **A**CCERI tuas litteras ante diem quin-
tum Terminalia Laodiceæ, quas legi liben-
tissime, plenissimas amoris, humanitatis, of-
ficii, diligentiae. His igitur respondebo: sic
enim postulas: nec *εικοναυλαν* meam institu-
tam, sed ordinem conservabo tuum. Recen-
tissimas a Cybistris te meas litteras habere
ais, ante diem x Kal. Octob. datas: & scire
vis, tuas ego quas acceperim. Omnes fere,
quas commemoras, praeter eas, quas scribis
Lentuli pueris & Equotutico, & Brundisio
datas. Quare non *οιχηται* tua industria, quod
vereris, sed praclare ponitur; si quidem id
egisti, ut ego delectarer. nam nulla re sum
delectatus magis. Quod meam *βαδύτητα* in

Appio

Appio tibi, libertatem etiam in Bruto probo; vehementer gaudeo: ac putaram fecus. Appius enim ad me ex itinere bis terve ἰερομεψιμοίως litteras miserat, quod quædam a se constituta rescinderem. Ut, si medicus, cum ægrotus alii medico traditus sit, irasci velit ei medico, qui sibi successerit, si, quæ ipse in curando constituerit, mutet ille: sic Appius, cum ἐξ ἀφαιρέσεως provinciam curarit, sanguinem miserit, quidquid potuit, detraxerit, mihi tradiderit enectam, προσανατρεφόμενῃ eam a me non libenter videt; sed modo succenset, modo gratias agit. nihil enim a me fit cum ulla illius contumelia. Tantummodo dissimilitudo meæ rationis offendit hominem. Quid enim potest esse tam dissimile, quam illo imperante exhaustam esse sumtibus & jacturis provinciam; nobis eam obtinentibus, nummum nullum esse erogatum nec privatim, nec publice? Quid dicam de illius præfectis? comitibus? legatis? etiam de rapinis? de libidinibus? de contumeliis? nunc autem domus mehercule nulla tanto consilio, aut tanta disciplina gubernatur, aut tam modesta est, quam nostra tota provincia. Hæc nonnulli amici Appii ridicule interpretantur: qui me idcirco pu-

tent bene audire velle, ut ille male audiat,
 & recte facere, non meæ laudis, sed illius
 contumeliæ causa. Sin Appius, ut Bruti lit-
 teræ, quas ad te misi, significabant, gra-
 tias nobis agit, non moleste fero: sed ta-
 men eo ipse die, quo hæc ante lucem scri-
 bebam, cogitabam ejus multa inique confi-
 tuta & acta tollere. Nunc venio ad Brutum,
 quem ego omni studio, te auctore, sum
 complexus: quem etiam amare cœperam:
 sed, dico, revocavi me, ne te offenderem.
 Noli enim putare, me quidquam maluisse,
 quam, ut mandatis, facere; nec ulla de re
 plus laborasse. Mandatorum autem mihi li-
 bellum dedit; iisdemque de rebus tu mecum
 egeras. Omnia sum diligentissime persecu-
 tus. Primum, ab Ariobarzane sic contendi,
 ut talenta, quæ mihi pollicebatur, illi da-
 ret. Quoad mecum rex fuit, perbono loco
 res erat: post a Pompeji procuratoribus sex-
 centis premi cœptus est. Pompejus autem
 cum ob ceteras causas plus potest unus,
 quam ceteri omnes, tum quod putatur ad
 bellum Parthicum esse venturus. Ei tamen
 sic nunc solvitur, tricesimo quoque die ta-
 lenta Attica xxxiii, & hoc ex tributis: nec
 id satis efficit in usuram menstruam. Sed

Cnæus noster clementer id fert: forte caret: usura, nec ea solida, contentus est. Alii neque solvit cuiquam, nec potest solvere. Nullum enim ærarium, nullum vectigal habet. Appii instituto tributa imperat. Ea vix, in fœnus Pompeji quod satis fit, efficiunt. Amici regis duo tresve perdivites sunt: sed si suum tam diligenter tenent, quam ego, aut tu. Equidem non desino tamen per litteras rogare, suadere, accusare regem. Dejotarus etiam mihi narravit, se ad eum legatos misisse de re Bruti: eos sibi responsum retulisse, illum non habere. Et mehercule ego ita judico, nihil illo regno spoliatus, nihil rege egentius. Itaque aut tutela cogito me abdicare, aut, ut pro Glabrione Scævola, fœnus & impendium recusare. Ego tamen, quas per te Bruto promiseram præfecturas, M. Scaptio, L. Gaudio, qui in regno rem Bruti procurabant, detuli. Nec enim in provincia mea negotiabantur. Tu autem meministi, nos sic agere, ut, quot vellet, præfecturas sumeret, dum ne negotiatori. Itaque duas ei præterea dederam. Sed ii, quibus petierat, de provincia decesserant. Nunc cognosce de Salaminiis: quod video tibi etiam novum accidisse, tanquam

mihî. Nunquam enim ex illo audivi, illam pecuniam esse suam. quin etiam libellum ipsius habeo, in quo est, Salaminii pecuniam debent M. Scaptio & P. Matinio, familiaribus meis. Eos mihi commendat: adscribit etiam, & quasi calcar admovet, intercessisse se pro iis magnam pecuniam. Conseceram, ut solverent, centesimis sexenni ductis cum renovatione singulorum annorum. At Scaptius quaternas postulabat. Metui, si impetrasset, ne tu ipse me amare desineres. Nam ab edicto meo recessissem, & civitatem, in Catonis & in ipsius Bruti fide locatam, meisque beneficiis ornatam, funditus perdidissem. Atque hoc tempore ipso impingit mihi epistolam Scaptius Bruti, rem illam suo periculo esse: quod nec mihi unquam Brutus dixerat, nec tibi: etiam, ut præfecturam Scaptio deferrem. Id vero per te exceperamus, ne negotiatori: quodsi cuiquam, huic tamen non. fuerat enim præfectus Appio; & quidem habuerat turmas equitum, quibus inclusum in curia senatum Salamine obsederat, ut fame senatores quinque morerentur. Itaque ego, quo die tetigi provinciam, cum mihi Cyprii legati Ephesum obviam venissent, litteras

nisi, ut equites ex insula statim decederent. His de causis credo Scaptium iniquius de me aliquid ad Brutum scripsisse. Sed tamen hoc sum animo: si Brutus putabit me quaternas centesimas oportuisse decernere, qui in tota provincia singulas observarem, itaque edixissem, idque etiam acerbissimis foeneratoribus probaretur; si praefecturam negotiatori denegatam queretur, quod ego Torquato nostro in tuo Lenio, Pompejo ipsi in Sext. Statio negavi, & iis probavi; si equites deductos moleste feret: accipiam equidem dolorem, mihi illum irasci, sed multo majorem, non esse eum talem, qualem putassem. Illud quidem fatebitur Scaptius, me jus dicente, sibi omnem pecuniam ex edicto meo auferendi potestatem fuisse. Addo etiam illud, quod vereor, tibi ipsi ut probem: consistere usura debuit, quae erat in edicto meo. Deponere volebant: impetravi ab Salaminis, ut filerent. Veniam illi quidem mihi dederunt; sed quid iis fiet, si huc Paullus venerit? sed totum hoc Bruto dedi, qui de me ad te humanissimas litteras scripsit: ad me autem, etiam cum rogat aliquid, contumaciter, arroganter, ἀκοινωνήτως solet scribere. Tu autem

velim ad eum scribas de his rebus, ut sciam, quo modo hæc accipiat. Facies enim me certiozem. Atque hoc superioribus litteris ad te diligenter perscripseram: sed plane te intelligere volui, mihi non excidisse illud, quod tu ad me quibusdam litteris scripsisses; si nihil aliud de hac provincia, nisi illius benevolentiam, deportassem, mihi id satis esse. Sit sane; quoniam ita tu vis: sed tamen cum eo credo, quod sine peccato meo fiat. Igitur meo decreto soluta res Scaptio statim. Quam id rectum sit, tu iudicabis: ne ad Catonem quidem provocabo. Sed noli me putare ἐγκλείσματα illa tua abjecisse, quæ mihi in visceribus hærent. Flens mihi meam famam commendasti. Quæ epistola tua est, in qua mentionem non facias? Itaque irascatur, qui volet: patiar. Τὸ γὰρ εἶ μετ' ἐμῆ. præsertim cum sex libris, tanquam prædibus, me ipsum obstrinxerim, quos tibi tam valde probari gaudeo: e quibus unum ἰσορικὸν requiris de Cn. Flavio Cn. F. Ille vero ante decemviros non fuit: quippe qui ædillis curulis fuerit; qui magistratus multis annis post decemviros institutus est. Quid ergo profecit, quod protulit factos? occultatam putant quoddam tempore

istam tabulam, ut dies agendi peterentur a paucis. Nec vero pauci sunt auctores, Cn. Flavium scribam fastos protulisse, actionesque composuisse: ne me hoc, vel potius Africanum (is enim loquitur) commentum putes. *Οὐκ ἔλαθε σέ* illud de gestu histriionis; tu scelestè suspicaris, ego *ἀφελῶς* scripsi. De me imperatore scribis te ex Philotimi litteris cognosse. Sed credo te, jam in Epiro cum esses, binas meas de omnibus rebus accepisse, unas a Pindenisso capto, alteras a Laodicea, utrasque tuis pueris dadas. Quibus de rebus, propter casum navigandi, per binos tabellarios mihi Romam litteras publice. De Tullia mea tibi assentior; scripsique ad eam, & ad Terentiam, mihi placere. Tu enim ad me jam ante scripseras, *ac vellem te in tuum veterem gregem retulisses*. Correcta vero epistola Memmiana, nihil negotii fuit. multo enim malo hunc a Pontidia, quam illum a Servilia. Quare adjunges Aufium nostrum, hominem semper amantem mei; nunc, credo, eo magis, quod debet etiam fratris Appii amorem erga me cum reliqua hereditate crevisse; qui declaravit, quanti me faceret, cum sæpe, tum in Bursa. Næ tu me sollicitudine

magna liberaris. Furni exceptio mihi non placet. nec enim ego ullum aliud tempus timeo, nisi quod ille solum excipit. Sed scriberem ad te de hoc plura, si Romæ esses. In Pompejo te spem omnem otii ponere non miror: ita res est; removendumque censeo illud *dissimulantem*. Sed enim, *οικονομικός* si perturbator est, tibi assignato: te enim sequor *σχεδιάζοντα*. Cicerones pueri amant inter se, discunt, exercentur: sed alter, uti dixit Isocrates in Ephoro & Theopompo, frenis eget, alter calcaribus. Quinto togam puram Liberalibus cogitabam dare. Mandavit enim pater. Eam sic observabo, quasi intercalatum non sit. Dionysius mihi quidem in amoribus est. pueri autem ajunt, eum furenter irasci. sed homo nec doctior, nec sanctior fieri potest, nec tui meique amantior. Thermum, Silium vere audis laudari. valde se honeste gerunt. Adde M. Nonium, Bibulum, me, si voles. Jam Scrofa vellem haberet, ubi posset. est enim lautum negotium. Ceteri infirmant *πολίτευμα* Catopis. Hortensio quod causam meam commendas, valde gratum. De Amiano spei nihil putat esse Dionysius. Terentii nullum vestigium agnovi. Moeragenes certe periit.

Feci iter per ejus possessionem, in qua animal reliquum nullum est. Hæc non noram tum, cum cum Democrito tuo locutus sum. Rhodiaca vasa mandavi. Sed heus tu, quid cogitas? in felicatis lancibus & splendidissimis canistris, olusculis nos soles pascere; quid te in vasis fictilibus appositurum putes? Κέρας Phemio mandatum est: reperiatur; modo aliquid illo digno canat. Parthicum bellum impendet. Cassius ineptas litteras misit. Necdum Bibuli erant allatæ: quibus recitatis, puto fore, ut aliquando commoveatur senatus. Equidem sum in magna animi perturbatione, si, ut opto, non prorogatur nostrum negotium; habeo Junium & Quintilem in metu. Esto; duo quidem menses sustinebit Bibulus. Quid illo fiet, quem reliquero, præsertim si fratrem? quid me autem, si non tam cito decedo? magna turba est. Mihi tamen cum Deiotare convenit, ut ille in meis castris esset cum suis copiis omnibus. Habet autem cohortes quadringenarias nostra armatura xxx; equitum cīo cīo. Erit ad sustentandum, quoad Pompejus veniat; qui litteris, quas ad me mittit, significat, suum negotium illud fore. Hiemant in nostra provincia Par-

thi. Expectatur ipse Orodes. Quid quaeris? aliquantum est negotii. De Bibuli edicto nihil novi, praeter illam exceptionem, de qua tu ad me scripseras, *nimis gravi praejudicio in ordinem nostrum*. Ego tamen habeo *ισοδυναμῶσαν*, sed tectiorem, ex Q. Mucii P. F. edicto Asiatico, *extra quam si ita negotium gestum est, ut eo stari non oporteat, ex fide bona*: multaque sum secutus Scaevolæ; in iis illud, in quo sibi libertatem censent Græci datam, ut Græci inter se disceptent suis legibus. Breve autem edictum est propter hanc meam *διάρρησιν*, quod duobus generibus edicendum putavi: quorum unum est provinciale, in quo est de rationibus civitatum, de aere alieno, de usura, de syngraphis; in eodem omnia de publicanis: alterum, quod sine edicto satis commode transigi non potest, de hereditatum possessionibus, de bonis possidendis, magistris faciendis, vendendis: quæ ex edicto & postulari, & fieri solent. Tertium, de reliquo jure dicundo, *ἀγραφοῦν* reliqui. Dixi me de eo genere mea decreta ad edicta urbana accomodaturum: itaque curo, & satisfacio adhuc omnibus. Græci vero exultant, quod peregrinis iudicibus utun-

tur. Nugatoribus quidem, inquires. Quid refert? tamen se *αὐτονομίαν* adeptos putant. Vestri enim, credo, graves habent, Turpionem futorium, & Vettium mancipem. De publicanis quid agam, videris quærere. Habeo in deliciis, obsequor, verbis laudo, orno; efficio, ne cui molesti sint. Τὸ παραδοξότατον, usuras eorum, quas pactioibus adscripserant, servavit etiam Servilius. Ego sic: diem statuo satis laxam; quam ante si solverint, dico me centesimas ducturum; si non solverint, ex pactioe. Itaque & Græci solvunt tolerabili scenore; & publicanis res est gratissima. Sic illa jam habent, pleno modio, verborum honorem, invitationem crebram. Quid plura? sunt omnes ita mihi familiares, ut se quisque maxime putet. Sed tamen μηδὲν αὐτοῖς. Scis reliqua. De statua Africani, (ὃ πραγμάτων ἀσυγκλώσων! sed me ipsum delectavit in tuis litteris) ain' tu? Scipio hic Metellus proavum suum nescit censorem non fuisse? atqui nihil habuit aliud inscriptum nisi Cos. ea statua, quæ ad Opis per te posita in excelsis est. In illa item, quæ est ad Πολυδεύκας, hercule inscriptum est Cos. quam esse ejusdem, status, amictus, anulus, imago ipsa declarat.

At mehercule ego cum in turma inauratarum equestrium, quas hic in Capitolio posuit, animadvertissem in Serapionis subscriptione Africani cognomen, erratum fabrilē putavi; nunc video Metelli. O! ἀνισορησίαν turpem! nam illud de Flavio & fastis, si secus est, commune erratum est; & tu belle ἠπόρησας; & nos publicam prope opinionem secuti sumus, ut multa apud Græcos. Quid enim non dixit, Εὐπόλιν, τὸν τῆς ἀρχαίας, ab Alcibiade, navigante in Siciliam, dejectum esse in mare? redarguit Eratosthenes. affert enim, quas ille post id tempus fabulas docuerit. Num idcirco Duris Samius, homo in historia diligens, quod cum multis erravit, irridetur? Quis Zaleucum leges Locris scripserit non dixit? num igitur jacet Theophrastus, si id a Timæo, tuo familiari, reprehensum est? Sed nescire, proavum suum censorem non fuisse, turpe est; præsertim cum post eum consulem, nemo Cornelius, illo vivo, censor fuerit. Quod de Philotimo, & de solutione H - S xx dc scribis, Philotimum circiter Kalend. Januar. in Chersonesum audio venisse: ac mihi ab eo nihil adhuc. Reliqua mea Camillus scribit se accepisse: ea quæ sint, nescio

& aucto scire. Verum hæc posterius, & coram fortasse commodius. Illud me, mi Attice, in extrema fere parte epistolæ commovit: scribis enim sic, τί λοιπόν? deinde me obsecras amantissime, ne obliviscar vigilare, & ut animadvertam, quæ fiant. Num quid de quo inaudisti? etsi nihil ejusmodi est. πολλῆ γὰρ καὶ δαί. nec enim me fefelleret, neo falleret. Sed ista admonitio tua tam accurata, nescio quid mihi significare visa est. De M. Octavio iterum jam tibi rescribo, te illi probe respondisse. paulo vellem fidentius. Nam Coelius libertum ad me misit, & litteras accurate scriptas: sed de pantheris foede, ac civitatibus. Rescripsi, alterum me moleste ferre, si ego in tenebris laterem, nec audiretur Romæ, nullum in mea provincia nummum, nisi in æs alienum, erogari; docuique, nec mihi conciliare pecuniam licere, nec illi capere; monuique eum, quem plane diligo, ut, cum alios accusasset, cautius viveret. Illud autem alterum, alienum esse existimatione mea, Gybiratas imperio meo publice venari. Lepta tua epistola gaudio exultat. etenim scripta belle est, meque apud eum magna in gratia posuit. Filiola tua gratum

mihi fecit, quod tibi diligenter mandavit, ut mihi salutem adscriberes: gratum etiam Pilia: sed illa officiosius, quod mihi, quem nunquam vidit. Igitur tu quoque salutem utrique adscribito. Litterarum datarum prid. Kal. Januar. suavem habuit recordationem clarissimi jurisjurandi: quod ego non eram oblitus. magnus enim prætectatus illo die fui. Habes ad omnia, non, ut postulasti, χρύσεια χαλκείων; sed paria paribus respondimus. Ecce autem alia pusilla epistola, quam non relinquam ἀνακτιφώνητον. Bene mehercule potuit Lucejus Tusculanum; nisi forte: solet enim cum suo tibicine: & velim scire, quis sit status ejus. Lentulum quidem nostrum, pro ære, Tusculanum proscriptisse audio. Cupio hos expeditos videre: cupio etiam Sextium: adde, si vis, Caelium; quibus omibus est, αἰδεσθαι μὲν ἀνήμαθα, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι. De Memmio restituendo ut Curio cogitet, te audisse puto. De Egnatii Sidicini nomine, nec nulla, nec magna spe sumus. Pinarium, quem mihi commendas, diligentissime Dejotarus curat, graviter ægrum. Respondi etiam minori. Tu velim, dum ero Laodiceæ, id est, ad Idus Maj. quam sæpissime mecum per

litteras colloquare : & cum Athenas veneris, (jam enim sciemus de rebus urbanis, de provinciis, quæ omnia in mensem Martium sunt collata,) utique ad me tabellarios mittas. Sed heus tu, jamne vos a Cæsare per Herodem talenta Attica L. extorfistis ? in quo, ut audio, magnum odium Pompeji suscepistis. putat enim, suos nummos vos commedisse ; Cæsarem in Nemo-rensi ædificando diligentio-rem fore. Hoc ego ex P. Vedio, magno nebulone, sed Pompeji tamen familiari, audi- vi. Hic Vedius venit mihi obviam cum duobus effedis, & rheda equis juncta, & lectica, & familia magna : pro qua, si Curio legem pertulerit, H-S centena pendat necesse est. Erat præterea cynocephalus in effedo : nec deerant onagri. Nunquam vidi hominem nequiores. Sed extremum audi. Diversatus est Laodiceæ apud Pompejum Vindullum. Ibi sua deposuit, cum ad me profectus est. Moritur interim Vindullus : quæ res ad Magnum Pompejum pertinere putabatur. C. Vennonius domum Vindulli venit. Cum omnia obsignaret, in Vedianas res incidit. In his inventæ sunt quinque plangunculæ matronarum, in quibus una sororis amici tui, hominis

Bruti, qui hoc utatur; & illius Lepidi, qui hæc tam negligenter ferat. Hæc te volui *παριστορήσαι*. fumus enim ambo belle curiosi. Unum etiam velim cogites. Audio Appium *προτύλαιον* Eleusine facere. Num inepti fuerimus, si nos quoque Academiæ fecerimus? Puto, inquires. Ergo id ipsum scribes ad me: equidem valde ipsas Athenas amo. Volo esse aliquod monumentum. Odi falsas inscriptiones statuarum alienarum. sed ut tibi placebit: faciesque me, in quem diem Romana incidant mysteria, certiozem, & quo modo hiemaris. Cura, ut valeas. Post Leu-
 Ætricam pugnam die septingentesimo sexagesimo quinto.

CICERO ATTICO S.

2. **C**VM Philogenes, libertus tuus, Laodiceam ad me, salutandi causa, venisset, & se statim ad te navigaturum esse diceret; has ei litteras dedi: quibus ad eas rescripsi, quas acceperam a Bruti tabellario. Et respondebo primum postremæ tuæ paginæ, quæ mihi magnæ molestiæ fuit, quod ad te scriptum est a Cincio de Statii sermone: in quo hoc molestissimum est, Statium dicere, a me quoque id consilium probari. probari autem?

autem? de isto hæctenus. Dixerim me vel plurima vincula tecum summæ conjunctionis optare, etsi sunt amoris arctissima: tantum abest, ut ego ex eo, quo adstricti sumus, laxari aliquid velim. Illum autem multa de istis rebus asperius solere loqui, sæpe sum expertus; sæpe etiam lenivi iratum. Id scire te arbitror. in hac autem peregrinatione, militiave nostra, sæpe incensum ira vidi, sæpe placatum. Quid ad Statium scripserit, nescio. Quidquid acturus de tali re fuit, scribendum tamen ad libertum non fuit. Mihi autem erit maxime curæ, ne quid fiat secus, quam volumus, quamque oportet. Nec satis est in ejusmodi re, se quemque præstare: maximæ partes istius officii sunt pueri Ciceronis, sive jam adolescentis: quod quidem illum soleo hortari. Ac mihi videtur matrem valde, ut debet, amare, teque mirifice. Sed est magnum illud quidem, verumtamen multiplex pueri ingenium: quo ego regendo habeo negotii satis. Quoniam respondi postremæ tuæ paginæ prima mea; nunc ad primam revertar tuam. Peloponnesias civitates omnes maritimas esse, hominis non nequam, sed etiam tuo judicio probati, Dicæarchi tabulis credidi. Is multis

nominibus in Trophoniana Chæronis narra-
 tione Græcos in eo reprehendit, quod mare
 tam secuti sunt, nec ullum in Peloponneso
 locum excipit. Cum mihi auctor placeret,
 (etenim erat *ισορικότατος*, & vixerat in Pe-
 loponneso,) admirabar tamen; & , vix ac-
 credens, communicavi cum Dionysio. Atque
 is primo est commotus: deinde, quod tum
 de isto Dicæarcho non minus bene existi-
 mabat, quam tu de C. Vestorio, ego de M. Clu-
 vio, non dubitabat, quin ei crederemus.
 Arcadiæ censebat esse Lepreon quoddam ma-
 ritimum: Tenea autem, & Aliphera, & Tri-
 tia *νεόκτισα* ei videbatur; idque *τῷ τῶν νεῶν
καταλόγω* confirmabat, ubi mentio non fit
 istorum. Atque istum ego locum totidem ver-
 bis a Dicæarcho transtuli. Phlasius autem
 dici sciebam, & ita fac ut habeas; non qui-
 dem sic habemus. sed primo me *ἀναλογία* de-
 ceperat, *Φλιᾶς, Ὀπῆς, Σιπῆς*. quod *Ὀπέν-
τιοι, Σικέντιοι*. sed hoc continuo correximus.
 Lætari te nostra moderatione & continentia
 video. Tum id magis faceres, si aesses, at-
 que hoc foro, quod egi ex Idibus Febr. Lao-
 diceæ ad Kalend. Maj. omnium diœcesium,
 præter Ciliciæ. Mirabilia quædam effecimus:
 ita multæ civitates omni ære alieno liberatæ,

multæ valde levatæ sunt: omnes, suis legibus & judiciis usæ, *αὐτονομίαν* adeptæ, revixerunt. His ego duobus generibus facultatem ad se ære alieno liberandas aut levandas dedi; uno, quod omnino nullus in imperio meo sumtus factus est, (nullum cum dico, non loquor *ὑπερβολικῶς*,) nullus, inquam, ne teruncius quidem. Hac autem re, incredibile est, quantum civitates emerferint. Accessit altera. Mira erant in civitatibus ipsorum furta Græcorum, quæ magistratus sui fecerant. Quæsiivi ipse de iis, qui annis decem proximis magistratum gesserant. aperte fatebantur. Itaque, sine ulla ignominia, suis humeris pecunias populis retulerunt. Populi autem, nullo gemitu, publicanis, quibus hoc ipso lustro nihil solverant, etiam superioris lustri reddiderunt. Itaque publicanis in oculis sumus. Gratis, inquis, viris. Sensimus. Jam cetera jurisdictio nec imperita, & clemens cum admirabili facilitate. Aditus autem ad me minime provinciales. nihil per cubicularium. Ante lucem inambulabam domi, ut olim candidatus. Grata hæc & magna, mihi que nondum laboriosa ex illa vetere milita. Nonis Maj. in Ciliciam cogitabam: ibi cum Junium mensem consumissem, atque

utinam in pace! (magnum enim bellum impendet a Parthis) Quintilem in reditu ponere. annuæ enim mihi operæ ante diem III Kalend. Sext. emerentur. Magna autem in spe sum, mihi nihil temporis prorogatum iri. Habebam acta urbana usque ad Nonas Martias; e quibus intelligebam, Curionis nostri constantia omnia potius actum iri, quam de provinciis. Ergo, ut spero, propediem te videbo. Venio ad Brutum tuum, immo nostrum: sic enim mavis. Equidem omnia feci, quæ potui aut in mea provincia perficere, aut in regno experiri. Omni igitur modo egi cum rege, & ago quotidie, per litteras scilicet. ipsum enim triduum quatrimumve mecum habui turbulentis in rebus, quibus eum liberavi. sed & tum præsens, & postea creberimis non destiti rogare & petere mea causa; suadere & hortari sua. Multum profeci, sed quantum, non plane, quia longe absum, scio. Salaminios autem (hos enim poteram coercere) adduxi, ut totum nomen Scaptio vellet solvere; sed centesimis ductis a proxima quidem syngrapha, nec perpetuis, sed renovatis quotannis. Numerabantur nummi: noluit Scaptius. Tun' qui ais Brutum cupere aliquid perdere? quaternas habebat in syn-

grapha. Fieri non poterat: nec, si posset, ego pati possem. Audio omnino Scaptium poenitere. nam quod senatusconsultum esse dicebat, ut jus ex syngrapha diceretur, eo consilio factum est, quod pecuniam Salaminii contra legem Gabiniam sumserant. Vetabat autem Auli lex, jus dici de ita sumpta pecunia. Decrevit igitur senatus, ut jus diceretur ista syngrapha. Nunc ista habet juris idem, quod ceterae, nihil praecipui. Haec a me ordine facta, puto me Bruto probaturum; tibi nescio; Catoni certe probabo. Sed jam ad te ipsum revertor. Ain' tandem, Attice, laudator integritatis & elegantiae? *ausus es hoc ex ore tuo*, inquit Ennius, ut equites Scaptio ad pecuniam cogendam darem, me rogare? an tu, si mecum esses, qui scribis morderi te interdum, quod non simul sis, paterere me id facere, si vellem? *Non amplius*, inquis, *quingenta*. Cum Spartaco minus multi primo fuerunt. Quid tandem isti mali in tam tenera insula non fecissent? non fecissent autem? immo quid ante adventum meum non fecerunt? inclusum in curia senatum habuerunt Salaminium ita multos dies, ut interierint nonnulli fame. Erat enim praefectus Appii Scaptius, & habebat turmas ab

Appio. Id me igitur tu, cujus mehercule oꝝ mihi ante oculos solet versari, cum de aliquo officio ac laude cogito, tu me, inquam, rogas, præfectus ut Scaptius sit? alias hoc statueramus, ut negotiatorem neminem: idque Bruto probaveramus. Habeat is turmas? cur potius, quam cohortes? sumtu jam nepos evadit Scaptius. Volunt, inquis, principes. Scio. nam ad me Ephesum usque venerunt, flentesque equidem scelera, & misérias suas detulerunt. Itaque statim dedi litteras, ut ex Cypro equites ante certam diem decederent; ob eamque causam, tum ob ceteras, Salaminii nos in cœlum decretis suis sustulerunt. Sed jam quid opus equitatu? solvunt enim Salaminii. nisi forte id volumus armis efficere, ut scœnus quaternis centesimis ducant. Et ego audebo legere unquam, aut attingere eos libros, quos tu dilaudas, si tale quid fecero? Nimis, nimis, inquam, in isto Brutum amasti, dulcissime Attice: nos, vereor, ne parum. Atque hæc, scripsi ego ad Brutum, scripsisse te ad me. Cognosce nunc cetera. Pro Appio nos hic omnia facimus; honeste tamen, sed plane libenter: nec enim ipsum odimus; & Brutum amamus; & Pompejus mirifice a me contendit; quem meher-

cule plus plusque in dies diligo. C. Coelium quæstorem huc venire audisti. Nescio, quid sit: sed... Pammenia illa mihi non placent. Ego me spero Athenis fore mense Septembri. Tuorum itinerum tempora scire sane velim. *Εὐθήθειαν* Sempronii Rufi cognovi ex epistola tua Corcyræa. Quid quæris? invideo potentiae Vestorii. Cupiebam etiam nunc plura garrire; sed lucet: urget turba: festinat Philogenes. Valebis igitur, & valere Piliam & Cæciliam nostram jubebis litteris: salvebis a meo Cicerone.

CICERO ATTICO S.

3. **E**TSI nil sane habebam novi, quod post accidisset, quam dedissem ad te Philogeni, liberto tuo, litteras; tamen cum Philotimum Romam remitterem, scribendum aliquid ad te fuit: ac primum illud, quod me maxime angebat, (non quo me aliquid juvare posses, quippe res enim est in manibus; tu autem abes longe, gentium:

Πολλὰ δ' ἐν μεταχειρίῳ

Νότος κωλύει κίματ' εὐρείης ἀλός) obrepfit dies, ut vides, (mihi enim ante diem III Kal. Sext. de provincia decedendum est) nec succeditur. Quem relinquam, qui provinciæ

præfit? Ratio quidem & opinio hominum postulat fratrem: primum, quod videtur esse honos; nemo igitur potior: deinde, quod solum habeo prætorium. Pomtinus enim ex pacto & conventu (nam ea lege exierat) jam a me discesserat. Quæstorem nemo dignum putat. etenim est levis, libidinosus, sagax. De fratre autem primum illud est: persuaderi ei non posse arbitror. odit enim provinciam. et hercule nihil odiosius, nihil molestius. Deinde, ut mihi nolit negare; quidnam mei sit officii? cum bellum esse in Syria magnum putetur, id videatur in hanc provinciam erupturum; hic præsidii nihil sit; sumtus annuus decretus sit; videaturne aut pietatis esse meæ, fratrem relinquere; aut diligentiae, nugarum aliquid relinquere? magna igitur, ut vides, sollicitudine afficior, magna inopia consilii. Quid quæris? toto negotio nobis opus non fuit. Quanto tua provincia melior? decedes, cum voles; nisi forte jam decessisti: quem videbitur, præficies Thesprotiæ & Chaoniæ. Necdum tamen ego Quintum conveneram, ut jam, si id placeret, scirem, possetne ab eo impetrari: nec tamen, si posset, quid vellem, habebam. Hoc est igitur ejusmodi. Reliqua plena adhuc

laudis & gratiæ, digna iis libris, quos tu
as. conservatæ civitates; cumulate pu-
nis satisfactum: offensus contumelia ne-
o; decreto iusto & severo perpauci; nec
tamen quisquam, ut queri audeat. Res ge-
stæ dignæ triumpho: de quo ipso nihil cu-
pide agemus; sine tuo quidem consilio certe
nihil. Clausula est difficilis in tradenda pro-
vincia. sed hæc Deus aliquis gubernabit. De
urbanis rebus scilicet plura tu scis; sæpius
& certiora audis. Equidem doleo, non me
tuis litteris certiozem fieri. Huc enim odiosa
afferebantur de Curione, de Paulo: non quo
nllum periculum videam stante Pompejo, vel
etiam sedente; valeat modo: sed mehercule
Curionis & Pauli, meorum familiarium, vi-
cem doleo. Formam igitur mihi totius reipu-
blicæ, si jam es Romæ, aut cum eris, ve-
lim mittas; quæ mihi obviam veniat, ex qua
me fingere possim, & præmeditari, quo ani-
mo accedam ad urbem. Est enim quiddam,
advenientem non esse peregrinum atque ho-
spitem. Et, quod pæne præterii, Bruti tui
causa, ut sæpe ad te scripsi, feci omnia.
Cyprii numerabant. sed Scaptius centesimis,
renovato in singulos annos fœnore, conten-
tus non fuit. Ariobarzanes non in Pompejum

prolixior per ipsum, quam per me in Brutum: quem tamen ego præstare non poteram. erat enim rex perpauper; aberamque ab eo ita longe, ut nihil possem nisi litteris; quibus pugnare non destiti. Summa hæc est: pro ratione pecuniæ liberalius est Brutus tractatus, quam Pompejus: Bruto curata hoc anno talenta circiter 6. Pompejo in sex mensibus promissa 66. Jam in Appii negotio quantum tribuerim Bruto, dici vix potest. Quid est igitur, quod laborem? amicos habet meras nugas, Matinium, Scaptium; qui, quia non habuit a me turmas equitum, quibus Cyprum vexaret, ut ante me fecerat, fortasse succenset; aut quia præfectus non est, quod ego nemini tribui negotiatori; non C. Vennonio, meo familiari; non tuo M. Lenio; & quod tibi Romæ ostenderam me servaturum, in eo perseveravi. Sed quid poterit queri is, qui, auferre pecuniam cum posset, noluit? Scaptio, qui in Cappadocia fuit, puto esse satisfactum. Is a me tribunatum cum accepisset, quem ego ex Bruti litteris ei detuliffem, postea scripsit ad me, se uti nolle eo tribunatu. Gavius est quidam; cui cum præfecturam detuliffem Bruti rogatu, multa & dixit, & fecit cum quadam mea contume-

lia, P. Clodii canis. Is me nec proficiscentem Apameam profecutus est; nec, cum postea in castra venisset, atque inde discederet, numquid vellem, rogavit; & fuit aperte mihi, nescio quare, non amicus. Hunc ego si in præfectis habuissem, quem tu me hominem putares? qui, ut scis, potentissimorum hominum contumaciam nunquam tulerim, ferrem hujus affectæ? etsi hoc plus est, quam ferre, tribuere etiam beneficii aliquid & honoris. Is enim Gavius, cum Apameæ me nuper vidisset Romam proficiscens, me ita appellavit: (Culleolum vix auderem:) Unde, inquit, me jubes petere cibaria præfecti? Respondi lenius, quam putabant oportuisse, qui aderant; me non instituisse iis dare cibaria, quorum opera non essem usus. Abiit iratus. Hujus nebulonis oratione si Brutus moveri potest, licebit eum solus ames; me æmulum non habebis. Sed illum eum futurum esse puto, qui esse debet. Tibi tamen causam notam esse volui: & ad ipsum hæc perscripsi diligentissime. Omnino (soli enim sumus) nullas unquam ad me litteras misit Brutus, ne proxime quidem de Appio, in quibus non ineffet arrogans, ἀκονιώνητρον aliquid. Tibi autem valde solet in ore esse,

Granius autem

Non contemnere se, & reges odisse superbos: In quo tamen ille mihi risum magis, quam stomachum, movere solet: sed plane parum cogitat, quid scribat, aut ad quem. Q. Cicero puer legit, ut opinor, & certe, epistolam inscriptam patri suo. solet enim aperire, idque de meo consilio, si quid forte sit, quod opus sit sciri. In ea autem epistola erat illud idem de sorore, quod ad me. Mirifice conturbatum vidi puerum. Lacrymans mecum est questus. Quid quæris? miram in eo pietatem, suavitatem, humanitatemque perspexi: quo majorem spem habeo, nihil fore aliter, ac deceat. Id te igitur scire volui. Ne illud quidem prætermittam: Hortensius filius fuit Laodiceæ gladiatoribus flagitiose & turpiter. Hunc ego patris causa vocavi ad cœnam, quo die venit; & ejusdem patris causa nihil amplius. Is mihi dixit, se Athenis me expectaturum, ut mecum decederet. **Recte, inquam:** quid enim dicerem? omnino puto nihil esse, quod dixit. Nolo quidem; ne offendam patrem, quem mehercule multum diligo. Sin fuerit meus comes, moderabor ita, ne quid eum offendam, quem minime volo. Hæc sunt; etiam illud. Orationem

Q. Celeris mihi velim mittas contra M. Servilium. Litteras mitte quamprimum: si nihil; nihil fieri, vel per tuum tabellarium. Piliæ & filiæ salutem. Cura, ut valeas.

CICERO ATTICO S.

4. **T**ARSVM venimus Nonis Juniis. Ibi me multa moverunt: magnum in Syria bellum; magna in Cilicia latrocinia; mihi difficilis ratio administrandi, quod paucos dies habebam reliquos anni muneris: illud autem difficillimum; relinquendus erat ex senatusconsulto, qui præesset. Nihil minus probari poterat, quam quæstor Mescinius. nam de Coelio nihil audiebamus. Rectissimum videbatur, fratrem cum imperio relinquere: in quo multa molesta, discessus noster, belli periculum, militum improbitas, sexcenta præterea. O rem totam odiosam! sed hæc fortuna viderit; quoniam consilio non multum uti licet. Tu, quando Romam salvus, ut spero, venisti, videbis, ut soles, omnia, quæ intelligas nostra interesse, in primis de Tullia mea: cujus de conditione quid mihi placeret, scripsi ad Terentiam, cum tu in Græcia esses; deinde de honore nostro. Quod enim tu abfuisti, vereor ut satis diligenter

actum in senatu fit de litteris meis. Illud præterea *μυσιχώτερον* ad te scribam: tu facilius odorabere: τῆς δάμαρτός με ὁ ἀπελεύθερος (οἶθα ὃν λέγω) ἔδοξέ μοι πρώην, ἐξ ὧν ἀλογευόμενος παρεφθέγγετο, πεφουρακέναι τὰς ψήφους ἐκ τῆς ἀνῆς τῶν ὑπαρχόντων τῶ Κροτωνιάτῃ τυραννοκτόνῃ. δέδοικα δὴ, μήτε νοήσης. εἰς δὴπερ τῆτο δὴ περισκεψόμενος, τὰ λοιπὰ ἐξασφάλισαι. Non queo tantum, quantum vereor, scribere. Tu autem fac, ut mihi tuæ litteræ volent obviæ. Hæc festinans scripsi in itinere atque agmine. Pillæ, & puellæ Ciciliæ bellissimæ salutem dices.

CICERO ATTICO S.

5. **N**UNC quidem profecto Romæ es: quo te, si ita est, salvum venisse gaudeo: unde quidem quam diu abfuisti, magis a me abesse videbare, quam si domi esses. minus enim mihi meæ notæ res erant, minus etiam publicæ. Quare velim, etsi, ut spero, te hæc legente aliquantum viæ processero, tamen obvias mihi litteras quam argutissimas de omnibus rebus crebro mittas, in primis de quo scripsi ad te antea: τῆς ξυναόρου τῆς ἐμῆς ἀπελεύθερος, ἔδοξέ μοι θαμὰ βατταρίζων, καὶ ἀλύων ταῖς ξυλλόγοις, καὶ ταῖς λέσχαις ὑπό τι

πεφυρακέναι τὰς ψήφους ἐν τοῖς ὑπάρχεσι τοῖς
 τῷ Κροτωνιάτῃ. hoc tū indaga, ut soles; aut
 hoc magis. ἐξ ἄσεως ἑπταλόφῃ τειχῶν παρέ-
 δωκεν μνῶν κ δ. μ η. ὀφειλημάτων Καμίλλῳ.
 ἐαυτὸν τε ὀφείλοντα μνᾶς κ δ. ἐκ τῶν Κροτω-
 νιατικῶν καὶ ἐκ τῶν Χερρόνησιατικῶν μ η. καὶ
 μνᾶς κληρονομήσας χ μ. χ μ. τέτων δὲ μηδὲ
 ὀβολὸν διαλύσασθαι, πάντων ὀφειληθέντων τῷ
 δευτέρῃ μηνὸς τῇ κσμηνίᾳ. τὸν δὲ ἀπελεύθερον
 αὐτῷ, ὄντα ὁμώνυμον τῷ Κόνωνος πατρὶ, μηδὲν
 ὀλοσχερῶς πεφροντικέναι. ταῦτα οὖν, πρῶτον
 μὲν, ἵνα πάντα σώζῃται. δεύτερον δὲ, ἵνα μηδὲ
 τῶν τόκων ὀλιγορήσης τῶν ἀπὸ τῆς προεκκειμέ-
 νης ἡμέρας. ὅσας αὐτὸν ἠνέγκαμεν σφόδρα δέ-
 δοικα. καὶ γὰρ παρῆν πρὸς ὑμᾶς κατασκευό-
 μενος, καὶ τι σχεδὸν ἐλπίσας. ἀπογνῶς δὲ,
 ἀλόγως ἀπέστη, ἐπειπὼν, εἶπω· αἰσχρὸν τοι δη-
 ρὸν τε μένειν. meque objurgavit vetere pro-
 verbio, τὰ μὲν διδόμενα. Reliqua vide, &
 quantum fieri potest, perspiciamus. Etsi an-
 nuum tempus prope jam emeritum habeba-
 mus; dies enim xxxiiii erant reliqui: solli-
 citudine provinciæ tamen vel maxime urge-
 bamur. Cum enim arderet Syria bello; &
 Bibulus, in tanto mœrore suo maximam cu-
 ram belli sustineret; ad meque legati ejus,
 & quæstor, & amici litteras mitterent, ut

subsidio venirem : etsi exercitum infirmum habebam ; auxilia sane bona , sed ea Galatarum , Pisidarum , Lyciorum (hæc enim sunt nostra robora) tamen esse officium meum putavi , exercitum habere quam proxime hostem , quoad mihi præesse provinciæ per senatusconsultum liceret. Sed , quo ego maxime delectabar , Bibulus molestus mihi non erat ; de omnibus rebus scribebat ad me potius : & mihi decessionis dies *λεληθότως* obreptat : qui cum advenerit , *ἄλλο πρόβλημα* , quem præficiam ; nisi Calvus quaestor venerit ; de quo adhuc nihil certi habebamus. Cupiebam mehercule longiorem epistolam facere : sed nec erat res , de qua scriberem ; nec joculari præ cura poteram. Valebis igitur , & puellæ salutem Atticulæ dices , nostræque Pilæ.

CICERO ATTICO S.

6. **E**GO , dum in provincia omnibus rebus Appium orno , subito sum factus accusatoris ejus focer. Id quidem , inquis , dii approbent. Ita velim : teque ita cupere certo scio. Sed crede mihi , nihil minus putaram ego ; qui de Ti. Nerone , qui mecum egerat , certos homines ad mulieres miseram ; qui Romam venerunt ,

venerunt, factis sponsalibus. Sed hoc spero melius. Mulieres quidem valde intelligo delectari obsequio & somitate adolescentis. Cetera noli ἐξακωνθίζεν. Sed heus tu, πορὸς εἰς δῶμον Athenis? placet hoc tibi? etsi non impediebant mei certe libri (non enim ista largitio fuit in cives, sed in hospites liberalitas) me tamen de Academiæ προκύλων jubes cogitare; cum jam Appius de Eleusine non cogitet. De Hortensio te certo scio dolere. equidem excrucior. deereram enim cum eo valde familiariter vivere. Nos provinciæ præfecimus Coelium: puerum, inquires, & fortasse fatuum, & non gravem, & non continentem. Assentior: fieri non potuit aliter. Nam quas multo ante tuas acceperam litteras, in quibus ἐπέχεν te scripseras, quid esset mihi faciendum de relinquendo; eæ me pungebant. Videbam enim, quæ tibi essent ἐποχῆς causæ (& erant eædem mihi) puero tradere me: fratri autem? illud non utile nobis. nam præter fratrem nemo erat, quem sine contumelia quæstorî, nobili præsertim, anteferrem. Tamen, cum impendere Parthi videbantur, statueram fratrem relinquere, aut etiam reipublicæ causa contra senatusconsultum ipse remanere: qui posteaquam

incredibili felicitate discefferunt; sublata dubitatio est. Videbam sermones: hui! fratrem reliquit? num est hoc non plus annum obtinere provinciam? quid, quod senatus eos voluit præesse provinciis, qui non præfuissent? at hic triennium. Ergo hæc ad populum. Quid, quæ tecum? nunquam essem sine cura, si quid iracundius, aut contumeliosius, aut negligentius; quæ fert vita hominum. Quid, si quid filius puer, & puer bene sibi fidens? qui esset dolor? quem pater non dimittebat; teque id censere moleste ferebat. At nunc Coellus, non dico equidem, quid egerit; sed tamen multo minus laboro. Adde illud, Pompejus, eo robore vir, iis radicibus, Q. Cassium sine sorte delegit, Cæsar Antonium: ego sorte datum offenderem? ut etiam inquireret in eum, quem reliquissim? Hoc melius; & hujus rei plura exempla: senectuti quidem nostræ profecto aptius. At te apud eum, dii boni! quanta in gratia posui? eique legi litteras non tuas, sed librarii tui. Amicorum litteræ me ad triumphum vocant, rem a nobis, ut ego arbitror, propter hanc *παλιγγενεσίαν* nostram, non negligendam. Quare tu quoque, mi Attice, incipe id cupere; quo nos minus inepti videamur.

CICERO ATTICO S.

7. **Q**VINTVS filius, pie sane, me quidem certe multum hortante, sed currentem, animum patris sui forori tuæ reconciliavit. Eum valde etiam tuæ litteræ excitarunt. Quid quæris? confido rem, ut volumus, esse. Bis ad te antea scripsi de re familiari, si modo tibi redditæ litteræ sunt, Græce, ἐν ἀνιγμοῖς. scilicet nihil est movendum. Sed tamen, ἀφελῶς percontando de nominibus Milonis, & ut expediat, ut mihi recepit, hortando, aliquid ita tu proficies. Ego Laodiceæ quæstorem Mescinium expectare jussi, ut confectas rationes lege Julia apud duas civitates possim relinquere. Rhodum volo puerorum causa: inde quamprimum Athenas: etsi etesizæ valde resiant: sed plane volo his magistratibus, quorum voluntatem in supplicatione sum expertus. Tu tamen mitte mihi, quæso, obviam litteras, numquid putes reipublicæ nomine tardandum esse nobis. Tiro ad te dedisset litteras, nisi eum graviter ægrum reliquissem. Sed nuntiant, melius esse. Ego tamen angor. nihil enim illo adolescente castius, nihil diligentius.

CICERO ATTICO S.

8. **C**VM instituissem ad te scribere, calumnique sumfifsem, Battonius e navi recta ad me venit domum Ephesi, & epistolam tuam reddidit II Kal. Octobres. Lætatus sum felicitate navigationis tuæ, opportunitate Piliæ, etiam mehercule sermone ejusdem de conjugio Tulliaë meæ. Battonius autem mirros terrores ad me attulit Cæsarianos: cum Lepta etiam plura locutus est: spero falsa, sed certe horribilia: exercitum nullo modo dimissurum: cum illo prætores designatos, Cassium tribunum plebis, Lentulum consullem facere: Pompejo in animo esse, urbem relinquere. Sed heus tu, numquid moleste fers de illo, qui se solet anteferre patruo sororis tuæ filii? at a quibus victus? sed ad rem. Nos etesiæ vehementissime tardarunt. Detrahit xx ipsos dies etiam aphraëctus Rhodiorum. Kal. Octob. Epheso conscendentes hanc epistolam dedimus L. Tarquitio, simul e portu egredienti, sed expeditius naviganti. Nos Rhodiorum aphraëctis, ceterisque longis navibus tranquillitates aucupaturi eramus. Ita tamen properabamus, ut non posset magis. De raudusculo Puteolano gratum. Nunc ve-

him dispicias res Romanas: videas, quid nobis de triumpho cogitandum putes; ad quem amici me vocant. Ego, nisi Bibulus, qui, dum unus hostis in Syria fuit, pedem porta non plus extulit, quam domo sua, admitteretur de triumpho, æquo animo essem. Nunc vero ἀισχρὸν σιωπᾶν. Sed explora rem totam; ut, quo die congressi erimus, consilium capere possimus. At multa; qui & properarem, & ei litteras darem, qui aut mecum, aut paulo ante venturus esset. Cicero tibi plurimam salutem dicet. Tu dices utriusque nostrum verbis & Pillæ tuæ, & filię.

CICERO ATTICO S.

9. **I**N Pirææa cum exissem prid. Idus Octob. accepi ab Acasto, seruo meo, statim tuas litteras: quas quidem cum expectassem jam diu, admiratus sum, ut vidi obsignatam epistolam, brevitatem ejus; ut aperui, rursus σύγχυσιν litterularum, quæ solent tuæ compositissimæ & clarissimæ esse: ac, ne multa, cognovi ex eo, quod ita scripseras, te Romam venisse ante diem xix Kalend. Octob. cum febr. Percussus vehementer, nec magis, quam debui, statim quæro ex Acasto. Ille & tibi & sibi visum, & ita se domi ex tuis audisse,

ut nihil esset incommode. Id videbatur approbare, quod erat in extremo, febriculam tum te habentem scripsisse. Sed amavi tamen, admiratusque sum, quod nihilo minus ad me tua manu scripsisses. Quare de hoc satis spero enim, quæ tua prudentia & temperantia est, & hercule, ut me jubet Acastus, confido te jam, ut volumus, valere. A Turannio te accepisse meas litteras gaudeo. παραφύλαξον, si me amas, τὴν τῷ Φυρατῷ Φιλοτιμίαν αὐτόματα. Hanc, quæ mehercule mihi magno dolori est (dilexi enim hominem) procura, quantulacunque est, Præcianam hereditatem, prorsus ille ne attingat. Dices, nummos mihi opus esse ad apparatus triumphî: in quo, ut præcipis, nec me λεγὸν in expetendo cognoscas, nec ἀτυφον in abjiciendo. Intellexi ex tuis litteris, te ex Turannio audisse, a me provinciam fratri traditam. Adeon' ego non perspexeram prudentiam litterarum tuarum? ἐπέχειν te scribebas. Quid erat dubitatione dignum, si esset quidquam, cur placeret fratrem, & talem fratrem relinqui? ἀθέτησις ista mihi tua, non ἐποχή, videbatur. Monebas de Q. Cicerone puero, ut eum quidem neutiquam relinquerem. τῶμδν ὄνειρον ἐμοί. eadem omnia, quasi collecti essemus, vidimus.

Non fuit faciendum aliter, meque ἐπιχρῶνία ἐποχή tua dubitatione liberavit. Sed puto te accepisse de hac re epistolam scriptam accuratius. Ego tabellarios postero die ad vos eram missurus, quos puto ante venturos, quam nostrum Saufejum. Sed eum sine meis litteris ad te venire vix rectum erat. Tu mihi, ut polliceris, de Tulliola mea, id est, de Dolabella, perscribas; de republica, quam prævideo in summis periculis; de censoribus, maximeque de signis, tabulis quid fiat; referaturne: Idibus Octob. has dedi litteras: quo die, ut scribis, Cæsar Placentiam legiones quatuor. Quæso, quid nobis futurum est? In arce Athenis statio mea nunc placet.

M. TVLLII CICERONIS
EPISTOLARVM

AD
ATTICVM
LIBER VH.

CICERO ATTICO S.

DEDERAM equidem L. Saufejo litteras, & dederam ad te unum, quod, cum non esset temporis mihi ad scribendum satis, tamen hominem tibi tam familiarem sine meis litteris ad te venire nolebam. Sed, ut philosophi ambulat, has tibi redditum iri putabam prius. Sin jam illas accepisti, scis, me Athenas venisse prid. Idus Octobres; e navi egressum in Piræum tuas ab Acasto nostro litteras accepisse, conturbatum, quod cum febre Romam venisses; bono tamen animo esse cœpisse, quod Acastus ea, quæ vellem de allevato corpore tuo nuntiaret; cohorruisse autem me, quod tuæ litteræ de legionibus Cæsaris afferrent; & egisse tecum, ut

videres, ne quid *φιλοτιμία* ejus, quem nosti, nobis noceret; de quo jam pridem ad te scripseram. Turannius autem secus tibi Brundisii dixerat; quod ex iis litteris cognovi, quas a Xenone, optimo viro, accepi. Cur fratrem provinciae non praefecissem, exposui breviter. Haec fere sunt in illa epistola. Nunc audi reliqua. Per fortunas! omnem tuum amorem, quo me es amplexus, omnemque tuam prudentiam, quam mehercule in omni genere judico singularem, confer te jam ad eam curam, ut de omni statu meo cogites. vide-re enim mihi videor tantam dimicationem; nisi idem Deus; qui nos melius, quam optare auderemus, Parthico bello liberavit; res-pexerit rempublicam; sed tantam, quanta nunquam fuit. Age, hoc malum mihi commune est cum omnibus. Nihil tibi mando, ut de eo cogites. Illud meum proprium *πρόβλημα*, quaeso, suscipe. Videsne, ut te auctore sim utrumque complexus? Ac vellem a principio te audisse amicissime monentem,

Ἄλλ' ἔμὸν ἔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι κρείττες
Πατρίδος.

Sed aliquando tamen persuasisti, ut alterum complecterer; quia de me erat optime meritus; alterum, quia tantum valebat. Feci

252 EPIST. AD ATTICVM

igitur: itaque effeci omni obsequio, ut neutri
 illorum quisquam esset me carior. Hæc enim
 cogitabamus: nec mihi, conjuncto cum Pom-
 pejo, fore necesse peccare in republica. ali-
 quando; nec cum Cæsare sentienti pugnan-
 dum esse cum Pompejo: tanta erat illorum
 conjunctio. Nunc impendet, ut & tu offen-
 dis, & ego video, summa inter nos conten-
 tio. Me autem uterque numerat suum, nisi
 forte simulat alter. Nam Pompejus non du-
 bitat (vere enim judicat) ea, quæ de re-
 publica nunc sentiat, mihi valde probari.
 Utriusque autem accepi ejusmodi litteras
 eodem tempore, quo tuas; ut neuter quem-
 quam omnium plaris facere, quam me, vi-
 deretur. Verum quid agam? non quæro illa
 ultima, (si enim castris res geretur, video
 cum altero vinci satius esse, quam cum al-
 tero vincere,) sed illa, quæ tum agentur,
 cum venero; ne ratio absentis habeatur, ut
 exercitum dimittat. *Dic M. Tulli.* Quid di-
 cam? Expecta, amabo te, dum Atticum
 conveniam. Non est locus ad tergiversandum.
 Contra Cæsarem? ubi illæ sunt densæ dexte-
 ræ? nam, ut illi hoc liceret, adjuvi, roga-
 tus ab ipso Ravennæ de Cælio tribuno ple-
 bis. Ab ipso autem? etiam a Cnæo nostro,

In illo divino tertio consulatu. Aliter sensero? αἰδέομαι non Pompejum modo, sed Τρώας, καὶ Τρωάδας. Πηλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην καταθήσει. Quis? tu ipse scilicet, laudator & factorum & scriptorum meorum. Hanc ergo plagam effugi per duos superiores Marcellorum consulatus, cum est actum de provincia Cæsaris. Nunc incido in discrimen ipsum. Itaque, ut stultus primus suam sententiam dicat, mihi valde placet, de triumpho nos moliri aliquid: extra urbem esse eum justissima causa. tamen dabunt operam, ut eliciant sententiam meam. Ridebis hoc loco fortasse. Quam vellem etiam nunc in provincia morari! plane opus fuit, si hoc impendebat. etsi nil miserius. nam ὁδὲ πάρεργον volo te hoc scire: omnia illa prima, quæ etiam tuis litteris in cælum ferebas, ἐπίτητα fuerunt. Quam non est facilis virtus! quam vero difficilis ejus diuturna simulatio! Cum enim hoc rectum & gloriosum putarem, ex annuo sumtu, qui mihi decretus esset, me C. Cœlio quæstori relinquere annum, referre in ærarium ad H-S CIO; ingemuit nostra cohors, omne illud putans distribui sibi oportere; ut ego amicior inveniret Phrygum & Cilicum ærariis, quam

nostro. Sed me non moverunt. nam & mea laus apud me plurimum valuit; nec tamen quidquam honorifice in quemquam fieri potuit, quod prætermiserim. Sed hæc fuerit, ut ait Thucydides, ἐκβολὴ λόγου non inutilis. Tu autem de nostro statu cogitabis: primum, quo artificio tueamur benevolentiam Cæsaris; deinde de ipso triumpho, quem video, nisi reipublicæ tempora impediunt, εὐκόρισον. Judico autem cum ex litteris amicorum, tum ex supplicatione; quam qui non decrevit, plus decrevit, quam si omnes decreffet triumphos. Ei porro assensus est unus, familiaris meus, Favonius: alter iratus, Hirrus. Cato autem & scribendo affuit, & ad me de sententia sua jucundissimas litteras misit. Sed tamen gratulans mihi Cæsar de supplicatione, triumphat de sententia Catonis; nec scribit, quid ille sententiæ dixerit, sed tantum, supplicationem eum mihi non decrevisse. Redeo ad Hirrum. Cœperas eum mihi placare: perfice. Habes Scrofam, habes Silium. Ad eos ego etiam antea scripsi, & ad ipsum Hirrum. Locutus enim erat cum iis commode, se potuisse impedire, sed noluisse; assensum tamen esse Catoni, amicissimo meo; cum is honorificentissimam in me sententiam dixit.

set; nec me ad se ullas litteras misisse, cum ad omnes mitterem. Verum dicebat. Ad eum enim solum, & ad Crassipedem non scripseram. Atque hæc de rebus forensibus. Redeamus domum. Dijungere me ab illo volo. Mirus est *Φυράτης*, germanus Lartidius,

*Ἄλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι εἰάσομεν, ἀχύνου-
μενοι περ.*

Reliqua expediamus. Hoc primum, quo accessit cura dolori meo: sed hoc tamen, quidquid est, Præcianum, cum iis rationibus, quas ille meas tractat, admisceri nolo. Scripsi ad Terentiam, scripsi etiam ad ipsum, me, quidquid possem nummorum, ad apparatus sperati triumphi ad te redacturum. Ista puto *ἀμεμπτα* fore: verum ut iubebit. Hanc quoque suscipe curam, quemadmodum experiamur. Id & ostendisti quibusdam litteris, ex Epiro, an Athenis datis? & in eo ego te adjuvabo.

CICERO ATTICO S.

2. **B**RVNDISIUM venimus VII Kalend. Decembr. usi tua felicitate navigandi: ita belle nobis flavit ab Epiro lenissimus onchesmites. Hunc *σπονδειαζόντα*, si cui voles *τῶν νεωτέρων*, pro tuo vendita. Invaletudo

tua me valde conturbat. significant enim tuæ litteræ, te profus laborare. Ego autem, cum sciam, quam sis fortis, vehementius esse quiddam suspicor, quod te cogat cedere, & propemodum infringat: et si alteram quartanam Pamphilus tuus mihi dixit decessisse, & alteram leviolem accedere. Terentia vero, quæ quidem eodem tempore ad portam Brundisiam venit, quo ego in portum, mihi quæ obvia in foro fuit, L. Pontium sibi in Trebulano dixisse narrabat, etiam eam decessisse. Quod si ita est, est quod maxime mehercule opto; idque spero tua prudentia & temperantia te consecutum. Venio ad epistolas tuas, quas ego sexcentas uno tempore accepi, aliam alia jucundiolem, quæ quidem erant tua manu. Nam Alexidis animum amabam, quod tam prope accedebat ad similitudinem tuæ litteræ: manum non amabam, quod indicabat te non valere. Cujus quoniam mentio facta est; Tironem Patris ægrum reliqui, adolescentem, ut nosti, & adde, si quid vis, probum: nihil vidi melius. Itaque careo ægre. Quamquam videbatur se non graviter habere; tamen sum sollicitus, maximamque spem habeo in M. Curii diligentia, de qua ad me scripsit Tiro, & mult

santiarunt. Curius autem ipse sensit, quam tu velles se a me diligi, & eo sum admodum delectatus: & mehercule est, quem facile diligas. *Αὐρόχραν* in homine urbanitas est. Ejus testamentum deporto, Ciceronum signis obfignatum, cohortisque prætorix: fecit palam te ex libella, me ex teruncio. In Actio Corcyræ Alexio me opipare muneratus est. Quinto Ciceroni obfisti non potuit, quo minus Thyamim videret. Filiola tua te delectari lætor, & probari tibi, *Φυσικὴν* esse τὴν πρὸς τὰ τέχνη. Etenim, si hæc non est, nulla potest homini esse ad hominem naturæ adjunctio; qua sublata, vitæ societas tollitur. *Bene veniat*, inquit Carneades, spurce; sed tamen prudentius, quam Lucius noster & Patro: qui, cum omnia ad se referant, nec quidquam alterius causa fieri putent; & cum ea re bonum virum oportere esse dicant, ne malum habeat, non quo id natura rectum sit; non intelligunt, se de callido homine loqui, non de bono viro. Sed hæc, opinor, sunt in iis libris, quos tu laudando, animos mihi addidisti. Redeo ad rem. Commodo expectabam epistolam, quam Philoxeno dedisses: scripseras enim, in ea esse de sermone Pompeji Neapolitano: eam mihi Patro

Brundisi reddidit: Corcyrae, ut opinor, acceperat. Nihil potuit esse jucundius. erat enim de republica, de opinione, quam is vir haberet, integritatis meae, de benevolentia, quam ostendit eo sermone, quem habuit de triumpho. Sed tamen hoc jucundissimum, quod intellexi, te ad eum venisse, ut ejus animum erga me perspiceres. Hoc mihi, inquam, accidit jucundissimum. De triumpho autem nulla me cupiditas unquam tenuit ante Bibuli impudentissimas litteras, quas amplissime supplicatio consecuta est. A quo si ea gesta essent, quae scripsit; gauderem, & honori faverem: nunc illum, qui pedem porta, quoad hostis cis Euphratem fuit, non extulerit, honore augeri; me, in cujus exercitu spem illius exercitus habuit, idem non assequi, dedecus est nostrum; nostrum, inquam, te conjungens. Itaque omnia experiar; &, ut spero, assequar. Quod si tu vales, jam mihi quaedam explorata essent. Sed, ut spero, valebis. De raudusculo Numeriano multum te amo. Hortensius quid egerit, aveo scire; Cato quid agat: qui quidem in me turpiter fuit malevolus. dedit integritatis, justitiae, clementiae, fidei mihi testimonium, quod non quaerebam; quod postulabam,

postulabam, id negavit. Itaque Cæsar iis litteris, quibus mihi gratulatur, & omnia pollicetur, quo modo exultat Catonis, in me ingratiſſimi, injuria? at hic idem Bibulo dierum xx. Ignosce mihi. Non possum hæc ferre, nec feram. Cupio ad omnes tuas epistolas; sed nihil necesse est. Jam enim te videbo. Illud tamen de Chryſippo: nam de altero illo minus sum admiratus, operario homine. Sed tamen ne illo quidem quidquam improbius. Chryſippum vero, quem ego propter litterularum nescio quid libenter vidi, in honore habui, discedere a puero, insciente me? Mitto alia, quæ audio, multa: mitto furta: fugam non fero, qua mihi nihil visum est sceleratius. Itaque usurpavi vetus illud Drusi, ut ferunt, prætoris in eo, qui eadem liber non juraret; me istos liberos non addixisse; præsertim cum adefset nemo, a quo recte vindicarentur. Id tu, ut videbitur, ita accipies. Ego tibi assentiar. Uni tuæ disertissimæ epistolæ non rescripsi, in qua est de periculis reipublicæ. Quid rescriberem? valde eram perturbatus. Sed, ut nihil magnopere metuam, Parthi faciunt, qui repente Bibulum semivivum reliquerunt.

CICERO ATTICO S.

3. **A**NTE diem VIII Id. Decemb. Hercularem veni, & ibi tuas litteras legi, quas Philotimus mihi reddidit: e quibus hanc primo aspectu voluptatem cepi, quod erant a te ipso scriptæ: deinde earum accuratissima diligentia sum mirum in modum delectatus. Ac primum illud, in quo te Dicæarcho assentiri negas, etsi cupidissime expetitum a me fit, & approbante te, ne diutius anno in provincia essem, tamen non est nostra contentione perfectum. Sic enim scito, verbum in senatu factum esse nunquam de ullo nostro, qui provincias obtinuimus, quo in his diutius, quam ex senatusconsulto maneremus; ut jam ne istius quidem rei culpam sustineam, quod minus diu fuerim in provincia, quam fortasse fuerit utile. Sed, *quid si hoc melius?* sæpe opportune dici videtur, ut in hoc ipso. Sive enim ad concordiam res adduci potest, sive ad bonorum victoriam; utriusvis rei me aut adiutorem velim esse, aut certe non expertem. Sin vincuntur boni; ubicunque essem, una cum iis victus essem. Quare celeritas nostri reditus ἀμεταμέλητος debet esse. Quodsi ista nobis cogitatio de

triumpho injecta non esset, quam tu quoque approbabas, næ tu haud multum requireres illum virum, qui in VI libro informatus est. quid enim tibi faciam, qui illos libros devorasti? quin nunc ipsum non dubitabo rem tantam abjicere, si id erit rectius. Utrumque vero simul agi non potest, & de triumpho ambitiose, & de republica libere. Sed ne dubitaris, quin, quod honestius, id mihi futurum sit antiquius. Nam quod putas utilius esse vel mihi, quod tutius sit, vel etiam ut reipublicæ prodesse possim, me esse cum imperio; id coram considerabimus, quale sit. Habet enim res deliberationem; et si ex parte magna tibi assentio. De animo autem meo erga rempublicam bene factis, quod non dubitas; & illud probe judicas, nequaquam satis pro meis officiis, pro ipsius in alios effusione, illum in me liberalem fuisse: ejusque rei causam vere explicas; & eis, quæ de Fabio Caninioque acta scribis, valde consentiunt: quæ si secus essent, totumque se ille in me profudisset; tamen illa, quam scribis, custos urbis, me præclaræ inscriptionis memorem esse cogeret; nec mihi concederet, ut imitarer Volcatium, aut Servium, quibus tu es contentus; sed aliquid nos vel-

let nobis dignum & sentire & defendere. Quod quidem agerem, si liceret, alio modo, ac nunc agendum est. De sua potentia dimicant homines hoc tempore, periculo civitatis. Nam, si respublica defenditur; cur ea, consule isto ipso, defensa non est? cur ego, in cuius causa reipublicæ salus consistebat, defensus postero anno non sum? cur imperium illi, aut cur illo modo prorogatum est? cur tantopere pugnatum est, ut de ejus absentis ratione habenda decem tribuni plebis ferrent? His ille rebus ita convaluit, ut nunc in uno civi spes ad resistendum sit: quæ mallet tantas ei vires non dedisset, quam nunc tam valenti resisteret. Sed quoniam res eo deducta est, non quæram, ut scribis, πῶς συναφός τὸ τῶν Ἀρπειδῶν; mihi συναφός unum erit, quod a Pompejo gubernabitur. Illud ipsum, quod ais, Quid fiet, cum erit dictum, Dic M. Tulli, σύντομα, Cn. Pompejo assentio. Ipsum tamen Pompejum separatim ad concordiam hortabor. Sic enim sentio, maximo in periculo rem esse. Vos scilicet plura, qui in urbe estis. Verumtamen hoc video, cum homine audacissimo paratissimoque negotium esse; omnes damnatos, omnes ignominia affectos, omnes damnatione igno-

miniaque dignos illuc facere, omnem fere juventutem, omnem illam urbanam ac perditam plebem, tribunos valentes, addito C. Cassio, omnes, qui ære alieno premantur; quos plures esse intelligo, quam putaram. Causam solum illa causa non habet; ceteris rebus abundat. Hic omnia facere omnes, ne armis decernatur; quorum exitus semper incerti, nunc vero in alteram partem magis timendi. Bibulus de provincia decessit, Ventionem præfecit. In decedendo erit, ut audio, tardior: quem cum ornavit Cato, declaravit iis se solis non invidere, quibus nihil, aut non multum ad dignitatem posset accedere. Nunc venio ad privata. Fere enim respondi tuis litteris de republica, & iis, quas in suburbano, & iis, quas postea scripsisti. Ad privata venio. Unum etiam de Caelio. Tantum abest, ut meam ille sententiam moveat, ut valde ego ipsi, quod de sua sententia decesserit, poenitendum putem. Sed quid est, quod ei vici Luceji sint addicti? hoc te prætermisisse miror. De Philotimo faciam equidem, ut mones. Sed ego mihi ab illo hoc tempore non rationes expectabam, quas tibi edidit, verum id reliquum, quod ipse in Tusculano me referre in commentarium mea

manu voluit, quodque idem in Asia mihi sua manu scriptum dedit. Id si præstaret, quantum mihi æris alieni esse ibi edidit, tantum, & plus etiam ipse mihi deberet. Sed in hoc genere, si modo per rempublicam licebit, non accusabimur posthac: neque hercule antea negligentes fuimus, sed amicorum multitudine occupati. Ergo utemur, ut pollice- ris, & opera & consilio tuo: nec tibi eri- mus, ut spero, in eo molesti. De serperastris cohortis meæ nihil est, quod doleas. Ipsi enim se collegerunt admiratione integritatis meæ. Sed me moverat nemo magis, quam is, quem tu neminem putas. Idem & initio fuerat, & nunc est egregius. Sed in ipsa de- cessione significavit, sperasse se aliquid; & id, quod animum induxerat paulisper, non tenuit: sed cito ad se rediit, meisque hono- rificentissimis erga se officiis victus, pluris ea duxit, quam omnem pecuniam. Ego a Curio tabulas accepi, quas mecum porto. Hortensii legata cognovi. Nunc aveo scire, quid hominis sit, & quarum rerum auctio- nem instituat. Nescio enim, cur, cum por- tam Flumentanam Coellus occupavit, ego Pu- teolos non meos faciam. Venio ad Pirææa, in quo magis reprehendendus sum, quod ho-

mo Romanus *Piræea* scripserim, non *Piræcum*, (sic enim nostri locuti sunt,) quam quod *in* addiderim. Non enim hoc ut oppido præposui, sed ut loco: & tamen Dionysius noster, qui est nobiscum, & Nicias Cous non rebatur, oppidum esse *Piræea*. Sed de re videro. Nostrum quidem si est peccatum, in eo est, quod, non ut de oppido, locutus sum, sed ut de loco; secutusque sum, non dico *Cæcilium*, *Mane ut ex portu in Piræcum*, (malus enim auctor Latinitatis est,) sed *Terentium*, cujus fabellæ, propter elegantiam sermonis, putabantur a C. Lælio scribi: *Heri aliquot adolescentuli coimus in Piræcum*. & idem, *Mercator hoc addebat, captam a Sunio*. Quod si *ὄνηρος* oppida volumus esse; tam est oppidum *Sunium*, quam *Piræeus*. Sed, quoniam Grammaticus es, si hoc mihi *ἑτημα* persolveris, magna me molestia liberaris. Ille mihi litteras blandas mittit. Facit idem pro eo *Balbus*. Mihi certum est, ab honestissima sententia digitum nusquam. Sed scis illi reliquum quantum sit. Putasne igitur verendum esse, ne aut objiciat id nobis aliquis, si languidius; aut repetat, si fortius? quid ad hæc reperis? Solvamus, inquis. Age, a *Caelso* mutuabimur. Hoc tu tamen confide-

res velim. Puto enim, in senatu si quando præclare pro republica dixerò, Tartessium istum tuum mihi exeunti, Jube sodes nummos curare. Quid superest? etiam. Gener est suavis mihi, Tulliaë, Terentiaë: quantumvis vel ingenii, vel humanitatis fatis. Reliqua, quæ nosti, ferenda. Scis enim, quos aperuerimus: qui omnes, præter eum, de quo per te egimus, reum me facere rentur. Ipfis enim expensum nemo ferret. Sed hæc coram. nam multi sermonis sunt. Tironis reficiendi spes est in M'. Curio: cui ego scripsi, tibi eum gratissimum facturum. Dat. v Id. Decemb. a Pontio ex Trebulano.

CICERO ATTICO S.

4. **D**IONYSIVM, flagrantem desiderio tui, mihi ad te, nec mehercule æquo animo; sed fuit concedendum: quem quidem cognovi cum doctum, quod mihi jam ante erat notum, tum sanctum, plenum officii, studium etiam meæ laudis, frugi hominem, ac, ne libertinum laudare videar, plane virum bonum. Pompejum vidi iv Id. Decembres: fuimus una horas duas fortasse. Magna lætitia mihi visus est affici meo adventu: de triumpho hortari, suscipere partes suas, mo-

zere, ne ante in senatum accederem, quam rem confecissem; ne dicendis sententiis aliquem tribunum alienarem. Quid quæris? in hoc officio sermonis nihil potuit esse prolixius. De republica autem ita mecum locutus est, quasi non dubium bellum haberemus. Nihil ad spem concordia: plane illum ab se alienatum, cum ante intelligeret, tum vero proxime iudicasse: venisse Hirtium a Cæsare, qui esset illi familiarissimus; ad se non accessisse: & cum ille ante diem VIII Idus Decemb. vesperi venisset, Balbus de tota re constituisset ante diem VII ad Scipionem ante lucem venire; multa de nocte eum profectum esse ad Cæsarem. Hoc illi *τεκμηριώδες* videbatur esse alienationis. Quid multa? nihil me aliud consolatur, nisi quod illum, cui etiam inimici alterum consulatum, fortuna summam potentiam dederat, non arbitror fore tam amentem, ut hæc in discrimen adducat. Quodsi ruere cæperit; næ ego multa timeo, quæ non audeo scribere. Sed, ut nunc est, ante diem III Nonas Jan. ad urbem cogito.

CICERO ATTICO S.

5. **M**ULTAS uno tempore accepi episto-

las tuas: quæ mihi, quamquam recentiora audiebam ex iis, qui ad me veniebant, tamen erant jucundæ. Studium enim & benevolentiam declarabant. Invaletudine tua moveor: &, Piliam in idem genus morbi delapsam, curam tibi afferre majorem sentio. Date igitur operam, ut valeatis. De Tirone video tibi curæ esse: quem quidem ego, etsi mirabiles utilitates mihi præbet, cum valet, in omni genere vel negotiorum, vel studiorum meorum, tamen propter humanitatem & modestiam malo salvum, quam propter usum meum. Philogenes mecum nihil unquam de Luscieno locutus est: de ceteris rebus habes Dionysium. Sororem tuam non venisse in Arcanum, miror. De Chryssippo meum consilium probari tibi non moleste fero. Ego in Tusculanum nihil sane hoc tempore. Devium est τοῖς ἀπαντῶσιν, & habet alia εὐσχεῖα. Sed de Formiano Tarracinam pridie Kal. Jan. inde Pomtinam summam: inde Albanum Pompeji: ita ad urbem III Nonas, natali meo. De republica quotidie magis timeo. Non enim boni, ut putant, consentiunt. Quos ego equites Romanos, quos senatores vidi, qui acerrime cum cetera, tum hoc iter Pompeji vituperarent? Pa-

ce opus est. Ex victoria cum multa mala, tum certe tyrannus existet. Sed hæc propediem coram. Jam plane mihi deest, quod ad te scribam. Nec enim de republica, quod uterque nostrum scit eadem; & domestica nota sunt ambobus. Reliquum est jocari, si hic finat. Nam ego is sum, qui illi concedi putem utilius esse quod postulat, quam signa conferri. Sero enim resistimus ei, quem per annos decem aluimus contra nos. Quid sentis igitur? inquis. Nihil scilicet, nisi de sententia tua; nec prius quidem, quam nostrum negotium aut confecerimus, aut deposuerimus. Cura igitur, ut valeas. Aliquando ἀπόρρητοι quartanam istam diligentia, quæ in te summa est.

CICERO ATTICO S.

6. **P**LANE deest, quod ad te scribam: nota omnia tibi sunt: nec ipse habeo, a te quod expectem. Tantum igitur nostrum illud solemne servemus, ut ne quem istuc euntem sine litteris dimittamus. De republica valde timeo: nec adhuc fere inveni, qui non concedendum putaret Cæsari, quod postularet, potius, quam depugnandum. Est illa quidem postulatio opinione valentior. Cur au-

tem nunc primum ei resistamus? ε γὰρ ἄν τοῦδε μείζον ἔπει κακόν, quam cum quinquen-
 nium prorogabamus; aut cum, ut absentis
 ratio haberetur, ferebamus. nisi forte hæc
 illi tum arma dedimus, ut nunc cum bene
 parato pugnaremus. Dices, quid tu igitur
 sensurus es? Non idem, quod dicturus. Sen-
 tiam enim omnia facienda, ne armis decer-
 tetur; dicam idem, quod Pompejus; neque
 id faciam humilli animo. Sed rursus hoc per-
 magnum reipublicæ malum est: at quodam
 modo mihi præter ceteros non rectum, me
 in tantis rebus a Pompejo dissidere.

CICERO ATTICO S.

7. **D**IONYSIVS, *vir optimus, ut mihi quoque est perspectus, & doctissimus, tuique amantissimus, Romam venit xv Kal. Jan. & litteras a te mihi reddidit: tot enim verba sunt de Dionysio in epistola tua. Illud, puto, non adscribis, & tibi gratias egit. atqui certe ille agere debuit: & si esset factum, quæ tua est humanitas, adscripsisses. Mihi autem nulla de eo παλινοδία datur propter superioris epistolæ testimonium. Sit igitur sane bonus vir. Hoc enim ipsum bene fecit, quod mihi sui cognoscendi penitus etiam istam*

facultatem dedit. Philogenes recte ad te scripsit. Curavit enim, quod debuit, Eum ego uti ea pecunia volui, quoad liceret. Itaque usus est menses XIII. Pomtinum cupio valere; & quod scribis in urbem introisse, vereor quid sit: nam id nisi gravi de causa non fecisset. Ego, quoniam IV Nonas Januar. Compitalitius dies est, nolo eo die in Albanum venire, ne molestus sim familiæ: Veniam III Nonas igitur: inde ad urbem pridie Nonas. Tua ἀγῶσις quem in diem incurrat, nescio; sed prorsus te commoveri incommodo valetudinis tuæ nolo. De honore nostro, nisi quid occulte Cæsar per suos tribunos molitus erit, cetera videntur esse tranquilla. tranquillissimus autem animus meus, qui totum istuc æqui boni facit; & eo magis, quod jam a multis audio constitutum esse Pompejo & ejus consilio, in Siciliam me mittere, quod imperium habeam. id est Ἀθηναίων. Nec enim senatus decrevit, nec populus jussit, me imperium in Sicilia habere. Sin hoc respublica ad Pompejum defert; qui me magis, quam privatam aliquem, mittat? itaque, si hoc imperium mihi molestum erit; utar ea porta, quam primam videro. Nam quod scribis, mirificam expectationem esse mei, ne-

que tamen quemquam bonorum, aut satis bonorum dubitare, quid sensurus sim: ego, quos tu bonos esse dicas, non intelligo: ipse nullos novi: sed ita, si ordines bonorum quærimus. nam singulares sunt boni viri. verum in diffensionibus ordines bonorum & genera quærenda sunt. Senatum bonum putas, per quem sine imperio provinciæ sunt? nunquam enim Curio sustinisset, si cum eo agi coeptum esset: quam sententiam senatus sequi noluit: ex quo factum est, ut Cæsari non succederetur. An publicanos? qui nunquam firmi, sed nunc Cæsari sunt amicissimi, an foeneratores? an agricolas? quibus optatissimum est otium. Nisi eos timere putas, ne sub regno sint, qui id nunquam, dum modo otiosi essent, recusarunt. Quid ergo? exercitum retinentis, cum legis dies transierit, rationem haberi placet? mihi vero ne absentis quidem. Sed, cum id datum est, illud una datum est. Annorum enim decem imperium: & ita latum placet? placet igitur etiam me expulsam, & agrum Campanum perisse, & adoptatum patricium a plebejo, Gaditanum a Mitylenæo: & Labieni divitiæ, & Mamurræ placent, & Balbi horti, & Tusulanum. Sed horum omnium fons unus est.

Imbecillo resistendum fuit: & id erat facile. Nunc legiones XI, equitatus tantus, quantum volet; Transpadani, plebes urbana, tot tribuni plebis, tam perdita juvenus, tanta auctoritate dux, tanta audacia. Cum hoc aut depugnandum est, aut habenda e lege ratio. Depugna, inquis, potius, quam servias: ut quid? si victus eris, proscribare? si viceris, tamen servias? Quid ergo, inquis, acturus es? idem quod pecudes, quæ dispulsæ sui generis sequuntur greges. Ut hos armenta, sic ego bonos viros, aut eos, quicumque dicentur boni, sequar, etiam si ruent. Quid sit optimum, male contractis rebus, plane video. Nemini est enim exploratum, cum ad arma ventum est, quid futurum sit: at illud omnibus, si boni victi sunt, nec in cæde principum clementiorem hunc fore, quam Cinna fuerit, nec moderatiorem, quam Sulla, in pecuniis locupletium. ἐμπολιτεύομαι σοι jamdudum: & facerem diutius, nisi me lucerna desereret. Ad summam, *Dic, M. Tulli.* assentior Cn. Pompejo, id est, T. Pomponio. Alexim, humanissimum puerum, nisi forte, dum ego absum, adolescens factus est, (id enim agere videbatur,) salvere jubeas velim.

CICERO ATTICO S.

8. Quid opus est de Dionysio tam valde affirmare? an mihi nutus tuus non faceret fidem? suspicionem autem eo mihi majorem tua taciturnitas attulerat, quod & tu soles conglutinare amicitias testimoniis tuis; & illum aliter cum aliis de nobis locutum audiebam. Sed prorsus ita esse, ut scribis, mihi persuades. Itaque ego is in illum sum, quem tu me esse vis. Diem tuum ego quoque ex epistola quadam tua, quam incipiente febricula scripseras, mihi notaveram; & animadverteram, posse, pro re nata, te non incommode ad me in Albanum venire III Nonas Januar. Sed, amabo te, nihil incommode valetudinis feceris. Quid enim est tantum in uno, aut altero die? Dolabellam video Liviae testamento cum duobus coheredibus esse in triente; sed juberi mutare nomen. Est πολιτικὸν σέμμα, rectumne sit nobili adolescenti, mutare nomen mulieris testamento. Sed id φιλοσοφώτερον διακρηθήσομεν, cum sciemus, quantum quasi sit in trientis triente. Quod putasti fore, ut ante, quam istuc venirem, Pompejum viderem; factum est ita. Nam VI Kal. ad Lavernium me consecutus

consecutus est. Una Formias venimus, & ab hora octava ad vesperum secreto collocti sumus. Quod quæris, ecqua spes pacificationis sit: quantum ex Pompeji multo & accurato sermone perspexi, ne voluntas quidem est. Sic enim existimat, si ille, vel dimisso exercitu, consul factus sit, *σύνχυσιν τῆς πολιτείας* fore. Atque etiam putat, eum, cum audierit, contra se diligenter parari, consulatum hoc anno neglecturum, ac potius exercitum provinciamque retenturum. Sin autem ille fureret; vehementer hominem contemnebat, & suis & reipublicæ copiis confidebat. Quid quæris? etsi mihi crebro *ξυὸς ἐνυάλιος* occurrebat; tamen levabar cura, virum fortem & peritum, & plurimum auctoritate valentem audiens, *πολιτικῶς* de pacis simulatæ periculis differentem. Habebamus autem in manibus Antonii concionem, habitam x Kal. Januar. in qua erat accusatio Pompeji usque a toga pura, querela de damnatis, terror armorum: in quibus ille, Quid censes, aiebat, facturum esse ipsum, si in possessionem reipublicæ venerit, cum hæc quæstor ejus, infirmus & inops, audeat dicere? Quid multa? non modo non expetere pacem istam, sed etiam timere visus est. Ex

illa autem sententia ira relinquendæ urbis movet hominem, ut puto. Mihi autem illud molestissimum est, quod solvendi sunt nummi Cæsari, & instrumentum triumphi eo conferendum. Est enim ἀμορφον, ἀντιπολιτευόμενος χρεωφειλήτην esse. Sed hæc, & multa alia coram.

CICERO ATTICO S.

9. **Q**UOTIDIE, inquis, a te accipiendæ litteræ sunt? Si habebo, cui dem, quotidie. At jam ipse ades. Tum igitur, cum venero, definam. Unas video mihi a te non esse reditas; quas L. Quintius, familiaris meus, cum ferret, ad Bustum Basili vulneratus & despoliatus est. Videbis igitur, numquid fuerit in his, quod me scire opus sit: & simul tu hoc διευκρινήσεις πρόβλημα sane πολιτικόν: cum sit necesse, aut haberi Cæsaris rationem, illo exercitum vel per senatum, vel per tribunos plebis obtinente; aut persuaderi Cæsari, ut tradat provinciam atque exercitum, & ita consul fiat; aut, si id non persuadeatur, haberi comitia sine illius ratione, illo patiente, atque obtinente provinciam; aut, si per tribunos plebis non patiat, tamen quiescat, rem adduci ad interregnum;

aut, si ob eam causam, quod ratio ejus non habeatur, exercitum adducat, armis cum eo contendere; illum autem initium facere armorum, aut statim nobis minus paratis, aut tum, cum comitiis, amicis ejus postulanti-
tibus, ut e lege ratio habeatur, impetratum non sit; ire autem ad arma, aut hanc unam ob causam, quod ratio non habeatur; aut addita causa, si forte tribunus plebis senatum impediens, aut populum incitans, notatus, aut senatusconsulto circumscriptus, aut sublatus, aut expulsus sit, dicensve se expulsus, ad illum confugerit: suscepto autem bello, aut tenenda sit urbs, aut ea relicta, ille comiteatu & reliquis copiis intercludendus: quod horum malorum, quorum aliquod certe subeundum est, minimum putes. Dices profecto, persuaderi illi, ut tradat exercitum, & ita consul fiat. Est omnino id ejusmodi, ut, si ille eo descendat, contra dici nihil possit; idque eum, si non obtinet, ut ratio habeatur retinentis exercitum, non facere miror. Nobis autem, ut quidam putat, nihil est timendum magis, quam ille consul. At sic malo, inquires, quam cum exercitu. Certe. Sed istud ipsum, dico, magnum malum putat aliquis; neque ei remedium est

ullum. Cedendum est, si id volet. Vide consulem illum iterum, quem vidisti consulatu priore. At tum imbecillus, plus, inquis, valuit, quam tota respublica. Quid nunc putas? & eo consule, Pompejo certum est esse in Hispania. O rem miseram! si quidem id ipsum deterrimum est, quod recusari non potest; & quod ille si faciat, jam jam a bonis omnibus summam ineat gratiam. Tollamus igitur hoc, quo illum posse adduci negant: de reliquis quid est deterrimum? concedere illi, quod, ut idem dicit, impudentissime postulat. Nam quid impudentius? tenuisti provinciam per decem annos, non tibi a senatu, sed a te ipso per vim & per factionem datos. Præterit tempus, non legis, sed libidinis tuæ: fac tamen, legis. Ut succedatur, decernitur: impedis; & ais, Habe mei rationem. Habe tu nostrum. Exercitum tu habeas diutius, quam populus jussit, invito senatu? Depugnes oportet, nisi concedis. Cum bona quidem spe, ut ait idem, vel vincendi, vel in libertate moriendi. Jam si pugnandum est; quo tempore, in casu; quo consilio, in temporibus situm est. Itaque te in ea quaestione non exerceo. Ad ea, quæ dixi, affer, si quid habes. Equidem dies noctesque torqueor.

CICERO ATTICO S.

IO. **S**VBITO consilium cepi, ut, antequam
luceret, exirem; ne qui conspectus fieret,
aut sermo, lictoribus præsertim laureatis. De
reliquo, neque hercule, quid agam, nec quid
acturus sim, scio; ita sum perturbatus teme-
ritate nostri amentissimi consilii. Tibi vero
quid suadeam, cujus ipse consilium exspecto?
Cnæus noster quid consilii ceperit, capiatve,
nescio, adhuc in oppidis coarctatus & stu-
pens. Omnes, si in Italia consistat, erimus
una: sin cædet, consilii res est. Adhuc certe,
nisi ego insanio, stulte omnia & incaute. Tu,
quæso, crebro ad me scribe, vel quod in
buccam venerit.

CICERO ATTICO S.

II. **Q**VÆSO, quid hoc est? aut quid agi-
tur? mihi enim tenebræ sunt. *Cingulum,*
inquis, nos tenemus: Anconem amisimus.
Labienuſ discessit ab Caesare. Utrum de impe-
ratore populi Romani, an de Hannibale lo-
quimur? o hominem amentem & miserum,
qui ne umbram quidem unquam τῆ καλῆ vi-
derit! atque hæc ait omnia facere se digni-
tatis causa. Ubi est autem dignitas, nisi ubi

honestas? Num honestum igitur, habere exercitum nullo publico consilio? occupare urbes civium, quo facilior sit aditus ad patriam? *χρεῶν ἀποκοπᾶς, Φυγάδων καθόδης*; sexcenta alia scelera moliri, τὴν θεῶν μεγίστην ὡς ἔχειν τυραννίδα? sibi habeat suam fortunam. Unam mehercule tecum apricationem in illo Lucretino tuo sole malim, quam omnia istiusmodi regna; vel potius mori millies, quam semel istiusmodi quidquam cogitare. Quid si tu velis? inquis. Age quis est, cui velle non liceat? sed ego hoc ipsum velle, miserius effe duco, quam in crucem tolli. Una res est ea miserior, adipisci, quod ita volueris. Sed hæc hæctenus. Libenter enim in his molestiis *ἔνσυχολάζω σοι*. • Redeamus ad nostrum. Per fortunas! quale tibi consilium Pompeji videtur? hoc quaero, quod urbem reliquerit. Ego enim *ἀπορῶ*: tum nihil absurdus. Urbem tu relinquis? ergo idem, si Galli venirent. Non est, inquit, in parietibus res publica, at in agris & focis. Fecit idem Themistocles. Fluctum enim totius barbariæ ferre urbs una non poterat. At idem Pericles non fecit, annum fere post quinquagesimum, cum præter mœnia nihil teneret. Nostri olim, urbe reliqua capta, arcem tamen retinuerunt.

Οὕτω πε τῶν πρόθεν ἐπευθόμεθα κλέα ἀνδρῶν.

Rursus autem ex dolore municipalī, sermonibusque eorum, quos convenio, videtur hoc consilium exitum habiturum. Mira hominum querela est, (nescio istic : sed facies, ut sciam :) sine magistratibus urbem esse, sine senatu. Fugiens denique Pompejus mirabiliter homines movet. Quid quæris? alia causa facta est: nihil jam concedendum putant Cæsari. Hæc tu mihi explica, qualia sint. Ego negotio præsum non turbulento. Vult enim me Pompejus esse, quem tota hæc Campana & maritima ora habeat ἐπίσκοπον, ad quæm delectus & summa negotii referatur. Itaque vagus esse cogitabam. Te puto jam videre, quæ sit ὁρμηὶ Cæsaris, qui populus, qui totius negotii status: ea velim scribas ad me, & quidem, quoniam mutabilia sunt, quam sæpissime. Acquiesco enim & scribens ad te, & legens tua.

CICERO ATTICO S.

12. **U**NAM adhuc a te epistolam acceperam, datam XII Kal. in qua significabatur, aliam te ante dedisse, quam non acceperam. Sed quæso, ut scribas quam sæpissime, non modo si quid scies, aut audieris, sed etiam

si quid suspicabere; maximeque, quid nobis
 faciendum, aut non faciendum putes. Nam
 quod rogas, curem ut scias, quid Pompejus
 agat, ne ipsum quidem scire puto; nostrum
 quidem nemo. Vidi Lentulum consulem For-
 miis x Kal. vidi Libonem: plena timoris &
 erroris omnia. Ille iter Larinum: ibi enim
 cohortes, & Luceriae, & Theani, reliqua-
 que in Apulia. Inde utrum consistere uspiam
 velit, an mare transire nescitur. Si manet;
 vereor, ne exercitum firmum habere non
 possit. Sin discedit; quo, aut qua, aut quid
 nobis agendum est, nescio. Nam istum qui-
 dem, cujus *Φαλαρισμὸν* times, omnia teter-
 rime facturum puto. Nec eum rerum prola-
 tio, nec senatus, magistratuumque discessus,
 nec aerarium clausum tardabit. Sed haec, ut
 scribis, cito sciemus. Interim velim mihi
 ignoscas, quod ad te scribo tam multa toties.
 Acquiesco enim, & tuas volo elicere litte-
 ras, maximeque consilium, quid agam, aut
 quo me pacto geram; demittamne me peni-
 tus in causam? Non deterreor periculo, sed
 dirumpor dolore. Tamne nullo consilio, aut
 tam contra meum consilium gesta esse omnia!
 An cuncter & tergiverser, & iis me dem,
 qui tenent, qui potiuntur? *αἰδέομαι Τρώας.*

Nec solum civis, sed etiam amici officio revocor; etsi frangor sæpe misericordia puerorum. Ut igitur ita perturbato, etsi te eadem sollicitant, scribe aliquid, & maxime, si Pompejus Italia cedit, quid nobis agendum putes. M'. equidem Lepidus (nam fuimus una) eum finem statuit, L. Torquatus eundem. Me cum multa, tum etiam lictores impediunt: nihil vidi unquam, quod minus explicari posset. Itaque a te nihil dum certi exquiro, sed quid videatur. Denique ipsam ἀπόβλιν tuam cupio cognoscere. Labienum ab illo discessisse, propemodum constat. Si ita factum esset, ut ille Romam veniens magistratum & senatum Romæ offenderet, magno usui causæ nostræ fuisset. Damnasse enim sceleris hominem amicum, reipublicæ causa, videretur: quod nunc quoque videtur; sed minus prodest. Non enim habet, cui profit; eumque arbitror poenitere: nisi forte id ipsum est falsum, discessisse illum. Nos quidem pro certo habebamus. Et velim, (quamquam, ut scribis, domesticis te finibus tenes,) formam mihi urbis exponas, ecquod Pompeji desiderium, ecqua Cæsaris invidia appareat: etiam quid censeas de Terentia & Tullia, Romæ eas esse, an necum, an aliquo tuto loco. Et

hæc, & si quid aliud, ad me scribas velim, vel potius scriptites.

CICERO ATTICO S.

13. **D**E Vennonianis rebus tibi assentior. Labienum ἤραα judico. Facinus jamdiu nulum civile præclarior: qui ut aliud nihil, hoc tamen profecit; dedit illi dolorem. Sed etiam ad summam profectum aliquid puto. Amo etiam Pisonem: cujus judicium de genere suspicor visum iri grave. Quamquam, genus belli quod sit, vides. Ita civile est, ut non ex civium diffensione, sed ex unius perditæ civis audacia natum sit. Is autem valet exercitu; tenet multos spe & promissis: omnia omnium concupivit. Huic tradita urbs est, nuda præsidio, referta copiis. Quid est, quod ab eo non metuas, qui illa testæ & templa, non patriam, sed prædam putet? quid autem sit acturus, aut quo modo, nescio, sine senatu, sine magistratu. Ne simulare quidem poterit quidquam πολιτικῶς. Nos autem ubi exurgere poterimus? aut quando? quorum dux quam ἀσρατήγητος, tu quoque animadvertis; cui ne Picena quidem nota fuerint: quam autem sine consilio, res testis. Ut enim alia omittam decem annorum peccata, quæ

conditio non huic fugæ præstitit ? nec ve-
 nunc, quid cogitet, scio: ac non defino per lit-
 teras sciscitari. Nihil esse timidius constat,
 nihil perturbatius. Itaque nec præsidium,
 cujus parandi causa ad urbem retentus est,
 nec locum ac sedem præsidii ullam video.
 Spes omnis in duabus, invidiose retentis, pæ-
 ne alienis legionibus. Nam delectus adhuc qui-
 dem invidiosus est, & a pugnando abhorren-
 tium. Conditionum autem amissum tempus
 est. Quid futurum sit, non video. Commis-
 sum quidem a nobis certe est, sive a nostro
 duce, ut, e portu sine gubernaculis egressi,
 tempestate nos traderemus. Itaque de Cicero-
 nibus nostris dubito, quid agam. Nam mihi
 interdum amandandi videntur in Græciam.
 De Tullia autem & Terentia, cum mihi bar-
 barorum adventus proponitur, omnia timeo:
 cum autem Dolabellæ venit in mentem; pau-
 lum respiro. Sed velim consideres, quid fa-
 ciendam putes: primum πρὸς τὸ ἀσφαλές:
 (aliter enim mihi de illis, ac de me ipso,
 consulendum est:) deinde ad opiniones; ne
 reprehendamus, quod eas Romæ velimus esse
 in communi bonorum fuga. Quin etiam tibi
 & Peduceo, (scripsit enim ad me,) quid fa-
 ciatis, videndum est. Is enim splendor est

vestrum, ut eadem postulentur a vobis, quæ ab amplissimis civibus. Sed de hoc tu videbis, quippe cum de me ipso, ac de meis te considerare velim. Reliquum est, ut, & quid agatur, quoad poteris, explores, scribasque ad me, & quid ipse conjectura assequare: quod etiam a te magis exspecto. Nam, acta omnibus nuntiantibus, a te exspecto futura. *μάντις δ' ἀπίστος.* Loquacitati ignosces, quæ & me levat, ad te quidem scribentem, & elicit tuas litteras. Aenigma Oppiorum ex Velia plane non intellexi. est enim numero Platonis obscurius. Jam intellexi tuum. Oppios enim de Velia succones dicis. In eo æstuavi diu: quo aperto reliqua patebant, & cum Terentiæ summa congruebant. L. Cæsarem vidi Minturnis ante diem VIII Kal. Febr. mane, cum absurdissimis mandatis, non hominem, sed scopas solutas: ut id ipsum mihi ille videatur irridendi causa fecisse, qui tantis de rebus huic mandata dederit; nisi forte non dedit, & hic, sermone aliquo arrepto, pro mandatis abusus est. Labienus, vir mea sententia magnus, Theanum venit ante diem IX Kal. ibi Pompejum consulesque convenit. Qui sermo fuerit, & quid actum sit, scribam ad te, cum certum sciam. Pompejus ab

Theano Larinum versus profectus est ante diem VIII Kal. eo die mansit Venafri. Aliquantum animi videtur nobis attulisse Labienus. Sed ego nondum habeo, quod ad te ex his locis scribam. Ista magis exspecto, quid illinc afferatur; quo pacto de Labieno ferat; quid agat Domitius in Marfis, Iguvii Thermus, P. Attius Cinguli; quæ sit populi urbani voluntas; quæ tua conjectura de rebus futuris: hæc velim crebro, & quid tibi de mulieribus nostris placeat, & quid acturus ipse sis, scribas. Si scriberem ipse, longior epistola fuisset; sed dictavi propter lippitudinem.

CICERO ATTICO S.

14. ANTE diem VI Kal. Febr. Capuam Calibus proficiscens, cum leviter lippirem, has litteras dedi. L. Cæsar mandata Cæsaris detulit ad Pompejum ante diem VIII Kal. cum is esset cum consulibus Theani. Probata conditio est, sed ita, ut ille de iis oppidis, quæ extra suam provinciam occupavisset, præsidia deduceret. Id si fecisset, responsum est, ad urbem nos redituros esse, & rem per senatum confecturos. Spero etiam in præsentia pacem nos habere. Nam & illum furoris, &

hunc nostrum copiarum suppœnitet. Me Pompejus Capuam venire voluit, & adjuvare delectum : in quo parum prolixè respondent Campani coloni. Gladiatores Cæsaris, qui Capuæ sunt, de quibus ante ad te falsum ex Torquati litteris scripseram, sane commode Pompejus distribuit, binos singulis patribus familiarum. Scutorum in ludo 100 fuerunt: eruptionem facturi fuisse dicebantur. Sane multum in eo reipublicæ provisum est. De mulieribus nostris, in quibus est tua soror, quæso videas, ut satis honestum nobis sit, eas Romæ esse, cum ceteræ ulla dignitate discefferint. Hoc scripsi ad eas, & ad te ipsum antea. Velim eas cohortere, ut exeant; præsertim cum ea prædia in ora maritima habeamus, cui ego præsum, ut in his pro re nata non incommode possint esse. Nam si quid offendimus, in genero nostro; quod quidem ego præstare non debeo. Sed id fit majus, quod mulieres nostræ præter ceteras Romæ remanserunt. Tu ipse cum Sexto scire velim quid cogites de exeundo, de totaque re quid existimes. Equidem pacem hortari non desino: quæ vel injusta utilior est, quam justissimum bellum. Sed hæc, ut fors tulerit.

CICERO ATTICO S.

15. **U**T ab urbe discessi, nullum adhuc intermissi diem, quin aliquid ad te litterarum darem: non quo haberem magnopere, quod scriberem; sed ut loquerer tecum absens: quo mihi, cum coram id non licet, nihil est jucundius. Capuam cum venissem ante diem VI Kal. pridie, quam has litteras dedi, consules conveni, multosque nostri ordinis. Omnes cupiebant Cæsarem, abductis præfidiis, stare conditionibus iis, quas tulisset. Uni Favonio, leges ab illo nobis imponi, non placebat: sed is haud auditus in consilio. Cato enim ipse jam servire, quam pugnare, mavult. Sed tamen ait, in senatu se adesse velle, cum de conditionibus agatur, si Cæsar adductus sit, ut præfidia deducat. Ita, quod maxime opus est, in Siciliam ire non curat: quod metuo ne obfit, in senatu esse vult. Postumus autem, de quo nominatim senatus decrevit, ut statim in Siciliam iret, Furfanoque succederet, negat se sine Catone iturum; & suam in senatu operam, auctoritatemque quam magni æstimat. Ita res ad Fannium pervenit. Is cum imperio in Siciliam præmittitur. In disputationibus nostris

summa varietas est. Plerique negant, Cæsarem in conditione mansurum; postulataque hæc ab eo interposita esse, quo minus, quod opus esset ad bellum, a nobis pararetur. Ego autem eum puto facturum, ut præsidia deducat. Vicerit enim, si consul factus erit, & minore scelere vicerit, quam quo ingressus est. Sed accipienda plaga est. Sumus enim flagitiose imparati cum a militibus, tum a pecunia; quam quidem omnem, non modo privatam, quæ in urbe est, sed etiam publicam, quæ in ærario est, illi reliquimus. Pompejus ad legiones Attianas est profectus: Labienum secum habet. Ego tuas opiniones de his rebus exspecto. Formias me continuo recipere cogitabam.

CICERO ATTICO S.

16. OMNES arbitror mihi tuas litteras reditas esse, sed primas præpostere, reliquas ordine, quo sunt missæ per Terentiam. De mandatis Cæsaris, adventuque Labieni, & responsis consulum ac Pompeji, scripsi ad te litteris iis, quas ante diem v Kal. Capua dedi: pluraque præterea in eandem epistolam conieci. Nunc has exspectationes habemus duas: unam, quid Cæsar acturus sit, cum acceperit

acceperit ea, quæ referenda ad illum data sunt L. Cæsari; alteram, quid Pompejus agat: qui quidem ad me scribit, paucis diebus se firmum exercitum habiturum; spemque affert, si in Picenum agrum ipse venerit, nos Romam redituros esse. Labienum secum habet, non dubitantem de imbecillitate Cæsaris copiarum: cuius adventu Cnæus nostris multo animi plus habet. Nos a consulibus Capuam venire iussi sumus ad Nonas Febr. Capua profectus sum Formias ante diem XIII Kal. eo die cum Calibus tuas litteras hora fere nona accepissem, has statim dedi. De Terentia & Tullia tibi assentior; ad quas scripseram, ad te ut referrent: si nondum profectæ sunt, nihil est quod se moveant, quoad perspiciamus, quo loci sit res.

CICERO ATTICO S.

27. **T**VAR litteræ mihi gratæ jucundæque sunt. De pueris in Græciam transportandis tum cogitabam, cum fuga ex Italia quæri videbatur. Nos enim Hispaniam peteremus: illis hoc æque commodum non erat. Tu ipse cum Sexto etiam nunc mihi videris Romæ recte esse posse. Etenim minime amici Pompejo nostre esse debetis. Nemo enim unquam

tantum de urbanis præfidiis detraxit. Videsne me etiam jocari? Scire jam te oportet, L. Cæsar quæ responsa referat a Pompejo, quas ab eodem ad Cæsarem ferat litteras. Scriptæ enim & datæ ita sunt, ut proponerentur in publico: in quo accusavi mecum ipse Pompejum, qui, cum scriptor luculentus esset, tantas res, atque eas, quæ in omnium manus venturæ essent, Sextio nostro scribendas dederit. Itaque nihil unquam legi scriptum *σησιωδές* ερον. Perspici tamen ex litteris Pompeji potest, nihil Cæsari negari, omniaque & cumulate, quæ postulet, dari: quæ ille, amentissimus fuerit, nisi acceperit, præsertim cum impudentissime postulaverit. Quis enim tu es, qui dicas, Si in Hispaniam profectus erit, si præfidia dimiserit? Tamen conceditur; minus honeste nunc quidem, violata jam ab illo republica, illatoque bello, quam si olim de ratione habenda impetrasset: & tamen vereor, ut his ipsis contentus sit. Nam cum ista mandata dedisset L. Cæsari, debuit esse paulo quietior, dum responsa referrentur. Dicitur autem nunc esse acerrimus. Trebatius quidem scribit, se ab illo ix Kal. Febr. rogatum esse, ut scriberet ad me, ut essem ad urbem: nihil est

me gratius facere posse. Hæc verbis plurimis. Intellexi ex dierum ratione, ut primum de discessu nostro Cæsar audisset, laborare eum cœpisse, ne omnes abessemus. Itaque non dubito, quin ad Pisonem, quin ad Servium scripserit. Illud admiror, non ipsum ad me scripisse, non per Dolabellam, non per Coelium egisse: quamquam non aspernor Trebatii litteras, a quo me unice diligi scio. Rescripsi ad Trebatium, (nam ad ipsum Cæsarem, qui mihi nihil scripisset, nolui,) quam illud hoc tempore esset difficile: me tamen in prædiis meis esse, neque delectum ullum, neque negotium suscepisse. In quo quidem manebo, dum spes pacis erit: sin bellum geretur; non deero officio, nec dignitati meæ, pueros *ὑπευθέμενος* in Græciam. Totam enim Italiam flagraturam bello intelligo. Tantum mali excitatum partim ex improbis, partim ex invidis civibus. Sed hæc paucis diebus ex illius ad nostra responsa responsis intelligentur, quorum evasura sint. Tum ad te scribam plura, si erit bellum: sin autem etiam induciæ, te ipsum, ut spero, videbo. Ego xv Non. Febr. quo die has litteras dedi, in Formiano, quo Capua redieram, mulieres expectabam: quibus quidem scripseram, tuis

litteris admonitus, ut Romæ manerent. Sed audio majorem quendam in urbe timorem esse. Capuæ Non. Febr. esse volebam, quia consules jufferant. Quidquid huc erit a Pompejo allatum, statim ad te scribam: tuasque de istis rebus litteras exspecto.

CICERO ATTICO S.

18. **Q**UARTO Non. Febr. mulieres nostræ Formias venerunt, tuaque erga se officia, plena tui suavissimi studii, attulerunt. Eas ego, quoad sciremus, utrum turpi pace nobis, an misero bello esset utendum, in Formiano esse volui, & una Cicerones. Ipse cum fratre Capuam ad consules (Nonis enim adesse jussi sumus) III Non. profectus sum, cum has litteras dedi. Responsa Pompeji grata populo, & probata concioni esse dicuntur. Ita putaram. Quæ quidem ille si repudiarit, jacebit: si acceperit... Utrum igitur, inquires, mavis? Responderem, si, quemadmodum parati effemus, scirem. Cassium erat hic auditum expulsum Ancone, eamque urbem a nobis teneri. Si bellum futurum est, negotium utile. Cæsarem quidem, L. Cæsare cum mandatis de pace misso, tamen ajunt acerrime delectum habere, loca occupare,

vincere præfidiis. O perditum latronem ! o vix ullo otio compensandam hanc reipublicæ turpitudinem ! Sed stomachari desinamus, tempori pareamus, cum Pompejo in Hispaniam eamus. Hæc opto in malis ; quoniam illius alterum consulatum a republica, ne data quidem occasione, repulimus. Sed hæc hæctenus. De Dionysio fugit me ad te antea scribere : sed ita constitui, expectare responsa Cæsaris ; ut, si ad urbem rediremus, ibi nos expectaret ; sin tardius id fieret, tum eum arcefferemus. Omnino, quid ille facere debuerit in nostra illa fuga, quid docto homine & amico dignum fuerit, cum præsertim rogatus esset, scio. Sed hæc non nimis exquiro a Græcis. Tu tamen videbis, si erit, quod nolim, arcessendus, ne molesti simus invito. Quintus frater laborat, ut tibi, quod debet, ab Egnatio solvat : nec Egnatio voluntas deest ; nec parum locuples est : sed cum tale tempus sit, ut Q. Titinius (multum enim est nobiscum) viaticum se neget habere ; idemque debitoribus suis denuntiavit, ut eodem scenore uterentur ; atque hoc idem etiam L. Ligus fecisse dicatur ; nec hoc tempore aut domi nummos Quintus habeat, aut exigere ab Egnatio, aut versuram usquam

facere possit; miratur, te non habuisse rationem hujus publicæ difficultatis. Ego autem, etsi illud ψευδογαίοδειον (ita enim putatur) obfero, μηδὲ δίκην, præsertim in te, a quo nihil unquam vidi temere fieri; tamen illius querela movebar. Hoc, quidquid est, te scire volui.

CICERO ATTICO S.

19. **N**IHIL habeo, quod ad te scribam. Quin etiam epistolam, quam eram elucubratum, ad te non dedi. erat enim plena spei bonæ; quod & concionis voluntatem audieram, & illum conditionibus usurum putabam, præsertim suis. Ecce tibi II Non. Febr. mane accepi litteras tuas, Philotimi, Furnii, Curionis ad Furnium, quibus irridet L. Cæsaris legationem. Plane oppressi videmur; nec, quid consilii capiam, scio: nec mehercule de me laboro; de pueris quid agam, non habeo. Capuam tamen proficiscebar hæc scribens, quo facilius de Pompeji rebus cognoscerem.

CICERO ATTICO S.

20. **B**REVILOQVENTEM jam me tempus ipsum facit. Pacem enim desperavi: bel-

lum nostri nullum administrant. Cave enim putes, quidquam esse minoris his consulibus: quorum ego spe audiendi, & cognoscendi nostri apparatus, maximo imbri Capuam veni pridie Nonas, ut eram jussus. Illi autem nondum venerant, sed erant venturi, inanes, imparati. Cnæus autem Luceriæ dicebatur esse, & adire cohortes legionum Attianarum, non firmissimarum. At illum ruerre nuntiant, & jam jamque adesse, non ut manum conferat, (quicum enim?) sed ut fugam intercludat. Ego autem in Italia *καὶ συναποθαινεῖν*. nec te id consulo. Sin extra, quid ago? ad manendum hiems, lictores, improvidi & negligentes duces; ad fugam hortatur amicitia Cnæi, causa bonorum, turpitudine conjungendi cum tyranno; qui quidem incertum est, Phalarimne an Pisistratum sit imitaturus. Hæc velim explices, & me juves consilio. etsi te ipsum istic jam cahere puto. sed tamen, quantum poteris. Ego si quid hic hodie novi cognoro, scies. Jam enim aderunt consules ad suas Nonas. Tuas quotidie litteras expectabo. Ad has autem, cum poteris, rescribes. Mulleres & Ciceroes in Formiano reliqui.

CICERO ATTICO S.

21. **D**E malis nostris tu prius audis, quam ego. istinc enim emanant. boni autem hinc quod exspectes, nihil est. Veni Capuam ad Nonas Febr. ita ut iusserant consules. Eo die Lentulus venit sero: alter consul omnino non venerat VII Idus. Eo enim die Capua discessi, & mansi Calibus. inde has litteras postridie ante lucem dedi. Hæc, Capuæ dum fui, cognovi: nihil in consulibus, nullum usquam delectum. Nec enim conquistores *Φαινεπροσωπείν* audent, cum ille adfit contra; cum noster dux nusquam sit, nihil agat: nec nomina dant. deficit enim non voluntas, sed spes. Cnæus autem noster (o rem miseram & incredibilem!) ut totus jacet! non animus est, non consilium, non copiæ, non diligentia. Mittam illa, fugam ab urbe turpissimam, timidissimas in oppidis conciones, ignorationem non solum adversarii, sed etiam suarum copiarum. Hoc cuiusmodi est? VII Id. Febr. Capuam C. Cassius tribunus plebis venit, attulit mandata ad consules, ut Romam venirent, pecuniam de sanctiore ærario auferrent, statim exirent urbe relicta. Revertant; quo præsidio? deinde exeant; quis

finat? Consul ei rescripsit, ut prius ipse in Picenum. At illud totum erat amissum: sciebat nemo præter me ex litteris Dolabellæ. Mihi dubium non erat, quin ille jam jamque foret in Apulia, Cnæus noster in navi. Ego quid agam, *σκέμματα* magnum: neque mehercule mihi quidem ullum, nisi omnia essent acta turpissime; neque ego ullius consilii particeps. sed tamen, quod me deceat. Ipse me Cæsar ad pacem hortatur. sed antiquiores litteræ, quam ruere cœpit. Dolabella, Cœlius, me illi valde satisfacere. Mira me *ἀποπλά* torquet. Juva me consilio, si potes: & tamen, quantum potes, provide. Nihil habeo, tanta rerum perturbatione, quod scribam. Tuas litteras exspecto.

CICERO ATTICO S.

22. **P**EDEM in Italia video nullum esse, qui non in istius potestate sit. De Pompejo scio nihil; eumque, nisi in navim se contulerit, exceptum iri puto. O celeritatem incredibilem! hujus autem nostri... Sed non possum sine dolore accusare eum, de quo angor & crucior. Tu cœdem non sine causa times: non quo minus quidquam Cæsari expediat ad diuturnitatem victoriæ & dominationis;

sed video; quorum arbitrio fit acturus. Recte fit. Censeo cedendum de oppidis his. Ego consilii. Quod optimum factu videbitur, facies. Cum Philotimo loquere: atque adeo Terentiam habebis Idibus. Ego quid agam? qua aut terra, aut mari persequar eum, qui ubi sit, nescio? etsi terra quidem qui possum? mari quo? Tradam igitur isti me? fac posse tuto. Multi enim hortantur. Num etiam honeste? nullo modo. Quid? a te petam consilium, ut soleo? explicari res non potest. Sed tamen si quid in mentem venit, velim scribas, & ipse quid sis acturus.

CICERO ATTICO S.

23. QUINTO Id. Febr. vesperi a Philotimo litteras accepi, Domitium exercitum firmum habere; cohortes ex Piceno, Lentulo & Thermo ducentibus, cum Domitii exercitu conjunctas esse; Cæsarem intercludi posse, eumque id timere; bonorum animos recreatos Romæ, improbos quasi perculsos. Hæc, metuo equidem, ne sint somnia: sed tamen M. Lepidum, L. Torquatum, C. Cassium tribunum plebis, (hi enim sunt nobiscum, id est, in Formiano,) Philotimi litteræ ad vitam revocaverunt. Ego autem illa metuo, ne veriora

sint, nos omnes pæne jam captos esse, Pompejum Italia cedere : quem quidem (o rem acerbam!) persequi Cæsar dicitur. Persequi Cæsar Pompejum ? quid ? ut interficiat ? o me miserum ! & non omnes nostra corpora opponimus ? in quo tu quoque ingemiscis. Sed quid faciamus ? victi, oppressi, capti plane sumus. Ego tamen, Philotimi litteris lætis, mutavi consilium de mulieribus : quas, ut scripseram ad te, Romam remittebam : sed mihi venit in mentem, multum fore sermonem, me iudicium jam de causa publica fecisse ; qua desperata, quasi hunc gradum mei reditus esse, quod mulieres revertissent. De me autem ipso tibi assentior, ne me dem incertæ & periculosæ fugæ, cum reipublicæ nihil profum, nihil Pompejo ; pro quo emori eum pie possum, tum lubenter. Manebo igitur : etsi vivere... Quod quæris, hic quid agatur ; tota Capua, & omnis hic delectus jacet. Desperata res est ; in fuga omnes sunt nisi quid ejusmodi fuerit, ut Pompejus istas Domitii copias cum suis jungat. Sed videbatur omnia biduo triduo scituri. Cæsaria litterarum exemplum tibi misi ; rogas enim qui nos valde satisfacere multi ad me scripserunt.

runt: quod patior facile, dum, ut adhuc, nihil faciam turpiter.

CICERO ATTICO S.

24. **P**HILOTIMI litteræ me quidem non nimis, sed eos, qui in his locis erant, admodum delectarunt. Ecce postridie Cassio litteræ Capua, a Lucretio, familiari ejus, Nigidium a Domitio Capuam venisse; eum dicere, Vibullium cum paucis militibus e Piceno currere ad Cnæum, confestim sequi Cæsarem, Domitium non habere militum III millia. Idem scripsit, consules Capua discessisse. Non dubito, quin Cnæus in fuga sit; modo effugiat. A consilio fugiendi, ut tu censes, absum.

CICERO ATTICO S.

25. **C**VM dedissem ad te litteras tristes, & metuo ne veras, de Lucretii ad Cassium litteris Capua missis; Cephalio venit a vobis, attulit etiam a te litteras hilariores, nec tamen firmas, ut soles. Omnia facilius credere possum, quam quod scribitis, Pompejum exercitum habere. Nemo huc ita affert; omniaque, quæ nolim. O rem miseram! malas

causas semper obtinuit, in optima concidit. Quid dicam? nisi, illud eum scisse; neque enim erat difficile: hoc nescisse. erat enim ars difficilis, recte rempublicam regere. Sed jam jamque omnia sciemus, & scribemus ad te statim.

CICERO ATTICO S.

26. **N**ON venit idem usu mihi, quod tu tibi scribis, *quoties exorior?* ego enim nunc paulum exorior, & maxime quidem iis litteris, quæ Romæ afferuntur, de Domitio, de Picentium cohortibus. Omnia erant facta hoc biduo lætiora. Itaque fuga, quæ parabatur, repressa est. Cæsaris interdicta, *Si te secundo lumine hic offendero*, respuuntur. Bona de Domitio, præclara de Afranio fama est. Quod me amicissime, admones, ut me integrum, quoad possim, servem; gratum est. Quod addis, ne propensior ad turpem causam videar; certe videri possum. Ego me ducem in civili bello, quoad de pace ageretur, negavi esse: non quin rectum esset; sed quia, quod multo rectius fuit, id mihi fraudem tulit. Plane eum, cui Cnæus noster alterum consulatum deferret & triumphum (at quibus

834 EPIST. AD ATTICVM LIB. VII.

verbis ? *pro suis rebus gestis amplissimis* }
inimicum habere nolueram. Ego scio, &
quem metuam, & quam ob rem. Sin erit
bellum, ut video fore; partes meæ non de-
siderabuntur. De H-S millibus xx Terentia
tibi rescripsit. Dionysio, dum existimabam
vagos nos fore, nolui molestus esse. Tibi au-
tem, crebro ad me scribenti de ejus officio,
nihil rescripsi, quod diem ex die expectabam,
ut statuerem, quid esset faciendum. Nunc,
ut video, pueri certe in Formiano videntur
hiematuri: num & ego, nescio. Si enim erit
bellum, cum Pompejo esse constitui. Quod
habebo certi, faciam ut scias. Ego bellum
foedissimum futurum puto; nisi qui, ut tu
scis, Parthicus casus extiterit.

M. TVLLII
CICERONIS
OPERA OMNIA.

TOMVS DECIMVS QVARTVS.

M. TULLII
CICERONIS
OPERA

QVAE SVPER SVNT
OMNIA

SECUNDVM OPTIMAS NOVISSIMASQVE
EDITIONES.

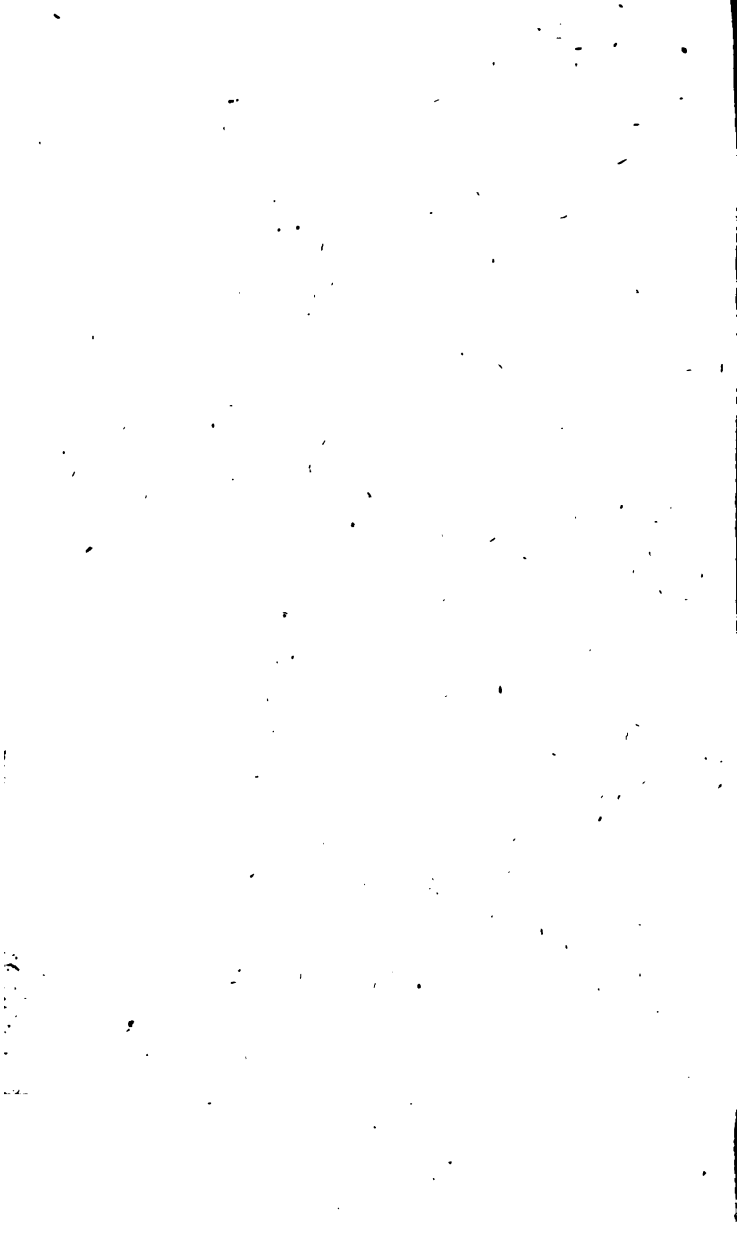
VOL. DECIMVM QVARTVM.

MANNHEMII,

Cura & Sumptibus Societatis literatae

MDCCLXXXV.

M. TVLLII CICERONIS
EPISTOLARVM

AD

ATTICVM
LIBER VIII.

CICERO ATTICO S.

X. **C**VM ad te litteras dedissem, redditæ mihi litteræ sunt a Pompejo. cetera de rebus in Piceno gestis, quæ ad se Vibullius scripsisset; de delectu Domitii; quæ sunt vobis nota; nec tamen tam læta erant in his litteris, quam ad me Philotimus: (ipsam tibi epistolam misissem; sed subito fratris puer proficiscebatur: cras igitur mittam:) sed in ea Pompeji epistola erat in extremo, ipsius manu: *Tu, censeo, Luceriam venias; nusquam eris tutius.* Id ego in eam partem accepi; hæc oppida atque oram maritimam illum pro derelicto habere: nec sum miratus, eum, qui caput ipsum reliquisset, reliquis membris non parcere. Ei statim rescripti, hominemque certum misi de comitibus meis, non me quærere, ubi tutissime essem: si me vellet sua, aut reipublicæ causa Luceriam

fore, quod reprehendas. si qua erunt, doce me, quo modo ea effugere possim. Nihil, inquires, omnino scripseris. Qui magis effugas eos, qui volent fingere? verumtamen ita faciam, quoad fieri poterit. Nam quod me hortaris ad memoriam factorum, dictorum, scriptorum etiam meorum; facis amice tu quidem, mihi que gratissimum; sed mihi videris aliud tu honestum meque dignum in hac causa iudicare, atque ego existimem. Mihi enim nihil ulla in gente unquam, ab ullo auctore reipublicæ ac duce, turpius factum esse videtur, quam a nostro amico factum est; cuius ego vicem doleo; qui urbem reliquit, id est patriam; pro qua & in qua mori præclarum fuit. Ignorare mihi videris, hæc quanta sit clades. es enim etiam nunc domi tuæ. sed, invitis perditissimis hominibus, esse diutius non potes. Hoc miserius, hoc turpius quidquam? vagamur egen-tes cum conjugibus & liberis. in unius hominis, quotannis periculose ægrotantis, anima positas omnes nostras spes habemus, non expulsi, sed evocati e patria; quam non servandam ad reditum nostrum, sed diripiendam & inflammandam reliquimus. Ita multi nobiscum sunt, non in suburbanis, non in

hortis, non in ipsa urbe; & si nunc sunt, non erunt. nos interea, ne Capuæ quidem, sed Luceriæ: & oram quidem maritimam jam relinquemus; Affanium expectabimus, & Petrejum. nam in Labieno parum est dignitatis. Hic tu in me illud; *Des, id feras.* Nihil de me dico; alii viderint. Hic quidem quæ est? domi vestræ estis, & eritis omnes boni. quis tum se mihi non ostendit? quis nunc adest hoc bello? sic enim jam appellandum est. Vibullii res gestæ sunt adhuc maximæ. id ex Pompeji litteris cognosces: in quibus animadvertito illum locum, ubi erit διπλην. videbis, de Cnæo nostro ipse Vibullius quid existimet. Quo igitur hæc spectat oratio? ego pro Pompejo lubenter emori possum. facio pluris omnium hominum neminem. sed non ita uno in eo judico spem de salute reipublicæ. significas enim aliquanto secus, quam solebas: ut etiam, Italia, si ille cedat, putes cedendum. Quod ego nec reipublicæ puto esse utile, nec liberis meis; præterea neque rectum, neque honestum. Sed cur? *Poterisne igitur videre tyrannum?* quasi intersit; audiam, an videam; aut locupletior mihi sit quærendus auctor, quam Socrates; qui, cum xxx tyranni essent, pe-

dem porta non extulit. Est mihi præterea præcipua causa manendi; de qua utinam aliquando tecum loquar! Ego XIII Kalend. cum eadem lucerna hæc epistolam scripsssem, qua inflammaram tuam, Formiis ad Pompejum, si de pace agetur, profecturus; si de bello, quid ero?

CICERO ATTICO S.

3. **M**AXIMIS & miserrimis rebus perturbatus, cum coram tecum mihi potestas deliberandi non esset, uti tamen tuo consilio volui. Deliberatio autem omnis hæc est; si Pompejus Italia cedat, quod eum facturum esse suspicor, quid mihi agendum oretes: & quo facilius consilium dare possis; quid in utramque partem mihi in mentem veniat, explicabo brevi. Cum merita Pomoeji summa erga salutem meam, familiaritasque, quæ mihi cum eo est, tum ipsa reipublicæ causa me adducit, ut mihi vel consilium meum cum illius consilio, vel fortuna [cum fortuna] conjungenda esse videatur. Accedit illud: si maneo, & illum comitatum optimorum & clarissimorum civium deserero, cadendum est in unius potestatem; qui, etsi multis rebus significat se nobis esse amicum, &, ut esset,

a me est (tute scis) propter suspicionem hujus impendentis tempestatu multo ante provisum; tamen utrumque considerandum est, & quanta fides ei sit habenda; &, si maxime exploratum eum nobis amicum fore, sitne viri fortis & boni civis, esse in ea urbe, in qua cum summis honoribus, imperiisque usus sit, res maximas gesserit, sacerdotio sit amplissimo præditus, non futurus sit sui juris, subeundumque periculum sit, cum aliquo forte dedecore, quando Pompejus rempublicam recuperarit. In hac parte hæc sunt. Vide nunc, quæ sint in altera. Nihil actum est a Pompejo nostro sapienter, nihil fortiter; addo etiam, nihil nisi contra consilium, auctoritatemque meam. Omitto illa vetera, quod istum in rempublicam ille aluit, auxit, armavit; ille legibus per vim & contra auspicia ferendis auctor; ille Galliarum ulterioris adjunctor; ille gener; ille in adoptando P. Clodius augur; ille restituendi mei, quam retinendi, studiosior; ille provinciarum propagator; ille absentis in omnibus adjutor: idem etiam tertio consulatu, postquam esse defensor rempublicæ coepit, contendit, ut decem tribuni plebis ferrent, ut absentis ratio haberetur; quod idem ipse sanxit lege quadam sua; Mar-

coque Marcello consuli, finienti provincias Gallias Kalend. Mart. restitit. Sed, ut hæc omittam, quid scœdus, quid perturbatissus hoc ab urbe discessu, sive potius turpissima fuga? quæ conditio non accipienda fuit potius, quam relinquenda patria? Malæ conditiones erant, fateor: sed num quid hoc pejus? At recuperabit rempublicam. quando? aut quid ad eam spem est parati? non ager Picenus amissus? non patefactum iter ad urbem? non pecunia omnis & publica & privata adversario tradita? Denique nulla causa, nullæ vires, nulla sedes, quo concurrant, qui rempublicam defensam velint. Apulia delecta est, inanissima pars Italiz, & ab impetu hujus belli remotissima; fuga & maritima opportunitas visa quæri desperatione. Invite cepi Capuam, non quo munus illud defugerem, sed sic, ne causam, in qua nullus esset ordinum, nullus apertus privatorum dolor: bonorum autem esset aliquis, sed hebes, ut solet; &, ut ipse sensissem; multitudo & infimus quisque propensus in alteram partem, multi mutationis rerum cupidi. Dixi ipsi, me nihil suscepturum sine præsidio & sine pecunia. Itaque habui nihil omnino negotii; quod ab initio vidi, nihil quæri præ-

ter fugam. Eam si nunc sequor, quonam? Cum illo non: ad quem cum essem profectus, cognovi in his locis esse Cæsarem, ut tuto Luceriam venire non possem. infero mari nobis, incerto cursu, hieme maxima navigandum est. Age jam, cum fratre, an sine? cum filio, aut quomodo? in utraque enim re summa difficultas erit, summus animi dolor. Qui autem impetus illius erit in nos absentes, fortunasque nostras? acrior, quam in ceterorum; quod putabit fortasse, in nobis violandis aliquid se habere populare. Age jam, has compedes, fasces, inquam, hos laureatos efferre ex Italia, quam molestum est? Qui autem locus erit nobis tutus, (ut jam placatis utamur fluctibus,) antequam ad illum venerimus? qua autem, aut quo, nihil scimus. At si resistero, & fuerit nobis in hac parte locus; idem fecero, quod in Clunæ dominatione Philippus, quod L. Flaccus, quod Q. Mucius; quoquo modo ea res huic quidem cecidit: qui tamen ita dicere solebat, se, id fore, videre, quod factum est; sed hoc malle, quam armatum ad patriæ mœnia accedere. Aliter Thrasybulus, & fortasse melius. sed est certa quædam illa Mucii ratio atque sententia; est illa etiam Thrasy-

buli; &, cum sit necesse, servire tempori, & non amittere tempus, cum sit datum. Sed in hoc ipso habent tamen iidem fasces molestiam. Sit enim nobis amicus, quod incertum est; sed sit: deferet triumphum. Non accipere periculosum sit; an accipere invidiosum ad bonos? O rem, inquis, difficilem & inexplicabilem! atqui explicanda est. quâ enim fieri potest? ac ne me existimaris ad manendum esse propensio-rem, quod plura in eam partem verba fecerim; potest fieri, quod sit in multis quæstionibus, ut res verbosior hæc fuerit, illa verior. Quamobrem, ut maxima de re æquo animo deliberanti, ita mihi des consilium velim. Navis & in Cajeta est parata nobis, & Brundisii, sed ecce nuntii, scribente me hæc ipsa noctu in Caleno, ecce litteræ, Cæsarem ad Corfinium, Domitium Corfinii cum firmo exercitu, & pugnare cupiente. Non puto etiam hoc Cnæum nostrum commissurum, ut Domitium relinquat: etsi Brundisium Scipionem cum cohortibus duabus præmiserat; legionem Fausto conscriptam, in Siciliam sibi placere a consule duci, scripserat ad consules. Sed turpe Domitium deserere erit, implorantem ejus auxilium. Est quædam spes, mihi qui-

dem non magna, sed in his locis firma, Afranium in Pirenæo cum Trebonio pugnasse, pulsum Trebonium, etiam Fabium tuum transisse cum cohortibus: summa autem, Afranium cum magnis copiis adventare. Id si est, in Italia fortasse manebitur. Ego autem, cum esset incertum iter Cæsaris, quod vel ad Capuam, vel ad Luceriam iturus putabatur, Leptam ad Pompejum misi & litteras; ipse, ne quo inciderem, reverti Formias. Hæc te scire volui, scripsique sedatiore animo, quam proxime scripseram, nullum meum iudicium interponens, sed exquirens tuum.

CICERO ATTICO S.

4. **D**IONYSIVS quidem tuus potius, quam noster, cujus ego cum satis cognossem mores, tuo tamen potius stabam iudicio, quam meo, ne tui quidem testimonii, quod ei sæpe apud me dederas, veritus, superbum se præbuit in fortuna, quam putavit nostram fore: cujus fortunæ nos, quantum humano consilio effici poterit, motum ratione quadam gubernabimus. Cui, qui noster honos, quod obsequium, quæ etiam ad ceteros contenti cujusdam hominis commendatio de-

fuit? ut meum iudicium reprehendi a **Quinto** fratre, vulgoque ab omnibus malle, quam illum non efferre laudibus; **Cicerones**que nostros meo potius labore subdoceri, quam me aliumvis magistrum quærere. Ad quem ego quas litteras, dii immortales! miseram? quantum honoris significantes? quantum amoris? **Dicæarchum** mehercule, aut **Aristoxenum** diceret arcessi, non unum omnium loquacissimum & minime aptum ad docendum. Sed est memoria bona. Me dicet esse meliore. Quibus litteris ita respondit, ut ego nemini, cuius causam non reciperem. semper enim, *si potero; si ante suscepta causa non impediatur.* Nunquam reo cuiquam, tam humilli, tam sordido, tam nocenti, tam alieno, tam præcisè negavi, quam hic mihi, plane sine ulla exceptione præcidit. Nihil cognovi ingratius; in quo vitio nihil mali non inest. Sed de hoc nimis multa. Ego navem paravi: tuas litteras tamen exspecto; ut sciam, quid respondeant consultationi meæ. **Salmone C. Attium Pelignum** aperuisse **Antonio** portas, cum essent cohortes quinque; **Q. Lucretium** inde effugisse, scis: **Cnæum** ire **Brundisium** desertum. Confecta res est.

CICERO ATTICO S.

5. **C**UM ante lucem VIII Kal. litteras ad te de Dionysio dedissem, vesperi ad nos eodem die venit ipse Dionysius, auctoritate tua permotus, ut suspicor. Quid enim putem aliud? etsi solet eum, cum aliquid furiose fecit, poenitere. nunquam autem certior fuit, quam in hoc negotio. Nam, quod ad te non scripseram, postea audivi, a tertio miliario tum eum *δέψαι*

Πολλά μάρτυρ κέραισσιν ἐς ἡέρα θυμήματα.

multa, inquam, mala eum dixisse; suo capiti, ut ajunt. sed o meam mansuetudinem! Conjeceram in fasciculum una cum tua vehementem ad illum epistolam: hanc ad me referri volo; nec ullam ob aliam causam Pollicem, servum a pedibus meis, Romam misi. eo autem ad te scripsi, ut, si tibi forte redita esset, mihi curares referendam; ne in illius manus perveniret. Novi si quid esset, scripseram. pendeo animi expectatione Corfiniensi; in qua de salute reipublicae decernitur. Tu fasciculum, qui est *DKS M.* CURI O inscriptus, velim curas ad eum perferendam; Tironemque Curio commendes;

Epist. T. IV,

B

ut ei, ut petii, si quid opus erit in sumtum, eroget.

CICERO ATTICO S.

6. **O**BSIGNATA jam epistola, quam de nocte daturus eram, sicut dedi, (nam eam vesperi scripseram,) C. Sotius prætor in Formianum venit ad M. Lepidum, vicinum nostrum, cujus quæstor fuit; Pompeji litterarum ad consulem exemplum attulit.

Litterae mihi a L. Domitio a. d. XIII Kalend. Mart. allatae sunt; earum exemplum infra scripsi. Nunc, ut ego non scribam, tua sponte te intelligere scio, quanti reipublicae interfit, omnes copias in unum locum primo quoque tempore convenire. Tu, si tibi videbitur, dabis operam, quamprimum ad nos venias. Praesidii Capuae, quantum constitueritis esse satis, relinquant.

Deinde supposuit exemplum epistolæ Domitii, quod ego ad te pridie miseram. Dii immortales, qui me horror perfudit! quam sum sollicitus, quidnam futurum sit? hoc tamen spero, magnum nomen imperatoris fore, magnum in adventu terrorem. Spero etiam, quoniam adhuc nihil nobis obsuit, nihil mutasse: nec te gentia hoc, quod cum

fortiter & diligenter, tum etiam hercule. . .
 Modo enim audiui, quartanam a te discessisse.
 moriar, si magis gauderem, si id mihi accidisset.
 Piliæ dic, non esse æquum, eam diutius habere,
 nec id esse vestræ concordæ. Tironem nostrum
 ab altera relictum audio. Sed eum video in
 sumtum ab aliis mutuum. Ego autem Curium
 nostrum, si quid opus esset, rogaram. Malo
 Tironis verecundiam in culpa esse, quam
 illiberalitatem Curii.

CICERO ATTICO S.

7. **V**NUX etiam restat amico nostro ad
 omne dedecus, ut Domitio non subveniat.
 At nemo dubitat, quin subsidio venturus sit.
 Ego non puto. Deferet igitur talem civem,
 & eos, quos una scis esse? cum habeat præ-
 fertim & ipse cohortes xxx? nisi me omnia
 fallunt, deseret. incredibiliter pertimuit. nihil
 spectat, nisi fugam: cui tu (video enim quid
 sentias) me comitem putas debere esse. Ego
 vero, quem fugiam, habeo; quem sequar,
 non habeo. Quod enim tu meum laudas, &
 memorandum dicis, malle, quod dixerim,
 me cum Pompejo vinci, quam cum istis vin-
 cere; ego vero malo, sed cum illo Pompejo,
 qui tum erat, aut qui mihi esse videbatur;

cum hoc vero, qui ante fugit, quam scit, aut quem fugiat, aut quo, qui nostra tradidit, qui patriam reliquit, Italiam relinquit, si malui; contigit; victus sum. Quod superest, nec ista videre possum, quæ nunquam timui, ne viderem; nec mehercule istum, propter quem mihi non modo meis, sed memet ipso carendum est. Ad Philotimum scripsi de viatico, sive a Moneta, (nemo enim solvit,) sive ab Oppiis, tuis contubernalibus. Cetera apposita tibi mandabo.

CICERO ATTICO S.

8. **O**REM turpem, & ea re miseram! sic enim sentio, id demum, aut potius id solum esse miserum, quod turpe sit. Aluerat Cæsarem: eundem repente timere cœperat; conditionem pacis nullam probarat; nihil ad bellum pararat; urbem reliquerat; Picenum amiserat culpa; in Apulliam se compegerat; ibat in Græciam; omnes nos ἀπροσφωνήτας, expertes sui tanti, tam inusitati consilii, relinquebat. Ecce subito litteræ Domitii ad illum, ipsius ad consules. fulsisse mihi videbatur τὸ καλὸν ad oculos ejus, & exclamasse ille vir, qui esse debuit,

Πρὸς τῷ ὄ, τι χρῆ, καὶ παλαμάδων,
 Καὶ πάντ' ἐπ' ἐμοὶ τεκταινέδων.
 Τὸ γὰρ εὖ μετ' ἐμῶ.

At ille tibi, πολλὰ χαίρειν τῷ καλῷ dicens,
 pergīt Brundisium. Domitium autem ajunt,
 re audita, & eos, qui una essent, se tradi-
 disse. O rem lugubrem! itaque intercludor
 dolore, quo minus ad te plura scribam. tuas
 litteras exspecto.

CICERO ATTICO S.

9. **E**PISTOLAM meam quod pervulga-
 tam scribis esse, non fero moleste. Quin et-
 iam ipse multis dedi describendam. Ea enim
 & acciderunt jam & impendent, ut testatum
 esse velim, de pace quid senserim. Cum
 autem ad eam hortarer, eum præsertim ho-
 minem, non vidēbar ullo modo facilius mo-
 turus, quam si id, quod eum hortarer, con-
 venire ejus sapientiæ dicerem. Eam si *admi-
 rabilem* dixi, cum eum ad salutem patriæ
 hortabar; non sum veritus, ne viderer affen-
 tari; cui tali in re lubenter me ad pedes ab-
 jecissem. Qua autem est, *aliquid impertias
 temporis*, non est de pace, sed, de me ipso,
 & de meo officio, ut aliquid cogitet. Nam
 quod testificor, me expertem belli fuisse;

cum hoc vero, qui ante fugit, quam scit, aut quem fugiat, aut quo, qui nostra tradidit, qui patriam reliquit, Italiam relinquit, si malui; contigit; victus sum. Quod superest, nec ista videre possum, quæ nunquam timui, ne viderem; nec mehercule istum, propter quem mihi non modo meis, sed me-
met ipso carendum est. Ad Philotimum scripsi de viatico, five a Moneta, (nemo enim solvit,) five ab Oppiis, tuis contubernalibus. Cetera apposita tibi mandabo.

CICERO ATTICO S.

8. **O**REM turpem, & ea re miseram! sic enim sentio, id demum, aut potius id solum esse miserum, quod turpe sit. Aluerat Cæsarem: eundem repente timere cœperat; conditionem pacis nullam probarat; nihil ad bellum pararat; urbem reliquerat; Picenum amiserat culpa; in Apulliam se compegerat; ibat in Græciam; omnes nos ἀπροσφωνήτως, expertes sui tanti, tam inusitati consilii, relinquebat. Ecce subito litteræ Domitii ad illum, ipsius ad consules. fulsisse mihi videbatur τὸ καλὸν ad oculos ejus, & exclamasse ille vir, qui esse debuit,

Πρὸς τῷ ὅ, τι χρῆ, καὶ παλαμῶδων,
 Καὶ πάντ' ἐπ' ἐμοὶ τεκταινέδων.
 Τὸ γὰρ εὖ μετ' ἐμῶ.

At ille tibi, πολλὰ χαίρειν τῷ καλῷ dicens,
 pergit Brundisium. Domitium autem ajunt,
 re audita, & eos, qui una essent, se tradi-
 disse. O rem lugubrem! itaque intercludor
 dolore, quo minus ad te plura scribam. tuas
 litteras exspecto.

CICERO ATTICO S.

9. **E**PISTOLAM meam quod pervulga-
 tam scribis esse, non fero moleste. Quin et-
 iam ipse multis dedi describendam. Ea enim
 & acciderunt jam & impendent, ut testatum
 esse velim, de pace quid senserim. Cum
 autem ad eam hortarer, eum præsertim ho-
 minem, non videbar ullo modo facilius mo-
 turus, quam si id, quod eum hortarer, con-
 venire ejus sapientiæ dicerem. Eam si *admi-
 rabilem* dixi, cum eum ad salutem patriæ
 hortabar; non sum veritus, ne viderer assen-
 tari; cui tali in re lubenter me ad pedes ab-
 jecissem. Qua autem est, *aliquid impertias
 temporis*, non est de pace, sed, de me ipso,
 & de meo officio, ut aliquid cogitet. Nam
 quod testifcor, me expertem belli fuisse;

et si id re perspectum est, tamen eo scripsi, quo in suadendo plus auctoritatis haberem; eodemque pertinet, quod causam ejus probo. Sed quid hæc nunc? utinam aliquid profectum esset! næ ego istas litteras in concione recitari vellem; si quidem ille ipse ad eundem scribens in publico proposuit epistolam illam, in qua est, *pro tuis rebus gestis amplissimis*; amplioribusne, quam suis, quam Africani? ita tempestas ferebat. Si quidem etiam vos duo tales ad quintum milliarium; quid, nunc ipsum, unde se recipienti? quid agenti? quid acturo? Quanto autem ferocius ille causæ suæ confidet, cum vos, cum vestri similes non modo frequentes, sed læto vultu gratulantes viderit? Num igitur peccamus? minime vos quidem. Sed tamen signa conturbantur, quibus voluntas a simulatione distingui posset. Quæ vero senatus consulta video? sed apertius, quam proposueram. Ego Arpini volo esse pridie Kal. deinde circum villulas nostras errare, quas visurum me postea desperavi. *Εὐγενή* tua consilia, & tamen pro temporibus non incauta, mihi valde probantur. Lepido quidem (nam fere *συνδημερεύομεν*: quod gratissimum est) nunquam placuit ex Italia exire,

multo minus. Crebro enim illius litteræ ab aliis ad nos comitant, Sed me illorum sententiæ minus movebant. minus multa dederant illi reipublicæ pignora. Tua mehercule auctoritas vehementer movet. affert enim & reliqui temporis recuperandi rationem, & præsentis tuendi. Sed, obsecro te, quid hoc miserius, quam alterum plausus in scèdissima causa querere, alterum offensiones in optima? alterum existimari conservatorem inimicorum, alterum desertorem amicorum? Et mehercule quamvis amemus Cnæum nostrum, ut & facimus, & debemus; tamen hoc, quod talibus viris non subvenit, laudare non possum. Nam si timuit; quid ignavus? si, ut quidam putant, meliorem suam causam illorum cæde fore putavit, quid injustus? Sed hæc omittamus. angemus enim dolorem retractando. vi Kal. vesperis Balbus minor ad me venit, occulta via currens ad Lentulum consulem, missu Cæsaris, cum litteris, cum mandatis, cum promissione provinciæ, Romam ut redeat; cui persuaderi posse non arbitror, nisi erit conventus. Idem agebat, nihil malle Cæsarem, quam ut Pompeium assequeretur; id credo: & redire ad Pompeium; id non credo: & metuo,

ne omnis hæc clementia ad unam illam crudelitatem colligatur. Balbus quidem major ad me scribit, nihil malle Cæsarem, quam principe Pompejo sine metu vivere. Tu putæ hæc credis. Sed, cum hæc scribebam v Kalendar. Pompejus jam Brundisium venisse poterat, expeditus enim antecesserat legiones Luceria. sed hoc *τέρας* horribili vigilantia, celeritate, diligentia est. Plano, quid futurum sit, nescio.

CICERO ATTICO S.

10. **D**IONYSIVS cum ad me præter opinionem meam venisset, locutus sum cum eo liberalissime; tempora, exposui; rogavi, ut diceret, quid haberet in animo; me nihil ab ipso invito contendere. Respondit, se, quod in nummis haberet, nescire quo loci esset; alios non solvere, aliorum diem nendum esse, dixit. Etiam alia quædam de servulis suis, quare nobiscum esse non posset. Morem gessi: dimisi a me, ut magistrum Ciceronum, non lubenter; ut hominem ingratum, non invitum. Volui te scire, quid ego de ejus facto judicarem.

CICERO ATTICO S.

II. **Q**UOD me magno animi motu perturbatum putas; sum equidem, sed non tam magno, quam tibi fortasse videor. Levatur enim omnis cura, cum aut confitit consilium, aut cogitando nihil explicatur. Lamentari autem licet. illud tamen totos dies. sed vereor, ne, nihil cum proficiam, etiam dedecori sim studiis ac litteris nostris. Confusio igitur omne tempus, considerans, quanta vis sit illius viri, quem nostris libris satis diligenter, ut tibi quidem videtur, expressimus. Tenesne igitur, moderatorem illum reipublicæ quo referre velimus omnia? nam sic quinto, ut opinor, in libro loquitur Scipio: *Ut enim gubernatori cursus secundus, medico salus, imperatori victoria; sic huic moderatori reipublicæ beata civium vita proposita est; ut opibus firma, copiis locuples, gloria ampla, virtute honesta sit. Hujus enim operis, maximi inter homines atque optimi, illum esse perfectorem volo.* Hoc Cnæus noster cum antea nunquam, tum in hac causa minime cogitavit. Dominatio quæsitâ ab utroque est; non id actum, beata & honesta civitas ut esset. Nec vero ille urbem reliquit.

quod eam tueri non posset; nec Italiam, quod ea pelleretur: sed hoc a primo cogitavit, omnes terras, omnia maria movere, reges barbaros incitare, gentes feras armatas in Italiam adducere, exercitus conficere maximos. genus illud Sullani regni jam pridem appetitur, multis, qui una sunt, cupientibus. An censes, nihil inter eos convenire, nullam pactionem fieri potuisse? hodie potest. sed neutri σκοπός est ille, ut nos beati simus; uterque regnare vult. Hæc, a te invitatus, breviter exposui. voluisti enim me, quid de his malis sentirem, ostendere. προδεσπίζω igitur, noster Attice, non ariolans, ut illa, cui nemo credidit, sed conjectura prospiciens;

Jamque mari magno.

Non multo, inquam, secus possum vaticinari; tanta malorum impendet 'Ιλιάς. Atque hoc nostra gravior est causa, qui domi sumus, quam illorum, qui una transierunt, quod illi quidem alterum metuunt, nos utrumque. Cur igitur, inquis, remansimus? Vel tibi parvum; vel non occurrimus; vel hoc fuit rectius. Conculcari, inquam, miseram Italiam videbis proxima ætate, & quati utriusque vi, mancipiis ex omni genere collectis;

nec tam irruptio pertimescenda, quæ Luce-
 riæ multis sermonibus denunciata est, quam
 universæ interitus; tantas in confligendo
 utriusque vires video futuras. Habes con-
 jecturam meam. tu autem consolationis for-
 tasse aliquid expectasti; nihil invenio; nihil
 fieri potest miserius, nihil perditius, nihil
 scœdus. Quod quæris, quid Cæsar ad me
 scripserit: quod sæpe: gratissimum sibi esse,
 quod quierim: oratque, in eo ut perseverem.
 Balbus minor hæc eadem mandata. Iter aut-
 em ejus erat ad Lentulum consulem cum lit-
 teris Cæsaris, præmiorumque promissis, si
 Romam revertisset. Verum, cum habeo ra-
 tionem dierum, ante puto transmissurum,
 quam potuerit conveniri. Epistolarum Pom-
 peji duarum, quas ad me misit, negligenti-
 am, meamque in rescribendo diligentiam
 volui tibi notam esse. earum exempla ad te
 misi. Cæsaris hic per Apuliam ad Brundi-
 sium cursus quid efficiat, expecto. Utinam
 aliquid sicille Parthiis rebus! simul aliquid
 audiero, scribam ad te. tu ad me velim bo-
 norum sermones. Romæ frequentes esse di-
 cuntur. scio equidem te in publicis
 prodire. sed tamen, audire te multum
 est. Memini librum tibi

Magnete (ad te missum scio) *περί Ὁμοιοίας*.
eum mihi velim mittas. Vides, quam cau-
sam mediter.

CN. MAGNVS PROCOS. S. D.
M. CICERONI IMP.

***Q**VINTVS. Fabius ad me venit a. d. *iv*
Kalend. Febr. Is nuntiat L. Domitium cum
suis cohortibus *xī*, & cohortibus *xīv*, quas
Vibullius adduxit, ad me iter habere; ha-
buisse in animo proficisci Corfinio, a. d. *v* Id.
Febr. C. Hirrum cum *v* cohortibus subsequi.
Censeo, ad nos Luceriam venias. nam te
hic tutissime puto fore.

M. CICERO IMP. S. D. CN. MAGNO
PROCOS.

***A**NTE d. *xv* Kal. Mart. Formis accepi
tuas litteras; ex quibus ea, quæ in agro Pi-
ceno gesta erant, cognovi commodiora esse
multo, quam ut erat nobis nuntiatum; Vi-
bullique virtutem, industriamque libenter
agnovi. Nos adhuc in ea ora, ubi præpositi
sumus, ita fuimus, ut navem paratam habe-
remus. Ea enim audiebamus, & ea vereba-
mur, ut, quodcumque tu consilium præce-
pisses, id nobis persequendum putaremus,

Nunc, quoniam auctoritate & consilio tuo in spe firmiore sumus; si teneri posse putas Tarracinam, & oram maritimam, in ea manebo; etsi praesidia in oppidis nulla sunt. Nemo enim nostri ordinis in his locis est, praeter M. Eppium, quem ego Minturnis esse volui, vigilantem hominem & industrium. Nam L. Torquatum, virum fortem & cum auctoritate, Formis non habemus; ad te profectum arbitramur. Ego omnino, ut proxime tibi placuerat, Capuam veni eo ipso die, quo tu Teano Sidicino es profectus. Volueras enim me cum M. Confidio propraetore illa negotia tueri. Cum eo venissem, vidi T. Ampium delectum habere diligentissime; ab eo accipere Libonem, summa item diligentia, & in illa colonia auctoritate. Fui Capuae, quoad consules. iterum, ut erat dictum ab consulibus, veni Capuam ad Nonas Februar. cum fuisset triduum, recepi me Formias. Nunc quod tuum consilium, aut quae ratio belli sit, ignoro. si tenendam hanc oram putas, quae & opportunitatem & dignitatem habet, & egregios cives, &, ut arbitror, teneri potest; opus est esse, qui praefit. Sin omnia in unum locum contrahenda sunt; non dubito, quin ad te statim veniam;

quo mihi nihil optatius est; idque tecum, quo die ab urbe discessimus, locutus sum. Ego, si cui adhuc videor segnior fuisse, dum ne tibi videar, non laboro; & tamen, si, ut video, bellum gerendum est, confido me omnibus facile satisfacturum. M. Tullium, meum necessarium, ad te misi: cui tu, si tibi videretur, ad me litteras dares.

CN. MAGNVS PROCOS. S. D.
M. CICERONI IMP.

*SI vales, bene est. Tuas litteras libenter legi. recognovi enim tuam pristinam virtutem etiam in salute communi. Consules ad eum exercitum, quem in Apulia habui, venerunt. Magnopere te hortor, pro tuo singulari, perpetuoque studio in rempublicam, ut te ad nos conferas; ut communi consilio reipublicæ afflictæ opem atque auxilium feramus. Censeo, via Appia iter facias, & celeriter Brundisium venias.

M. CICERO IMP. S. D. CN. MAGNO
PROCOS.

*CVM ad te litteras misissem, quæ tibi Canusii redditæ sunt, suspicionem nullam habebam, te reipublicæ causa mare transitu-

rum ; eramque in spe magna , fore , ut in Italia possemus aut concordiam constituere , qua mihi nihil utilius videbatur , aut rempublicam summa cum dignitate defendere. Interim , nondum meis litteris ad te perlatis , ex his mandatis , quæ D. Lælio ad consules dederas , certior tui consilii factus , non expectavi , dum mihi a te litteræ redderentur , confestimque cum Quinto fratre , & cum liberis nostris iter ad te in Apuliam facere cœpi. Cum Teanum Sidicinum venissem , C. Messius , familiaris tuus , mihi dixit , aliique complures , Cæsarem iter habere Capnam , & eo ipso die mansurum esse Efernæ. Sane sum commotus ; quod , si ita esset , non modo iter meum interclusum , sed meipsum plane exceptum putabam. Itaque tum Cales processi , ut ibi potissimum consisterem , dum certum nobis ab Efernâ de eo , quod audieram , referretur. At mihi , cum Calibus essem , affertur litterarum tuarum exemplum , quas tu ad Lentulum consulem misisses. Hæ scriptæ sic erant : *Litteras tibi a L. Domitio n. d. XIII Kal. Mart. allatas esse , (earumque exemplum subscripseras ,) magnique interesse reipublicae scripseras , omnes copias primo quoque tempore in unum locum con-*

venire; Et ut, praesidii quod satis esset, Capuae relinqueret. His ego litteris lectis, in eadem opinione fui, qua reliqui omnes, te cum omnibus copiis ad Corfinium esse venturum; quo mihi, cum Cæsar ad oppidum castra haberet, tutum iter esse non arbitrabar. Cum res in summa expectatione esset, utrumque simul audimus, & quæ Corfinii acta essent, & te iter Brundisium facere coepisse; cumque nec mihi, nec fratri meo dubium esset, quin Brundisium contenderemus; a multis, qui e Samnio Apuliaque veniebant, admoniti sumus, ut caveremus, ne exciperemur a Cæsare; quod is in eadem loca, quæ nos petebamus, profectus, celerius etiam, quam nos possemus, eo, quo intenderet, venturus esset. Quod cum ita esset; nec mihi, nec fratri meo, nec cuiquam amicorum placuit committere, ut temeritas nostra non solum nobis, sed etiam reipublicæ noceret; cum præsertim non dubitaremus, quin, si etiam tutum nobis iter fuisset, te tamen jam consequi non possemus. Interim accepimus tuas litteras, Canusio a. d. x Kalend. Mart. datas, quibus nos hortaris, ut celerius Brundisium veniamus; quas cum accepissemus a. d. xii Kalend. Mart. non dubitabamus, quin
tu

Tu jam Brundisium pervenisses; nobisque iter illud omnino interclusum videbatur, neque minus nos esse captos, quam qui Corfinium venissent. Neque enim eos solos arbitrabamur capi, qui in armatorum manus incidissent, sed eos nihilo minus, qui regionibus exclusi, intra præsidia, atque intra arma aliena venissent. Quod cum ita sit, maxime vellem primum semper tecum fuisse; quod quidem tibi ostenderam, cum a me Capuam rejiciebam; quod feci non vitandi oneris causa, sed quod videbam, teneri illam urbem sine exercitu non posse; accidere autem mihi nolebam, quod doleo viris fortissimis accidisse. Quoniam autem, tecum ut essem, non contigit; utinam tui consilii certior factus essem! nam suspicione assequi non potui; quod omnia prius arbitratus sum fore, quam ut hæc reipublicæ causa in Italia non posset duce te consistere. Neque vero nunc consilium tuum reprehendo, sed fortunam reipublicæ lugeo: nec, si ego, quid tu sis secutus, non perspicio, idcirco minus existimo, te nihil nisi summa ratione fecisse. Mea quæ semper fuerit sententia, primum de pace vel iniqua conditione retinenda, deinde de urbe, (nam de Italia quidem nihil mihi

unquam offenderas,) meminisse te arbitror. sed mihi non sumo, ut meum consilium valere debuerit; secutus sum tuum; neque id reipublicæ causa, de qua desperavi, quæ & nunc afflictæ est, nec excitari sine civili perniciosissimo bello potest: sed te quærebam; tecum esse cupiebam; neque ejus rei facultatem, si qua erit, prætermittam. Ego me in hac omni causa facile intelligebam, pugnandi cupidis hominibus non satisfacere. Primum enim præ me tuli, me nihil malle, quam pacem; non quin eadem timerem, quæ illi: sed ea bello civili leviora ducebam. Inde, suscepto bello, cum pacis condiciones ad te afferri, a teque ad ea honorifice & large responderi viderem; duxi meam rationem; quam tibi facile me probaturum, pro tuo in me beneficio, arbitrabar. Memineram me esse unum, qui pro meis maximis in rempublicam meritis supplicia miserrima & crudelissima pertulissem; me esse unum, qui, si offendissem ejus animum, cui tum, cum jam in armis essemus, consulatus tamen alter, & triumphus amplissimus deferebatur, subjicerer eisdem præliis: ut mea persona semper ad improborum civium impetus aliquid videretur habere populare. Atque hæc

non ego prius sum suspicatus, quam mihi palam denunciata sunt; neque ea tam pertimui, si subeunda essent, quam declinanda putavi, si honeste vitare possem: quam brevem illius temporis, dum in spe pax fuit, rationem nostram vides; reliqui facultatem res ademit. his autem, quibus non satisfacio, facile respondeo. neque enim ego amicior C. Cæsari unquam fui, quam illi: neque illi amiciores reipublicæ, quam ego. Hoc inter me & illos interest; quod, cum & illi cives optimi sint, & ego ab ista laude non absum, ego conditionibus, quod idem te intellexeram velle, illi armis disceptari maluerunt. Quæ quoniam ratio vicit; perficiam profecto, ut neque respublica civis a me animum, neque tu amici desideres.

CICERO ATTICO S.

12. **M**IMI molestior lippitudo erat etiam, quam ante fuerat. dictare tamen hanc epistolam malui, quam Gallo Fabio, amantissimo utriusque nostrum, nihil ad te litterarum dare. Nam pridie quidem, quoquo modo potueram, scripseram ipse eas litteras, quarum vaticinationem falsam esse cupio. hujus autem epistolæ non solum ea causa est, ut

ne quis a me dies intermittatur, quin demum ad te litteras; sed etiam hæc iustior, ut a te impetrarem, ut sumeres aliquid temporis; quo quia tibi perexiguo opus est, explicari mihi tuum consilium plane volo, ut penitus intelligam. Omnia sunt integra nobis. nihil prætermisum est, quod non habeat sapientem excusationem, non modo probabilem. Nam certe neque tum peccavi, cum imparitam jam Capuam, non solum ignaviæ delectus, sed etiam perfidiæ suspicionem fugiens, accipere nolui; neque cum post conditiones pacis per L. Cæsarem & Fabatum allatas, cavi, ne animum ejus offenderem, cui Pompejus jam armatus armato consulatum triumphumque deferret. Nec vero hæc extrema quisquam potest jure reprehendere, quod mare non transferim. Id enim, etsi erat deliberationis, tamen obire non potui. Neque enim suspicari debui; præsertim cum ex ipsius Pompeji litteris, idem quod video te existimasse, non dubitarim, quin is Domitio subventurus esset. Et plane, quid rectum, & quid faciendum mihi esset, diutius cogitare malui. Primum igitur, hæc qualia tibi esse videantur, etsi significata sunt a te, tamen accuratius mihi perscribas, velim: deinde

aliquid etiam in posterum prospicias, fingasque, quem me esse deceat, & ubi me plurimum prodesse reipublicæ sentias; ecquæ pacifica persona desideretur; an in bellatore sint omnia. Atque ego, qui omnia officio metior, recordor tamen tua consilia; quibus si paruissem, tristitiam illorum temporum non subiissem. Memini, quid mihi tum suaseris per Theophanem, per Culeonem; idque sæpe ingemiscens sum recordatus. Quare nunc saltem ad illos calculos revertamur, quos tum abieci; ut non solum gloriosis consiliis utamur, sed etiam paulo salubribus. sed nihil præscribo. accurate velim perscribas tuam ad me sententiam. Volo etiam exquiras, quam diligentissime poteris; (habebis autem, per quos possis,) quid Lentulus noster, quid Domitius agat, quid acturus sit, quemadmodum nunc se gerant, num quem accusent, num cui succenseant. quid dico, num cui? num Pompejo? omnino culpam omnem Pompejus in Domitium confert; quod ipsius litteris cognosci potest; quarum exemplum ad te mitto. Hæc igitur videbis; &, quod ad te ante scripsi, Demetrii Magnetis librum, quem ad te misit de concordia, velim mihi mittas.

CN. MAGNVS PROCOS. C. MARCELLO

L. LENTVLO COSS. S. D.

***E**GO, quod existimabam, dispersos nos, neque reipublicæ utiles, neque nobis præsidio esse posse, idcirco ad L. Domitium litteras misi, primum uti ipse cum omni copia ad nos veniret: si de se dubitaret, ut cohortes XIX, quæ ex Piceno ad me iter habebant, ad nos mitteret. Quod veritus sum, factum est, ut Domitius implicaretur; neque ipse satis firmus esset ad castra facienda: quod meas XIX, & suas XII cohortes tribus in oppidis distributas haberet: (nam partim Albæ, partim Sulmone collocavit:) neque se, si vellet, expedire posset. Nunc scitote, me esse in summa sollicitudine. Nam & tot & tales viros periculo obsidionis liberare cupio: neque subsidio ire possum; quod his duabus legionibus non puto esse committendum, ut illuc ducantur; ex quibus tamen non amplius XIV cohortes contrahere potui; quod Brandisium præsidium misi; neque Canusium sine præsidio, dum abessem, putavi esse dimittendum. D. Lælio mandaram, quod majores copias sperabam nos habituros, ut, si vobis videretur, alteruter vestrum ad me ve-

alret; alter in Siciliam cum ea copia, quam Capuæ & circum Capuam comparastis; & cum iis militibus, quos Faustus legit, proficisceretur; Domitius cum XII suis cohortibus eodem adjungeretur; reliquæ copię omnes Brundisium cogerentur, & inde navibus Dyrrachium transportarentur. Nunc, cum hoc tempore nihilo magis ego, quam vos, subsidio Domitio ire possim, se per montes explicare; non est nobis committendum, ut ad has XIV cohortes, quas ego dubio animo habeo, hostis accedere, aut in itinere me consequi possit. Quamobrem placitum est mihi, ac ita video censei Marcello, & ceteris nostri ordinis, qui hic sunt, ut Brundisium ducerem hanc copiam, quam mecum habeo. Vos hortor, ut quodcumque militum contrahere poteritis, contrahatis, & eodem veniatis quamprimum. Arma, quæ ad me missuri eratis, iis, censeo, armatis milites, quos vobiscum habetis. Quæ arma superabunt, ea si Brundisium jumentis deportaritis, vehementer reipublicæ profueritis. De hac re velim nostros certiores faciatis; ego ad P. Lupum & C. Coponium prætores misi, ut se nobis conjungerent, & militum quod haberent, ad vos deducerent.

CN. MAGNVS PROCOS. S. D. L. DOMI-
TIO PROCOS.

* **M**IROR, te ad me nihil scribere, & potius ab aliis, quam a te, de republica me certiore fieri. Nos, disiecta manu, pares aduersariis esse non possumus. conjunctis nostris copiis, spero nos & reipublicæ & communi saluti prodesse. Quamobrem cum constituisses, ut Vibullius mihi scripserat a. d. v Id. Febr. Corfinio proficisci cum exercitu, & ad me venire; miror, quid causæ fuerit, quare consilium mutaris. Nam illa causa, quam mihi Vibullius scribit, levis est, te propterea moratum esse, quod audieris, Cæsarem Firmo progressum in Castrum Truentinum venisse. Quanto enim magis appropinquare aduersarius cœpit, eo tibi celerius agendum erat, ut te mecum jungeres, priusquam Cæsar aut tuum iter impedire, aut me abs te excludere posset. Quamobrem etiam & etiam te rogo & hortor, id quod non destiti superioribus litteris a te petere, ut primo quoque die Luceriam aduenias, antequam copix, quas instituit Cæsar contrahere, in unum locum coactæ nos a nobis distrahant. Sed si erunt, qui te impediant,

ut villas servent, æquum est me a te impetrare, ut cohortes, quæ ex Piceno & Camerino venerunt, quæ fortunas suas reliquerunt, ad me missum facias.

CN. MAGNVS PROCOS. S. D. L. DOMITIO PROCOS.

LITTERAS abs te M. Calenius ad me attulit a. d. xiv Kal. Mart. in quibus litteris scribis, tibi in animo esse, observare Cæsarem; &, si secundum mare ad me ire cepisset, confestim in Samnium ad me venturum; si autem ille circum istæc loca commoraretur, te ei, si propius accessisset, resistere velle. Te animo magno & forti istam rem agere existimo: sed diligentius nobis est videndum, ne distracti pares esse adversario non possimus; cum ille magnas copias habeat, & majores brevi habiturus sit. Non enim, pro tua prudentia, debes illud solum animadvertere, quot in præsentia cohortes contra te habeat Cæsar, sed quantas brevi tempore equitum & peditum copias contrahaturus sit. Cui rei testimonio sunt litteræ, quas Bussenius ad me misit; in quibus scribit, id quod ab illis quoque mihi scribitur, præsidia Curionem, quæ in Umbris & Tuscis

erant, contrahere, & ad Cæsarem iter facere. Quæ si copiæ in unum locum fuerint coactæ, ut pars exercitus ad Albam mittatur, pars ad te accedat; ut non pugnet, sed locis suis repugnet, hærebis; neque solus cum ista copia tantam multitudinem sustinere poteris, ut frumentatum eas. Quamobrem te magnopere hortor, ut quamprimum cum omni copia huc venias. Consules constituerunt idem facere. Ego Metusillio ad te mandata dedi, providendum esse, ne duæ legiones sine Picentinis cohortibus in conspectum Cæsaris committerentur. Quamobrem nolito commoveri, si audieris me regredi, si forte Cæsar ad me veniet. cavendum enim puto esse, ne implicatus hæream. Nam neque castra, propter anni tempus & militum animos, facere possum; neque ex omnibus oppidis contrahere copias expedit; ne receptum amit- tam. Itaque non amplius XIV cohortes Luceriam coëgi. Consules præsidia omnia deducturi sunt, aut in Sicillam ituri. Nam aut exercitum firmum habere oportet, quo confidamus perrumpere nos posse, aut regiones ejusmodi obtinere, e quibus repugnemus; id quod neutrum nobis hoc tempore contingit; quod & magnam partem Italiæ Cæsar occu-

pavit, & nos non habemus exercitum tam amplum, neque tam magnum, quam ille. Itaque nobis providendum est, ut summam reipublicæ rationem habeamus. Etiam atque etiam te hortor, ut cum omni copia quamprimum ad me venias. Possumus etiam nunc rempublicam erigere, si communi consilio negotium administrabimus: sin distrahemur, infirmi erimus. Mihi hoc constitutum est. His litteris scriptis, Sica a te mihi litteras attulit & mandata. Quod me hortare, ut istuc veniam; id me facere non arbitror posse; quod non magnopere his legionibus confido.

CN. MAGNVS PROCOS. S. D. L. DOMITIO PROCOS.

*LITTERAE mihi a te redditæ sunt a. d. XIII Kal. Mart. in quibus scribis, Cæsarem apud Corfinium castra posuisse. Quod putavi & præmonui, fit, ut nec in præsentia committere tecum proelium velit; &, omnibus copiis conductis, te implicet, ne ad me iter expeditum tibi fit, atque istas copias conjungere optimorum civium possis cum his legionibus, de quarum voluntate dubitamus; quo etiam magis tuis litteris sum commotus.

Neque enim eorum militum, quos mecum habeo, voluntati satis confido, ut de omnibus fortunis reipublicæ dimicem; neque etiam, qui ex delectibus conscripti sunt a consulis, convenerunt. Quare da operam, si ulla ratione etiam nunc efficere potes, ut te explices, huc quamprimum venias, antequam omnes copiarum adversariorum conveniant. Neque enim celeriter ex delectibus huc homines convenire possunt; & si convenirent, quantum iis committendum sit, quod inter se ne noti quidem sunt, contra veteranas legiones, non te præterit.

CICERO ATTICO S.

13. **L**IPPITVDINIS meæ signum tibi sit librarii manus, & eadem causa brevitatis: etsi nunc quidem, quod scriberem, nihil erat. Omnis expectatio nostra erat in nuntiis Brundisinis. Si nactus hic esset Cnæum nostrum, spes dubia pacis; sin ille ante transisset, exitiosi belli metus. sed videsne, in quem hominem inciderit respublica? quam acutum, quam vigilantem, quam paratum? Si me hercule neminem occiderit, nec cuiquam quidquam ademerit, ab his, qui eum maxime timerant, maxime diligetur. Multum

maecum municipales homines loquuntur, multum rusticani. Nihil prorsus aliud curant, nisi agros, nisi villulas, nisi nummulos suos. Et vide, quam conversa res est. Illum, quo antea confidebant, metuunt; hunc amant, quem timebant. Id quantis nostris peccatis, vitis que evenerit, non possum sine molestia cogitare. Quae autem impendere putarem, scripseram ad te; & jam tuas litteras expectabam.

CICERO ATTICO S.

14. **N**ON dubito, quin tibi odiosae sint epistolae quotidianae, cum praesertim neque nova de re aliqua certiore te faciam, neque novam denique jam reperiam scribendi ullam sententiam. Sed, si dedita opera, cum causa nulla esset, tabellarios ad te cum inanibus epistolis mitterem; facerem inepte. vuntibus vero, domesticis praesertim, ut nihil ad te dem litterarum, facere non possum; & simul (crede mihi) requiesco paulum in his miseris, cum quasi tecum loquor; cum vero tuas epistolas lego, multo etiam magis. Omnino intelligo, nullum fuisse tempus post has fugas & formidines, quod magis debuerit mutum esse a litteris: propterea, quod neque

7. AD ATTICVM

auditor novi; nec in his
a Brundisio absunt propius, quam
, aut triduum. Brundisii autem
certamen vertitur hujus primi tempo-
quidem expectatione torqueor. sed
ante nos sciemus. Eodem enim die
video Cæsarem a Corfinio post meridiem pro-
fectum esse, id est, Feralibus, quo Canusio
Pompejum. Eo modo autem ambulat
Cæsar, & illi diariis militum celeritatem in-
ditat, ut timeam, ne citius ad Brundisium,
quam opus sit, accesserit. Dices, quid igitur
proficis, qui anticipes ejus rei molestiam,
quam triduo sciturus sis? nihil equidem. Sed,
ut supra dixi, tecum perlibenter loquor; &
simul scito, labare meum consilium, illud,
quod satis jam fixum videbatur. Non mihi
satis idonei sunt auctores illi, qui a te proban-
tur. Quod enim unquam eorum in republica
forte factum exstitit? aut quis ab his ullam
rem laude dignam desiderat? nec mehercule
laudandos existimo, qui trans mare belli pa-
randi causa profecti sunt: (quamquam hæc
ferenda non erant:) video enim, quantum
id bellum, & quam pestiferum futurum sit;
sed me movet unus vir; cujus fugientis co-
mes, rempublicam recuperantis socius videor.

esse debere. Totiesne igitur sententiam mutas? ego tecum, tanquam mecum loquor. Quis autem est, tanta quidem de re, quin varie secum ipse disputet? simul & elicere cupio sententiam tuam; si manet, ut firmior sim; si mutata est, ut tibi assentiar. Omnino ad id, de quo dubito, pertinet, me scire, quid Domitius acturus sit, quid noster Lentulus. De Domitio varia audimus, modo esse in Tiburti, haud lepide; quo cum Lepidum accessisse ad urbem; quod item falsum video esse. At enim Lepidus, eum nescio quo penetrasse itineribus; occultandi sui causa, an maris apiscendi? ne id quidem scit. Ignorat enim de filio. Addit illud, sane molestum; pecuniam Domitio satis grandem, quam is Corfinii habuerit, non esse redditam. De Lentulo autem nihil audimus. Hæc velim exquiras, ad meque perscribas.

CICERO ATTICO S.

15. ANTE d. v Non. Mart. epistolas mihi tuas Aegypta reddidit, unam veterem iv Kal. quam te scribis dedisse Pinario, quem non vidimus; in qua expectas, quidnam præmissus agat Vibullius; qui omnino non est visus a Cæsare: (in altera epistola video

te scire, ita esse:) &, quemadmodum redeuntem excipiam Cæsarem; quem omnino vitare cogito; &, aut Hæmonis fugam intendis, commutationemque vitæ tuæ; quod tibi puto esse faciendum; & ignoras, Domitius cum fascibusne fit; quod cum scies, facies, ut sciamus. Habes ad primam epistolam. Secutæ sunt duæ, pridie Kal. ambæ datæ, quæ me convellerunt de pristino statu, jam tamen, ut ante ad te scripsi, labantem. Nec me movet, quod scribis, *Jovi ipsi iniquum*. Nam periculum in utriusque iracundia positum est: victoria autem ita incerta, ut deterior causa paratior mihi esse videatur. Nec me consules movent, qui ipsi pluma aut folio facilius moventur. Officii me deliberatio cruciat, cruciavitque adhuc. cautior certe mansio: honestior existimatur trajectio. Malo interdum, multi me non caute, quam pauci non honeste fecisse existiment. De Lepido & Tullo quod quæris; illi vero non dubitant, quin Cæsari præsto futuri, in senatumque venturi sint. Recentissima tua est epistola Kal. data: in qua optas congressum, pacemque non desperas. sed ego, cum hæc scribebam, nec illos congressuros, nec, si congressi essent, Pompejum ad ullam conditio-

ditionem accessurum putabam. Quod videris non dubitare, si consules transeant, quid nos facere oporteat; certe transeunt, vel, quo modo nunc est, transierunt. Sed memento, præter Appium, neminem esse fore, qui non jus habeat transeundi. Nam aut cum imperio sunt, ut Pompejus, ut Scipio, Sertenas, Fannius, Voconius, Sextius, ipsi consules, quibus more majorum concessum est, vel omnes adire provincias; aut legati sunt eorum. sed nihil differo. quid placeat tibi, & quid propemodum rectum sit, intelligo. Plura scriberem, si ipse possem. sed, ut mihi videor, potero biduo. Balbi Cornelii litterarum exemplum, quas eodem die accepi, quo tuas, misi ad te, ut meam vicem doleres, cum me derideri videres.

BALBUS CICERONI IMP. S.

OBSEURO te, Cicero, suscipe curam & cogitationem dignissimam tuæ virtutis, ut Cæsarem & Pompejum, perfida hominum distractos, rursus in pristinam concordiam reduces. Crede mihi, Cæsarem non solum fore in tua potestate, sed etiam maximum beneficium te sibi dedisse judicaturum, si huc te rejicis. Velim, idem Pompejus faciat: qui

ut adduci tali tempore ad ullam conditionem possit, magis opto, quam spero, sed, cum constiterit, & timere desierit, tum incipiam non desperare, tuam auctoritatem plurimum apud eum valituram. Quod Lentulum meum, consulem, voluisti hic remanere, Cæsari gratum, mihi vero gratissimum. medius fidius fecisti. Nam illum tanti facio, qui non Cæsarem magis diligam; qui si passus esset, nos secum, ut consueramus, loqui, & non se totum etiam & etiam ab sermone nostro avertisset, minus miser, quam sum, essem. Nam cave putes, hoc tempore plus me quemquam cruciari, quod eum, quem ante me diligo, video in consulatu quidvis potius esse, quam consulem. Quod si voluerit tibi obtemperare, & nobis de Cæsare credere, & consulatum reliquum Romæ peragere, incipiam sperare, etiam consilio senatus, auctore te, illo relatore, Pompejum & Cæsarem conjungi posse; quod si factum erit, me satis vixisse putabo. Factum Cæsaris de Corfanio totum te probaturum scio. quomodo in hujusmodi re commòdius cadere non potuit; quam ut res sine sanguine confieret. Balbi mei tuique adventu delectatum te, valde gaudeo. Is quæcumque tibi de Cæsare

dixit, quæque Cæsar scripsit, scio, re tibi probabit, quæcumque fortuna ejus fuerit, verissime scripsisse.

CICERO ATTICO S.

16. **O**MNIA mihi provisâ sunt, præter occultum & tutum iter ad mare superum. Hoc enim mari uti non possumus hoc tempore anni. illuc autem, quo spectat animus, & quo res vocat, qua veniam? cedendum enim est celeriter; ne forte qua re impediatur atque alliger. Nec vero ille me ducit, qui videtur; quem ego hominem ἀπολιτικώτατον omnium jam ante cognoram; nunc vero etiam ἀτρασηγικώτατον. non me igitur is ducit, sed sermo hominum, qui ad me a Philotimo scribitur. Id enim me optimatibus ait conscindi. quibus optimatibus, dii boni? qui nunc quo modo occurrunt? quo modo autem se venditant Cæsari? municipia vero deum; nec simulant, ut cum de illo ægroto vota faciebant. Sed plane, quidquid mali hic Pisistratus non fecerit, tam gratum est, quam si alium facere prohibuerit. Hunc propitium sperant; illum iratum putant. Quas fieri censes ἀπαντήσεις ex oppidis? quos honores? metuunt, inquires: credo; sed mehercule il-

lum magis. hujus infidiosa clementia delatantur; illius iracundiam formidant. judices DCCCL, qui præcipue Cnæe nostro delatantur, ex quibus quotidie aliquem video, nescio quas ejus Lucerias horrent. Itaque quæro, qui sint isti optimates, qui me exturbent, cum ipsi domi maneant. Sed tamen, quiscumque sunt, *αἰδέομαι Τρώας*. Etsi, qua spe proficiscar, video; conjungoque me cum homine, magis ad vastandum Italiam, quam ad vincendum parato: demum quem exspecto: & quidem, cum hæc scribebam, IV Nonas, jam exspectabam aliquid a Brundisio. quid autem aliquid? quam inde turpiter fugisset, & victor hic qua se referret, & quod ubi audissem, si ille Appia veniret, ego Arpinum cogitabam.

~~1008~~

~~1000~~ ~~1000~~

M. TVLLII CICERONIS
EPISTOLARVM

AD

ATTICVM

LIBER IX.

CICERO ATTICO S.

Y. **E**TSI, cum tu has litteras legeres, putabam fore, ut scirem jam, quid Brundisii actum esset; (nam Canusio IX Kalend. profectus erat Cnæus; hæc autem scribebam pridie Nonas, XIV die postquam ille Canusio moverat;) tamen angebar singularum horarum expectatione; mirabarque, nihil allatum esse ne rumoris quidem. Nam erat mirum silentium. sed hæc fortasse *νεύσκηδα* sunt; quæ tamen jam sciuntur, necesse est. Illud molestum, me adhuc investigare non posse, ubi P. Lentulus noster sit, ubi Domitius. quæro autem, quo facilius scire possim, quid acturi sint; iturine ad Pompejum; & si sunt, qua quandoque ituri sint. urbem qui-

dem jam refertam esse optimatum audio; Sofium & Lupum, quos Cnæus noster ante putabat Brundisium venturos esse, quam se, jus dicere. Hinc vero vulgo vadunt. etiam M. Lepidus, quocum diem conterere solebam, cras cogitabat. Nos autem in Formiano morabamur, quo citius audiremus: deinde Arpinum volebamus. Inde, iter qua maxime ἀναπάντησιν effret, ad mare superum, remotis sive omnino missis lictoribus. Audio enim, bonis viris, qui & nunc, & sæpe antea magno præsidio reipublicæ fuerunt, hanc cunctationem nostram non probari, multaque in me & severe, in convivis tempestivis quidem, disputari. cedamus igitur, &, ut boni cives simus, bellum Italiæ terra marique inferamus, & odia improborum rursus in nos, quæ jam extincta erant, incendamus, & Lucceji consilia ac Theophani persequamur. Nam Scipio vel in Syriam proficiscitur, sorte; vel cum genero, honeste; vel Cæsarem fugit iratum. Marcelli quidem, nisi gladium Cæsaris tenuissent, manerent Appius & eodem timore, & inimicitiarum recentium: & tamen, præter hunc & C. Cassium, reliqui legati, Faustus proquæstor: ego unus, cui utrumvis liceret. frater accedet; quem

socium hujus fortunæ esse, non erat æquum: cui magis etiam Cæsar irascetur. sed impetrare non possum, ut maneat. dabimus hoc Pompejo, quod debemus. Nam me quidem alius nemo movet; non sermo bonorum, qui nulli sunt; non causa, quæ acta timide est, agetur improbe. uni, uni hoc damus, ne id quidem roganti, nec suam causam (ut ait) agenti, sed publicam. Tu quid cogites de transendo in Epirum, scire sane velim.

CICERO ATTICO S.

2. **E**TSI Nonis Mart. die tuo, ut opinor, expectabam epistolam a te longiorem; tamen ad eam ipsam brevem, quam III Nonas ἐπὶ τῆν λήψιν dedisti, rescribendum putavi. Gaudere ais te, mansisse me; & scribis, in sententia te manere. mihi autem superioribus litteris videbare non dubitare, quin cederem, ita, si & Cnæus bene comitatus conscendisset, & consules transissent. utrum hoc tu parum commeministi, an ego non satis intellexi, an mutasti sententiam? sed aut ex epistola, quam expecto, perspiciam, quid sentias, aut alias abs te litteras eliciam. Brundisio nihil dum erat allatum. O rem difficilem, planeque perditam! quam

nihil prætermittis in consilio dando! quam nihil tamen, quod tibi ipsi placeat, explicas! Non esse me una cum Pompejo, gaudes; ac proponis, quam sit turpe, me adesse, cum quid de illo detrahatur, nec fas esse approbare. Certe. Contra igitur? Dii, inquis, averruncent. Quid ergo fiet, si in altero scelus est, in altero supplicium? Impetrabis, inquis, a Cæsare, ut tibi abesse liceat, & esse otioso. Supplicandum igitur? Miserum. Quid, si non impetraro? Et de triumpho erit, inquis, integrum. Quid si hoc ipso premar? Accipiam? quid foedius? Negem? repudiari se totum, magis etiam, quam olim in xxviratu, putabit. Ac solet, cum se purgat, in me conferre omnem illorum temporum culpam: ita me sibi fuisse inimicum, ut ne honorem quidem a se accipere vellem. Quanto nunc hoc idem accipiet asperius? tanto scilicet, quanto & honor hic illo est amplior, & ipse robustior. Nam quod negas te dubitare, quin magna in offensa sim apud Pompejum hoc tempore; non video causam, cur ita sit, hoc quidem tempore. Qui enim amisso Corfinio denique certio rem me sui consilii fecit, is queretur, Brundisium me non venisse, cum inter me & Brundisium

Cæsar effret? deinde, etiam scit ἀπαρρησιασεν esse in ea causa querelam suam. Me putat de municipiorum imbecillitate, de delectibus, de pace, de urbe, de pecunia, de Piceno occupando plus vidisse, quam se. Sin, cum potuero, non venero, tum erit inimicus: quod ego non eo vereor, ne mihi noceat; (quid enim faciet?

Τίς δ' ἐστὶ δῆλος, τῷ Θανεῖν ἀφροντίς ἄν;)

sed quia ingrati animi crimen horreo. Confido igitur adyentum nostrum illi, quoquo tempore fuerit, ut scribis, ἀσμένισον fore. Nam quod ais, si hic temperantius egerit, consideratius consilium te daturum; qui hic potest se gerere non perdit? vita, mores, ante facta, ratio suscepti negotii, socii, vires bonorum, aut etiam constantia. Vix dum epistolam tuam legeram, cum ad me, currens ad illum, Postumus Curtius venit, nihil nisi classes loquens & exercitus: eripiebat Hispanias: tenebat Asiam, Siciliam, Africam, Sardiniam; confestim in Græciam persequabatur. Eundum igitur est, nec tam ut belli, quam ut fugæ socii simus. Nec enim ferre potero sermones istorum, quicumque sunt. Non sunt enim certe, ut appellantur, boni. sed tamen id ipsum scire cupio, quid

loquantur; idque ut exquiras, meque certior-
rem facias, te vehementer rogo. Nos ad-
huc, quid Brundisii actum esset, plane ne-
sciebamus. Cum sciemus, tum ex re & ex
tempore consilium capiemus; sed utemur
tuo.

CICERO ATTICO 5.

3. **D**OMITII filius transit Formias VIII
Id. currens ad matrem Neapolim, mihi que
nuntiari iussit, patrem ad urbem esse; cum
de eo curiose quæssisset servus noster Diony-
sius. Nos autem audieramus, eum profe-
ctum sive ad Pompejum, sive in Hispaniam.
Id cuiusmodi sit, scire sane velim. Nam ad
id, quod delibero, pertinet, si ille certe nus-
quam discessit, intelligere Cæsum, non esse
facilem nobis ex Italia exitum, cum ea tota
armis, præfidiisque teneatur, hieme præfer-
tim. Nam, si commodius anni tempus esset,
vel infero mari liceret uti. Nunc nihil potest,
nisi supero, tramitti; quo iter interclusum
est. Quæres igitur & de Domitio & de Len-
tulo. A Brundisio nulla adhuc fama venerat:
& erat hic dies VII Id. quo die, suspicaba-
mur, aut pridie Brundisium venisse Cæsa-
rem. Nam Kal. Arpis manserat. sed si Postu-

num audire velles, persecuturus erat Cnæum. transisse enim jam putabat, conjectura tempestatum ac dierum. Ego nautas eum non putabam habiturum: ille confidebat, & eo magis, quod audita naviculariis hominis liberalitas esset. Sed tota res Brundisina jam quo modo habeat se, diutius nescire non possum.

CICERO ATTICO S.

4. **E**GO etsi tamdiu requiesco, quamdiu aut ad te scribo, aut tuas litteras lego; tamen & ipse egeo argumento epistolarum, & tibi idem accidere certo scio. Quæ enim soluto animo familiariter scribi solent, temporibus his excluduntur; quæ autem sunt horum temporum, ea jam contrivimus. sed tamen, ne me totum ægritudini dedam, summi mihi quasdam tanquam *θέσεις*, quæ & politicæ sunt, & temporum horum; ut & abducam animum ab querellis, & in eo ipso, de quo agitur, exercear. hæc sunt hujusmodi:

Εἰ μενετέον ἐν τῇ πατρίδι τυραννεμένη; Τυραννεμένης δ' αὐτῆς, εἰ παντὶ τρόπῳ τυραννίδος κατάλυσιν πραγματευτέον, καὶ μέλλη διὰ τῶτο περὶ τῶν ἄλων ἢ πόλις κινδυνεύσειν. Εἰ εὐλαβη-

τέον τὸν καταλύοντα, μὴ αὐτὸς αἰρήσασθαι. Εἰ περὶ
 κρατέου ἀρήγειν τῇ πατρίδι τυραννημένη καιρῷ καὶ
 λόγῳ μᾶλλον, ἢ πολέμῳ. Εἰ πολιτικὸν τὸ ἥσυχάζειν,
 ἀναχωρήσαντά. ποι, τῆς πατρίδος τυραννημένης.
 Εἰ διὰ παντὸς ἰτέον κινδύνε τῆς ἐλευθερίας
 πέρι. Εἰ πόλεμον ἐπακτέου τῇ χώρᾳ, καὶ
 κολορηκτέου ταύτην τυραννημένην. Εἰ καὶ μὴ
 δοκιμάζοντα τὴν διὰ πολέμου κατάλυσιν τῆς τυραννίδος,
 συναπογραπτέον ὅμως τοῖς ἀρίστοις. Εἰ ταῖς
 εὐεργέταις καὶ Φίλοις συγκινδυνευτέον ἐν τοῖς πολιτικοῖς,
 καὶ μὴ δοκιῶσιν εὖ βεβηλεῦσθαι περὶ τῶν ὄλων.
 Εἰ ὁ μέγιστος τὴν πατρίδα εὐεργετήσας, δὲ
 αὐτὸ τε τῆτο ἀνήκεσα παθῶν καὶ φθονηθεῖς, κινδυνεύσειεν
 ἂν ἐβελοντῆς ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Εἰ ἐφετέον
 αὐτῷ ἑαυτῷ ποτε καὶ τῶν οἰκειοτάτων ποιῆσθαι
 πρόνοιαν ἀφεμένῳ τὰς πρὸς τὰς ἰσχύοντας διὰ
 πολιτείας;

In his ego me consultationibus exercens,
 & differens in utramque partem, tum Græce,
 tum Latine, & abduco parumper animum
 a molestiis, & τῶν πρῶτων τι delibero.
 Sed vereor, ne tibi ἄκαιρος sim. Si enim recte
 ambulaverit is, qui hanc epistolam tulit,
 in ipsum tuum dñem incidit.

CICERO ATTICO S.

5. NATALI die tuo scripsisti epistolam ad

me plenam consilii, summæque cum benevolentia, tum etiã prudentia. Eam mihi Philotimus postridie, quam a te acceperat, reddidit. Sunt ista quidem, quæ disputas, difficillima, iter ad superum, navigatio infero, discessus Arpinum, ne hunc fugisse; mansio Formis, ne obtulisse nos gratulationi videamur: sed miserius nihil, quam ea videre, quæ tamen, jam, jam, inquam, videnda erunt. Fuit apud me Postumus: scripsi ad te, quam gravis. venit ad me etiã Q. Fufius, quo vultu! quo spiritu! prope-rans Brundisium, scelus accusans Pompeji, levitatem & stultitiam senatus. Hæc qui in mea villa non feram, Curtium in curia petero ferre? Age, finge me quamvis *εὐσουλῶς* hæc ferentem; quid illa, *Dic. M. Tulli*, quem habebunt exitum? Et omitto causam reipublicæ, quam ego amissam puto cum vulneribus suis, tum medicamentis his, quæ parantur, de Pompejo quid agam? cui plane (quid enim hoc negem?) succensui. Semper enim causæ eventorum magis movent, quam ipsa eventa. Hæc igitur mala, (quibus majora esse quæ possunt?) considerans, vel potius judicans, ejus opera accidisse & culpa, inimicior eram huic, quam ipsi Cæsari.

52. EPIST. AD ATTICVM

ut majores nostri funestiorum diem esse voluerunt Allienſis pugnae, quam urbis captæ; quod hoc malum ex illo; itaque alter religioſus etiam nunc dies, alter in vulgus ignotus; ſic ego, decem annorum peccata recordans, in quibus inerat ille etiam annus, qui nos, hoc non defendente, ne dicam gravius, afflixerat; præſentisque temporis cognoscens temeritatem, ignaviam, negligentiam, succensebam. ſed ea jam mihi exciderunt. beneficia ejusdem cogito; cogito etiam dignitatem. intelligo, ſerius equidem, quam vellem, propter epistolæ ſermonesque Balbi; ſed video plane nihil aliud agi, nihil actum ab initio, quam ut hunc occideret. Ego igitur, ſi quis apud Homerum, cum ei & mater & dea dixiſſet,

Αὐτίκα γάρ τοι ἔπειτα μεθ' Ἑκτορα πότμος
ἔτοιμος,

matri ipſe reſpondit,

Αὐτίκα τεθναίνῃ, ἐπεὶ ἂν ἄρ' ἔμελλον ἑταίρω
Κτεινομένῳ ἐπαμῦναι:

quid, ſi non ἑταίρω ſolum, ſed etiam εὐεργέτη? adde, tali viro, talem cauſam agentis; & ego vero hæc officia mercanda vita puto. Optimatibus vero tuis nihil confido, nihil jam ne inſervio quidem. Video, ut ſe huic

dent, ut daturi sint. quidquam tu illa putas fuisse de valitudine decreta municipiorum præ his de victoria gratulationibus? timent, inquires. At ipsi tum se timuisse dicunt. sed videamus, quid actum sit Brundisii. ex eo fortasse mea consilia nascentur, allæque litteræ.

CICERO ATTICO S.

6. **N**os adhuc Brundisio nihil. Romæ scripsit Balbus, putare jam Lentulum consulem transmisisse, neque eum a minore Balbo conventum, quod is hoc jam Canusii audisset: inde ad se eum scripsisse: cohortesque sex, quæ Albæ fuissent, ad Curium via Minucia transisse: id Cæsarem ad se scripsisse, & brevi tempore eum ad urbem futurum. Ego utar tuo consilio; neque me Arpinum hoc tempore abdam: etsi, Ciceroni meo togam puram cum dare Arpini vellem, hanc eram ipsam excusationem relicturus ad Cæsarem. sed fortasse in eo ipso offendetur, cur non Romæ potius. Sed tamen, si est conveniendus, hic potissimum. tum reliqua videbimus, id est, & quo, & qua, & quando. Domitius, ut audio, in Cosano, & quidem, ut ajunt, paratus ad navigandum: si in Hispaniam, non probo; si ad Cnæum, laudo: que-

vis potius certe, quam ut Curtium videat; quem ego patronus aspicere non possam. quid alios? sed, opinor, quiescamus; ne nostram culpam coarguamus, qui, dum urbem, id est patriam, amamus, dumque rem conventuram putamus, ita nos gessimus, ut plane interclusi captique simus. Scripta jam epistola, Capua litteræ sunt allatæ hoc exemplo. *Pompejus mare transit cum omnibus militibus, quos secum habuit. Hic numerus est hominum millia xxx; & consules, duo & tribuni plebis, & senatores, qui fuerunt cum eo, omnes cum uxoribus & liberis. Conscendisse dicitur a. d. iv Nonas Mart. ex ea die fuere septemtriones venti. naves, quibus usus non est, omnes aut praecidisse, aut incendisse dicunt. De hac re litterae L. Metello tribuno plebis Capuam allatae sunt ab Clodia socru, quae ipsa transit. Ante sollicitus eram & angebar, sicut res scilicet ipsa cogebat, cum consilio explicare nihil possem; nunc autem, postquam Pompejus & consules ex Italia exierunt, non angor, sed ardeo dolore:*

Οὐδέ μοι ἦτορ

Ἐμπεδον, ἀλλ' ἀλαλύκτημαι:

non sum, inquam, mihi crede, mentis compos; tantum mihi dedecoris admisisse videor.

Me.

Me non primum cum Pompejo, qualicumque
 consilio ufo, deinde cum bonis esse, quam-
 vis causa temere instituta? præsertim cum illi
 ipsi, quorum ego causa timidius me fortunæ
 committebam, uxor, filia, Cicerones pueri,
 me illud sequi mallent? hoc turpe, & me
 indignum putarent? nam Quintus quidem
 frater, quidquid mihi placeret, id rectum se
 putare aiebat, id animo sequissimo sequeba-
 tur. Tuas nunc epistolas a primo lego. Hæ
 me paulum recreant. primæ monent & ro-
 gant, ne me projiciam: proximæ te gaudere
 ostendunt, me remansisse. Eas cum lego, mi-
 nus mihi turpis videor, sed tam diu, dum
 lego: deinde emergit rursus dolor, & αἴχμη
 Πεντασία. Quamobrem obsecro te, mi Tite,
 eripe mihi hunc dolorem, aut minue saltem,
 aut consolatione, aut consilio, aut quacum-
 que re potes. Quid tu autem possis? aut
 quid homo quisquam? vix Deus jam. Equi-
 dem illud molior, quod tu mones sperasque
 fieri posse, ut mihi Cæsar concedat, ut ab-
 sim, cum aliquid in senatu contra Cnæum
 agatur. Sed timeo, ne non impetrem. venit
 ab eo Furnius, (ut quidem scias, quos se-
 quamur) Q. Titinii filium cum Cæsare esse
 nuntiat; sed illum majores mihi gratias age-

66. EPIST. AD ATTICVM

re, quam vellem. Quid autem me roget,
(paucis ille quidem verbis, sed ἐν δυνάμει,)
cognoſce ex ipſius epistoſa. Me miſerum,
quod tu non valuiſti. una fuiſſemus: confi-
lium certe non deſuiſſet

Σὺν τε δὲ ἐρχομένῳ.

Sed acta ne agamus; reliqua paremus. Me
adhuc hæc duo ſefellerunt; initio ſpes com-
poſitionis, qua facta, volebam uti populari
vita, ſollicitudine ſeneſtatem noſtram libe-
rari; deinde bellum crudele & exitioſum ſu-
ſcipi a Pompejo intelligebam. Melioris me-
diuſfidius civis & viri putabam, quovis ſup-
plicio, affici, quam illi crudelitati non ſolum
præeſſe, verum etiam intereſſe. Videtur vel
mori ſatius fuiſſe, quam eſſe cum iis. Ad
hæc igitur cogita, mi Attice, vel potius ex-
cogita. quemvis eventum fortius feram, quam
hunc dolorem.

CAESAR. IMP. S. D. CICERONI IMP.

*CVM Furnium noſtrum tantum vidiffem,
neque loqui, neque audire meo commo-
do potuiſſem, properarem, atque eſſem in iti-
nere, præmiſſis jam legionibus; prætere-
re tamen non potui, quin & ſcriberem ad te,
& illum mitterem gratiasque agerem; etſi

hoc & feci sæpe, & sæpius mihi facturum videor; ita de me mereris. In primis a te peto, quoniam confido me celeriter ad urbem venturum, ut te ibi videam, ut tuo consilio, gratia, dignitate, ope omnium rerum uti possim. Ad propositum revertar: festinationi meæ, brevitatiq; litterarum ignosces. Reliqua ex Furnio cognosces.

CAESAR OPPIO CORNELIO S.

***G**AUDEO mehercule, vos significare litteris, quam valde probetis ea, quæ apud Corfinium sunt gesta. Consilio vestro utar libenter, & hoc libentius, quod mea sponte facere constitueram, ut quam lenissimum me præberem; & Pompejum darem operam, ut reconcillarem. Tentemus hoc modo, si possumus omnium voluntates recuperare, & diuturna victoria uti; quoniam reliqui crudelitate odium effugere non potuerunt, neque victoriam diutius tenere, præter unum L. Sullam, quem imitaturus non sum. Hæc nova sit ratio vincendi; ut misericordia & liberalitate nos muniamus. Id quemadmodum fieri possit, nonnulla mihi in mentem veniunt, & multa reperiri possunt. De his rebus, rogo vos, ut cogitationem suscipiatis.

Ca. Magium, Pompeji praefectum, deprehendi. scilicet meo instituto usus sum, & eum statim missum feci. Jam duo praefecti fabriam Pompeji in meam potestatem venerunt, & a me missi sunt. Si volent grati esse, debebunt Pompejum hortari, ut malit mihi esse amicus, quam his, qui & illi & mihi semper fuerunt inimicissimi; quorum artificis effectum est, ut respublica in hunc statum perveniret.

BALBUS CICERONI IMP. S.

*SI vales, bene est. Posteaquam litteras communes cum Opplo ad te dedi, ab Caesare epistolam accepi, cujus exemplum tibi misi; ex quibus perspicere poteris, quam cupiat concordiam, & Pompejum reconciliare, & quam remotus sit ab omni crudelitate: quod eum sentire, ut debeo, valde gaudeo. De te & tua fide & pietate idem mehercule, mi Cicero, sentio, quod tu; non posse tuam famam & officium sustinere, ut contra eum arma feras, a quo tantum beneficium te accepisse praedices. Caesarem hoc idem probaturum, exploratum, pro singulari ejus humanitate, habeo; eique cumulatissime satisfacturum te certo scio, cum nullam partem

belli contra eum suscipias, neque socius ejus adversarius fueris. Atque hoc non solum in te, tali & tanto viro, satis habebit, sed etiam mihi ipse sua concessit voluntate, ne in his castris essem, quæ contra Lentulum aut Pompejum futura essent; quorum beneficia maxima haberem: sibi que satis esse dixit, si rogatus urbana officia sibi præstitissem; quæ etiam illis, si vellent, præstare possem. Itaque nunc Romæ omnia negotia Lentuli procura, sustineo; meumque officium, fidem, pietatem his præsto. Sed mehercule rursus jam abjectam compositionis spem non desperatissimam esse puto; quoniam Cæsar est ea mente, qua optare debemus. Hac re mihi placet, si tibi videtur, te ad eum scribere, & ab eo præsidium petere, ut petisti a Pompejo, me quidem approbante, temporibus Milonianis. Præstabo, (si Cæsarem bene novi,) eum prius tuæ dignitatis, quam suæ utilitatis rationem habiturum. Hæc quam prudenter tibi scribam, nescio: sed illud certe scio, me ab singulari amore ac benevolentia, quæcumque scribo, tibi scribere: quod te (ita, incolumi Cæsare, moriar) tanti facio, ut paucos æque ac te caros habeam. De hac re cum aliquid constitueris, velim

mihî scribas. Nam non mediocriter laboro, ut utrique, ut vis, tuam benevolentiam præstare possis: quam mehercule te præstaturum confido. Fac valeas.

BALBUS ET OPIIVS S. D.
M. CICERONI.

***N**EDVM hominum humillimum, ut nos sumus, sed etiam amplissimorum virorum consilia ex eventu, non ex voluntate, a plerisque probari solent: tamen freti tua humanitate, quod verissimum nobis videbitur, de eo, quod ad nos scripsisti, tibi consilium dabimus; quod si non fuerit prudens, at certe ab optima fide & optimo animo proficiscetur. Nos, nisi, quod nostro iudicio Cæsarem facere oportere existimamus, ut simul Romam venerit, agat de reconciliatione gratiæ suæ & Pompeji, id eum facturum, ex ipso cognovissimus, te hortari desineremus, ut velles iis rebus interesse, quo facilius & majore cum dignitate per te, qui utrique es conjunctus, res tota confieret; aut, si ex contrario putaremus Cæsarem id non facturum, & eum velle cum Pompejo bellum gerere sciremus; nunquam tibi suaderemus, contra hominem, optime de te meritum, arma ferres; sicuti te sem-

per oravimus, ne contra Cæsarem pugnaret. sed cum etiamnum, quid facturum Cæsar sit, magis opinari, quam scire possimus; non possumus, nisi hoc, non videri eam tuam esse dignitatem, neque fidem omnibus cognitam, ut contra alterutrum, cum utriusque sis maxime necessarius, arma feras: & hoc non dubitamus, quin Cæsar pro sua humanitate maxime sit probaturus. Nos tamen (si tibi videbitur) ad Cæsarem scribemus; ut nos certiores faciat, quid hac re acturus sit: a quo si erit nobis rescriptum, statim, quæ sentiemus, ad te scribemus; & tibi fidem faciemus, nos te suadere, quæ nobis videntur tuæ dignitati, non Cæsaris rationi, esse utilissima: & hoc Cæsarem, pro sua indulgentia in nos, probaturum putamus.

CICERO ATTICO S.

7. **S**CRIPSERAM ad te epistolam, quam darem IV Id. sed eo ipso die is, cui dare voveram, non est profectus. Venit autem eo ipso die ille celeripes, quem Salvius dixerat: attulit uberrimas tuas litteras, quæ mihi quiddam quasi animulæ restillarunt. Recreatum enim me non queo dicere. sed plane *ἠὲν* effecisti. Ego enim non jam id ago,

mihi crede, ut prosperos exitus consequar.
 Sic enim video, nec duobus his vivis, nec
 hoc uno, nos unquam rempublicam habituros.
 Ita neque de otio nostro spero jam, nec ullam
 acerbitatem recuso. Unum illud extimescebam,
 ne quid turpiter facerem; vel, dicam, jam ef-
 fecissem. Sic ergo habeto, salutare te mihi
 litteras misisse; neque solum has longiores,
 in quibus nihil potest esse explicatius, nihil per-
 fectius; sed etiam illas breviores, in quibus
 hoc mihi jucundissimum fuit, consilium fa-
 ctumque nostrum a Sexto probari: pergra-
 tumque mihi tu fecisti, a quo diligi me, &
 quid rectum sit, intelligi, sole. Longior vero
 tua epistola non me solum, sed meos omnes
 ægritudine levavit. Itaque utar tuo consilio,
 & ero in Formiano; ne aut ad urbem ἀπά-
 ρησις mea animadvertatur; aut, si nec hic
 nec illic eum videro, devitatum se a me pu-
 tet. Quod autem suades, ut ab eo petam,
 ut mihi concedat, ut idem tribuam Pom-
 pejo, quod ipsi tribuerim; id me jam pridem
 agere intelliges ex litteris Balbi & Oppii,
 quarum exempla tibi misi. Misi etiam Cæsa-
 ris ad eos, sana mente scriptas, quo modo
 in tanta infania. Sin mihi Cæsar hoc non con-
 cedat; video tibi placere illud, με πολίτευμα

de pace suscipere: in quo non extimesco periculum. Cum enim tot impendeant, cur non honestissimo de pacisci velim? sed vereor, ne Pompejo quid oneris imponam;

Μή μοι γοργεῖν κερφαλὴν δεινοῦ κελάρου
interqueat. Mirandum enim in modum Cnæus noster Sullani regni similitudinem concupivit.

Εἰδώς σοι λέγω. Nihil ille unquam minus obsecrare tulit. Cum hocne igitur, inquires, esse vis? beneficium sequor, mihi crede, non causam, ut in Milone, ut in... sed hactenus.

Causa igitur non bona est? Immo optima: sed agitur (memento) foedissime. Primum consilium est, suffocare urbem & Italiam fame; deinde, agros vastare, urere, pecuniis loemptum non abstinere. Sed, cum eadem metnam ab hac parte; si illino beneficium non fit, rectius patem quidvis dâmi perpeti. Sed ita meruisse illum de me puto, ut ἀχαριστίας crimen subire non audeam. Quamquam a te ejus quoque rei justa defensio est explicata. De triumpho tibi assentior: quem quidem totum facile & libenter abjecero. egregie probo fore, ut, dum agamus, ὁ πλῆθος οἰσθαῖος obrepât: si modo, inquis, satis ille erit firmus: est firmior etiam quam putabamus. de isto licet bene speres. promitto ti-

bi, si valebit, tegulam illum in Italia nullam relicturum. tene igitur socio? contra mehercule meum iudicium, & contra omnium antiquorum auctoritatem; nec tam ut illa adjuvem, quam ut hæc ne videam, cupio discedere. Noli enim putare tolerabiles horum insanias, nec uniusmodi fore. Etsi quid te horum fugit? legibus, iudiciis, senatu sublato, libidines, audacias, sumtus, egestates tot egentissimorum hominum; nec privatas posse res, nec rempublicam sustinere. Abeamus igitur inde quolibet navigatione; etsi id quidem, ut tibi videbitur: sed certe abeamus. Sciemus enim, id quod expectas, quid Brundisii actum sit. Bonis viris quod ais probari, quæ adhuc fecerimus, sciri que, ab illis nos non profectos, valde gaudeo; si est nunc ullus gaudendi locus. De Lentulo investigabo diligentius; id mandavi Philotimo, homini forti ac nimium optimati. Extremum est, ut tibi argumentum ad scribendum fortasse jam desit; (nec enim alia de re nunc ulla scribi potest; & de hac quid jam amplius inveniri potest?) sed quoniam & ingenium suppeditat, (dico mehercule, ut sentio,) & amor, quo & meum ingenium incitatur; perge, & facis, ut scribo,

quantum potes. In Epirum quod me non invitas, comitem non molestum, subiraſcor; ſed vale. Nam, ut tibi ambulandum, un- gendum, ſic mihi dormiendum. Etenim lit- teræ tuæ mihi ſomnum attulerunt.

CICERO ATTICO S.

8. **C**OENANTIBVS pridie Idus nobis, ac noctu quidem, Statius a te epiſtolam brevem attulit. De L. Torquato quod quæris, non modo Lucius, ſed etiam Aulus profectus eſt; alter multos dies. De Reatinorum corona quod ſcribis, moleſte fero in agro Sabino ſemen- tem fieri proſcriptionis. Senatores multos eſſe Romæ, nos quoque audieramus. Ec- quid potes dicere, cur exierint? In his locis opinio eſt, conjectura magis, quam nuntio, aut litteris, Cæſarem Formiis a. d. xi Kal. April. fore. Hic ego vellem habere Homeri illam Minervam ſimulatam Mentori, cui di- cerem:

*Μέντορ πῶς τ' ἔρτω, πῶς τ' ἔρ προσκτύξομαι
αὐτόν;*

nullam rem unquam difficiliorem cogitavi. ſed cogito tamen; nec ero, ut in malis, im- paratus. Sed cura, ut valeas. Puto enim, diem tuum heri fuiſſe.

CICERO ATTICO S.

9. **T**RES epistolas tuas accepi postridie Idus. Erant autem IV, III, pridie Idus datæ. Igitur antiquissimæ cuique primum respondebo. Assentio tibi, ut in Formiano potissimum commorer: etiam de supero mari; palpaboque, ut antea ad te scripsi, ecquonam modo possim, voluntate ejus, nullam rei-publicæ partem attingere. Quod laudas, quia oblivisci me scripsi ante facta & delicta nostri amici; ego vero ita facio. Quin ea ipsa, quæ a te commemorantur, secus ab eo in me ipsum facta esse, non memini: tanto plus apud me valere beneficii gratiam, quam injuriæ dolorem, volo. Faciamus igitur, ut censes, colligamusque nos. *κομισέω* enim, simul ut rus decurro, atque in decursu *ἡμετέρις* meas commentari non desino. sed sunt quædam earum perdifficiles ad judicandum. De optimatibus, sit sane ita, ut vis: sed nostri illud, *Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ*. Titiani filius apud Cæsarem est. Quod autem quasi vereri videris, ne mihi tus consilia displiceant; me vero nihil delectat aliud, nisi consilium & litteræ tuæ. Quare fac, ut ostendis, ne desiteris ad me, quidquid tibi in

mentem venerit, scribere. mihi nihil potest esse gratius. Venio ad alteram nunc epistolam. Recte non credis de numero militum. Ipso dimidio plus scripsit Clodia. factum etiam de corruptis navibus. Quod consules laudas; ego quoque animum laudo, sed consilium reprehendo. Dispersa enim illorum actio de pace sublata est; quam quidem ego meditabar. Itaque postea Demetrii librum de concordia tibi remisi, & Philotimo dedi. Nec vero dubito, quin exitiosum bellum impendeat, ejus initium ducetur a fame. Et me tamen doleo non interesse huic bello; in quo tanta vis sceleris futura est, ut, cum parentes non alere nefarium sit, nostri principes antiquissimam & sanctissimam parentem, patriam, fame necandam putent. Atque hoc non opinione timeo, sed intersui sermonibus. Omnis hæc classis Alexandria, Colchis, Tyro, Sidone, Arado, Cypro, Pamphylia, Lycia, Rhodo, Chio, Byzantio, Lesbo, Smyrna, Mileto, Coö, ad intercludendos com meatus Italiæ, & ad occupandas frumentarias provincias comparatur. At quam veniet iratus! & iis quidem maxime, qui eam maxime salvam volebant, quasi relictus ab iis, quos reliquit. Itaque mihi dubitanti,

quid me facere par sit, permagnum pondus affert benevolentia erga illum; qua demta perire melius esset in patria, quam patriam servando evertere. De Septentrione, plane ita est. metuo, ne vexetur Epirus. sed quem tu locum Græciæ non directum iri putas? prædicat enim palam, & militibus ostendit, se largitione ipsa superiorem, quam hunc fore. Illud me præclare admones, cum illum videro, ne nimis indulgenter, & ut cum gravitate potius loquar. plane sic faciendum. Arpinum, cum eum convenero, cogito, ne forte, aut absum, cum veniet, aut cursem huc illuc via deterrima. Bibulum, ut scribis, audio venisse, & redisse pridie Idus. Philotimum, ut ais epistola tertia, exspectabas. At ille Idib. a me profectus est. Eo serius ad tuam illam epistolam, cui ego statim rescripseram, redditæ sunt meæ litteræ. De Domitio, ut scribis, ita opinor esse, ut & in Cosano sit, & consilium ejus ignoretur. Iste omnium turpissimus & sordidissimus, qui consularia comitia a prætore ait haberi posse, est ille quidem, qui semper in republica fuit. Itaque nimirum hoc illud est, quod Cæsar scribit in ea epistola, cujus exemplum ad te misi, se velle uti *consilio meo*: age, esto hoc

commune: *gratia*; ineptum id quidem; sed, puto, hoc simulat ad quasdam senatorum sententias: *dignitate*; fortasse sententiæ consularis. Illud extremum est, *ope omnium rerum*. Id ego suspicari ceppi tum ex tuis litteris, aut hoc ipsum esse, aut non multo focus. Nam permagni ejus interest, rem ad interregnum non venire. Id assequitur, si per prætorem consules creantur. Nos autem in libris habemus, non modo consules a prætore, sed ne prætores quidem creari jus esse, idque factum esse nunquam: consules, eo non esse jus, quod majus imperium a minore rogari non fit jus; prætores autem, cum ita rogentur, ut collegæ consulum fiat, quorum est majus imperium. Aberit non longe, quin hoc a me decerni velit, neque sit contentus Galba, Scævola, Cassio, Antonio.

Τότε μοι χάνοι εὐρεῖα χθών.

Sed quanta tempestas impendat, vides. Qui transierint senatores, scribam ad te, cum certum habebō. De re frumentaria recte intelligis; quæ nullo modo administrari sine vectigalibus potest: nec sine causa & eos, qui circum illum sunt, omnia postulantes, & bellum nefarium times. Trebatium nostrum, etfi, ut scribis, nihil bene sperat, tamen vi-

dere sane vellem; quem fac hortaris, ut pro-
 peret. Opportune enim ad me ante adven-
 tum Cæsaris venerit. De Lanuino, statim,
 ut audiui Phameam mortuum, optavi, si mo-
 do esset futura respublica, ut id aliquis emer-
 ret meorum; neque tamen de te, qui ma-
 xime meus, cogitavi. Sciebam enim te quo-
 to anno, & quantum in solo, solere quæ-
 rere; neque solum Romæ, sed etiam Dell-
 tuum digamma videram. Verumtamen ego
 illud, quamquam est bellum, minoris æsti-
 mo, quam æstimabatur Marcellino consule,
 cum ego istos hortulos propter domum, An-
 til quam tum habebam, jucundiores mihi
 fore putabam, & minore impensa, quam si
 Tusculanum refecissem. volui H-S. D. egi
 per prædem, ille daret, Antil cum haberet
 venale: noluit. sed nunc omnia ista jacere
 puto propter nummorum caritatem. Mihi
 quidem erit aptissimum, vel nobis potius, si
 tu emeris. sed ejus demeritas cave con-
 temnas. valde est venustum. quamquam mi-
 hi ista omnia jam addicta vastitati videntur.
 Respondi epistolis tribus: sed exspecto alias.
 Nam me adhuc tuæ litteræ sustentarunt. Data
 Liberalibus.

CICERO ATTICO S.

10. **N**ihil habebam, quod scriberem. nec que enim novi quidquam audieram, & ad tuas omnes rescripseram pridie. Sed cum me ægritudo non solum somno privaret, verum ne vigilare quidem sine summo dolore pateretur, tecum ut quasi loquerer, in quo uno acquiesco, hoc nescio quid, nullo argumento proposito, scribere institui. Amens mihi fuisse videor a principio, & me una hæc res torquet, quod non, omnibus in rebus labentem, vel potius ruentem Pompejum tanquam unus manipularis secutus sim. Vidi hominem xiv Kal. Febr. plenum formidinis. Illo ipso die sensi, quid ageret. nunquam mihi postea placuit; nec unquam aliud in alio peccare desistit. Nihil interim ad me scribere, nihil nisi fugam cogitare. Quid quæris? sicut ἐν τοῖς ἐπορῖνοῖς alienant immundæ, insulsæ, indecoræ; sic me illius fugæ, negligentiaque deformitas avertit ab amore. Nihil enim dignum faciebat, quare ejus fugæ comitem me adjungerem. nunc emergit amor; nunc desiderium ferre non possum; nunc mihi nihil libri, nihil litteræ, nihil doctrina prodest: ita dies & noctes,

tanquam avis illa, mare prospecto; evolare cupio. Do, do poenas temeritatis meæ: et si quæ fuit illa temeritas? quid feci non consideratissime? si enim nihil præter fugam quæreretur, fugissem libentissime: sed genus belli crudellissimi & maximi, quod nondum vident homines, quale futurum sit, perhorui. Quæ minæ municipiis? quæ nominationi viris bonis? quæ denique omnibus, qui remansissent? quam crebro illud, *Sulla potuit, ego non potero?* Mihi autem hæserunt illa: male Tarquinius, qui Porſenam, qui Octavium Mamillum contra patriam; imple Coriolanus, qui auxilium petit a Volſcis; recte Themistocles, qui mori maluit; nefarius Hippas, Pliſtrati filius, qui in Marathoniam pugna cecidit, arma contra patriam ferens. At Sulla, at Marius, at Cinna recte, immo jure fortasse. sed quid eorum victoria crudellius? quid funestius? Hujus belli genus fugi, & eo magis, quod crudelliora etiam cogitari & parari videbam. Me, quem nonnulli conservatorem istius urbis, quem parentem esse dixerunt, Getarum, & Armeniorum, & Colchorum copias ad eam adducere? me meis civibus famem, vastitatem inferre Italix? Hunc primum mortalem esse,

deinde etiam multis modis posse extingui cogitabam; urbem autem, & populum nostrum servandum ad immortalitatem, quantum in nobis esset, putabam; & tamen spes quaedam me obtentabat, fore, ut aliquid conveniret potius, quam aut hic tantum sceleris, aut ille tantum flagitii admitteret. Alia res nunc tota est, alia mens mea. Sol, ut est in tua quadam epistola, excidisse mihi e mundo videtur. Ut ægroto, dum anima est, spes esse dicitur; sic ego, quoad Pompejus in Italia fuit, sperare non desisti. Hæc, hæc me fefellerunt; &, ut verum loquar, ætas jam a diuturnis laboribus devexa ad otium, domesticarum me rerum delectatione molliit. Nunc, si vel periculo experlundum erit, experiar certe, ut hinc avolem. Ante oportuit fortasse, sed ea, quæ scripsi, me tardarunt, & auctoritas maxime tua. Nam cum ad hunc locum venissem, evolvi volumen epistolarum tuarum, quod ego sub signo habeo, servoque diligentissime. Erat igitur in ea, quam x. Kal. Febr. dederas, hoc modo: *Sed videamus, & Cnaeus quid agat, & illius rationes quorsum fluant. Quod si iste Italiam relinquet; faciet omnino male, &, ut ego existimo, ἀλογισως: sed tum demum consilia nos-*

tra commutanda erunt. Hoc scribis post diem quartum, quam ab urbe discessimus. deinde VIII Kal. Febr. tantummodo Cnaeus noster, ne, ut urbem ἀλογίστως reliquit, sic Italiam relinquat. Eodem die das alteras, quibus mihi consulenti planissime respondes. est enim sic: *Sed venio ad consultationem tuam. si Cnaeus Italia cedit, in urbem redeundum puto: quae enim finis peregrinationis? Hoc mihi plane hæsit: & nunc ita video, infinitum bellum iunctum miserrima fuga; quam tu peregrinationem ὑποκορίζη. Sequitur χρησµός VI Kalend. Febr. Ego, si Pompejus manet in Italia, nec res ad pacem venit, longius bellum puto fore; sin Italiam relinquit, ad posterum bellum ἀσπουδον strui existimo. Hujus igitur belli ego particeps & socius & adiutor esse cogor; quod & ἀσπουδον est, & cum civibus. Deinde VII Idus Februar. cum jam plura audires de Pompeji consilio, concludis epistolam quandam hoc modo: *Ego quidem tibi non sim auctor, si Pompejus Italiam relinquit, te quoque profugere. Summo enim periculo facies, nec reipublicae proderis; cui quidem posterius poteris prodesse, si manseris. Quem Φιλόπατριν ας πολιτικόν, hominis prudentis & amici, tali admonitu, non move-**

ret auctoritas? Deinceps III Idus Februar. iterum mihi respondes consulenti sic: *Quod quaeris a me, fugamne fidam, an moram deferendam utiliore putem; ego vero in praesentia subitum discessum, & praecipitem professionem, cum tibi, tum ipsi Cnaeo inutilem & periculosam puto; & satius esse existimo, vos dispersitos, & in speculis esse. sed medius fidius turpe nobis puto esse, de fuga cogitare. Hoc turpe Cnaeus noster biennio ante cogitavit: ita Sullaturit animus ejus, & proscripturit diu. Inde, ut opinor, cum tu ad me quaedam *νευμώτερον* scripisses, & ego mihi a te quaedam significari putassem, ut Italia cederem: detektaris hoc diligenter XI Kal. Mart. Ego vero nulla epistola significavi, si Cnaeus Italia cederet, ut tu una cederes: aut, si significavi, non dico, fui inconstans, sed demens. In eadem epistola alio loco, Nihil relinquitur, nisi fuga: cui te socium nequitquam puto esse oportere, nec unquam putavi. Totam autem hanc deliberationem evalvis accuratius in litteris VIII Kalend. Mart. datam. Si M. Lepidus & L. Volcatius remanent, mandandum puto, ita ut, si salvus sit Pompejus, & confiterit alicubi, hanc *παύσαν* relinquant, & te in certamine vinci cum illo facilius pa-*

tiaris, quam cum hoc in ea, quas perspicitur futura, colluvie regnare. Multa disputas huic sententiæ convenientia. inde ad extremum: Quid si, inquis, Lepidus & Volcatius discedunt? plane ἀπορῶ. Quod evenerit igitur, & quod egeris, id σεμντέον putabo. Si tum dubitaras, nunc certe non dubitas, istis manentibus. Deinde in ipsa fuga v Kalend. Mart. Interea non dubito, quin in Formiano mansurus sis. Commodissime enim τὸ μέλλον ἔπι καρδοκῆσεις. Ad Kalend. Mart. cum ille quintum jam diem Brundisii esset: Tum poterimus deliberare, non scilicet integra re, sed certe minus infracta, quam si una proiecseris te. Deinde iv Nonas Mart. ὑπὸ τὴν λῆψιν cum breviter scriberes, tamen ponis hoc: Cras scribam plura, & ad omnia: hoc tamen dicam, non poenitere me consilii de tua mansione; &, quamquam magna sollicitudine, tamen, quia minus mali puto esse, quam in illa profectioe, maneo in sententia, & gaudeo te mansisse. Cum vero jam angerer, & timerem, ne quid a me dedecoris esset admissum, iii Nonas Mart. Tamen, te non esse una cum Pompejo, non fero moleste. Postea si opus fuerit, non erit difficile; & illi, quoquo tempore fiet, erit ἀσμένισον. sed hoc ita

dico, si hic, qua ratione initium fecit, eadem cetera agat, sincere, temperate, prudenter; valde video, & consideratius utilitati nostrae consulero. VII Idus Mart. scribis Peduceo quoque nostro probari, quod quierim, cujus auctoritas multum apud me valet. His ego tuis scriptis me consolor, ut nihil a me adhuc delictum putem. Tu modo auctoritatem tuam defendito; adversus me, nihil opus est: sed consciis egeo aliis. Ego, si nihil peccavi, reliqua tuebor. Ad ea tute hortare, & me omnino tua cogitatione adjuva. Hic nihil dum de reditu Cæsaris audiebatur. Ego his litteris hoc tamen profeci; perlegi omnes tuas, & in eo acquievi.

CICERO ATTICO S.

II. **L**ENTULVM nostrum scis Puteolis esse; quod cum e viatore quodam esset auditum, qui se diceret eum in Appia, cum is paulum lecticam aperisset, cognosse; etsi vix verisimile, nisi tamen Puteolos pueros, qui pervestigarent, & ad eum litteras. Inventus est vix in hortis suis se occultans, litterasque mihi remisit, mirifice gratias agens Cæsari; de suo autem consilio C. Cæcio mandata ad me dedisse. Eum ego hodie expectabam, id

est, XIII Kal. April. Venit etiam ad me Ma-
 tius Quinquatribus, homo mehercule, ut
 mihi visus est, temperatus & prudens; exi-
 stimatus quidem est semper auctor otii. Quam
 ille hæc non probare mihi quidem visus est!
 quam illam *νεκρωσιον*, ut tu appellas, timere!
 huc ego in multo sermone epistolam ad me
 Cæsaris ostendi, eam, cujus exemplum ad
 te antea misi; rogavi que, ut interpretaretur,
 quid esset, quod ille scriberet, *consilio meo*
se uti velle, gratia, dignitate, ope verum
omnium. Respondit, se non dubitare, quin
 & opem & gratiam meam ille ad pacificatio-
 nem quæreret. Utinam aliquod in hac misè-
 ria reipublicæ *πολιτικὸν* opus efficere & na-
 vare mihi liceat! Matius quidem & illum in
 ea sententia esse confidebat, & se auctorem
 fore pollicebatur. Pridie autem apud me
 Crassipes fuerat, qui se pridie Nonas Mart.
 Brundisio profectum, atque ibi Pompejum
 reliquisse dicebat; quod etiam, qui VIII Idus
 illuc profecti erant, nuntiabant; illa vero
 omnes, in quibus etiam Crassipes, (qua pru-
 dentia, potis attendere) sermones minaces,
 inimicos optimatum, municipiorum hostes,
 meras proscriptiones, meros Sullas: quæ
 Lucejum loqui? quæ totam Græciam? quæ

vero Theophanem? & tamen omnis spes salutis in illis est; & ego excubo animo, nec partem ullam capio quietis; &, ut has pestes effugiam, cum diffimillimis nostri esse cuplo. Quid enim tu illic Scipionem, quid Faustum, quid Libonem prætermitturum iceleris putas? quorum creditores convenire dicuntur. Quid eos autem, cum vicerint, in civēs effecturos? quam verò *μακροψυχῶν* Cnæi nostri esse? nuntiant Aegyptum, & Arabiam *εὐδαίμονα*, & *Μεσοποταμίαν* cogitare, Hispaniam abjecisse. Monstra narrant; quæ falsa esse possunt. sed certe & hæc perdita sunt, & illa non salutaria. Tuas litteras jam desidero. Post fugam nostram nunquam jam nostram earum intervallum fuit. Nisi ad te exemplum litterarum mearum ad Cæsarem; quibus me aliquid profecturum puto.

CICERO IMP. S. D. CAESARI IMP.

***U**T legi tuas litteras, quas a Furnio nostro acceperam, quibus mecum agebas, ut ad urbem essem; te telle uti consilio & dignitate mea, minus sum admiratus: de gratia & de ope quid significares, mecum ipse quærebam: spe tamen deducebar ad eam cogitationem, ut te pro tua admirabili ac singulari

est, XIII Kal. April. Venit etiam ad me Matius Quinquatribus, homo mehercule, ut mihi visus est, temperatus & prudens; existimatus quidem est semper auctor etii. Quam ille hæc non probare mihi quidem visus est! quam illam *παύσαν*, ut tu appellas, timere! huic ego in multo sermone epistolam ad me Cæsaris ostendi, eam, cujus exemplum ad te antea misi; rogaviq; ut interpretaretur, quid esset, quod ille scriberet, *consilio meo* se uti velle, *gratia, dignitate, ope verum omnium*. Respondit, se non dubitare, quin & opem & gratiam meam ille ad pacificationem quæreret. Utinam aliquod in hac miseria reipublicæ *πολιτικὸν* opus efficere & navare mihi liceat! Matius quidem & illud in ea sententia esse confidebat, & se auctorem fore pollicebatur. Pridie autem apud me Crassipes fuerat, qui se pridie Nonas Mart. Brundisio profectum, atque ibi Pompejum reliquisse dicebat; quod etiam, qui VIII Idus illinc profecti erant, nuntiabant; illa vero omnes, in quibus etiam Crassipes, (qua prudentia, potis attendere) sermones minaces, inimicos optimatum, municipiorum hostes, meras proscriptiones, meros Sullas: quæ Laccejum loqui? quæ totam Græciam? quæ

vero Theophanem? & tamen omnis spes salutaris in illis est; & ego excubo animo, nec partem ullam capio quietis; &, ut has pestes effugiam, cum dissimillimis nostri esse cupio. Quid enim tu illic Scipionem, quid Faustum, quid Libonem prætermisurum sceleris putas? quorum creditores convenire dicuntur. Quid eos autem, cum vicerint, in ci-ves effecturos? quam vero *μακροψυχον* Cnæi nostri esse? nuntiant Aegyptum, & Arabiam *ευδαίμονα*, & *Μεσοποταμίαν* cogitare, Hispaniam abjecisse. Monstra narrant; quæ falsa esse possunt. sed certe & hæc perdita sunt, & illa non salutaria. Tuas litteras jam desidero. Post fugam nostram nunquam jam nostrum earum intervallum fuit. Nisi ad te exemplum litterarum mearum ad Cæsarem; quibus me aliquid profecturum puto.

CICERO IMP. S. D. CAESARI IMP.

*UT legi tuas litteras, quas a Furnio nostro acceperam, quibus mecum agebas, ut ad urbem essem; te telle uti consilio & dignitate mea, minus sum admiratus: de gratia aut de ope meo, mecum ipse quaerebam: sed ad eum cogitabilem ac singularem

sapientia de otio, de pace, de concordia civium agi velle arbitrarer; & ad eam rationem existimabam satis aptam esse & naturam, & personam meam. Quod si ita est; & si qua de Pompejo nostro tuendo, & tibi ac reipublice reconciliando cura te attingit, magis idoneum, quam ego sum, ad eam causam profecto reperies neminem: qui & illi semper, & senatui, cum primum potui, pacis auctor fui; nec, sumtis armis, belli ullam partem attigi; judicavique, eo bello te violari, contra cujus honorem, populi Romani beneficio concessum, inimici atque invidi niterentur. Sed ut eo tempore non modo ipse fautor dignitatis tuæ fui, verum etiam ceteris auctor ad te adjuvandum; sic me nunc Pompeji dignitas vehementer movet. Aliquot enim sunt anni, cum vos duo delegeri, quos præcipue colerem, & quibus essem, sicut sum, amicissimus. Quamobrem a te peto, vel potius omnibus precibus oro & obtestor, ut in tuis maximis curis aliquid imperpetuas temporis huic quoque cogitationi, ut tuo beneficio bonus vir, gratus, plus denique esse, in maximi beneficii memoria possim. Quæ si tantum ad me ipsum pertinerent, sperarem me a te tantum impetraturum: sed,

ut arbitror, & ad tuam fidem, & ad rempublicam pertinet, me e paucis, & ad utriusque vestrum, & ad civium concordiam, per te, quam accommodatissimum conservari. Ego, cum antea tibi de Lentulo gratias egissem, cum ei saluti, qui mihi fuerat, fuisses; tamen lectis ejus litteris, quas ad me gratissimo animo de tua liberalitate beneficioque misit, eandem me salutem a te accepisse putavi, quam ille: in quem si me intelligis esse gratum, cura, obsecro, ut etiam in Pompejum esse possim.

CICERO ATTICO S.

12. **L**EGEBAM tuas litteras XIII Kalend. cum mihi epistola affertur a Lepta, circumvallatum esse Pompejum, ratibus etiam exitus portus teneri. Non mediis fidiis pro lacrymis possum reliqua nec cogitare, nec scribere. Misi ad te exemplum. Miseros nos! cur non omnes fatum illius una exsecuti sumus? Ecce autem a Matio & Trebatio eadem: quibus Minturnis obvii Caesaris tabularii. Torqueor infelix, ut jam illum Mucianum exitum exoptem. At quam honesta, at quam expedita tua consilia, quam evigilata tuis cogitationibus, quam itineris, quam na-

vigationis, quam congressus, sermonisque
 cum Cæsare! omnia tum honesta, tum cau-
 ta. In Epirum vero invitatio quam suavis,
 quam liberalis, quam fraterna! De Dionysio
 sum admiratus; qui apud me honoratior fuit,
 quam apud Scipionem Panætius; a quo im-
 purissime hæc nostra fortuna despecta est.
 Odi hominem, & odero: utinam ulcisci pos-
 sem! sed illum ulciscuntur mores sui. Tu,
 quæso, nunc vel maxime, quid agendum
 nobis sit, cogita. Populi Romani exercitus
 Cn. Pompejum circumfidet; fossa & vallo
 septum tenet; fuga prohibet; nos vivimus,
 & stat urbs ista? Prætores jus dicunt? Ae-
 diles ludos parant? viri boni usuras perscri-
 bunt? ego ipse sedeo? Coner illuc ire, ut
 insanus? implorare fidem municipiorum? bo-
 ni non sequentur; leves irridebunt; rerum
 novarum cupidi, victores præsertim & arma-
 ti, vim & manus afferent. Quid censes igitur?
 scquidnam est tui consilii ad finem hu-
 jus miserrimæ vitæ? nunc doleo, nunc tor-
 queor, cum quibusdam aut sapiens videor,
 quod una non ierim, aut felix fuisse. Mihi
 contra. nunquam enim illius victoriæ socius
 esse volui; calamitatis malle fuisse. Quid
 ego nunc tuas litteras, quid tuam pruden-

nam, aut benevolentiam implorem? actum est. Nulla re jam possum juvari, qui, ne quod optem quidem, jam habeo, nisi ut aliqua inimici misericordia liberemur. *ἐκ ἐστὺμος λόγος*, ut opinor, ille de ratibus. Quid enim est, quod Dolabella his litteris, quas III Idus Mart. a Brundisio dedit, hanc *ἐπιμερίαν* quasi Cæsaris scriberet, Pompejum in fuga esse? eumque primo vento navigaturum? quod valde discrepat ab iis epistolis, quarum exempla antea ad te misi. Hic quidem mera scelera loquuntur. sed non erāt nec recentior auctor, nec hujus rei quidem melior Dolabella.

CICERO ATTICO S.

13. **T**VAS XI Kalend. accepi litteras, quibus omnia consilia differs in id tempus, cum scierimus, quid actum sit. Et certe ita est: nec interim potest quidquam non modo statui, sed ne cogitari quidem. quamquam hæc mihi litteræ Dolabellæ jubent ad pristinas cogitationes reverti. fuit enim pridie Quinquatrus egregia tempestas, qua ego illum usum puto. *Συναγωγὴ* consillorum tuorum non est a me collecta ad querelam, sed magis ad consolationem meam. Nec enim me tam hæc mala

angebant, quam suspicio culpæ ac temeritatis meæ: eam nullam puto esse, quoniam cum consillis tuis mea facta & consilia consentiunt. Quod mea prædicatione factum esse scribis magis, quam illius merito, ut tantum ei debere viderer; est ita. Ego illa extuli semper, & eo quidem magis, ne quid ille superiorum meminisse me putaret: quæ si maxime meminissem; tamen illius temporis similitudinem jam sequi deberem. Nihil me adjuvit, cum posset; & postea fuit amicus, etiam valde: ecquam ob causam, plane nescio. Ergo ego quoque illi. Quin etiam illud par in utroque nostrum, quod ab eisdem illi lecti sumus. Sed utinam tantum ego ei prodesse potuissem, quantum mihi ille potuit! mihi tamen, quod fecit, gratissimum: nec ego nunc, eum juvare qua re possim, scio: nec, si possem, cum tam pestiferum bellum pararet, adjuvandum putarem. Tantum offendere animum ejus hic manens nolo. Nec mehercule ista videre, quæ tu potes jam animo providere, nec interesse istis malis possem. Sed eo tardior ad discedendum fui, quod difficile est de discessu voluntario, sine ulla spe reditus cogitare. Nam ego hunc ita paratam video peditatu, equitatu, classibus, auxiliis

Gallorum, quos Matius ἐλάπιζεν, ut puto; sed certe dicebat, pedītum ccιω, equitum sex polliceri sumtu suo annos decem. Sed sit hoc λάπισμα. Magnas habet certe copias: & habebit non ut ille, vectigal, sed civium bona. Adde confidentiam hominis; adde imbecillitatem bonorum virorum; qui quidem, quod illum sibi merito iratum putant, odierant, ut tu scribis, ludum. Ac vellem, scribis, quisnam hic significasset. Sed & iste, quia plus ostenderat, quam fecit, [amatur,] & vulgo illum qui amarunt, non amant. Municipia vero, & rustici Romani illum metuunt, hunc adhuc diligunt. Quare ita paratus est, ut, etiamsi vincere non possit, quo modo tamen vinci ipse possit, non videam. Ego autem non tam γοητείαν hujus timeo, quam πειθανάγημ. αἱ γὰρ τῶν τυράννων δέησαι, inquit Πλάτων, οἷσ' ὅτι μεμιγμένοι ἀνάγκαις. Illa ἀλλίμενα video tibi non probari: quæ ne mihi quidem placebant: sed habebam in illis & occultationem, & ὑπηρεσίαν fidelem: quæ si mihi Brundisii suppeterent, malletm. Sed ibi occultatio nulla est. verum, ut scribis, cum scierimus. Viris bonis me non nimis excuso. Quas enim eos cœnas & facere & obire scripsit ad me Sextus? quam lautas, quam

tempestivas? sed sint quamvis boni, non sum meliores, quam nos: moverent me, si essent fortiores. De Lanuino Phamezæ erravi: Trojanum somniabam. Id ego volui D. sed pluris est. istud tamen cuperem emerere, si ullam spem fruendi viderem. Nos quæ monstris quotidie intelligamus, ex illo libello, qui in epistolam coniectus est. Lentulus noster Puteolis est ἀθημονῶν, ut Cæcius narrat. Quid agat? Διατροπήν Corfiniensem reformidat: Pompejo nunc putat satisfactum: beneficio Cæsaris movetur; sed tamen movetur magis perspecta re. Tene hæc posse ferre? Omnia misera: sed hoc nihil miserius: Pompejus N. Magium de pace misit; & tamen oppugnatur; quod ego non credebam: sed habeo a Balbo litteras, quarum ad te exemplum misi: lege quæso, & illud infimum caput ipsius Balbi optimi, cui Cnæus noster locum, ubi hortos ædificaret, dedit. quem cui nostrum non sæpe prætulit? Itaque miser torquetur. Sed, ne his eadem legas, ad ipsam te epistolam rejicio. Spem autem pacis habeo nullam. Dolabella suis litteris, Idibus Mart. datis, merum bellum loquitur. Maneamus ergo in illa eadem sententia misera & desperata; quando hoc miserius esse nihil potest.

BALBUS

BALBUS CICERONI IMP. S.

*CAESAR nobis litteras perbreves misit, quarum exemplum subscripsi. Brevitate epistolæ scire poteris, eum valde esse distentum, qui tanta de re tam breviter scripserit. Si quid præterea novi fuerit, statim tibi scribam.

CAESAR OPPIO, CORNELIO S.

„ANTK diem VII Id. Mart. Brundisium
 „veni: ad murum castra posui. Pompejus
 „est Brundisii. Misit ad me N. Magium de
 „pace. Quæ visa sunt, respondi. Hoc vos sta-
 „tim scire volui. Cum in spem venero, de
 „compositione aliquid me conficere, statim
 „vos certiores faciam.”

Quomodo me nunc putas, mi Cicero, torqueri, postquam rursus in spem pacis veni, ne qua res eorum compositionem impediat? namque, quod absens facere possum, opto. Quod si una essem, aliquid fortasse proficere possem videri. Nunc expectatione crucior.

CICERO ATTICO S.

14. MISERAM ad te IX Kal. exemplum
 Epist. T. IV. G

epistolæ Balbi ad me, & Cæsaris ad eum; ecce tibi eodem die Capua litteras [accepi] ab Q. Pedio, Cæsarem ad se pridie Id. Mart. misisse hoc exemplo: *Pompejus se oppido tenet. Nos ad portam castra habemus. Conamur opus magnum, & multorum dierum, propter altitudinem maxis. Sed tamen nihil est, quod potius faciamus. Ab utroque portus cornu moles jacimus, ut aut illum quamprimum trajicere, quod habet Brundisii copiarum, cogamus, aut exitu prohibeamus. Ubi est illa pax, de qua Balbus scripserat torqueri se? ecquid acerbius? ecquid crudelius? atque eum loqui quidam ἀδελφικῶς narrabat; Cn. Carbonis, M. Bruti se poenas persequi, omniumque eorum, in quos Sulla crudelis hoc socio fuisset: nihil Curionem se duce facere, quod non hic Sulla duce fecisset: ad ambitionem, quibus exsilii poena superioribus legibus non fuisset, ab illo patriæ proditores de exilio reductos esse: queri de Milone per vim expulso: neminem tamen se violaturum, nisi qui arma. Hæc contra Bæbius quidam, a Curione Id. profectus, homo non infans, sed quis, ulli non dicat. Plane nescio, quid agam. Illinc equidem Cnæum profectum putor.*

Quidquid est, biduo sciemus. A te nihil: ne Anteros quidem quid litterarum. Nec mirum. Quid enim est, quod scribamus? ego tamen nullum diem prætermitto. Scripta epistola, litteræ mihi ante lucem a Lepta Capua redditæ sunt Idib. Mart. Pompejum a Brundisio conscendisse, at Cæsarem ante diem VII Kal. April. Capuæ fore.

CICERO ATTICO S.

15. **C**VM dedissem ad te litteras, ut scires Cæsarem Capuæ VII Kalend. fore, allatæ mihi sunt litteræ, eum in Albano apud Curtonem V Kalend. fore. Eum cum videro, Arpinum pergam. Si mihi veniam, quam peto, dederit, utar conditione: sin minus, impetrabo aliquid a me ipso. Ille, ut ad me scripsit, legiones singulas posuit Brundisii, Tarenti, Siponti. Claudere mihi videtur maritimos exitus; & tamen ipse Græciam spectare potius, quam Hispanias. Sed hæc longius absunt. Me nunc & congressus hujus stimulat (is vero adest) & primas ejus actiones horreo. Volet enim, credo, S. C. facere: volet augurum decretum: raplemur, aut absentes vexabimur, vel ut consules roget prætor, vel dictatorem dicat: quorum neu-

trum jus est. Sed, si Sulla potuit efficere, ab Interrege ut dictator diceretur, cur hic non possit? nihil expedio, nisi ut aut ab hoc, tanquam Q. Mucius, aut ab illo, tanquam L. Scipio. Cum tu hæc leges, ego illum fortasse convenero. Τέτρα, κύντερον. ne illud quidem nostrum proprium. erat enim spes propinqui reditus; erat hominum querela. Nunc exire cupimus; qua spe reditus, mihi quidem nunquam in mentem venit. Non modo autem nulla querela est municipaliū hominum, ac rusticorum, sed contra metnunt, ut crudelem, iratum. Nec tamen mihi quidquam est miserius, quam remansisse; nec optatius, quam evolare, non tam ad belli, quam ad fugæ societatem. Sed tu omnia consilia differebas in id tempus, cum sciremus, quæ Brundisii acta essent. Scimus nempe: hæremus nihilo minus. Vix enim spero mihi hunc veniam daturum: etsi multa affero iusta ad impetrandum. Sed tibi omnem illius, meumque sermonem, omnibus verbis expressum, statim mittam. Tu nunc omni amore enitere, ut nos cura tua & prudentia juves. Ita subito accurrit, ut ne T. Rebilum quidem, ut constitueram, possim videre. Omnia nobis imparatis agenda. Sed tamen

----- ἄλλα μὲν αὐτὸς, ut ait ille;

ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑπαθήσεται.

Quidquid egero, continuo scies. Mandata Cæsaris ad consules & ad Pompejum, quæ rogas, nulla habeo; neque descripta attulit illa Mucius. E via mihi ad te ante, e quibus mandata puto intelligi posse. Philippus Neapoli est, Lentulus Puteolis. De Domitio, ut facis, sciscitare, ubi sit, quid cogitet. Quod scribis, asperius me, quam mei patiantur mores, de Dionysio scripsisse; vide, quam sim antiquorum hominum. Te mediis fidiis hanc rem gravius putavi laturum esse, quam me. Nam præterquam quod te moveri arbitror oportere injuria, quæ mihi a quoquam facta fit; præterea te ipsum quodam modo hic violavit, cum in me tam improbus fuit. Sed tu id quanti æstimes, tuum judicium est. Nec tamen in hoc tibi quidquam oneris impono. Ego autem illum male sanum semper putavi; nunc etiam impurum & sceleratum puto: nec tamen mihi inimiciorem, quam sibi. De Philargyro bene: causam certe habuisti & veram & bonam; relictum esse me potius, quam relquisse. Cum dedissem jam litteras a. d. VIII Kal. quos cum Matio & Trebatio miseram, pueri epistolam mihi attulerunt hoc exemplo:

MATIVS ET TREBATIVS CICERONI
IMP. S.

***C**VM Capua exissemus, in itinere audis-
mus Pompejum Brundisio a. d. XVI Kalend.
April. cum omnibus copiis, quas habuit, pro-
fectum esse: Cæsarem postero die in oppidum
introisse; concionatum esse: inde Romam con-
tendisse; velle ante Kalend. esse ad urbem,
& paucos dies ibi commorari, deinde in Hi-
spanias proficisci. Nobis non alienum visum
est, quoniam de adventu Cæsaris pro certo
habebamus, pueros ad te remittere, ut id tu
quamprimum scires. Mandata tua nobis cu-
ræ sunt, eaque, ut tempus postularit, age-
mus. Trebatius Scævola facit, ut antecedit.
Epistola conscripta, nuntiatum est nobis, Cæ-
sarem a. d. VIII Kal. April. Beneventi man-
surum, a. d. VII Capuæ, a. d. VI Sinuessæ.
Hoc pro certo putamus.

CICERO ATTICO S.

16. **C**VM, quod scriberem ad te, nihil ha-
berem; tamen, ne quem diem intermitterem,
has dedi litteras. Ante diem VI Kal. Cæsarem
Sinuessæ mansurum nuntiabant. Ab eo mihi
litteræ redditæ sunt ante diem VII Kalend.

quibus jam *opes mess*, non, ut superioribus, *opem*, expectat. Cum ejus clementiam Corfiniensem illam per litteras collaudavissem, rescripsit hoc exemplo.

CAESAR IMP. CICERONI IMP. S. D.

***R**ECTE auguraris de me, (bene enim tibi cognitus sum) nihil a me abesse longius crudelitate. Atque ego cum ex ipsa re magnam capio voluptatem; tum, meum factum probari abs te, triumpho, gaudeo. Neque illud me movet, quod ii, qui a me dimissi sunt, discessisse dicuntur, ut mihi rursus bellum inferrent: nihil enim malo, quam & me mei similem esse, & illos sui. Tu velim mihi ad urbem praesto sis, ut tuis consiliis atque opibus, ut consuevi, in omnibus rebus utar. Dolabella tue nihil scito mihi esse jucundius. Hanc adeo habebo gratiam illi; neque enim aliter facere poterit: tanta ejus humanitas, is sensus, ea in me est benevolentia.

CICERO ATTICO S.

17. **T**REBATIVM VI Kalend. quo die has litteras dedi, expectabam. Ex ejus nuntio Matique litteris meditor, quo modo cum

illo loquar. O tempus miserum! nec dubito, quin a me contendat, ad urbem veniam. senatum enim Kal. velle se frequentem adesse, etiam Formis proscribi iussit. Ergo ei negandum est? sed quid præcipio? statim ad te perscribam omnia. Ex illius sermone statuum, Arpinumne mihi eundum fit, an quo alio. Volo Ciceroni meo togam puram dare. istic puto. Tu, quæso, cogita, quid deinde. nam me hebetem molestiæ reddiderunt. A Curio, velim scire, ecquid ad te scriptum fit de Tirone. ad me enim ipse Tiro ita scripsit, ut verear, quid agat. qui autem veniunt inde, *κινδυνώδη* nuntiant. Sane in magnis curis etiam hæc me sollicitat. in hac enim fortuna perutilis ejus & opera & fidelitas esset.

CICERO ATTICO S.

18. **U**TRVMQVE ex tuo consilio. nam & oratio fuit ea nostra, ut bene potius ille de nobis existimaret, quam gratias ageret; & in eo mansimus, ne ad urbem. illa sefellerunt, facilem quod putaramus. Nihil vidi minus. Damnari se nostro iudicio; tardiores fore reliquos, si nos nos venerimus, dicere. Ego, dissimilem illorum esse causam. Cum multa; Veni igitur, & age de pace. Meone,

inquam, arbitratus? An tibi, inquit, ego praescribam? Sic, inquam, agam: Senatui non placere in Hispanias iri, nec exercitus in Graeciam transportari; multaque, inquam, de Cnæo deplorabo. Tum ille, Ego vero ista dici nolo. Ita putabam, inquam: sed ego eo nolo adesse, quod aut sic mihi dicendum est, multaque quæ nullo modo possem filere, si adessem; aut non veniendum. Summa fuit, ut ille, quasi exitum quærens, ut deliberarem. Non fuit negandum. Ita discessimus. Credo igitur, hunc me non amare. At ego me amavi; quod mihi jam pridem usa non venit. Reliqua, o Dii! qui comitatus! quæ, ut tu soles dicere, *νεκρῶτα*! in qua erat area scelerum. O rem perditam! o copias desperatas! Quid, quod Servii filius? quod Titinii? quot in his castris fuerunt, quibus Pompejus circumfideretur? sex legiones. Multum vigilat, audet: nullum video finem mali. Nunc certe promenda tibi sunt consilia. Hoc fuerat extremum. Illa tamen *κατακλις* illius est odiosa, quam pæne præterii: *Si sibi consillis nostris uti non liceret, usurum, quorum posset, ad omniaque esse descensurum.* Vidisti igitur virum, ut scripseras? ingemisti? certe. Cedo reliqua. Quid? continuoq

ipse in Pedanum, ego Arpinum. Inde exspecto quidem λαλαγεῦσαν illam tuam. Tu (ma)lum inquires, actum ne agas. etiam illum ipsum, quem sequimur, multa fefellerunt. Sed ego tuas litteras exspecto. Nihil est enim jam, ut antea, *videamus, hoc quorsum evadat*. Extremum fuit de congressu nostro: quo quidem non dubito, quin istum offenderim. Eo maturius agendum est. Amabo te, epistolam, & πολιτικὴν. Valde tuas litteras nunc exspecto.

CICERO ATTICO S.

19. **E**GO meo Ciceroni, quoniam Roma ca-remus, Arpini potissimum togam puram dedi; idque municipibus nostris fuit gratum. etsi omnes, & illos, & qua iter feci, moestos afflictosque vidi: tam tristis, & tam atrox est ἀναθεώρησις hujus ingentis mali. Delectus habentur: in hiberna deducuntur. Ea, quæ, etiam cum a bonis viris, cum justo in bello, cum modeste fiunt, tamen ipsa per se molesta sunt, quàm censes acerbam nunc esse, cum a perditis, in civili nefario bello, petulantissime fiant? cave autem putes, quemquam hominem in Italia turpem esse, qui hinc abfit. Vidi ipse Formiis uni-

verfos: neque mehercule unquam homines putavi; & noram omnes; sed nunquam uno loco videram. Pergamus igitur, quo placet, & nostra omnia relinquamus. Proficiscamur ad eum, cui gratior noster adventus erit, quam si una fuiffemus. Tum enim eramus in maxima spe; nunc, ego quidem, in nulla: nec, præter me, quisquam Italia ceflit, nifi qui hunc inimicum fibi putaret. Nec mehercule hoc facio reipublicæ causa, quam funditus deletam puto: sed ne quis me putet ingratum in eum, qui me levavit iis incommodis, quibus idem affecerat: & simul, quod ea, quæ fiunt, aut quæ certe futura sunt, videre non poffum. Etiam equidem fenatusconfulta facta quædam jam puto; utinam in Volcatii sententiam! sed quid refert? est enim una sententia omnium. Sed erit injustiffimus Servius, qui filium mifit ad affligendum Cn. Pompejum, aut certe capiendum, cum Pontio Titiniano. etfi hic quidem timoris causa; ille vero? Sed stomachari definamus, & aliquando sententiam, ut nihil novi, nifi id, quod minimum vellem, spiritum reliquum esse. Nos, quoniam superum mare obfidetur, infero navigabimus; &, fi Puteolis erit difficile, Crotonem pete-

mus, aut Thurios; & boni cives, amantes patriæ, mare infestum habebimus. Aliam rationem hujus belli gerendi nullam video. in Aegyptum nos abdemus. exercitu pares esse non possumus. pacis fides nulla est. Sed hæc satis deplorata sunt. Tu velim litteras Cephalioni des de omnibus rebus actis; denique etiam de sermonibus hominum; nisi plane obmutuerunt. Ego tuis consiliis usus sum, maximeque, quod gravitatem in congressu nostro tenui, quam debui, &, ad urbem ut non accederem, perseveravi. Quod superest, scribe, quæso, quam accuratissime, (jam enim extrema sunt,) quid placeat, quid censeas: etsi jam nulla dubitatio est. tamen, si quid, vel potius quidquid veniet in mentem, scribas velim.

M. TVLLII CICERONIS
EPISTOLARVM

AD

A T T I C V M

LIBER X.

CICERO ATTICO S.

TERTIO Nonas cum in Laterium fratris venissem, accepi litteras, & paululum respiravi; quod post has ruinas mihi non acciderat. per enim magni æstimo, tibi firmitudinem animi nostri, & factum nostrum probari. Sexto enim nostro quod scribis probari, ita lætor, ut me quasi patris ejus, cui semper uni plurimum tribui, judicio comprobari putem: qui mihi, quod sæpe soleo recordari, dixit olim, Nonis illis Decembribus, cum ego, Sexte, quidnam ergo?

Μὴ μὲν, inquit ille, ἀσπεδεῖ γὰρ καὶ ἀκλειῶς ἀπολαίμην;

Ἄλλὰ μέγα βέβαιον τι, καὶ ἰσσομένοισι πιστεύειν.

Ejus igitur mihi vivit auctoritas; & simillimus ejus filius eodem est apud me pondere, quo fuit ille: quem salvare velim jubeas plurimum. Tu tuum consilium etsi non in longinquum tempus differs; (jam enim illum emtum pacificatorem perorasse puto, jam actum aliquid esse in confessu senatorum; senatum enim non puto;) tamen suspensum me tenes, sed eo minus, quod non dubito, quid nobis agendum putes. Quid enim Flavio legionem & Siciliam dari scribas, & id jam fieri? quæ tu scelera partim parari, & jam cogitari, partim ex tempore futura censes? Ego vero Solonis, popularis tui, ut puto, etiam mei, legem negligam, qui capite sanxit, si qui in seditione non alterius utrius partis fuisset; nisi tu aliter censes, & hinc abero, & filii. Sed alterum mihi est certius: nec præripiam tamen; expectabo tuum consilium & eas litteras, nisi alias jam dedisti, quas scripsi ut Cephaliōni dares. Quod scribis, non quo alicunde audieris, sed te ipsum putare, me attractum iri, si de pace agatur; mihi omnino non venit in mentem, quæ possit actio esse de pace, cum illi certissimum sit, si possit, exspoliare exercitu & provincia Pompejum: nisi forte

iste Summanus ei potest persuadere, ut, dum oratores eant, & redeant, quiescat. Nihil video, quod sperem, aut quod jam putem fieri posse; sed tamen hominis hoc ipsum prohi est, & magnum τῶν πολιτικωτάτων σκευμάτων, *Veniendumne sit in consilium tyranni, si is aliqua de re bona deliberaturus sit.* Quare, si quid ejusmodi evenit, ut arcessamur: (quod equidem non curo: quid enim essem de pace dicturus, dixi; ipse valde repudiavit;) sed tamen, si quid acciderit, quid censeas mihi faciendum, utique scribito. Nihil enim adhuc accidit, quod majoris consilii esset. Trebatii, boni viri & civis, verbis te gaudeo delectatum; tuaque ista crebra ἐμφώνησις, ὑπέρευ, me sola adhuc delectavit. Litteras tuas vehementer exspecto, quas quidem credo jam datas esse. Tu cum Sexto servasti gravitatem eandem, quam mihi præcipis. Celer tuus disertus magis est, quam sapiens. De juvenibus, quæ ex Tullia audisti, vera sunt. M. Antonii istud, quod scribis, non mihi videtur tam re esse triste, quam verbo. Hæc est ἔλθῃ, in qua nunc sumus, mortis instar. Aut enim mihi libere inter malos πολιτευέονται, aut vel periculose cum bonis: aut nos

temeritatem bonorum sequamur; aut audaciam improborum infectemur. Utrumque periculofum est. At hoc, quod agimus, nec turpe, nec tamen tutum. Istum, qui filium Brundisium de pace misit, (de pace idem sentio, quod tu; simulationem esse apertam, parari autem bellum acerrime;) legatum iri non arbitror; cujus adhuc, ut optavi, mentio facta nulla fit. Eo minus habeo necesse scribere, aut etiam cogitare, quid sim facturus, si acciderit, ut legarer.

CICERO ATTICO S.

2. **E**GO cum accepiffem tuas litteras Nonis April. quas Cephallo attulerat, effemque Minturnis postridie mansurus, & inde protinus; sustinui me in Arcano fratris, ut, dum aliquid certius afferretur, occultiore in loco effemus, agerenturque nihilo minus, quæ sine nobis agi possunt. *Ααλαγῆ* jam adest, & animus ardet; nec est quidquam, quo, & qua. sed hæc nostra erit cura & peritorum. Tu tamen, quod poteris, ut adhuc fecisti, nos consiliis iuabis. Res sunt inexplicabiles. Fortunæ sunt committenda omnia: sine spe conamur ultra. Si melius quid acciderit, mirabimur.

Dionysium

Dionysium nolim ad me profectum: de quo ad me Tullia mea scripsit. Sed & tempus alienum est; & homini non amico nostra incommoda, tanta præsertim, spectaculo esse nollem: cui te meo nomine inimicum esse nolo.

CICERO ATTICO S.

3. **C**UM, quod scriberem, plane nihil haberem; hæc autem reliqua essent, quæ scire cuperem; profectusne esset; quo in statu urbem reliquisset; in ipsa Italia quem cuique regioni aut negotio præfecisset; equi essent ad Pompejum & ad consules ex senatusconsulto de pace legati: cum igitur hæc scire, dedita opera has ad te litteras misi. Feceris igitur commode, mihi que gratum, si me de his rebus, & si quid erit aliud, quod scire opus sit, feceris certiore. Ego in Arcano opperior, dum ista cognosco. Ante diem VII Id. alteram tibi eodem die hanc epistolam dictavi; & pridie dederam mea manu longiorem. Visum te ajunt in regia; nec reprehendo; quippe cum ipse istam reprehensionem non fugerim. Sed exspecto tuas litteras; neque jam sane video, quid exspectem: sed tamen, etiamsi nihil erit, id

ipsum ad me velim scribas. Cæsar mihi ignoscit per litteras, quod non venerim; seseque in optimam partem id accipere dicit. Facile patior, quod scribit, secum Tullum & Servium questos esse, quia non idem sibi, quod mihi, remississet. Homines ridiculos! qui cum filios misissent ad Cn. Pompejum circumfidendum, ipsi in senatum venire dubitarent. Sed tamen exemplum mihi ad te Cæsar's litterarum.

CICERO ATTICO S.

4. **M**ULTAS a te accepi epistolas eodem die, omnes diligenter scriptas; eam vero, quæ voluminis instar erat, sæpe legendam, sicuti facio: in qua non frustra laborem suscepisti; mihi quidem pergratum fecisti. Quare, ut id, quoad licebit, id est, quoad scies, ubi sumus, quam sæpissime facias, te vehementer rogo. At deplorandi quidem, quod quotidie facimus, fit jam nobis aut finis omnino, si potest, aut moderatio quædam, quod profecto potest. Non enim jam, quam dignitatem, quos honores, quem vitæ statum amiserim, cogito, sed quid consecutus sim, quid præstiterim, qua in laude vixerim; his denique in malis, quid intersit

Inter me & istos, quos propter omnia amissimus. Hi sunt, qui, nisi me civitate expulissent, obtinere se non posse putaverunt licentiam cupiditatum suarum; quorum societatis & sceleratæ consensionis fides quo eruperit, vides. Alter ardet furore & scelerare, nec remittit aliquid, sed in dies ingravescit: modo Italia expulit; nunc alia ex parte persequi, & alia provincia exspoliare conatur; nec jam recusat, sed quodam modo postulat, ut, quemadmodum est, sic etiam appelletur tyrannus. Alter, is, qui nos sibi quondam ad pedes stratos ne sublevabat quidem, qui se nihil contra hujus voluntatem ajebat facere posse, elapsus e fœderi manibus ac ferro, bellum terra ac mari comparat, non injustum ille quidem, sed cum pium, tum etiam necessarium, suis tamen civibus exitiabile, nisi vicerit; calamitosum, etiamsi vicerit. Horum ego summorum imperatorum non modo res gestas non antepono meis, sed ne fortunam quidem ipsam, qua illi florentissima, nos duriore cœnflitari videmur. Quis enim potest, aut deserta per se patria, aut oppressa beatus esse? & si, ut nos a te admonemur, recte in illis libris diximus, nihil esse bonum,

nisi quod honestum; nihil malum, nisi quod turpe fit: certe uterque istorum est miserimus; quorum utrique semper patriæ salus & dignitas posterior sua dominatione, & domesticis commodis fuit. Præclara igitur conscientia sustentor, cum cogito, me de republica aut meruisse optime, cum potuerim; aut certe nunquam, nisi divine, cogitasse; eaque ipsa tempestate everfam esse rempublicam, quam ego XIV annis ante prospexerim. Hac igitur conscientia comite proficiscar, magno equidem cum dolore, nec tam id propter me, aut propter fratrem meum, quorum jam acta ætas; quam propter pueros, quibus interdum videmur præstare etiam rempublicam debuisse: quorum quidem alter, non tam quia majore pietate est, me mirabiliter excruciat; alter, (o rem miseram! nihil enim mihi accidit in omni vita acerbius,) indulgentia videlicet nostra depravatus, eo progressus est, quo non audeo dicere; & exspecto tuas litteras. Scripsisti enim, te scripturum esse plurima, cum ipsum vidisses. Omne meum obsequium in illum fuit cum multa severitate; neque unum ejus, nec parvum, sed multa magna delicta compressi. Patris autem lenitas

amanda potius ab illo, quam tam crudeliter negligenda. Nam litteras ejus ad Cæsarem missas ita graviter tulimus, ut te quidem celaremus; sed ipse videmus vitam insuavem reddidisse. Hoc vero ejus iter, simulatioque pietatis qualis fuerit, non audeo dicere. Tantum scio, post Hirtium conventum, arcessitum ab Cæsare: cum eo, de meo animo ab suis rationibus alienissime, & consilio relinquendi Italiam: & hæc ipsa timide. Sed nulla nostra culpa est: natura metuenda est. Hæc Curionem, hæc Hortensii filium, non patrum culpa, corruptit. Jacet in mœrore meus frater, neque tam de sua vita, quam de mea metuit. Huic tu, huic tu malo asser consolationes, si ulla potes: maxime quidem illam velim, ea, quæ ad nos delata sint, aut falsa esse, aut minora. Quæ si vera sint; quid futurum sit in hac vita & fuga, nescio. Nam si haberemus rempublicam, consilium mihi non deesset nec ad severitatem, nec ad diligentiam. Hæc sive iracundia, sive dolore, sive metu permotus, gravius scripsi, quam aut tuus in illum amor, aut meus postulabat. Si vera sunt, ignosces; si falsa, me libenter eripies mihi hunc errorem. Quoquo modo

vero se res habebit, nihil assignabis nec patruo, nec patri. Cum hæc scripſiſſem, a Curione mihi nuntiatum eſt, cum ad me venire. venerat enim iſ in Cumanum veſperi pridie, id eſt, Idibus. Si quid ejus igitur fermo ejusmodi attulerit, quod ad te ſcribendum ſit, id in litteris adjungam. Præterit villam meam Curio, juſſitque mihi nuntiari, mox ſe venturum; cucurritque Puteolos, ut ibi concionaretur. Concionatus eſt: rediit: fuit ad me ſane diu. O rem fœdam! noſti hominem: nihil occultavit; in primis nihil eſſe certius, quam ut omnes, qui lege Pompeja condemnati eſſent, reſtituerentur; itaque ſe in Sicilia eorum opera uſurum. De Hiſpaniis non dubitabat, quia Cæſaris eſſent: inde ipſum cum exercitu, ubicunq; Pompejus eſſet: ejus interitu finem illi fore: propius factum eſſe nihil: & plane iracundia elatum voluiſſe. Cæſarem occidi Metellum tribunum plebis. quod ſi eſſet factum, cædem magnam futuram fuiſſe: permultos hortatores eſſe cædis; ipſum autem non voluntate, aut natura non eſſe crudelem, ſed quod putaret popularem eſſe clementiam: quod ſi populi ſtudium amiſſet, crudelem fore: eumque perturbatum,

quod intelligeret, se apud ipsam plebem offendisse de ærario. Itaque ei cum certissimum fuisset, antequam proficisceretur, concionem habere, ausum non esse, vehementerque animo perturbato profectum. Cum autem ex eo quærerem, quid videret? quod exemplum? quam rempublicam? plane fatebatur nullam spem reliquam: Pompeii classem timebat; quæ si esset, se de Sicilia abiturum. Quid isti, inquam, sex tui facies? si ab senatu, cur laureati? si ab ipso, cur sex? Cupivi, inquit, ex senatusconsulto surrepto: nam aliter non poterat. At ille impendio nunc magis odit senatum: A me, inquit, omnia proficiscentur. Cur autem sex? quia duodecim nolui: nam licebat. Tum ego, Quam vellem, inquam, petisse ab eo, quod audio Philippum impetrasse: sed veritus sum, quia ille a me nihil impetrabat. Libenter, inquit, tibi concessisset. Verum puta te impetrasse. Ego enim ad eum scribam, ut tu ipse voles, de ea re nos inter nos locutos. Quid autem illius interest, quoniam in senatum non venis, ubi sis? quin nunc ipsum minime offendifses ejus causam, si in Italia non fuisses. Ad quæ ego, me recessum & solitudinem quærere,

maxime quod liſtores haberem. Laudavit conſilium. Quid ergo, inquam? nam mihi curſus in Græciam per tuam provinciam eſt; quoniam ad mare ſemper milites ſunt. Quid mihi, inquit, optatius? hoc loco multa perliberaliter. Ergo hoc quidem eſt profectum, ut non modo tuto, verum etiam palam navigaremus. Reliqua in poſterum diem diſtulit; ex quibus ſcribam ad te, ſi quid erit epiſtola dignum. Sunt autem, quæ præterii: interregnumne eſſet expectaturus; an, quomodo dixerit ille quidem, ad ſe deferri conſulatum, ſed ſe nolle in proximum annum. & alia ſunt, quæ exquiram. Jurabat ad ſummam, quod nullo negotio faceret, amiciffimum mihi Cæſarem. eſſe debet. Quid enim, inquam, ſcripſit ad me Dolabella? dico, quid? affirmabat, cum ſcripſiſſet, quod me cuperet ad urbem venire, illum quidem gratias agere maximas, & non modo probare, ſed etiam gaudere. Quid quæris? acquievi. levata eſt enim ſuſpicio illa domeſtici mali, & ſermonis Hirtiani. Quam cupio illum dignum eſſe nobis: & quam ipſe me invito, qua pro illo ſit ſupplicandum! ſed opus fuit Hirtio convento. eſt profecto nescio quid; ſed ve-

illam quam minimo. Et tamen eum nondum rediisse miramur. Sed hæc videbimus. Tu Oppios Terentiæ dabis. Jam enim urbis unum periculum est. Me tamen consilio juva, pedibusne Rhegium, an hinc statim in navem. Ceterum, quoniam commoror, ego ad te statim habebo quod scribam, simul ut videro Curionem. De Tirone cura, quæso, quod facis, ut sciam, quid is agat.

CICERO ATTICO S.

5. **D**E tota mea cogitatione scripsi ad te antea satis, ut mihi visus sum, diligenter. De die nihil sane potest scribi certi, præter hoc; non ante lunam novam. Curionis sermo postridie eandem habuit fere summam, nisi quod apertius significavit, se harum rerum exitum non videre. Quod mihi mandas de Quinto regendo, *Ἀφῶδῶν*. tamen nihil prætermittam. atque utinam tu! sed modestior non ero. Epistolam ad Vestorium statim de Tullia: ac valde requirere solebat. Commodius tecum Vectenus est locutus, quam ad me scripserat. sed mirari satis hominis negligentiam non queo. Cum enim mihi Philotimus dixisset, H-S L. emere de Canulejo diversorium illud posse, mihi

noris etiam emturum, si Vectenum rogafsem; rogavi, ut, si quid posset, ex ea summa detraheret: promisit: ad me nuper, se H - S xxx emisse: ut scriberem, cui vellem addici: diem pecuniæ Id. Novemb. esse. Rescripsi ei stomachosius, cum joco tamen familiari. Nunc, quoniam agit liberaliter, nihil accuso hominem, scripsique ad eum, me a te certio rem, esse factum. Tu de tuo itinere quid & quando cogites, velim me certiores facias. Ante diem xv Kal. Maj.

CICERO ATTICO S.

6. ME adhuc nihil, præter tempestatem, moratur. Astute nihil sum acturus: fiat in Hispania quidlibet: & tamen retice. Meas cogitationes omnes explicavi tibi superioribus litteris. quocirca hæ sunt breves; & tamen, quia festinabam, eramque occupatior. De Quinto filio, fit a me quidem *sedulo*; sed nosti reliqua. Quod dein me mones, & amice, & prudenter mones: sed erunt omnia facilia, si ab uno illo cavero. Magnum opus est. mirabilia multa. nihil simplex, nihil sincerum. Vellem, suscepisses juvenem regendum. Pater enim nimis

Indulgens, quidquid ego adstrinxi, relaxat.
Si sine illo possem, regerem: quod tu potes.
Sed ignosco: magnum, inquam, opus est.
Pompejum pro certo habemus per Illyricum
proficisci in Galliam. Ego nunc, qua & quo,
videbo.

CICERO ATTICO S.

7. **E**GO vero Apuliam, & Sipontum; &
tergiversationem istam probo; nec tuam ra-
tionem eandem esse duco, quam meam:
non quin in republica rectum idem sit utri-
que nostrum; sed ea non agitur. Regnandi
contentio est; in qua pulsus est modestior
rex, & probior, & integrior, & is, qui
nisi vincit, nomen populi Romani deleatur
neesse est: si autem vincit, Sullano mo-
re exemploque vincet. Ergo hac in conten-
tione neutrum tibi palam sentiendum, &
tempori serviendum est. Mea causa autem
alia est, quod beneficio victus, ingratus
esse non possum: nec tamen in acie, sed
Melitæ, aut alio in [loco] simili oppidulo,
futurum puto. Nihil, inquit, juvas eum,
in quem ingratus esse non vis: immo mi-
nus fortasse voluisset. Sed de hoc videbi-
mus. Exeamus modo: quod ut meliore.

tempore possimus, facit Adriano mari Dolabella, Fretenfi Curio. Insecta autem mihi spes quædam est, velle mecum Ser. Sulpicium colloqui. Ad eum mihi Philotimum libertum cum litteris. Si vir esse volet, præclara *συνοδία*: sin autem; erimus nos, qui solemus. Curio mecum vixit, jacere Cæsarem putans offensione populari, Siciliaeque diffidens, si Pompejus navigare coepisset. Quintum puerum accepi vehementer. avaritiam video fuisse, & spem magni congiarii. Magnum hoc malum est: sed scelus illud, quod timueramus, spero nullum fuisse. Hoc autem vitium puto te existimare non nostra indulgentia, sed a natura profectum: quem tamen nos disciplina regimus. De Oppiis Velientibus quid placeat, cum Philotimo videbis. Epirum nostram putabimus: sed alios cursus videbamur habituri.

CICERO ATTICO S.

8. **ET** res ipsa monebat, & tu ostenderas, & ego videbam, de iis rebus, quas intercipi periculosum esset, finem inter nos scribendi fieri tempus esse. Sed, cum ad me sæpe mea Tullia scribat, orans, ut,

quid in Hispania geratur, expectem; & semper adscribat, idem videri tibi; idque ipse etiam ex tuis litteris intellexerim: non puto esse alienum, me ad te, quid de ea reserentiam, scribere. Consilium istud tunc esset prudens, ut mihi videtur, si nostras rationes ad Hispanientem casum accommodaturi essemus; quod fieri dicitis oportere. Necessesse est enim, aut, id quod maxime velim, pelli illum ab Hispania; aut trahi id bellum; aut istum, ut confidere videtur, apprehendere Hispanias. Si pelletur; quam gratus, aut quam honestus tum erit ad Pompejum noster adventus; cum ipsum Curionem ad eum transiturum putem? Si trahitur bellum; quid expectem, aut quam diu? Relinquitur, ut, si vincimur in Hispania, quiescamus. Id ego contra puto: istum enim victorem magis relinquendum puto, quam victum & dubitantem magis, quam fidentem suis rebus. nam cædem video, si vicerit, & impetum in privatorum pecunias, & exsolium reditum, & tabulas novas, & turpissimorum honores, & regnum non modo Romano homini, sed ne Persæ quidem cuiquam tolerabile. Tacita esse poterit indignitas nostra? pati poterunt oculi,

me cum Gabinio sententiam dicere? & quidem illum rogari prius? præsto esse clientem tuum Clælium? C. Ateji Plagulejum? ceteros? sed cur inimicos colligo? qui meos necessarios, a me defensos, nec videre in curia sine dolore, nec versari inter eos sine dedecore potero. Quid si ne id quidem est exploratum, fore ut mihi liceat; (scribunt enim ad me amici ejus, me illi nullo modo satisfacisse, quod in senatum non venerim;) tamenne dubitemus, an ei nos etiam cum periculo venditemus, quicum conjuncti ne cum præmio quidem volumus esse? deinde hoc vide, non esse judicium de tota contentione in Hispaniis: nisi forte, his amissis, arma Pompejum abjecturum putas; cujus omne consilium Themistocleum est. Existimat enim, qui mare teneat, eum necesse rerum potiri. Itaque, qui nunquam id egit, ut Hispaniæ per se tenerentur, navalis apparatus ei semper antiquissima cura fuit. Navigabit igitur, cum erit tempus, maximis classibus, & ad Italiam accedet; in qua nos sedentes quid erimus? nam medios esse jam non licebit. Classibus adversabimur igitur? quod malum majus, seu tantum denique? quid turpius? Ain' tu,

Attice , ficcin' absentis solus tuli scelus ? ejusdem cum Pompejo & cum reliquis principibus non feram ? Quodsi jam , misso officio , periculi ratio habenda est ; ab illis est periculum , si peccaro : ab hoc , si recte fecero : nec ullum in his malis consilium periculo vacuum inveniri potest : ut non sit dubium , quin turpiter facere cum periculo fugiamus ; quod fugeremus etiam cum salute. Non simul cum Pompejo mare transierimus ? omnino non potuimus. Exstat ratio dierum. Sed tamen (fateamur enim , quod est ; ne condamus quidem , ut possumus ;) sefellit ea me res , quæ fortasse non debuit ; sed sefellit : pacem putavi fore : quæ si esset , iratum mihi Cæsarem esse , cum idem amicus esset Pompejo , nolui. Senseram enim , quam iidem essent. Hoc verens , in hanc tarditatem incidi. Sed assequor omnia , si propero ; si cunctor , amitto. Et tamen , mi Attice , auguria quoque me incitant quadam spe non dubia , non hæc collegii nostri ab Appio , sed illa Platonis de tyrannis. Nullo enim modo posse video stare istum diutius , quin ipse per se , etiam languentibus nobis , concidat ; quippe qui florentissimus ac novus , VI , VII diebus ipsi

illi egenti ac perditæ multitudinî in odium acerbissimum venerit; qui duarum rerum simulationem tam cito amiserit, mansuetudinis in Metello, divitiarum in ærario. Jam, quibus utatur vel sociis, vel ministris, si il provincias, si rempublicam regent, quorum nemo duo menses potuit patrimonium suum gubernare? Non sunt omnia colligenda, quæ tu acutissime perspicis: sed tamen ea pone ante oculos: jam intelliges, id regnum vix semestri esse posse. Quod si me fefellerit, feram, sicut multi clarissimi homines in republica excellentes tulerunt: nisi forte me Sardanapali vicem, in lectulo mori, male censueris, quam exilio Themistocleo: qui cum fuisset, ut ait Thucydides, τῶν μὲν παρόντων δι' ἐλαχίστης βελῆς κράτιστος γνώμων, τῶν δὲ μελλόντων ἐπὶ πλείστον τῷ γενησομένῳ ἀριστος εἰκασῆς, tamen incidit in eos casus, quos vitasset, si eum nihil fefellerit. etsi is erat, (ut ait idem) qui τὸ ἐμεινον καὶ τὸ χεῖρον ἐν τῷ ἀφανεῖ ἔτι προεώρα μάλιτα: tamen non vidit, nec quo modo Lacedæmoniorum, nec quo modo suorum civium invidiam effugeret, nec quid Artaxerxi polliceretur. Non fuisset & illa nox tam acerba Africano, sapientissimo viro,

non

non tam dirus ille dies Sullanus callidissimo viro, C. Mario, si nihil utrumque eorum fefellisset. nos tamen hoc confirmamus illo augurio, quo diximus; nec nos fallit, nec aliter accidet. Corruat iste necesse est, aut per adversarios, aut ipse per se, qui quidem sibi est adversarius unus acerrimus. Id spero vivis nobis fore. Quamquam tempus est, nos de illa perpetua jam, non de hac exigua vita cogitare. Sin quid acciderit maturius, haud sane mea multum interfuerit, utrum factum videam, an futurum esse multo ante viderim. Quæ cum ita sint, non est committendum, ut iis pareamus, quos contra me senatus, ne quid res publica detrimenti acciperet, armavit. Tibi sunt omnia commendata, quæ commendationis meæ, pro tuo in nos amore, non indigent. Ne hercule ego quidem reperio, quid scribam. sedeo enim *πλυσδοκῶν*. Etsi nihil unquam tam fuit scribendum, quam nihil mihi unquam ex plurimis tuis iucunditatibus gratius accidisse, quam quod meam Tulliam suavissime diligentissimeque coluisti. Valde eo ipsa delectata est: ego autem non minus; cujus quidem virtus mirifica. Quo modo illa fert publicam cladem?

quo modo domesticas tricas? quantus autem animus in discessu nostro? fit σοφῆ, fit summa σύντηξις; tamen nos recte facere & bene audire vult. Sed hac super re nimis; ne meam ipse συμπάθειαν jam evocem. Tu, si quid de Hispaniis certius, & si quid aliud, dum adsumus, scribes: & ego fortasse discedens dabo ad te aliquid; eo etiam magis, quod Tullia te non putabat hoc tempore ex Italia. Cum Antonio item est agendum, ut cum Curione, Melitæ me velit esse; huic bello nolle interesse. Eo velim tam facili uti possem, & tam bono in me, quam Curione. Is ad Misenum VI Nonas venturus dicebatur, id est, hodie: sed præmisit mihi odiosas litteras, hoc exemplo:

ANTONIVS TRIB. PLEB. PROPRAET.
CICERONI IMP. S.

***N**ISI te valde amarem, & multo quidem plus, quam tu putas, non extimuissem rursorem, qui de te prolatus est, cum præsertim falsum esse existimarem. Sed quia te nimio plus diligo, non possum dissimulare, mihi famam quoque, quamvis sit falsa, magni esse. Te iterum trans mare, crede-

re non possum, cum tanti facias Dolabel-
lam, & Tulliam tuam, feminam lectissi-
mam, tantique ab omnibus nobis fias; qui-
bus mehercule dignitas amplitudoque tua
pæne carior est, quam tibi ipsi. Sed tamen
non sum arbitratus esse amici, non commo-
veri etiam improborum sermone: atque eo
feci studiosius, quod judicabam, duriores
partes mihi impositas esse ab offensione nos-
tra, quæ magis a ζηλοτυπία mea, quam ab
injuria tua nata est. Sic enim volo te tibi
persuadere, mihi neminem esse cariorem te,
excepto Cæsare meo; meque illud una ju-
dicare, Cæsarem maxime in suis M. Cice-
ronem reponere. Quare, mi Cicero, te
rogo, ut tibi omnia integra serves: ejus
fidem improbes, qui tibi, ut beneficium da-
ret, prius injuriam fecit: contra eum ne
profugias, qui te, etsi non amabit, (quod
accidere non potest,) tamen salvum amplif-
simumque esse cupiet. Dedita opera ad te
Calpurnium, familiarissimum meum, misi;
ut mihi magnæ curæ tuam vitam ac dignita-
tem esse scires.

*Eodem die a Cæsare Philotimus attulit,
hoc exemplo:*

CAESAR IMP. CICERONI IMP. S.

***E**TSI te nihil temere, nihil imprudenter facturum judicaram; tamen permotus hominum fama, scribendum ad te existimaui, & pro nostra benevolentia petendum, ne quo progredereis, proclinata jam re, quo, integra etiam, progrediendum tibi non existimasses. Namque & amicitiae gravio- rem injuriam feceris; & tibi minus commode consulueris, si non fortunae obsecutus videre, (omnia enim secundissima nobis, adversissima illis accidisse videntur,) nec causam secutus, (eadem enim tum fuit, cum ab eorum consiliis abesse judicasti,) sed meum aliquod factum condemnasse: quo mihi gravius abs te nil accidere potest. Quod ne facias, pro jure nostrae amicitiae a te peto. Postremo, quid viro bono & quieto, & bono civi magis convenit, quam abesse a civilibus controversiis? quod nonnulli cum probarent, periculi causa sequi non potuerunt. Tu, explorato & vitae meae testimonio, & amicitiae judicio, neque tutius, neque honestius reperies quidquam, quam ab omni contentione abesse. XVI Kal. Maj. ex itinere.

CICERO ATTICO S.

9. **A**DVENTVS Philotimi (at cujus hominis, quam insulsi, & quam sæpe pro Pompejo mentientis!) exanimavit omnes, qui mecum erant. nam ipse obdurui. Dubitabat nostrum nemo, quin Cæsar itinera repressisset: volare dicitur: Petrejus cum Afranio conjunxisset se: nihil affert ejusmodi. Quid quæris? etiam illud erat persuasum, Pompejum cum magnis copiis iter in Germaniam per Illyricum fecisse: id enim *αὐθεντικῶς* nuntiabatur. Melitam igitur, opinor, capeffamus, dum, quid in Hispania: quod quidem propemodum videor ex Cæsaris litteris ipsius voluntate facere posse; qui negat neque honestius, neque tutius mihi quidquam esse, quam ab omni contentione abesse. Dices, ubi ergo tuus ille animus, quem proximis litteris? Adest, & idem est. Sed utinam meo solum capite decernerem! lacrymæ meorum me interdum molliunt, precantium, ut de Hispaniis expectemus. M. Cœlii quidem epistolam, scriptam miserabiliter, cum hoc idem obsecraret, ut expectarem, ne fortunas meas, ne unicam filiam, ne meos omnes tam temere

proderem , non sine magno fletu legerunt pueri nostri : et si meus quidem est fortior , eoque ipso vehementius commovet ; nec quidquam , nisi de dignatione , laborat. Melitam igitur , deinde , quo videbitur. Tu tamen etiam nunc mihi aliquid litterarum , & maxime si quid ab Afranio. Ego , si cum Antonio locutus ero , scribam ad te , quid actum sit. Ero tamen in credendo , ut mones , cautus. nam occultandi ratio cum difficilis , tum etiam periculosa est. Servium exspecto ad Nonas ; & adigit ita Postumia , & Servius filius. Quartanam leviolem esse gaudeo. Misi ad te Coelii etiam litterarum exemplum.

COELIVS CICERONI S.

***E**XANIMATUS tuis litteris , quibus te nihil , nisi triste , cogitare ostendisti ; neque , id quod esset , perscripsisti ; neque non tamen , quale esset , quod cogitares , aperuisti ; has ad te illico litteras scripsi. Per fortunas tuas , Cicero , per liberos te oro & obsecro , ne quid gravius de salute & incolumitate tua consulas. Nam deos hominesque , amicitiamque nostram testificor , me tibi praedixisse , neque temere monuisse ;

sed, postquam Cæsarem convenerim, sententiamque ejus, qualis futura esset parta victoria, cognorim, te certiozem fecisse. Si existimas eandem rationem fore Cæsaris in dimittendis adversariis, & conditionibus ferendis, erras. Nihil, nisi atrox & sævum, cogitat, atque etiam loquitur. Iratus senatui exiit: his intercessionibus plane incitatus est. Non mehercule erit deprecationi locus. Quare, si tibi tu, si filius unicus, si domus, si spes tuæ reliquæ tibi caræ sunt; si aliquid apud te nos, si vir optimus, gener tuus, valemus: eorum fortunam non debes velle conturbare, ut eam causam, in cujus victoria salus nostra est, odisse aut relinquere cogamur, aut impiam cupiditatem contra salutem tuam habeamus. Denique illud cogita, quod offensæ fuerit, in ista cunctatione te subiisse. Nunc te contra victorem Cæsarem, facere, quem dubiis rebus lædere noluisti, & ad eos fugatos accedere, quos resistentes sequi nolueris, summæ stultitiæ est. Vide, ne, dum pudet te parum optimatem esse, parum diligenter, quod optimum sit, eligas. Quod si totum tibi persuadere non possum; saltem, dum, quid de Hispaniis agamus, sci-

tur, exspecta; quas tibi nuntio adventu
 Cæsaris fore nostras. Quam isti spem ha-
 beant amissis Hispaniis, nescio. Quod por-
 ro tuum consilium sit ad desperatos acce-
 dere, non mediis fidius reperio. Hoc,
 quod tu non dicendo mihi significasti, Cæ-
 sar audierat; ac simul atque have mihi di-
 xit, statim, quid de te audisset, exposuit.
 Negavi, me scire: tamen ab eo petivi, ut
 ad te litteras mitteret, quibus maxime ad
 remanendum commoveri posses. Me secum
 in Hispaniam ducit. Nam, nisi ita faceret,
 ego prius, quam ad urbem accederem, ubi-
 cunque esses, ad te percurrissem, & hoc a
 te præsens contendissem, atque omni vi te
 retinuissem. Etiam atque etiam, Cicero,
 cogita, ne te, tuosque omnes funditus ever-
 tas; nec te sciens prudensque eo demittas,
 unde exitum vides nullum esse. Quod si te
 aut voces optimatum commovent; aut non-
 nullorum hominum insolentiam & jactatio-
 nem ferre non potes; eligas, oenseo, ali-
 quod oppidum vacuum a bello, dum hæc
 decernuntur, quæ jam erunt confecta. Id
 si feceris, & ego te sapienter fecisse judica-
 bo, & Cæsarem non offendes.

CICERO ATTICO S.

10. **M**E cœcum ! qui hæc ante non viderim ! mihi ad te epistolam Antonii. Ei cum ego sæpissime scripſissem , nihil me contra Cæsaris rationes cogitare ; meminisse me generi mei , meminisse amicitiz ; potuisse , si aliter sentirem , esse cum Pompejo ; me autem , quia cum lictoribus invitus cursarem , abesse velle , nec id ipsum certum etiam nunc habere ; vide , quam ad hæc παροινικῶς :

Tuum consilium quam verum est. Nam qui se medium esse vult , in patria manet : qui proficiscitur , aliquid de alterutra parte judicare videtur. Sed ego is non sum , qui statuere debeam ; jure quis proficiscatur , nec ne. Partes mihi Cæsar has imposuit , ne quem omnino discedere ex Italia paterer. Quare parvi refert , me probare cogitationem tuam , si nihil tamen tibi remittere possim. Ad Cæsarem mittas , censeo , Et ab eo hoc petas. Non dubito , quin impetraturus sis , cum præsertim te amicitiaz nostrae rationem habiturum esse pollicearis.

Habes σκυτάλην Λακωνικήν. Omnino excipiam hominem. Erat autem v Non. ven-

turus vesperi, id est, hodie. Cras igitur ad me fortasse veniet. Tentabo, ac dicam, me nihil properare; missurum ad Cæsarem: clam ibo: cum paucissimis alicubi occultabor; certe hinc, istis invitissimis, evolabo, atque utinam ad Curionem! *σὺν Σεῦ τὸ λέγω.* Magnus dolor accessit. Efficietur aliquid dignum nobis. *Δυσχερῆα* tua mihi valde molesta. medere amabo, dum est *ἀρχή.* De Massiliensibus gratæ tuæ mihi litteræ. Quæso, ut sciam, quidquid audieris. Siciliam cuperem, si possem palam; quod a Curione effeceram. Hic ego Servium expecto. Rogor enim ab ejus uxore & filio: & puto opus esse. Hic tamen Cytheridem secum lectica aperta portat, altera uxorem: septem præterea conjunctæ lecticæ amicarum sunt, an amicorum? vide, quam turpi leto pereamus: & dubita, si potes, quin ille, seu victus seu victor redierit, cædem facturum sit. Ego vero vel lintriculo, si navis non erit, eripiam me ex istorum parricidio. Sed plura scribam, cum illum convenero. Juvenem nostrum non possum non amare: sed ab eo nos non amari plane intelligo. Nihil ego vidi jam *ἀνηθοποίητον*, tam aversum a suis, tam nescio quid cogitans. Vim incre-

dibilem molestiarum! sed erit curæ, & est, ut regatur. Mirum est enim ingenium. ἦθες ἐπιμαλοῦτόν.

CICERO ATTICO S.

II. **O**BSIGNATA jam epistola superiore, non placuit ei dari, cui constitueram, quod erat alienus. Itaque eo die data non est. Interim venit Philotimus, & mihi a te literas reddidit: quibus quæ de fratre meo scribis, sunt ea quidem parum firma, sed habent nihil ὑπερβολον, nihil fallax, nihil non flexibile ad bonitatem, nihil, quod non, quo velis, uno sermone possis perducere. Ne multa; omnes suos, etiam quibus irascitur crebrius, tamen caros habet, me quidem se ipso cariorem. Quod de puero aliter ad te scripsit, & ad matrem de filio, non reprehendo. De itinere, & de sorore quæ scribis, molesta sunt, eoque magis, quod ea tempora nostra sunt, ut ego hjs mederi non possim. nam certe mederer. Sed quibus in malis, & qua in desperatione rerum sumus, vides. Illa de ratione nummaria non sunt ejusmodi (sæpe enim audio ex ipso) ut non cupiat tibi præstare, & in eo laboret. Sed si mihi Q. Axius in hac mea

fuga H-S XIII non reddit, quæ dedi ejus filio mutua, & utitur excusatione temporis; si Lepta; si ceteri; soleo mirari, de nescio quâs H-S XX cum audio ex illo, se urgeri. vides enim profecto angustias. Curari tamen ea tibi utique jubet. An existimas illum in isto genere lentulum, aut restrictum? nemo est minus. De fratre satis. De ejus filio, indulgit illi quidem suus pater semper; sed non facit indulgentia mendacem, aut avarum, aut non amantem suorum; ferocem fortasse, atque arrogantem & infestum facit. Itaque habet hæc quoque, quæ nascuntur ex indulgentia: sed ea sunt tolerabilia. Quid enim dicam, hac juventute? ea vero, quæ mihi quidem, qui illum amo, sunt his ipsis malis, in quibus sumus, miseriora, non sunt ab obsequio nostro; non: suas radices habent, quas tamen evellerem profecto, si liceret. Sed ea tempora sunt, ut omnia mihi sint patienda. Ego meum facile teneo. Nihil est enim eo tractabilius: cujus quidem misericordia languidiora adhuc consilia cepi; &, quo ille me fortiorem vult esse, ego magis timeo, ne in eum existam crudelior. Sed Antonius venit heri vesperi. Jam fortasse ad me ve-

niet; aut ne id quidem, quoniam scripsit, quid fieri vellet. Sed scies continuo, quid actum sit. Nos jam nihil, nisi occulte. De pueris quid agam? parvone navigio committam? quid mihi animi in navigando censes fore? recordor enim, ætate cum illo Rhodiorum ἀφρόντων navigans, quam fuerim sollicitus. Quid, duro tempore anni, actuariolo fore censes? Rem undique miseram! Trebatius erat mecum, vir plane & civis bonus. Quæ ille monstra, dii immortales! etiamne Balbus in senatum venire cogitet? Sed ei ipsi cras ad te litteras dabo. Veste- num mihi amicum, ut scribis, ita puto esse: cum eo, quod ἀποτόμως ad me scripserat de nummis curandis, θυμικώτερον eram jocus. Id tu, si ille aliter acceperit, ac debuit, lenies. *Monetali* autem adscripsi, quod ille ad me, *Proconsuli*. Sed quoniam est homo, & nos diligit, ipse quoque a nobis diligatur. Vale.

CICERO ATTICO S.

12. QUIDNAM mihi futurum est? aut quis me non solum infelicior, sed jam etiam turpior? nominatim de me sibi imperatum dicit Antonius; nec me tamen ipse adhuc vi-

derat, sed hoc Trebatio narravit. Quis
 agam nunc, cui nihil procedit, caduntque
 ea, quæ diligentissime sunt cogitata, tæter-
 rime? ego enim Curionem nactus, omnia
 me consecutum putavi. Is de me ad Hor-
 tentium scripserat. Reginus erat totus no-
 ster. Huic nihil suspicabamur cum hoc
 mari negotii fore. Quo me nunc vertam?
 undique custodior. Sed satis lacrymis. *κέρ-
 ρωρα πλευτέον* igitur, & occulte in aliquam
 onerariam correndum: non committen-
 dum, ut etiam compacto prohibiti videa-
 mur. Sicilia petenda: quam si erimus na-
 cti, majora quædam consequemur. Sit mo-
 do recte in Hispaniis: quamquam de ipsa
 Sicilia utinam sit verum! sed adhuc nihil
 secundi. Concurfus Siculorum ad Catonem
 dicitur factus; orasse, ut resisteret; omnia
 pollicitos: commotum illum, delectum ha-
 bere coepisse. Non credo, ut est luculentus
 auctor: potuisse certe tenere illam provin-
 ciam scio. ab Hispaniis autem jam audietur.
 Hic nos C. Marcellum habemus, eadem de
 re cogitantem, aut bene simulantem: quam-
 quam ipsum non videram, sed ex familia-
 rissimo ejus audiebam. Tu, quæso, si quid
 habebis novi. ego, si quid moliti erimus,

ad te statim scribam. Quintum filium severius adhibebo. Utinam proficere possim! Tu tamen eas epistolas, quibus asperius de eo scripsi aliquando, concerpito, ne quando quid emanet: ego item tuas. Servium exspecto, nec ab eo quidquam *ὕγιος*. Scies, quidquid erit. Sine dubio errasse nos, confitendum est. At semel? at una in re? immo omnia, quo diligentius cogitata, eo facta sunt imprudentius.

Ἄλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν, ἀχνύμενοι περ.

in reliquis modo ne ruamus. Jubes enim de profectioe mea providere. Quid provideam? ita patent omnia, quæ accidere possunt, ut, ea si vitem, sedendum sit cum dedecore & dolore: si negligam, periculum est, ne in manus incidam perditorum. Sed vide, quantis in miseris sumus. Optandum interdum videtur, ut aliquam accipiamus ab istis quamvis acerbam injuriam, ut tyranno in odio fuisse videamur. Quod si nobis is cursus, quem speraram, pateret; effecissem aliquid profecto, ut tu optas & hortaris, dignum nostra mora. Sed mirifice sunt custodiæ; & quidem ille ipse Curio suspectus. Quare vi aut clam agendum est:

& , si vi, forte & cum tempestate : clam autem istis. In quo si quod σφάλμα , vides , quam turpe sit. Trahimur : nec fugiendum , si quid violentius. De Coelio , sæpe mecum agito ; nec , si quid habuero tale , dimittam. Hispanias spero firmas esse. Massiliensium factum cum ipsum per se luculentum est , tum mihi argumento est , recte esse in Hispaniis. Minus enim audent , si aliter esset , & scirent : nam & juncti , & diligentes sunt. Odium autem recte animadvertis significatum theatro. Legiones etiam has , quas in Italia assumpsit , alienissimas esse video. Sed tamen nihil inimicius , quam sibi ipse. Illud recte times , ne ruat. si desperaris , certe ruet. Quo magis efficiendum aliquid est , fortuna velim meliore , animo Coeliano. Sed primum quidque ; quod , qualecunque erit , continuo scies. Nos juveni , ut rogas , suppeditabimus , & Peloponnesum ipsam sustinebimus. Est enim indoles ; modo aliquod hoc sit ἥθος διδαχῆ ἀλωτόν. quod si adhuc nullum est , esse tamen potest ; aut ἀρετὴ non est διδακτόν : quod mihi persuaderi non potest.

CICERO ATTICO S.

13. **E**PISTOLA tua gratissima fuit meo Tullia, & mehercule mihi. Semper secum aliquid afferunt tuae litterae. Scribes igitur; ac, si quid ad spem poteris, ne dimiseris. Tu Antoni leones pertimescas cave. Nae, nihil est illo homine jucundius. Attenda *πραξι πολιτικῆ*. Evocavit litteris e municipiis denos: & IV viri venerunt ad villam ejus mane. Primum dormiit ad H. III. deinde, cum esset nuntiatum, venisse Neapolitanos & Cumanos, (his enim est Caesar iratus,) postridie redire jussit: lavari se velle, & *περὶ κοιλιολυσίαν γλυσσαι*. Hoc heri effecit; hodie autem in Aenariam transire constituit. Exsulibus reditum pollicetur. Sed haec omittamus; de nobis aliquid agamus. Ab Axio accepi litteras. De Tirone gratum. Vestenum diligo. Vestorio reddidi. Servius pridie Nonas Maji Minturnis mansisse dicitur, hodie in Litternino mansurus apud C. Marcellum. Cras igitur nos mature videbit, mihi que dabit argumentum ad te epistolae. Jam enim non reperio, quod tibi scribam. Illud admiror, quod Antonius ad me ne nuntium quidem, cum praesertim me

valde observarit. videlicet aliquid atrocius de me imperatum est: coram negare mihi non vult. quod ego nec rogaturus eram, nec, si impetrassem, crediturus. Nos tamen aliquid excogitabimus. Tu, quæso, si quid in Hispaniis: jam enim poterit audiri; & omnes ita expectant, ut, si recte fuerit, nihil negotii futurum putent. Ego autem nec retentis his confectam rem puto; neque amissis desperatam. Silium & Ocellam, & ceteros credo retardatos. Te quoque a Curtio impediri video. etsi, ut opinor, habes κέλητα δονκόν.

CICERO ATTICO S.

14. **O** VITAM miseram! majusque malum, tam diu timere, quam est illud ipsum, quod timetur! Servius, ut antea scripsi, cum venisset Nonis Maji, postridie ad me venit. Ne diutius te teneam, nullius consilii exitum invenimus. Nunquam vidi hominem perturbatiorem metu: neque hercule quidquam timebat, quod non esset timendum: illum sibi iratum, hunc non amicum; horribilem utriusque victoriam, cum propter alterius crudelitatem, alterius audaciam, tum propter utriusque difficultatem

pecuniarum, qua erui nusquam, nisi ex privatorem bonis posset. Atque hæc ita multis cum lacrymis loquebatur, ut ego mirarer, eas tam diuturna miseria non exaruisse. Mihi quidem etiam lippitudo hæc, propter quam non ipse ad te scribo, sine ulla lacryma est, sed sæpius odiosa est propter vigilias. Quamobrem, quidquid habes ad consolandum, collige, & illa scribe, non ex doctrina, neque ex libris; nam id quidem domi est; sed nescio quo modo imbecillior est medicina, quam morbus: hæc potius conquire, de Hispaniis, de Massilia: quæ quidem satis bella Servius affert: qui etiam de duabus legionibus luculentos auctores esse dicebat. Hæc igitur si habebis, & talia: & quidem paucis diebus aliquid audiri necesse est. Sed redeo ad Servium. Distulimus omnino sermonem in posterum: sed tardus ad exeundum: multo se in suo lectulo male, quidquid foret. Odiosus scrupulus de filii militia Brundisina. unum illud firmissime asseverabat, si damnati restituerentur, in exilium se iturum. Nos autem ad hæc, & id ipsum certo fore, & quæ jam fiant, non esse leviora; multaue colligebamus. Verum ea non animum ejus augebant; sed timo-

rem, ut jam celandus magis de nostro consilio, quam ad idem videretur. Quare in hoc non multum est. Nos a te admoniti de Cœlio cogitabimus.

CICERO ATTICO S.

15. **S**ERVIVS cum esset apud me, Cephælio cum tuis litteris VI Id. venit; quæ nobis magnam spem attulerunt; meliorum rerum de octo cohortibus: (etenim hæ quoque, quæ in his locis sunt, labare dicuntur:) eodem die Funifulanus a te attulit litteras, in quibus erat confirmatius idem illud. Ei de suo negotio respondi cumulate, cum omni tua gratia. Adhuc non satisfaciebat: debet autem mihi multos nummos; nec habetur locuples. Nunc ait se daturum, cui expensas tulerit: moram in tabellariis; si apud te esset, qua satisfacisses, dares. Quantum sit, Eros Philotimi tibi dicet. Sed ad majora redeamus. Quod optas, Cœlianum illud maturescit. Itaque torqueor, utrum ventum expectem. Vexillo opus est: convolabunt, Quod suades, ut palam; profus assentior: itaque me profecturum puto. tuas tamen interim litteras expecto. Servii consilio nihil expeditur. Omnes captiones in omni sensu

tentia occurrunt. unum C. Marcello cogno-
 vi timidiorē; quem consulem fuisse pœni-
 tet. ὦ πολλῆς ἀγεννείας! qui etiam Antonium
 confirmasse dicitur, ut me impediret; quo
 ipse, credo, honestius. Antonius autem vi
 Id. Capuam profectus est: ad me misit, se,
 pudore deterritum, ad me non venisse, quod
 me sibi succensere putaret. Ibitur igitur,
 & ita quidem, ut censes; nisi cujus gravio-
 ris personæ suscipiendæ spes erit ante oblata.
 Sed vix erit tam cito. Allienus autem præ-
 tor putabat aliquem, si ego non, ex colle-
 gis suis. quivis licet, dummodo aliquis. De
 sorore, laudo. De Quinto puero datur ope-
 ra. spero esse meliora. De Quinto fratre,
 scito eum non mediocriter laborare de usu-
 ra: sed adhuc nihil a L. Egnatio expressit.
 Axlus de XII millibus pudens. sæpe enim
 adscripsit, ut Gallio, quantum is vellet,
 darem. Quodsi non scripsisset, possemne ali-
 ter? & quidem sæpe sum pollicitus: sed
 tantum voluit cito. Me vero adjuvarent his
 in angustiis. sed dii istos! verum alias. Te
 a quartana liberatum gaudeo, itemque Pi-
 liam. Ego, dum panes & cetera in navem
 parantur, excurro in Pompejanum. Veste-
 no velim gratias, quod studiosus fit. Si quem-

quam nactus fueris, qui perferat, litteras des ante, quam discedimus.

CICERO ATTICO S.

16. **C**OMMUNVM ad te dederam litteras de pluribus rebus, cum ad me bene mane Dionysius fuit: cui quidem ego non modo placibilem me præbuissem, sed totum remissem, si advenisset, qua mente tu ad me scripseras. Erat enim sic in tuis litteris, quas Arpini acceperam, eum venturum, facturumque, quod ego vellem. Ego volebam autem, vel cupiebam potius, esse eum nobiscum. Quod quia plane, cum in Formianum venisset, præciderat, asperius ad te de eo scribere solebam. At ille perpauca locutus, hanc summam habuit orationis, ut sibi ignoscerem; se rebus suis impeditum nobiscum ire non posse. Pauca respondi; magnum accepi dolorem; intellexi fortunam ab eo nostram despectam esse. Quid quaeris? fortasse miraberis. In maximis horum temporum doloribus hunc mihi scito esse. Velim, ut tibi amicus sit. Hoc cum tibi opto, opto ut beatus sis, erit enim tamdiu. Consilium nostrum spero vacuum periculo fore. Nam & dissimulabimus, &, ut opinor,

acerrime adseruabimus. Navigatio modo sit, qualem opto. Cetera, quæ quidem consilio provideri poterunt, cavebuntur. Tu, dum adsumus, non modo quæ scieris audierisve, sed etiam quæ futura providebis, scribas uelim. Cato, qui Siciliam tenere nullo negotio potuit, & si tenuisset, omnes boni ad eum se contulissent, Syraculis profectus est ante diem VIII Kal. Maj. ut ad me Curio scripsit. Utinam, quod ajunt, Cotta Sardiniam teneat! est enim rumor. O, si id fuerit, turpem Catonem! Ego, ut minuerem suspicionem profectionis aut cogitationis meæ, profectus sum in Pompejanum ante diem IV Id. ut ibi essem, dum, quæ ad navigandum opus essent, pararentur. Cum ad villam venissem, ventum est ad me: centuriones trium cohortium, quæ Pompejis sunt, uelle me postridie: (hæc mecum Ninnius noster:) uelle eos mihi se & oppidum tradere. At ego tibi postridie a villa ante lucem, ut me omnino illi ne viderent. Quid enim erat in tribus cohortibus? quid, si plures? quo apparatu? cogitavi eadem illa Coeliana, quæ legi in epistola tua, quam accepi, simul & in Cumanum ueni, eodem die: & simul fieri poterat, ut tentaremur.

Omnem igitur suspicionem sustuli. Sed cum redeo, Hortensius venerat, & ad Terentianam salutatum diverterat; sermone erat usus honorifico erga me. Tamen eum, ut puto, videbo. Misit enim pueram, se ad me venire. Hoc quidem melius, quam collega noster Antonius; cujus inter lictores lestica mima portatur. Tu, quoniam quartana careres, & nedum morbum removisti, sed etiam gravedinem, te vegetem nobis in Græcia fiste; & litterarum aliquid interea.

CICERO ATTICO S.

17. **P**RID. Id. Hortensius ad me venit, scripta epistola. Vellem cetera ejus. Quam in me incredibilem *ἀρέσκειαν*! qua quidem cogito uti. Deinde Serapion cum epistola tua: quam prius quam aperuissem, dixi ei, te ad me de eo scripisse antea, ut feceras. Deinde, epistola lecta, cumulatissime cetera: & hercule hominem bonum & doctum, & probum existimo. Quin etiam navi ejus me, & ipso vectore usurum puto. Crebro refricat lippitudo, non illa quidem perodiosa, sed tamen quæ impediatur scriptionem meam. Valetudinem tuam jam confirmatam esse & a veteri morbo, & a novis tentatio-

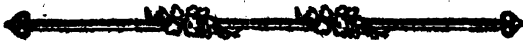
nibus, gaudeo. Ocellam vellem haberemus. Videntur enim esse hæc paulo faciliora. Nunc quidem æquinoctium nos moratur, quod valde perturbatum erat. Id si ἀκράδς erit, utinam idem maneat Hortensius! siquidem, ut adhuc erat, liberalius esse nihil potest. De diplomate admiraris, quasi nescio cujus te flagitii infimularem. Negas enim te reperire, qui mihi id in mentem venerit. Ego autem, quia scripseras, te proficisci cogitare, (etenim audieram, nemini aliter licere) eo te habere censebam, & quia pueris diploma sumseras. Habes causam opinionis meæ: & tamen velim scire, quid cogites, in primisque, si quid etiam nunc novi est. xvii Kal. Jun.

CICERO ATTICO S.

18. **T**ULLIA mea peperit xiv Kal. Jun. puerum ἐπταμηνιαῖον. quod ἠρόκτησεν, gaudebam. Quod quidem est natum, perimbecillum est. Me mirifice tranquillitates adhuc tenuerunt, atque majore impedimento fuerunt, quam custodiæ, quibus affervor. nam illa Hortensiana omnia fuere infantia. Ita fiet homo nequissimus. A Salvio liberto depravatus est. Itaque posthac non scribam ad

te, quid factururus sim, sed quid fecerim. Omnes enim *Κωρυνησιος* videntur subauscultare, quæ loquor. Tu tamen, si quid de Hispaniis, sive quid aliud, perge, quæso, scribere; nec meas litteras expectaris, nisi cum, quo opto, pervenerimus, aut si quid ex cursu. Sed hoc quoque timide scribo. Ita omnia adhuc tarda & spissa. Ut male posuimus initia, sic cetera sequuntur. Formias nunc sequimur, eadem nos fortasse furia persequentur. Ex Balbi autem sermone, quem tecum habuit, non probamus de Melita. Dubitas igitur, quin nos in hostium numero habeat? scripsi equidem Balbo, te ad me de benevolentia scripsisse, & de suspitione. Egi gratias. De altero ei me purga. Ecquem tu hominem infeliciorem? non loquor plura, ne te quoque excruciem. Ipse conficior, venisse tempus, cum jam nec fortiter, nec prudenter quidquam facere possim.

M. TVLLII CICERONIS
EPISTOLARVM

AD

A T T I C V M

LIBER XI.

CICERO ATTICO S.

1. **A**CCERI a te signatum libellum, quem Anteros attulerat; ex quo nihil scire potui de nostris domesticis rebus: de quibus acerbissime afflictor, quod, qui eas dispensavit, neque adest istic, neque, ubi terrarum sit, scio. Omnem autem spem existimationis, privatarumque rerum in tua erga me mihi perspectissima benevolentia; quam si his temporibus miseris & extremis praestiteris, hæc pericula, quæ mihi communia sunt cum ceteris, fortius feram; idque ut facias, te obtestor atque obsecro. Ego in cistophoro in Asia habeo ad H-S bis & vicies. Hujus pecuniæ permutatione fidem nostram facile tuebere; quam quidem ego

nisi expeditam relinquere putassem, credens ei, cui tu scis jam pridem minime credere, commoratus essem paulisper, nec domesticas res impeditas reliquisssem: ob eamque causam serius ad te scribo, quod sero intellexi, quid timendum esset. Te etiam atque etiam oro, ut me totum tuendum suscipias; ut, si ii salvi erunt, quibuscum sum, una cum iis possim incolumis esse, salutemque meam benevolentiae tuae acceptam referre.

CICERO ATTICO S.

2. LITTERAS tuas accepi pridie Nonas Febr. eoque ipso die ex testamento crevi hereditatem. Ex multis meis miserrimis curis est una levata, si, ut scribis, ista hereditas fidem & famam meam tueri potest; quam quidem te intelligo, etiam sine hereditate, tuis opibus defensurum fuisse. De dote quod scribis, per omnes deos te obtestor, ut totam rem suscipias, & illam, miseram mea culpa & negligentia, tueare meis opibus, si quæ sunt; tuis, quibus tibi molestum non erit, facultatibus: cui quidem deesse omnia, quod scribis, obsecro te, noli. In quos enim sumtus abeunt fructus

prædiorum? jam illa H-S LX, quæ scribis, nemo mihi unquam dixit ex dote esse detracta: nunquam enim essem passus. Sed hæc minima est ex iis injuriis, quas accipi; de quibus ad te dolore & lacrymis scribere prohibeor. Ex ea pecunia, quæ fuit in Asia, partem dimidiam fere exegi. Tutius videbatur fore ibi, ubi est, quam apud publicanos. Quod me hortaris, ut firmo sim animo; vellem posses aliquid afferre, quamobrem id facere possem. Sed si ad ceteras miseras accessit etiam id, quod mihi Chryseippus dixit parari (tu nihil significasti) de domo; quis me miserius uno jam fuit? oro, obsecro, ignosce: non possum plura scribere. Quanto mærore urgear, profecto vides. Quod si mihi commune cum ceteris esset, qui videntur in eadem causa esse, minor mea culpa videretur, & eo tolerabilior esset. Nunc nihil est, quod consoletur; nisi quid tu efficis, si modo etiam nunc effici potest, ut ne qua singulari afficiar calamitate & injuria. Tardius ad te remissi tabularium, quod potestas mittendi non fuit. At tuis & nummorum accepi H-S LXX, & vestimentorum quod opus fuit. Quibus tibi videbitur, velim des litteras meo nomine.

Nosti meos familiares. Signum requirent, aut manum: dices, me propter custodias ea vitasse.

CICERO ATTICO S.

3. QUID hic agatur, scire poteris ex eo, qui litteras attulit; quem diutius tenni, quia quotidie aliquid novi exspectabamus: neque nunc mittendi tamen ulla causa fuit, præter eam, de qua tibi rescribi voluisti. Quod ad Kal. Quint. pertinet, quid vellem; utrumque grave est, & tam gravi tempore periculum tantæ pecuniæ, &, dubio rerum exitu ista, quam scribis, abruptio. Quare, ut alia, sic hoc vel maxime tuæ fidei benevolentiaque permitto, & illius consilio & voluntati: cui miseræ consulissem melius, si tecum olim coram potius, quam per litteras, de salute nostra fortunisque deliberavissem. Quod negas præcipuum mihi ullum incommodum impendere, etsi ista res nihil habet consolationis, tamen etiam præcipua multa sunt, quæ tu profecto vides, ut sunt, & gravissima esse, & me facillime vitare potuisse; ea tamen erunt minora, si, ut adhuc factum est, administratione diligentiaque tua levabuntur. Pecunia apud

Egnatium est. Sit a me, ut est. Neque enim hoc, quod agitur, videtur diuturnum esse posse; ut scire jam possim, quid maxime opus sit: et si egeo rebus omnibus; quod is quoque in angustiis est, quicum sumus; cui magnam dedimus pecuniam mutuam, opinantes, nobis, constitutis rebus, eam rem etiam honori fore. Tu, ut antea fecisti, velim, si qui erunt, ad quos aliquid scribendum a me existimes, ipse conficias. Tuis salutem dic. Cura, ut valeas. Inprimis id, quod scribis, omnibus rebus cura & provide, ne quid ei desit, de qua scis me miserrimum esse. Idibus Jun. ex castris.

CICERO ATTICO S.

4. **A**CCÉPI ab Isidoro litteras, & postea datas binas. Ex proximis cognovi, prædia non venisse. Videbis ergo, ut sustentetur per te. De Frusinati, si modo futuri sumus, erit mihi res opportuna. Meas litteras quod requiris, impediatur inopia rerum, quas nullas habeo litteris dignas; quippe cui nec, quæ accidunt, nec, quæ aguntur, ullo modo probentur. Utinam coram tecum olli potius, quam per epistolas! Hic tua, ut possum, tueor apud hos. Cetera Celer ipse.

Fugi adhuc omne munus, eo magis, quod ita nihil poterat agi, ut mihi & meis rebus aptum esset. Quid sit gestum novi, quæris: ex Isidoro scire poteris: reliqua non videntur esse difficiliora. Tu id velim, quod scis me maxime velle, cures, ut scribis, ut facis. Me conficit sollicitudo, ex qua etiam summa infirmitas corporis: qua levata, ero una cum eo, qui negotium gerit, estque in spe magna. Brutus amicus in causa versatur acriter. Hactenus fuit, quod caute a me scribi posset. Vale. De pensione altera, oro te, omni cura considera, quid faciendum sit, ut scripsi iis litteris, quas Pollex tulit.

CICERO ATTICO S.

5. **Q**UAE me causæ moverint, quam acerbæ, quam graves, quam novæ, coegerintque impetu magis quodam animi tui, quam cogitatione, non possum ad te sine maximo dolore scribere: fuerunt quidem tantæ, ut quod vides, effecerint. Itaque nec quod ad te scribam de meis rebus, nec quod a te petam, reperio. Rem & summam negotii vides. Equidem ex tuis litteris intellexi, & iis, quas communiter cum aliis scripsisti, & iis, quas

quas tuo nomine, quod etiam mea sponte videbam, te subdebilitatum novas rationes tuendi mei quærere. Quod scribis placere, ut propius accedam, iterque per oppida noctu faciam; non sane video, quemadmodum id fieri possit. Neque enim ita apta habeo diversionia, ut tota tempora diurna in his possim consumere; neque ad id, quod quæraris, multum interest, utrum me homines in oppido videant, an in via. Sed tamen hoc ipsum, sicut alia, considerabo, quemadmodum commodissime fieri posse videatur. Ego propter incredibilem & animi & corporis molestiam conficere plures litteras non potui: iis tantum rescripti, a quibus acceperam. Tu velim & Basilo, & quibus præterea videbitur, etiam Servilio conscribas, ut tibi videbitur, meo nomine. Quod tanto intervallo nihil omnino ad vos; profecto intelligis rem mihi deesse, de qua scribam, non voluntatem. Quod de Vatinio quæraris; neque illius, neque cujusquam mihi præterea officium deesset, si reperire possent, qua in re me juvarent. Quintus averfissimo a me animo Patris fuit. Eodem Corcyra filius venit. Inde profectos eos una cum ceteris arbitror.

CICERO ATTICO S.

6. **S**OLLICITVM esse te cum de tuis communibusque fortunis, tum maxime de me ac de dolore meo, sentio: qui quidem dolor meus non modo non minuitur, cum socium sibi adjungit dolorem tuum, sed etiam augetur. Omnino pro tua prudentia sentis, qua consolatione levare maxime possum. Probas enim meum consilium, negasque mihi quidquam tali tempore potius faciendum fuisse. Addis etiam, (quod et si mihi levius est, quam tuum judicium, tamen non est leve,) ceteris quoque, id est, qui pondus habeant, factum nostrum probari. Id si ita putarem, levius dolerem. Crede, inquis, mihi. Credo equidem: sed scio, quam cupias minui dolorem meum. Me discessisse ab armis, nunquam poenituit: tanta erat in illis crudelitas, tanta cum barbaris gentibus conjunctio, ut non nominatim, sed generatim proscriptio esset informata; ut jam omnium judicio constitutum esset, omnium vestrum bona prædam esse illius victoriæ; vestrum, plane dico: nunquam enim de te ipso, nisi crudelissime, cogitatum est. Quare voluntatis me meæ nunquam poenitebit:

confilii pœnitet. In oppido aliquo mallem
refedisse, quoad arcefferer. Minus fermonis
subiissem; minus accepissem doloris: ipsum
hoc me non angeret. Brundisii jacere, in
omnes partes est molestum. Propius acce-
dere, ut suades, quo modo sine lictoribus,
quos populus dedit, possum? qui mihi in-
columi adimi non possunt: quos ego nunc
paulisper cum bacillis in turbam conieci ad
oppidum accedens, ne quis impetus militum
fieret. Reliquo tempore me domo. Te nunc
ad Oppium & Antonium: his placeret modo
propius accedere, ut hac de re considera-
rem: credo, fore auctores: sic enim reci-
piunt, Cæsari non modo de conservanda,
sed etiam de augenda mea dignitate curæ
fore: meque hortantur, ut magno animo
sim; ut omnia summa sperem: ea spondent,
confirmant, quæ quidem mihi explorations
essent, si remansissem. Sed ingero præteri-
ta. Vide, quæso, igitur ea, quæ restant,
& explora cum istis; & si putabis opus esse,
& si istis placebit, quo magis factum nos-
trum Cæsar probet, quasi de suorum senten-
tia factum. Adhibeantur Trebonius, Pansa,
si qui alii; scribantque ad Cæsarem, me,
quidquid fecerim, de sua sententia fecisse.

Tulliae meae morbus & imbecillitas corporis me exanimat : quam tibi intelligo magnae curae esse ; quod est mihi gratissimum. De Pompeji exitu mihi dubium nunquam fuit. Tanta enim desperatio rerum ejus omnium regum & populorum animos occuparat, ut, quocumque venisset, hoc putarem futurum. Non possum ejus casum non dolere. Hominem enim integrum, & castum & gravem cognovi. De Fannio consolet te ? pernicio-
 sa loquebatur de mansione tua. L. vero Lentulus Hortensii domum sibi, & Caesaris hortos, & Bajae desponderat. Omnino haec eodem modo ex hac parte fiunt ; nisi quod illud erat infinitum. Omnes enim, qui in Italia manserant, hostium numero habebantur. Sed velim haec aliquando solutiore animo. Quintum fratrem audio profectum in Asiam, ut deprecaretur. De filio nihil audivi. Sed quaere ex Diochare, Caesaris liberto, quem ego non vidi, qui istas Alexandrinas litteras attulit. Is dicitur vidisse, euntem, an jam in Asia ? Tuas litteras, prout res postulat, exspecto : quas velim cures quamprimum ad me perferendas. IV Kal. Decemb.

CICERO ATTICO S.

7. **G**RATAE tuæ mihi litteræ sunt, quibus accurate perscripsisti omnia, quæ ad me pertinere arbitratus es. Factum igitur, ut scribis, istis placere, iisdem istis lictoribus me uti; quod concessum Sextio fit; cui non puto suos esse concessos, sed ab ipso datos. Audio enim, eum ea senatusconsulta improbare; quæ post discessum tribunorum facta sunt. Quare poterit, si volet sibi constare, nostros lictores comprobare. Quamquam quid ego de lictoribus, qui pæne ex Italia decedere sum iussus? nam ad me misit Antonius exemplum Cæsaris ad se litterarum, in quibus erat, se audivisse, Catonem & L. Metellum in Italiam venisse, Romæ ut essent palam: id sibi non placere; ne qui motus ex eo fierent; prohiberique omnes Italia, nisi quorum ipse causam cognovisset; deque eo vehementius erat scriptum. Itaque Antonius petebat a me per litteras, ut sibi ignoscerem: facere se non posse, quin his litteris pareret. Tum ad eum misi L. Lamiam, qui demonstraret, illum Dolabellæ dixisse, ut ad me scriberet, ut in Italiam quamprimum venirem: ejus me litteris

venisse. Tum ille edixit ita, ut me exciperet, & Lælium nominatim. quod sane nollem. poterat enim, sine nomine, re ipsa excipi. O multas & graves offensiones! quas quidem tu das operam ut lenias. Nec tamen nihil proficis: quin hoc ipso minuis dolorem meum, quod, ut minuas, tam valde laboras: idque velim ne gravere quam sæpissime facere. maxime autem assequere quod vis, si me adduxeris, ut existimem, me honorum iudicium non funditus perdidisse. Quamquam quid tu in eo potes? nihil scilicet. Sed, si quid res dabit tibi facultatis, id me maxime consolari poterit: quod nunc quidem video non esse; sed si quid, ex eventis; ut hoc nunc accidit. Dicebar debuisse cum Pompejo proficisci. Exitus illius minuit ejus officii prætermissi reprehensionem. Sed ex omnibus nihil magis tamen desideratur, quam quod in Africam non ierim. Iudicio hoc sum usus, non esse barbaris auxiliis fallacissimæ gentis rempublicam defendendam, præsertim contra exercitum sæpe victorem. Non probant fortasse. multos enim viros bonos in Africam venisse audio, & scio fuisse antea. Valde hoc loco urgeor. hic quoque opus est casu, aliqui

fint ex iis, aut, si potest, omnes, qui salutem anteponant. Nam si perseverant & obtinent; quid nobis futurum fit, vides. Dices, quid illis, si victi erunt? honestior est plaga. Hæc me excruciant. Sulpicii autem consilium, non scripsisti, cur meo non anteponeres: quod etsi non tam gloriosum est, quam Catonis, tamen & periculo vacuum est, & dolore. Extremum est eorum, qui in Achaja sunt. Ii tamen ipsi se hoc melius habent, quam nos, quod & multi sunt uno in loco; & cum in Italiam venerint, domum statim venerint. Hæc tu perge, ut facis, mitigare, & probare quam plurimis. Quod te excusas: ego vero & tuas causas nosco; & mea interesse puto, te istuc esse, vel ut cum iis, quibus oportebit, agas, quæ erunt agenda de nobis, ut ea, quæ egisti; in primisque hoc velim animadvertas. Multos esse arbitror, qui ad Cæsarem detulerint, delaturive sint, me aut poenitere consilii mei, aut non probare, quæ fiant: quorum etsi utrumque verum est; tamen ab illis dicitur animo a me alienato; non quo ita perspexerint. Sed totum ut hoc Balbus sustineat, & Oppius, & eorum

crebris litteris illius voluntas erga me confirmetur, & hoc plane ut fiat, diligentiam adhibebis. Alterum est, cur te nolim dicere; quod scribis Tulliam efflagitare. O rem miseram! quid scribam? aut quid velim? breve faciam. Lacrymæ enim se subito profuderunt. Tibi permitto; tu consule. Tantum vide, ne hoc temporis tibi obesse aliquid possit. Ignosce, obsecro te: non possum præ fletu & dolore diutius in hoc loco commorari. Tantum dicam, nihil mihi gratius esse, quam quod eam diligis. Quod litteras, quibus putas opus esse, curas dandas; facis commode. Quintum filium vidi qui Sami vidisset, patrem Sicyone: quorum deprecatio est facilis. Utinam illi, qui prius illum viderint, me apud eum velint adjutum tantum, quantum ego illos vellem, si quid possem! Quod rogas, ut in bonam partem accipiam, si qua sint in tuis litteris, quæ me mordeant: ego vero in optimam; teque rogo, ut aperte, quemadmodum facis, scribas ad me omnia, idque facias quam sæpissime. Vale xiv Kalend. Januar.

CICERO ATTICO S.

3. **Q**UANTIS curis afficiar, etsi profecto vides, tamen cognosces ex Lepta & Trebatio. Maximas pœnas pendo temeritatis meæ; quam tu prudentiam mihi videri vis: neque te deterreo, quo minus id disputes, scribasque ad me quam sæpissime. Nonnihil enim me levant tuæ litteræ hoc tempore. Per eos, qui nostra causa volunt, valentque apud illum, diligentissime contendas opus est, per Balbum & Oppium maxime, ut de me scribant quam diligentissime. Oppugnatur enim, ut audio, & præsentibus quibusdam, & per litteras. Iis ita occurrendum, ut rei magnitudo postulat. Furnius est illic, mihi inimicissimus. Quintus misit filium non solum sui deprecatorem, sed etiam accusatorem mei. dicitat, se a me apud Cæsarem oppugnari: quod refellit Cæsar ipse, omnesque ejus amici. Neque vero desistit, ubicunque est, omnia in me maledicta conferre. Nihil mihi unquam tam incredibile accidit, nihil in his malis tam acerbum. Qui ex ipso audissent, cum Sicyone palam multis audientibus loqueretur, nefaria quædam ad me pertulerunt. Nosti ge-

nus; etiam expertus es fortasse: in me id est omne conversum. Sed augeo commemorando dolorem, & facio etiam tibi. Quare ad illud redeo; cura, ut hujus rei causa, dedita opera, mittat aliquem Balbus. Ad quos videbitur, velim cures litteras meo nomine. Vale. VI Kal. Januar.

CICERO ATTICO S.

9. **E**GO vero & incaute, ut scribis, & celerius, quam oportuit, feci; nec in ulla sum spe, quippe qui exceptionibus edictorum retinear: quæ si non essent sedulitate effectæ & benevolentia tua, liceret mihi abire in solitudines aliquas. Nunc ne id quidem licet. Quid autem me juvat, quod ante initum tribunatum veni, si ipsum, quod veni, nihil juvat? Jam, quid sperem ab eo, qui mihi amicus nunquam fuit; cum jam lege sum confectus & oppressus? Quotidie jam Balbi ad me litteræ languidiores; multæque multorum ad illum, fortasse contra me. meo vitio pereo. Nihil mihi mali casus attulit: omnia culpa contracta sunt. Ego enim, cum genus belli viderem, imparata & infirma omnia contra paratissimos, sciveram, (quid facerem?) ceperamque confi-

lium non tam forte, quam mihi præter ceteros concedendum. Cessi meis, vel potius parui: ex quibus unus qua mente fuerit, is, quem tu mihi commendas, cognosces ex ipsius litteris, quas ad te & ad alios misit: quas ego nunquam aperuissem, nisi res acta sic esset. Delatus est ad me fasciculus: solvi, si quid ad me esset litterarum: nihil erat: epistola Vatinio & Ligurio altera: iussi ad eos deferri: illi ad me statim ardentes dolore venerunt, scelus hominis clamantes: epistolas mihi legerunt plenas omnium in me probrorum. Hic Ligurius furere. se enim scire, summo illum in odio fuisse Cæsari: illum tamen non modo favisse, sed & tantam illi pecuniam dedisse honoris mei causa. Hoc ego dolore accepto, volui scire, quid scripsisset ad ceteros. Ipsi enim illi putavi perniciosum fore, si ejus hoc tantum scelus percèbruisset. Cognovi ejusdem generis; ad te misi: quas si putabis illi ipsi utile esse reddi, reddes; nil me lædet. Nam quod resignatæ sunt; habet, opinor, ejus signum Pomponia. Hac ille acerbitate initio navigationis cum usus esset, tanto me dolore affecit, ut postea jacuerim; neque nunc tam pro se, quam contra.

me, laborare dicitur. Ita omnibus rebus urgeor; quas sustinere vix possum, vel plane nullo modo possum. Quibus in miseris una est pro omnibus, quod istam miseram, patrimonio, fortuna omni spoliata relinquam. Quare te, ut polliceris, videre plane velim. Alium enim, cui illam commendem, habeo neminem; quoniam matri quoque eadem intellexi esse parata, quæ mihi. Sed, si me non offendes, satis tamen habeto commendatam, patruumque in ea, quantum poteris, mitigato. Hæc ad te die natali meo scripsi: quo utinam susceptus non essem, aut ne quid ex eadem matre postea natum esset! plura scribere fletu prohibeor.

CICERO ATTICQ'S.

10. **A**D meas incredibiles ægritudines aliquid novi accedit ex iis, quæ de Q. Q. ad me afferuntur. P. Terentius, meus necessarius, operas in portu & scriptura Asiæ pro magistro dedit. Is Quintum filium Ephesi vidit VI Id. Decemb. eumque studiosè propter amicitiam nostram invitavit; cumque ex eo de me percontaretur, eum sibi ita dixisse narrabat, se mihi esse inimi-

cissimum; volumenque sibi ostendisse orationis, quam apud Cæsarem contra me esset habiturus; multa a se dicta contra ejus amentiam: multa postea Patris confirmi scelere secum Quintum patrem locutum: cujus furorem ex iis epistolis, quas ad te misi, perspicere potuisti. Hæc tibi dolori esse certo scio: me quidem excruciant, & eo magis, quod mihi cum illis ne querendi quidem locum futurum puto. De Africanis rebus longe alia nobis, ac tu scripseras, nuntiantur. Nihil enim firmitus esse dicunt, nihil paratius. Accedit Hispania, & alienata Italia; legionum nec vis eadem, nec voluntas; urbanæ res perditæ. Quid est, ubi acquiescam, nisi quam diu tuas litteras lego? quæ essent profecto crebriores, si quid haberes, quo putares meam molestiam minui posse. Sed tamen te rogo, ne intermittas scribere ad me, quidquid erit; eosque, qui mihi tam crudeliter inimici sunt, si odisse non potes, accuses tamen; non ut aliquid proficias, sed ut me tibi carum esse sentiant. Plura ad te scribam, si mihi ad eas litteras, quas proxime ad te dedi, rescripseris. Vale.
xii Kal. Febr.

me, laborare dicitur. Ita omnibus re
 urgeor; quas sustinere vix possum, vel p
 ne nullo modo possum. Quibus in miser
 una est pro omnibus, quod istam miseram
 patrimonio, fortuna omni spoliatam reli
 quam. Quare te, ut polliceris, videre pla
 ne velim. Alium enim, cui illam commen
 dem, habeo neminem; quoniam matri quo
 que eadem intellexi esse parata, quæ mihi
 Sed, si me non offendes, satis tamen habe
 to commendatam, patruumque in ea, quan
 tum poteris, mitigato. Hæc ad te die na
 tali meo scripsi: quo utinam susceptus non
 essem, aut ne quid ex eadem matre pos
 ea natum esset! plura scribere fletu
 hibeor.

CICERO ATTICVM

10. AD meas incredibiles
 quid novi accedit ex illis
 me afferuntur. Pro
 sarius, op
 pro mag
 Eph
 di

CICERO ATTICO S.

II. **C**ONFECTVS jam cruciatu maximorum dolorum, ne, si fit quidem, quod ad te debeam scribere, facile id exsequi possum; hoc minus, quod res nulla, quæ scribenda sit; cum præsertim ne spes quidem ulla ostendatur, fore melius. Ita jam ne tuas quidem litteras exspecto; quamquam semper aliquid afferunt, quod velim. Quare tu quidem scribito, cum erit, cui des: ego tuis proximis, quas tamen jam pridem accepi, nihil habeo, quod rescribam. Longo enim intervallo video immutata esse omnia: illa esse firma, quæ debeant; nos stultitiæ nostræ gravissimas pœnas pendere. P. Sallustio curanda sunt H-S xxx, quæ accepi a Cn. Sallustio. Velim videas, ut sine mora curentur. De ea re scripsi ad Terentiam. Atque hoc ipsum jam prope consumtum est. Quare id quoque velim cum illa videas, ut sit, qui utamur. Hic fortasse potero sumere, si sciam istic paratum fore. Sed prius, quam id scirem, nihil sum ausus sumere. Qui sit omnium rerum status noster, vides. Nihil est mali, quod non & sustineam & exspectem. Quarum

serum eo gravior est dolor, quo culpa major. Ille in Achaja non cessat de nobis detrahere. Nihil videlicet tuæ litteræ profecerunt. Vale. VIII Id. Mart.

CICERO ATTICO S.

12. **C**EPHALIO mihi a te litteras reddidit ante diem VIII Id. Mart. vespere. Eo autem die mane tabellarios miseram, quibus ad te dederam litteras. Tuis tamen lectis litteris, putavi aliquid rescribendum esse, maxime, quod ostendis, te pendere animi, quamnam rationem sim Cæsari allaturus protectionis meæ tum, cum ex Italia discesserim. Nihil opus est mihi nova ratione. sæpe enim ad eum scripsi, multisque mandavi, non potuisse, cum cupissem, sermones hominum sustinere; multaque in eam sententiam. Nihil enim erat, quod minus eum vellem existimare, quam me tanta de re non meo consilio usum esse. Postea, cum mihi litteræ a Balbo Cornelio minore missæ essent, illum existimare, Quintum fratrem lituum meæ protectionis fuisse (ita enim scripsit) qui nondum cognossem, quæ de me Quintus scripsisset ad multos; etsi multa præsens in præsentem acerbe dixerat &

fecerat; tamen Nilo meo his verbis ad Cæsarem scripsi:

De Quinto fratre meo non minus laboro, quam de me ipso: sed eum tibi commendare hoc meo tempore non audeo. Illud duntaxat tamen audebo petere abs te, quod te oro, ne quid existimes ab illo factum esse, quo minus mea in te officia constarent; minusve te diligerem, potiusque semper illum auctorem nostrae conjunctionis fuisse, meique itineris comitem, non ducem. Quare ceteris in rebus tantum ei tribues, quantum humanitas tua, amicitiaque vestra postulat. Ego ei ne quid apud te obsem, id te vehementer etiam atque etiam rogo.

Quare, si quis congressus fuerit mihi cum Cæsare, (etsi non dubito, quin is lenis in illum futurus sit, idque jam declaraverit,) ego tamen is ero, qui semper fui. Sed, ut video, multo magis est nobis laborandum de Africa; quam quidem tu scribis confirmari quotidie magis ad conditionis spem, quam victoriæ. Quod utinam ita esset! sed longe aliter esse intelligo; teque ipsum ita existimare arbitror; aliter autem scribere, non fallendi, sed confirmandi mei causa, præsertim cum adjungatur ad Africam etiam

Hispania.

Hispania. Quod me admoner, ut scribam ad Antonium, et ad ceteros; si quid videbitur tibi opus esse, velim facias id, quod saepe fecisti. nihil enim mihi venit in mentem, quod scribendum putem. Quod me audis fractiorem esse animo; quid putas, cum videas accessisse ad superiores aegritudines praecclaras generi actiones? Tu tamen velim ne intermittas, quoad ejus facere poteris, scribere ad me, etiamsi rem, de qua scribas, non habebis. Semper enim afferent aliquid mihi tuae litterae. Galeonis hereditatem crevi, puto enim orationem simplicem fuisse, quoniam ad me nulla missa est. VIII Id. Mart.

CICERO ATTICO S.

13. **A** MURENAE liberto nihil adhuc acceperam litterarum. P. Sifer reddiderat eas, quibus rescribo. De Servii patris litteris quod scribis, item, Quintum in Syriam venisse, quod ais, esse qui mantient; ne id quidem verum est. Quod certiorum te vis fieri, quo quisque in me animo sit, aut fuerit eorum, qui huc venerunt; neminem alieno intellexi. Sed, quantum id mea interfit, existimare te posse certo scio. Mihi

cum omnia sunt intolerabilia ad dolorem, tum maxime, quod in eam causam venisse me video, ut ea sola utilia mihi esse videantur, quae semper nolui. P. Lentulum patrem Rhodi esse ajunt, Alexandriae filium; Rhodoque Alexandriam C. Cassium profectum esse constat. Quintus mihi per litteras satisfacit, multo asperioribus verbis, quam cum gravissime accusabat. Ait enim, se ex litteris tuis intelligere, tibi non placere, quod ad multos de me asperius scripserit: itaque se poenitere, quod animum tuum offenderit: sed se jure fecisse. Deinde perscribit spurcissime, quas ob causas fecerit. Sed neque hoc tempore, nec antes patefecisset odium suum in me, nisi omnibus rebus me esse oppressum videret. Atque utinam vel nocturnis, quemadmodum tu scripseras, itineribus propius te accessissem! nunc nec ubi, nec quando te sim visurus, possum suspicari. De coheredibus Fufidianis nihil fuit, quod ad me scriberes. nam & tequum postulant; &, quidquid egisses, recte esse actum putarem. De fundo Frusinati redimendo jam pridem intellexisti voluntatem meam: etsi tua meliore locores orant nostrae, neque desperaturi mihi

Ita videbamur; tamen in eadem sum voluntate. Id quemadmodum fiat, tu videbis. & velim, quoad poteris, consideres, ut sit, unde nobis suppeditentur sumtus necessarii. Si quas habuimus facultates, eas Pompej tum, cum id videbamur sapienter facere, detulimus. Itaque tum & a tuo villico sumimus, & aliunde mutuati sumus, cum Quintus quereretur per litteras, sibi nos nihil dedisse; qui neque ab illo rogati sumus, neque ipsi eam pecuniam adspeximus. Sed velim videas, quid sit, quod confici possit, quidque mihi de omnibus des consilii: & causam nosti. Plura ne scribam, dolore impediatur. Si quid erit, quod ad quos scribendum meo nomine putes, velim, ut soles, facias: quotiesque habebis, cui des ad me litteras, nee lim prætermittas. Vale.

CICERO ATTICO, S.

14. **N**ON me offendit veritas litterarum tuarum, quod me, cum communibus, tum præcipuis malis oppressum, ne incipis quidem, ut solebas, consolari, faterisque id fieri jam non posse. Nec enim ea sunt, quæ erant antea, cum, ut nihil aliud, commites me & socios habere putabam. Omnes

enim Achaici deprecatores, item qui in Asia, quibus non erat ignotum, etiam quibus erat, in Africam dicuntur navigaturi. Ita, præter Lælium, neminem habeo culpæ socium: qui tamen hoc meliorem in causa est, quod jam est receptus. De me autem non dubito, quin ad Balbum & ad Oppium scripserit: a quibus, si quid esset lætius, certior factus essem: tecum etiam essent locuti: quibuscum tu de hoc ipso colloquare velim, & ad me, quid tibi responderint, scribas: non quod ab isto salus data quidquam habitura sit firmitudinis; sed tamen aliquid consuli & prospici poterit. Etsi omnium conspectum horreo, præsertim hoc genero; tamen, in tantis malis quid aliud velim, non reperio. Quintus pergit, ut ad me & Pansa scripsit, & Hirtius: isque item Africam petere cum ceteris dicitur. Ad Minucium Tarentum scribam, tuas litteras mittam. Ad te scribam, numquid egerit. H-S xxx potuisse mirarer, nisi multa de Fufidianis prædiis. Et id video tamen. Te exspecto; quem videre, si ullo modo potest, (poscit enim res,) pervellem. Jam extremum concluditur. Tibi facile est, quid; quale sit gravius, existimare. Vale.

CICERO ATTICO S.

15. **Q**VONIAM justas causas affers, quod te hoc tempore videre non possim; quaeso, quid sit mihi faciendum. Ille enim ita videtur Alexandriam tenere, ut eum scribere etiam pudeat de illis rebus. Hi autem ex Africa jam affuturi videntur; Achæi, item ex Asia redituri ad eos, aut libero aliquo loco commoraturi. Quid mihi igitur putas agendum? video difficile esse consilium. Sum enim solus, aut cum altero, cui neque ad illos reditus sit, neque ab his ipsis quidquam ad spem ostendatur. Sed tamen soire velim, quid censeas; idque erat cum aliis, cur te, si fieri posset, cuperem videre. Mirucium XII sola curasse, scripsi ad te antea: quod superest, velim videas, ut curetur. Quintus non modo non cum magna prece ad me, sed acerbissime scripsit; filius vero mirifico odio. Nihil fingi potest mali, quo non urgear. Omnia tamen sunt faciliora, quam peccati dolor, qui & maximus est, & æternus: ejus peccati si socios habuiffem ego, quos putavi, tamen esset consolatio tenuis. Sed habet aliorum omnium ratio exitum, mea nullum. Alii

capti, alii interclusi non veniunt in dubium
 de voluntate, eo minus scilicet, cum se
 expedierint, & una esse cœperint. Ii au-
 tem ipsi, qui sua voluntate ad Fusium ve-
 nerunt, nihil possunt, nisi timidi, existi-
 mari. Multi autem sunt, qui, quicumque
 sunt, modo ad illos se recipere volent, re-
 cipientur. Quo minus debes mirari, non
 posse me tanto dolori resistere. Solius enim
 meum peccatum corrigi non potest, & for-
 tasse Lælii. Sed quid me id levat? C. qui-
 dem Cassium ajunt consilium Alexandriam
 eundi mutavisse. Hæc ad te scribo, non
 ut queas tu demere sollicitudinem, sed ut
 cognoscam, ecquid tu ad ea afferas, quæ
 me conficiunt: ad quæ gener accedit, &
 cetera, quæ, fletu reprimor, ne scribam.
 Quin etiam Aesopi filius me excruciat.
 Prorsus nihil abest, quin sim miserrimus.
 Sed ad primum revertor, quid putes facien-
 dum; occultene aliquo propius veniendum,
 an mare transeundum. Nam hic maneri
 diutius non potest. De Fusidianis quare ni-
 hil potuit confici? genus enim conditionis
 ejusmodi fuit, in quo non solet esse contro-
 versia; cum ea pars, quæ videtur esse mi-
 nor, licitatione expleri posset. Hæc ego

Non sine causa quero. Suspicio enim, coheredes dubiam nostram causam putare, & eo rem in integro esse. Vale. Pridie Idus Maj.

CICERO ATTICO S.

16. **N**ON meo vitio fit, hoc quidem tempore, (ante enim est peccatum,) ut me ista epistola nihil consoletur. nam & exigue scripta est, & suspiciones magnas habet, non esse ab illo; quas animadvertisse te existimo. De obviam itione ita faciam, ut suades. Neque enim ulla de adventu ejus opinio est; neque, si qui ex Asia veniunt, quidquam auditum esse dicunt de pace: cujus ego spe in hanc fraudem incidi. Nihil video, quod sperandum putem, nunc præfertim, cum ea plaga in Asia sit accepta, in Illyrico, in Cassiano negotio, in ipsa Alexandria, in urbe, in Italia. Ego vero, etiamsi rediturus ille est, qui adhuc bellum gerere dicitur, tamen ante reditum ejus negotium confectum iri puto. Quod autem scribis, quandam lætitiā bonorum esse commotam, ut sit auditum de litteris; tu quidem nihil prætermittis, in quo putes aliquid solatii esse: sed ego non adducor,

quemquam bonum ullam salutem putare mihi tanti fuisse, ut eam peterem ab illo, & eo minus, quod hujus consilii jam ne socium quidem habeo quemquam. Qui in Asia sunt, rerum exitum expectant. Achaici etiam Fufio spem deprecationis afferunt. Horum & timor idem fuit primo, qui meus, & constitutum. Mora Alexandrina causam illorum correxit, meam evertit. Quamobrem idem a te nunc peto, quod superioribus litteris, ut, si quid in perditis rebus dispiceres, quod mihi putares faciendum, me moneres. Si recipior ab his, quod vides non fieri; tamen, quoad bellum erit, quid agam, aut ubi sim, non reperio: si factor, eo minus. Itaque tuas litteras expecto; easque ut ad me sine dubitatione scribas, rogo. Quod suades, ut ad Quintum scribam de his litteris; facerem, si me quidquam istae litterae delectarent. Etsi quidam scripsit ad me his verbis: *Ego ut in his malis, Patris sum non invitus: essens libentius, si frater tuus ea de te loqueretur, quae ego audire vellem.* Quod ais illum ad te scribere, me sibi nullas litteras remittere; semel ab ipso accepi: ad eas Cephalioni dedi, qui multos menses tempestatibus

retentus est. Quintum filium ad me acer-
 bissime scripsisse, jam ante ad te scripsi.
 Extremum est, quod te orem, si putas re-
 ctum esse, & a te suscipi posse, cum Ca-
 mille communices; ut Terentiam moneas
 de testamento. Tempora monent, ut
 videat, ut satisfaciat, quibus debeat. Au-
 ditum ex Philotimo est, eam scelerate qua-
 dam facere. Credibile vix est. Sed certe,
 si quid est, quod fieri possit, providendum
 est. De omnibus rebus velim ad me scri-
 bas; & maxime quid scribas de eo, in quo
 tuo consilio egeo, etiamsi nihil excogites:
 id enim mihi erit pro desperato. III No-
 nas Jun.

CICERO ATTICO S.

17. **P**ROPERANTIBVS tabellariis alienis
 hanc epistolam dedi; eo brevior est; &
 quod eram missurus meos. Tullia mea ve-
 nit ad me pridie Idus Jun. deque tua erga
 se observantia benevolentiaque mihi pluri-
 ma exposuit, litterasque reddidit trinas. Ego
 autem ex ipsius virtute, humanitate, pie-
 tate non modo eam voluptatem non cepi,
 quam capere ex singulari filia debui; sed
 etiam incredibili sum dolore affectus, tale

ingenium in tam misera fortuna versari, idque accidere nullo ipsius delicto, summa culpa mea. Itaque a te neque consolationem jam, qua cupere te uti video, nec consilium, quod capi nullum potest, exspecto; teque omnia cum superioribus sæpe litteris, tum proximis tentasse intelligo. Ego cum Sallustio Ciceronem ad Cæsarem mittere cogitabam. Tulliam autem non videbam esse causam, cur diutius mecum tanta in communi mœrore retinerem. Itaque matri eam, cum primum per ipsam liceret, eram remissurus. Pro' ea, quam ad modum consolantis scripsisti, *ἢ τὰν*, ea putato me scripsisse, quæ tu ipse intelligis responderi potuisse. Quod Oppium tecum scribis locutum, non abhorret a mea suspitione ejus oratio. Sed non dubito, quin istis persuaderi nullo modo possit, eâ, quæ faciant, mihi probari posse; quoquo modo loquar. Ego tamen utar moderatione, qua potero. Quamquam quid mea intersit, ut eorum odium subeam, non intelligo. Te justa causa impediri, quo minus ad nos venias, video; idque mihi valde molestum est. Illum ab Alexandria discessisse, nemo nuntiat; constatque, ne profectum quidem il-

hinc quemquam post Idus Mart. nec post Idus Decemb. ab illo datas ullas litteras. Ex quo intelligis, illud de litteris antè diem v Id. Febr. datis (quod inane esset, etiamsi verum esset) non verum esse. L. Terentium discessisse ex Africa scimus, Paestumque venisse. Quid ia afferat, aut quo modo exierit, aut quid in Africa fiat, scire velim. Dicitur enim per Nasidium emissus esse. Id quale sit, velim, si inveneris, ad me scribas. De H-S x, ut scribis, faciam. Vale. xvii Kalend. Quint.

CICERO ATTICO S.

18. **D**E illius Alexandria discessu, nihil adhuc rumoris, contraque opinio, valde esse impeditum. Itaque nec mitto, ut constitueram, Ciceronem, & te rogo, ut me hinc expedias. Quodvis enim supplicium levius est hac permansione. Hac de re & ad Antonium scripsi, & ad Balbum, & ad Oppium. Sive enim bellum in Italia futurum est, sive classibus utetur; hic esse me, minime convenit: quorum fortasse utrumque erit; alterum certe. Intellexi omnino ex Oppii sermone, quem tu mihi scripsisti, quæ istorum via esset; sed, ut eam flectas,

te rogo. Nihil omnino jam exspecto, nisi miserum. Sed hoc perditius, in quo nunc sum, fieri nihil potest. Quare, & cum Antonio loquere, velim, & cum istis; & rem, ut poteris, expedias; & mihi quamprimum de omnibus rebus rescribas. Vale. XIII Kal. Quint.

CICERO ATTICO S.

19. **C**VM tuis dare possem litteras, non prætermisi; etsi, quod scriberem, non habebam. Tu ad nos & rarius scribis, quam solebas, & brevius; credo, quia nihil habes, quod me putes libenter legere, aut audire posse. Verumtamen velim, si quid erit, qualecunque erit, scribas. Est autem unum, quod mihi sit optandum, si quid agi de pace possit: quod nulla equidem habeo in spe. Sed quia tu leviter interdum significas, cogis me sperare, quod optandum vix est. Philotimus dicitur Idib. Sext. nihil habeo de illo amplius. Tu, velim, ad ea mihi rescribas, quæ ad te antea scripsi. Mihi tantum temporis satis est, dum ut in pessimis rebus aliquid caveam, qui nihil unquam ravi. Vale. XI Kal. Sext.

CICERO ATTICO S.

20. **S**EPTIMO decimo Kal. Sept. venerat die XXVIII Seleucia Pieria C. Trebonius, is qui se Antiochiæ diceret apud Cæsarem vidisse Quintum filium cum Hirtio. Eos de Quinto quæ voluissent, impetrasse nullo quidem negotio. quod ego magis gauderem, si ista nobis impetrata quidquam ad spem explorati haberent. Sed & alia timenda sunt, ab aliisque, & ab hoc ipso. Quæ dantur, ut a domino, rursus in eisdem sunt potestate. Etiam Sallustio ignovit. Omnino dicitur nemini negare. Quod ipsum est suspectum, notionem ejus differri. M. Gallus Q. F. mancipia Sallustio reddidit. Is venit, ut legiones in Siciliam traduceret: eo protinus iturum Cæsarem Patria. Quod si faciet, ego, quod ante mallem, aliquo propius accedam. Tuas litteras ad eas, quibus a te proxime consilium petivi, vehementer exspecto. Vale. XVI Kal. Septemb.

CICERO ATTICO S.

21. **A**CCEPI VI Kal. Sept. litteras a te,

datas XII Kal. doloremque, quem ex Quinti
 scelere jam pridem acceptum jam abjeceram,
 lecta ejus epistola gravissimum cepi. Tu
 etsi non potuisti ullo modo facere, ut mihi
 illam epistolam non mitteres; tamen mal-
 lem, non esse missam. Ad ea autem, quæ
 scribis de testamento, videbis, quid, &
 quo modo. De nummis & illa sic scripsit,
 ut ego ad te antea, & nos, si quid opus
 erit, utemur ex eo, de quo scribis. Ille
 ad Kalend. Sept. Athenis non videtur fore.
 Multa eum in Asia dicuntur morari, maxi-
 me Pharnaces. Legio XII, ad quam pri-
 mum Sulla venit, lapidibus egisse hominem
 dicitur. Nullam putant se commoturam.
 Illum arbitrantur protinus Patris in Sici-
 liam. Sed, si hoc ita est, huc veniat ne-
 cesse est. Ac malleum illum, aliquo enim
 hinc evasissem. Nunc metuo, ne sit exspe-
 ctandum; & cum reliquis etiam loci gra-
 vitas hic miserrime perferenda. Quod me
 mones, ut ea videam, quæ ad tempus ac-
 commodem; facerem, si res pateretur, &
 si ullo modo fieri posset. Sed in tantis nos-
 tris peccatis, tantisque nostrorum inju-
 riis, nihil est, quod aut facere dignum no-

bis, aut simulare possim. Sullana confers: in quibus omnia genere ipso præclarissima fuerunt, moderatione paulo minus temperata. Hæc autem ejusmodi sunt, ut obliuiscar mei; multoque malim, quod omnibus sit melius, quorum utilitati meam junxi. Tu ad me tamen velim quam sæpissime scribas, eoque magis, quod præterea nemo scribit; ac si omnes, tuas tamen maxime exspectarem. Quod scribis, illum per me Quinto fore placatiorcm; scripsi ad te antea, eum statim Quinto filio omnia tribuisse; nostri nullam mentionem. Vale.

CICERO ATTICO S.

22. **D**ILIGENTER mihi fasciculum reddidit Balbi tabellarius. Accepi enim a te litteras, quibus videris vereri, ut epistolas illas acciperim: quas quidem vellem mihi nunquam redditas. Auxerunt enim mihi dolorem: nec si in aliquem incidissent, quidquam novi attulissent. Quid enim tam perulgatum, quam illius in me odium, & genus hoc litterarum? quod ne Cæsar quidem ad istos videtur misisse, [quasi] quo il-

lius improbitate offenderetur, sed, credo,
 uti notiora nostra mala essent. Nam quod
 te vereri scribis, ne illi obfint, eique rei
 mederi; ne rogari quidem se passus est de
 filio: quod quidem mihi molestum non est;
 illud molestius, istas impetrationes nostras
 nihil valere. Sulla, ut opinor, eras hic
 erit cum Messala. Currunt ad illum pulsi a
 militibus; qui se negant usquam, nisi ac-
 ceperint. Ergo ille huc veniet, quod non
 putabant: tarde quidem. Itinera enim ita
 facit, ut multos dies in oppidum ponat.
 Pharnaces autem, quoquo modo aget, af-
 feret moram. Quid mihi igitur censes? jam
 enim corpore vix sustineo gravitatem hujus
 cœli, qui mihi laborem affert in dolore. An
 his illuc euntibus mandem, ut me excudent,
 ipse accedam propius? Quæso, attende; &
 me, quod adhuc sæpe rogatus non fecisti,
 consilio juva: scio rem difficilem esse; sed,
 ut in malis. Etiam illud mea magni inter-
 est, te ut videam. Profecto aliquid profe-
 cero, si id acciderit. De testamento, ut scri-
 bis, animadvertes.

CICERO ATTICO S.

23. **Q**UOD ad te scripseram, ut cum Camillo communicares, de eo Camillus mihi scripsit, te secum locutum. Tuas litteras expectabam. nisi illud quidem mutari, si aliter est, & oportet, non video posse. Sed cum ab illo accepissem litteras, desideravi tuas. etsi putabam, te certiozem factum non esse. Modo valeres. Scripseras enim, te quodam valetudinis genere tentari. Acusius quidam Rhodo venerat VIII Id. Quint. Is nuntiabat, Quintum filium ad Cæsarem profectum IV Kal. Jun. Philotimum Rhodum pridie eum diem venisse; habere ad me litteras. Ipsum Acusium audies; sed tardius iter faciebat. Eo feci, ut has celeriter eunti darem. Quid sit in iis litteris, nescio; sed mihi valde Quintus frater gratulatur. Equidem in meo tanto peccato nihil ne cogitatione quidem assequi possum, quod mihi tolerabile possit esse. Te oro, ut de hac misera cogites; & illud, de quo ad te proxime scripsi, ut aliquid conficiatur ad inopiam propulsandam, & etiam de ipso testamento. Illud quoque vellem antes;

Epist. T. IV.

N

sed omnia timuimus. Melius quidem in pessimis nihil fuit discidio. Aliquid fecissemus, ut vini, vel tabularum novarum nomine, vel nocturnarum expugnationum, vel Metellæ, vel omnium malorum: nec res perisset; & videremur aliquid doloris virilis habuisse. Memini omnino tuas litteras; sed & tempus illud: etsi quidvis præstitit. Nunc quidem ipse videtur denuntiare. audimus enim de statu reipublicæ. O dii! generumne nostrum potissimum, ut hoc, vel tabulas novas? Placet mihi igitur, & idem tibi, nuntium remitti. Petet fortasse tertiam pensionem. Considera igitur, tumne, cum ab ipso nascetur, an prius. Ego, si ullo modo potuero, vel nocturnis itineribus experiar, ut te videam. Tu & hæc, & si quid erit, quod interfit mea scire, scribas velim. Vale.

CICERO ATTICO S.

24. **Q**UAE dudum ad me, &, quæ etiam ante bis ad Tulliam de me scripsisti, ea sentio esse vera. Eo sum miserior, (etsi nihil videbatur addi posse,) quod mihi non modo irasci gravissima injuria accepta, sed ne

dolere quidem impune licet. Quare istud feramus. Quod cum tulerimus, tamen eadem erunt perpetienda, quæ tu, ne accidant, ut caveamus, mones. Ea enim est a nobis contracta culpa, ut omni statu, omni-que populo eundem exitum habitura videatur. Sed ad meam manum redi: dehinc enim hæc occultius agenda. Vide, quæso, etiam nunc de testamento, quod tum factum, cum illa quærere cœperat. Non credo te commorit; neque enim rogarit; ne me quidem. Sed quasi ita sit; quoniam in sermonem jam venisti, poteris eam monere, ut alicui committat, cujus extra periculum hujus belli fortuna sit. Equidem tibi potissimum velim, si idem illa vellet: quam quidem celo miseram, me in hoc timere de illo altero. Scio equidem venire nunc nil posse; sed seponi & occultari possunt, ut extra ruinam sint eam, quæ impendet. Nam quod scribis, nobis nostra & tua Tulliae fore parata: tua credo; nostra quæ poterunt esse? de Terentia autem (mitto cetera, quæ sunt innumerabilia) quid ad hoc addi potest? scripseras, ut H-S XII permutaret; tantum esse reliquum de argento. Misit illa CCIO

mihi, & adscripsit, tantum esse reliquum.
 Cum hoc tam parvum de parvo detraxerit,
 perspicis, quid in maxima re fecerit? Phi-
 lotimus non modo nullus venit, sed ne per
 litteras quidem, aut per nuntium certio rem
 facit me, quid egerit. Epheso qui veniunt,
 sibi se eum de suis controversis in jus ad-
 euntem vidisse nuntiant: quæ quidem (ita
 enim verisimile est) in adventum Cæsaris
 fortasse rejiciuntur. Ita aut nihil puto eum
 habere, quod putet ad me celerius perferen-
 dum, & eo me magis esse despectum; aut,
 etiamsi quid habet, id, nisi omnibus suis
 negotiis confectis, ad me referre non curat.
 Ex quo magnum equidem capio dolorem,
 sed non tantum, quantum videor debere.
 Nihil enim mea minus interesse puto, quam
 quid illinc afferatur. Id quam ob rem, te
 intelligere certo scio. Quod me mones de
 vultu & oratione ad tempus accommodan-
 da; etsi difficile est, tamen imperarem mi-
 hi, si mea quidquam interesse putarem.
 Quod scribis, litteris putare Africanum ne-
 gotium confici posse; vellem scriberes, cur
 ita putares: mihi quidem nihil in mentem
 venit, quare id putem fieri posse: tu tamen

velim, si quid erit, quod consolationis aliquid habeat, scribas ad me. Sin, ut perspicio, nihil erit, scribas idipsum. Ego ad te, si quid audiere citius, scribam. Vale.
VIII Id. Sext.

CICERO ATTICO S.

25. **F**ACILE assentior tuis litteris, quibus exponis pluribus verbis, nullam te habere consilium, quo a te possim juvari. Consolatio certe nulla est, quæ levare possit dolorem meum. nihil est enim contractum casu. nam id esset ferendum. sed omnia fecimus iis erroribus, & miseris & animi & corporis, quibus proximi utinam mederi maluissent. Quam ob rem, quoniam neque consilii tui, neque consolationis cujusquam spes ulla mihi ostenditur, non queram hæc a te posthac. Tantum velim, ne intermittas; scribas ad me, quidquid veniet tibi in mentem, cum habebis, cui des, & dum erit, ad quem, das: quod longum non erit. Illum discessisse Alexandria, rumor est non firmus, ortus ex Sulpicii litteris; quas cuncti postea nuntii confirmarunt: quod verum, an falsum sit, quoniam mea nihil in-

terest; utrum malim, nescio. Quod ad te jampridem de testamento scripsi; apud *ἐπιτροπῶν* illas velim; ut possint, advertas. Ego hujus miserrimæ fatuitate confectus confessor. Nihil unquam simile natum puto: cui si qua re consulere aliquid possum, cupio a te admoneri. Video eandem esse difficultatem, quam in consilio dando ante: tamen hoc me magis sollicitat, quam omnia. In pensione secunda cæci fuimus, alium malem. sed præterit. Te rogo, ut in perditis rebus, si quid cogi, confici potest, quod sit in tuto, ex argento, neque satis multa ex suppellectile, des operam. Jam enim mihi videtur adesse extremum, nec ulla fore conditio pacis, eaque, quæ sunt, etiam sine adversario peritura. Hæc etiam, si videbitur, cum Terentia loquere opportune. Non queo omnia scribere. Vale. III Non. Quint.

M. TVLLII CICERONIS
EPISTOLARVM

AD
ATTICVM
LIBER XII.

CICERO ATTICO S.

I. **U**NDECIMO die, postquam a te discefferam, hoc litterularum exaravi, egrediens e villa ante lucem: atque eo die cogitabam in Anagnino, postero autem in Tusculano; ibi unum diem. v Kalend. igitur ad constitutum. Atque utinam continuo ad complexum meæ Tulliæ, ad osculum Atticæ possim currere! quod quidem ipsum scribe, quæso, ad me; ut, dum confisto in Tusculano, sciam, quid garriat; sin rusticatur, quid scribat ad te: eique interea aut scribe salutem, aut nuntia, itemque Pilicæ. Et tamen, etsi continuo congressuri sumus, scribas ad me, si quid habebis.

Cum complicarem hanc epistolam, no-

Quabundus ad me venit cum epistola tua tabellarius; qua lecta, de Atticæ febricula scilicet valde dolui. Reliqua, quæ expectabam, ex tuis litteris cognovi omnia. Sed quod scribis, *igniculum matutinum*; *γρηγορτικώτερον* est memoriola vacillare. Ego enim IV Kal. Axio dederam, tibi III, Quinta, quod die venissem, id est, II Kal. hoc igitur habebis: novi nihil. Quid ergo opus erat epistola? quid, cum coram sumus, & garrimus quidquid in buccam? est profecto quiddam *λέσχη*, quæ habet, etiamsi nihil subest, collocatione ipsa suavitatem.

CICERO ATTICO S.

2. **H**IC rumores tamen Murcum periisse naufragio, Afinium delatum vivum in manus militum, L. naves delatas in Uticam reflata hoc, Pompejum non comparere, nec in Balearibus omnino fuisse, ut Patietus affirmat. Sed auctor nullius rei quisquam. Habes, quæ, dum tu abes, locuti sunt. Ludi interea Prænestæ. ibi Hirtius, & isti omnes. & quidem ludi dies octo. Quæ coenæ? quæ deliciæ? res interea fortasse transacta est. O miros homines! at Balbus ædificat; *τί γὰρ αὐτῶν μέλει?* verum, si quæris, homini non recta,

sed voluptaria quærenti, nonne βεβιωται? Tu interea dormis. Jam explicandum est πρόβλημα, si quid acturus es. Si quæris quid putem, ego fructum puto. Sed quid multa? Jam te videbo; & quidem, ut spero, de via recta ad me. Simul enim & diem Tyrannioni constituemus, & si quid aliud.

CICERO ATTICO S.

3. **U**NUM te puto minus blandum esse, quam me; & si uterque nostrum est aliquando adversus aliquem, inter nos certe nunquam sumus. Audi igitur me hoc ἀγορευτικῶς dicentem: ne vivam, mi Attice, si mihi non modo Tulcalanum, ubi ceteroqui sum libenter, sed μακάρων νῆσοι tantum sunt, ut sine te sim totos dies. Quare obduretur hoc triduum; ut te quoque ponam in eodem πάθει: quod ita est profecto. Sed velim scire, hodiene statim de auctione, aut quo die venias. Ego me interea cum libellis. Ac moleste fero, Vennonii me historiam non habere. Sed tamen, ne nihil de re, nomen illud, quod a Cæsare, tres habet conditiones, aut emtionem ab hasta: (perdere malo; et si, præter turpitudinem, hoc ipsum puto esse perdere:) aut delegationem a mancipe, an-

nua die: (quis erit, cui credam? aut quando iste Metonis annus veniet?) aut *Vecteni* conditionem semisse. *σκέψαι* igitur. Ac vereor, ne iste jam auctionem nullam faciat, sed, ludis factis, *κτύπω* subsidio currat, ne talis vir *ἀλογηδῶν*. sed *μελήσει*.

CICERO ATTICO S.

4. **O** GRATAS tuas mihi, jucundasque litteras! Quid quæris? restitutus est mihi dies festus. Angebar enim, quod Tiro, *ἐνερευθέσειρον* te sibi esse visum, dixerat. Addam igitur, ut censes, unum diem. Sed de *Ca-*tone *πρόβλημα Αρχιμήδειον* est. Non assequor, ut scribam, quod tui convivæ non modo libenter, sed etiam æquo animo legere possint. Quin etiam, si a sententiis ejus [dictis,] si ab omni voluntate, consiliisque, quæ de republica habuit, recedam, *ψιλῶς*que velim gravitatem, constantiamque ejus laudare; hoc ipsum tamen istis odiosum *ἄκισμα* fit. Sed vere laudari ille vir non potest, nisi hæc ornata sint; quod ille ea, quæ nunc sunt, & futura viderit, &, ne fierent, contenderit, &, facta ne videret, vitam reliquerit. Horum quid est, quod *Aledio* probare possimus? sed cura, obsecro, ut valeas, eamque, quam

ad omnes res adhibes, in primis ad convalescendum adhibe prudentiam.

CICERO ATTICO S.

5. **Q**UINTVS pater quartum, vel potius millesimum nihil sapit; qui lætetur Luperco filio, & Statio, ut cernat duplici dedecore cumulatam domum. Addo etiam Philotimum tertium. O stultitiam, nisi mea major esset, singularem! quod autem os, in hanc rem ἔρανον a te? fac, non ad διψῶσαν κρήνην, sed ad πειρήνην eum venisse; sed ἔμπνευμα σεμνόν. Ἄλφειᾶ in te κρήνην, ut scribis, haurire, in tantis suis præsertim angustiis; ποῖ ταῦτ' ἄρ' ἀποσκήψει? sed ipse viderit. Cato me quidem delectat. sed etiam Bassum Lucillum sua. De Coelio tu quæres, ut scribis: ego nihil novi. Noscenda est natura, non facultas modo. De Hortensio & Virginio, tu si quid dubitabis: etsi quid magis placeat, ego quantum adspicio, non facile inveneris. Cum Mustela, quemadmodum scribis, cum venerit Crispus. Ad Aulum scripsi, ut ea, quæ bene nossem de auro, Pisoni demonstraret. Tibi enim sane assentior, & istud nimium diuduci, & omnia nunc undique contrahenda. Te quidem nihil agere, nihil cogitare aliud,

nisi quod ad me pertineat, facile perspicio; meisque negotiis impediri cupiditatem tuam ad me veniendi. Sed mecum esse te puto; non solum quod meam rem agis, verum etiam quod videre videor, quo modo agas. Neque enim ulla hora tui mihi est operis ignota. Tubulum prætorem video L. Metello, Q. Maximo consulibus. Nunc velim, P. Scævola pontifex maximus, quibus consulibus tribunus plebis. equidem puto proximis, Cæpione & Pompejo. Prætor enim P. Furio, Sex. Atilio. Dabis igitur tribunatum, & si poteris, Tubulus quo crimine. & vide, quaeso, L. Libo, ille, qui de Ser. Galba, Cenforinone & Manilio, an T. Quintio, M'. Acilio consulibus tribunus plebis fuerit. Conturbat enim me epitome Bruti Fanniana, an Bruti epitome Fannianorum? scripsi, quod erat in extremo; idque ego secutus hunc Fannium, qui scripsit historiam, generum esse scripseram Lælii: sed tu me γεωμετρικῶς refelleras; te autem nunc Brutus & Fannius. Ego autem de bono auctore, Hortensio, sic acceperam, ut apud Brutum est. Hunc igitur locum expedies. Ego mihi Tironem Dolabellæ obviam. Is ad me Idibus revertetur. Te expectabo postridie. De Tullia mea tibi

antiquissimum esse video; Idque ita ut sit, te vehementer rogo. Ergo & in integro omnia: sic enim scribis. Mihi etsi Kalendæ vitandæ fuerunt, Nicasionumque ἀρχέτυπα fugienda, conficiendæque tabulæ; nihil tamen tanti, ut a te abessem, fuit. Cum Romæ essem, & te jam jamque visurum me putarem; quotidie tamen horæ, quibus expectabam, longæ videbantur. Scis me minime esse blandum. Itaque minus aliquanto dico, quam sentio.

CICERO ATTICO S.

6. **D**E Coelio vide, quæso, ne qua lacuna sit in auro. Ego ista non novi. Sed certe in collubo est detrimenti satis. Huc aurum si accedit: sed quid loquor? tu videbis. Habes Hegesizæ genus, quod Varro laudat. Venio ad Tyrannionem. Ain' tu? verum hoc fuit? sine me? at ego quoties, cum essem otiosus, sine te tamen nolui? quo modo hoc ergo lues? uno scilicet, si mihi librum miseris; quod ut facias etiam atque etiam rogo. Etsi me non magis liber ipse delectabit, quam tua admiratio delectavit. Amo enim πάντα Φιλόδημον; teque istam tam tenuem Ίσωρίαν tam valde admiratum esse gaudeo. etsi tua quidem sunt ejusmodi omnia. Scire enim vis;

quo uno animus alitur. Sed, quæso, quid ex ista acuta & gravi refertur ad τέλος? sed longa oratio est, & tu occupatus in meo quidem fortasse aliquo negotio; & pro isto affo sole, quo tu abusus es in nostro pratulo, a te nitidum solem unctumque repetemus. Sed ad prima redeo. Librum, si me amas, mitte. Tuus est enim profecto, quoniam quidem est missus ad te. *Chreme*, tantumne ab re tua est otii tibi, ut etiam Oratorem legas? macte virtute! mihi quidem gratum, & erit gratius, si non modo in libris tuis, sed etiam in aliorum per librarios tuos Aristophanem reposueris pro Eupoli. Cæsar autem mihi irridere visus est quæso illud tuum, quod erat σύπινεç & urbanum. Ita porro te sine cura esse iussit, ut mihi quidem dubitationem omnem tolleret. Atticam doleo tam diu: sed quoniam jam sine horrore est, spero esse, ut volumus.

CICERO ATTICO S.

7. **Q**UAE desideras; omnia scripsi in codicillis, eosque Eroti dedi, breviter, sed etiam plura, quam quæris; in iis, de Cicerone: cujus quidem cogitationis initium tu mihi attulisti. Locutus sum cum eo liberalissime;

quod ex ipso velim, si modo tibi erit commodum, sciscitare. Sed quid differo? exposui, te ex me detulisse, ecquid vellet, ecquid requireret: velle Hispaniam, requirere liberalitatem. De liberalitate, dixi, quantum Publilius, quantum flamen Lentulus filio. De Hispania duo attuli: primum idem, quod tibi, me vereri vituperationem: non satis esse, si hæc arma reliquissetus? etiam contraria? deinde fore, ut angeretur, cum a fratre familiaritate & omni gratia vinceretur. Velim magis liberalitate uti mea, quam sua libertate; sed tamen permisi. Tibi enim intellexeram non minus displicere. Ego etiam atque etiam cogitabo, atque, ut idem facias, rogo. Magna res & simplex est manere; illud anceps. verum videbimus. De Balbo, & in codicillis scripseram, & ita cogito, simul ac redierit. Sin ille tardius, ego tamen triduum. Et, quod præterii, Dolabella etiam mecum.

CICERO ATTICO S.

8. **D**E Cicerone multis res placet: comes est idoneus. Sed de prima pensione ante videamus. Adest enim dies, & ille currit. Scribe, quæso, quid referat Celer egisse Cæsarem cum candidatis, utrum ipse in Fœnicularium,

an in Martium campum cogitet. Et sane scire velim, numquid necesse sit comitiis esse Romæ. Nam & Pillæ satisfaciendum est, & utique Atticæ.

CICERO ATTICO S.

9. **N**AM ego essem hic libenter, atque id quotidie magis, ni esset ea causa, quam tibi superioribus litteris scripsi. Nihil hac solitudine jucundius, nisi paulum interpellasset Amyntæ filius. ὦ ἀπεραντολογίας ἀηδῆς! cetera noli putare amabilia fieri posse villa, litore, prospectu maris, tum his rebus omnibus. Sed neque hæc digna longioribus litteris; nec erat, quod scriberem; & somnus urgebat.

CICERO ATTICO S.

10. **M**ALE mehercule de Athamante. Tuus autem dolor humanus is quidem, sed magnopere moderandus. Consolationum autem multæ viæ, sed illa rectissima. Impetret ratio, quod dies impetratura est. Alexim vero curremus, imaginem Tironis, quem ægrum Romam remisi; &, si quid habet collis ἐπιδημιον, ad me cum Tisameno transferamus. Tota domus superior vacat, ut scis. Hoc puto valde ad rem pertinere.

CICERO

CICERO ATTICO S.

XI. **M**ALE de Sejo. Sed omnia humana tolerabilia ducenda. Ipsi enim quid sumus? aut quam diu hæc curaturi sumus? ea videamus, quæ ad nos magis pertinent, nec tamen multo, quid agamus de senatu. Et, ut ne quid prætermittam, Cæsonius ad me litteras misit, Postumiam Sulpicii domum ad se venisse. De Pompeji Magni filia tibi rescripsi, nihil me hoc tempore cogitare. Alteram vero illam, quam tu scribis, puto nosti. Nihil vidi foedius. Sed adsam. coram igitur.

Obsignata epistola, accepi tuas. Atticæ hilaritatem libenter audio: commotiunculis
συμπάχω.

CICERO ATTICO S.

XII. **D**E dote tanto magis perpurga. Balbi regia conditio est delegandi. quoquo modo confice. Turpe est, rem impeditam jacere. Insula Arpinas habere potest germanam ἀποδείωσιν; sed vereor, ne minorem τιμὴν habere videatur. ἔκτροπος est. Igitur animus in hortis; quos tamen inspiciam, cum venero. De Epicuro, ut voles; et si μεταρμύζουαι in posterum genus hoc personarum.

Epist. T. IV.

O

Incredibile est, quam ea quidam sequantur. Ad antiquos igitur; ἀνεμώσητον γάρ. Nihil habeo, ad te quod perscribam: sed tamen institui quotidie mittere, ut eliciam tuas litteras; non quo aliquid ex his expectem; sed nescio quo modo tamen expecto. Quare siue habes quid, siue nihil habes, scribe tamen aliquid, teque cura.

CICERO ATTICO S.

13. **C**OMMOVET me Attica; etsi assentior Cratero. Bruti litteræ; scriptæ & prudenter & amice, multas mihi tamen lacrymas attulerunt. Me hæc solitudo minus stimulat, quam ista celebritas. Te unum desidero; sed litteris non difficilius utor, quam si domi essem: ardor tamen ille idem urget & manet, non mehercule indulgente me, sed tamen non repugnante. Quod scribis de Apulejo, nihil puto opus esse tua contentione, nec Balbo & Oppio; quibus quidem ille receperat, mihi que etiam iusserat nuntiari, se molestum omnino non futurum. Sed cura, ut excuset morbi causa in dies singulos. Lænas hoc receperat. Prende C. Septimium, L. Statilium. Denique nemo negabit se juraturum, quem rogabis. Quod si erit durius,

veniam, & ipse perpetuum morbum jurabo. Cum enim mihi carendum sit conviviis, malo id lege videri facere, quam dolore. Coccejum velim appelles. Quod enim dixerat, non facit. Ego autem volo aliquod emere latibulum & perfugium doloris mei.

CICERO ATTICO S.

14. **D**E me excusando apud Apulejum dederam ad te pridie litteras. Nihil esse negotii arbitror. Quemcumque appellaris, nemo negabit. Sed Septimium vide, & Lænatem, & Statilium. tribus enim opus est. Sed mihi Lænas totum receperat. Quod scribis a Junio te appellatum; omnino Cornificius locuples est: sed tamen scire velim, quando dicar sponondisse, & pro patre, anne pro filio: neque eo minus, ut scribis, procuratores Cornificii, & Apulejum prædiatorem videbis. Quod me ab hoc mœrore recreari vis, facis, ut omnia; sed, me mihi non desuisse, tu testis es. Nihil enim de mœrore minuendo scriptum ab ullo est, quod ego non domi tuæ legerim. Sed omnem consolationem vincit dolor. Quin etiam feci, quod prefecto ante me nemo, ut ipse me per litteras consolaret. Quem librum ad te mit-

tam, si describerint librarii. Affirmo tibi nullam consolationem esse talem. Totos dies scribo: non quo proficiam quid; sed tantisper impediatur, non equidem satis, (vis enim urget,) sed relaxor tamen, omniaque nitor, non ad animum, sed ad vultum ipsum, si queam; reficiendum; idque faciens, interdum mihi peccare videor, interdum peccaturus esse, nisi faciam. Solitudo aliquid adjuvat, sed multo plus proficeret, si tu tamen interesses; quæ mihi una causa est hinc discedendi. Nam pro malis recte habebat: quamquam ipsum doleo. Non enim jam in me idem esse poteris. Perierunt illa, quæ amabas. De Bruti ad me litteris scripsi ad te antea: prudenter scriptæ; sed nihil, quo me adjuvarent. Quod ad te scripsit, id vellem, ut ipse adesset: certe aliquid, quoniam me tam valde amat, adjuvaret. Quodsi quid scies, scribas ad me velim; maxime autem, Pansa quando: De Attica, doleo: credo tamen Cratere. Piliam angere veta: satis solitus es mœrere pro omnibus.

CICERO ATTICO S.

15. **A**PVD Apulejum, quoniam in perpetuum non placet, in dies ut excuser, vide-

his. In hac solitudine careo omnium colloquio; cumque mane me in silvam abstrusam & asperam, non exeo inde ante vespere. Secundum te, nihil est mihi amicis solitudine. In ea mihi omnis sermo est cum litteris. Eum tamen interpellat fletus, cui repugno, quoad possum. Sed adhuc pares non sumus. Bruto, ut suades, rescribam. Eas litteras cras habebis. Cum erit cui des, dabis.

CICERO ATTICO S.

x6. **T**E tuis negotiis relictis nolo ad me venire: ego potius accedam, si diutius impedire. Etsi ne discessissem quidem e conspectu tuo, nisi me plane nihil ulla res adjuvaret. Quod si esset aliquod levamen, id esset in te uno; &, cum primum ab aliquo poterit esse, a te erit. Nunc tamen ipsum sine te esse non possum. Sed nec tuæ domi probabatur, nec meæ poteram; nec, si propius essem usquam, tecum tamen essem. Idem enim te impediret, quo minus mecum esses, quod nunc etiam impedit. Mihi adhuc nihil prius fuit hac solitudine; quam vereor ne Philippus tollat. heri enim vesperi

venerat. Me scriptio & litteræ non leniunt, sed obturbant.

CICERO ATTICO S.

17. **M**ARCIVS ad me scripsit, me excusatum esse apud Apulejum a Laterensi, Nasone, Lanate, Torquato, Strabone. His velim meo nomine reddendas litteras cures, gratum mihi eos fecisse. Quod pro Cornificio me abhinc amplius annis xxv spondisse dicit Flavius; etsi reus locuples est, & Apulejus prædiator liberalis, tamen velim des operam, ut investiges ex consponsorum tabulis, sitne ita. Mihi enim ante ædilitatem meam nihil erat cum Cornificio. Potest tamen fieri. Sed scire certum velim; & appelles procuratores, si tibi videtur. Quamquam quid ad me? verumtamen. Pansæ profectionem scribes, cum scies. Atticam salvere jube, & eam cura, obsecro, diligenter. Piliæ salutem.

CICERO ATTICO S.

18. **D**VM recordationes fugio, quæ quasi morsu quodam dolorem efficiunt, refugio a te admonendo. Quod velim mihi ignoscas, cuiuscumodi est. Etenim habeo nonnullos ex

his, quos nunc lectito, auctores, qui dicant, fieri id oportere, quod sæpe tecum egi, & quod a te approbari volo. De fano illo dico; de quo tantum, quantum me amas, velim cogites. Equidem neque de genere dubito; placet enim mihi Cluatii: neque de re; statutum est enim: de loco nonnunquam. Velim igitur cogites. Ego, quantum his temporibus tam eruditus fieri poterit, profecto illam consecrabo omni genere monumentorum, ab omnium ingeniiis scriptorum, & Græcorum & Latinorum; quæ res forsitan fit refricatura vulnus meum. Sed jam quasi voto quodam & promisso me teneri puto; longumque illud tempus, cum non ero, magis me movet, quam hoc exiguum, quod mihi tamen nimium longum videtur. Habeo enim nihil, tentatis rebus omnibus, in quo acquiescam. Nam dum illud tractabam, de quo antea scripsi ad te, quasi fovebam dolores meos. Nunc omnia respuo; nec quidquam habeo tolerabilius, quam solitudinem; quam, quod eram veritus, non obturbavit Philippus. Nam, ut heri me salutavit, statim Romam profectus est. Epistolam, quam ad Brutum, ut tibi placuerat, scripsi, misi ad te. Curabis cum tua

perferendam. Ejus tamen mihi ad te exem-
 plum, ut, si minus placeret, ne mitteres.
 Domestica quod als ordine administrari,
 scribes, quæ sint ea. quædam enim exspe-
 cto. Coccejus vide ne frustretur. Nam Libo
 quod pollicetur, ut Eros scribit, non incer-
 tum puto. De sorte mea Sulpicio confido,
 & Egnatio scilicet. De Apulejo quid est,
 quod labores, cum sit excusatio facilis? Ti-
 bi ad me venire, ut ostendis, vide, ne non
 sit facile. Est enim longum iter, disceden-
 temque te, quod celeriter tibi erit fortasse
 faciendum, non sine magno dolore dimit-
 tam. Sed omnia, ut voles. Ego enim, quid-
 quid feceris, id cum recte, tum etiam mea
 causa factum putabo. Heri, cum ex alio-
 rum litteris cognovissem de Antonii adven-
 tu, admiratus sum, nihil esse in tuis. Sed
 erant pridie fortasse scriptæ, quam datæ.
 Neque ista quidem curo. Sed tamen opinor
 propter prædes suos accucurrisse. Quod scri-
 bis, Terentiam de obsignatoribus mei testa-
 menti loqui; primum tibi persuade, me
 istæc non curare, neque esse quidquam
 aut parvæ curæ, aut novæ loci. Sed ta-
 men quid simile? illa eos non adhibuit,
 quos existimavit quæsituros, nisi scissent,

quid esset. Num id etiam mihi periculi fuit? sed tamen faciat illa, quod ego. Dabo meum testamentum legendum cui voluerit; intelliget, non potuisse honorificentius a me fieri de nepote, quam fecerim. Nam quod non advocavi ad obsequandum; primum mihi non venit in mentem; deinde ea re non venit, quia nihil attinuit. Tute scis, (si modo meministi,) me tibi tum dixisse, ut de tuis aliquos adduceres. Quid enim opus erat multis? equidem domesticos jufferam. Tum tibi placuit, ut mitterem ad Silium: inde est natum, ut ad Publillum. Sed necesse neutrum fuit. Hoc tu tractabis, ut tibi videtur.

CICERO ATTICO S.

19. **E**ST hic quidem locus amœnus, & in mari ipso, qui & Antio & Circæis adspici possit: sed ineunda nobis ratio est, quemadmodum in omni mutatione dominorum, qui innumerabiles fieri possunt in infinita posteritate, (si modo hæc stabunt,) illud quasi consecratum remanere possit. Equidem jam nihil egeo vectigalibus, & parvo contentus esse possum. Cogito interdum trans Tiberim hortos aliquos parare, & qui-

dem ob hanc causam maxime. Nihil enim video, quod tam celebre esse possit; sed quos, coram videbimus; ita tamen, ut hac castitate fanum absolutum fit. Tu tamen cum Apella Chio confice de columnis. De Coccejo & Libone quæ scribis, approbo; maxime, quod de iudicatu mes. De sponsu si quid perspexeris; & tamen quid procuratores Cornificii dicant, velim scire; ita ut in ea re te, cum tam occupatus sis, non multum operæ velim ponere. De Antonio quoque Balbus ad me cum Oppio conscripsit, idque tibi placuisse, ne perturbarer. Illis egi gratias. Te tamen, ut jam ante ad te scripsi, scire volo, me neque isto nuntio esse perturbatum, nec jam ullo perturbatum iri. Pansa si hodie, ut putabas, profectus est, posthac jam incipito scribere ad me, de Bruti adventu quid expectes, id est, quos ad dies. Id, si scies, ubi jam sit, facile conjectura assequere. Quod ad Tironem de Terentia scribis, obsecro te, mi Attice, suscipe totum negotium. Vides & officium agi meum quoddam, cui tu es conscius, & ut nonnulli putant, Ciceronis rem. Me quidem id multo magis movet, quo mihi est & sanctius, & antiquius; præsertim cum hos

alterum neque sincerum, neque firmum putem fore.

CICERO ATTICO S.

20. **N**ONDUM videris perspicere, quam me nec Antonius commoverit, nec quidquam jam ejusmodi possit commovere. De Terentia autem scripsi ad te litteris, quas dederam pridie. Quod me hortaris, idque a ceteris desiderari scribis, ut dissimulem me tam graviter dolere; possumne magis, qui totos dies consumo in litteris? quod etsi non dissimulationis, sed potius leniendi & sanandi animi causa facio; tamen, si mihi minus proficio, simulationi certe facio satis. Minus multa ad te scripsi, quod exspectabam tuas litteras ad eas, quas ad te pridie dederam. Exspectabam autem maxime de fano, nonnihil etiam de Terentia. Velim me facias certiore proximis litteris, Cn. Cæpio, Serviliæ Claudii pater, vivone patre suo naufragio perierit, an mortuo; item Rutilia-vivone C. Cotta, filio suo, mortua sit, an mortuo. Pertinent ad eum librum, quem de luctu minuendo scripsimus.

CICERO ATTICO S.

21. **L**EGI Bruti epistolam, eamque tibi remisi, sane non prudenter rescriptam ad ea, quæ requifieras. Sed ipse viderit: quamquam illud turpiter ignorat. Catonem primum sententiam putat de animadversione dixisse; quam omnes ante dixerant, præter Cæsarem: & cum ipsius Cæsaris tam severa fuerit, qui tum prætorio loco dixerit, consularium putat leniores fuisse, Catuli, Servilii, Lucullorum, Curionis, Torquati, Lepidi, Gellii, Volcatii, Figuli, Cottæ, L. Cæsaris, C. Pisonis, etiam M. Glabrionis, Silani, Murenæ, designatorum consulum. Cur ergo in sententiam Catonis? quia verbis luculentioribus & pluribus rem eandem comprehenderat. Me autem hic laudat, quod retulerim, non quod patefecerim, quod cohortatus sim, quod denique ante, quam consulerem, ipse judicaverim. Quæ omnia, quia Cato laudibus extulerat in cœlum, perscribendaque censuerat; idcirco in ejus sententiam est facta discessio. Hic autem se etiam tribuere multum mihi putat, quod scripserit, *optimum consulem*. Quis enim Junius dixit inimicus? Ad cetera vero tibi

quemadmodum rescripsit? tantum rogat, de senatusconsulto ut corrigas. Hoc quidem fecisses, etiamsi a Ranio admonitus esses. Sed hæc iterum ipse viderit. De hortis, quoniam probas, effice aliquid. Rationes meas nosti. Si vero etiam a Faberio aliquid accedit, nihil negotii est, sed etiam sine eo posse videor contendere. Venales certe sunt Drusi, fortasse & Lamiani & Cassiani: sed coram. De Terentia non possum commodius scribere, quam tu scribis. Officium sit nobis antiquissimum. Si quid nos fefellerit, illius malo me, quam mei poenitere. Oviæ C. Lolli curanda sunt H-S c. Negat Eros posse sine me; credo, quod accipienda aliqua sit & danda æstimatio. Vellem tibi dixisset. Si enim res est, ut mihi scribit, parata; nec in eo ipso mentitur: per te confici potuit. Id ignoscas, & conficias velim. Quod me in forum vocas; eo vocas, unde, etiam bonis meis rebus, fugiebam. Quid enim mihi cum foro, sine judiciis, sine curia, in oculos incurrentibus iis, quos æquo animo videre non possum? Quod autem homines a me postulare scribis, ut Romæ sim, neque mihi, ut absim, concedere, aut quatenus eos mihi concedere; jam pridem scito esse,

cum unum te plaris, quam omnes illos, putem: ne me quidem contemno; meoque iudicio multo stare malo, quam omnium reliquorum. Neque tamen progredior longius, quam mihi doctissimi homines concedunt; quorum scripta omnia, quæcunque sunt in eam sententiam, non legi solum, quod ipsum erat fortis ægroti, accipere medicinam; sed in mea etiam scripta transtuli; quod certe afflicti & fracti animi non fuit. Ab his remediis noli in istam turbam vocare, ne recidam.

CICERO ATTICO S.

22. **D**E Terentia, quod mihi omne onus imponis; non cognosce tuam in me indulgentiam. Ista enim sunt ipsa vulnera, quæ non possum tractare sine maximo gemitu. Moderare igitur, quæso, ut potes. Neque enim a te plus, quam potes, postulo; potes autem, quid veri sit, perspicere tu unus. De Rutilia quoniam videris dubitare, scribes ad me; cum scies; sed quamprimum, num Clodia, D. Bruto consulari filio suo mortuo, vixerit. Id de Marcello, aut certe de Postumia sciri potest; illud autem de M. Cotta, aut de Syro, aut de Satyro. De

hortis etiam atque etiam te rogo. Omnibus meis, eorumque, quos scio mihi non defuturos, facultatibus, sed potero meis, nitendum mihi est. Sunt etiam, quæ vendere facile possim. Sed, ut non vendam, eique usuram pendam, a quo emero, non plus annum possum assequi; quod volo, si tu me adjuvas. Paratissimi sunt Drusi; cupit enim vendere. Proximos puto Lamiae; sed abest. Tu tamen, si quid potes, odorare. Ne Silius quidem quidquam utitur, & iis usuris facillime sustentabitur. Habe tuum negotium; nec, quid res mea familiaris postulet, quam ego non curo, sed quid velim, & cui velim, existima.

CICERO ATTICO S.

23. **P**VTARAM te aliquid novi; quod ejusmodi fuerat initium litterarum; quamvis non curarem, quid in Hispania fieret, tamen te scripturum: sed videlicet meis litteris respondisti, ut de foro & de curia. Sed domus est, ut ais, forum. Quid ipsa domo mihi opus est, carenti foro? Occidimus, occidimus, Attice, jam pridem nos quidem, sed nunc fatemur, posteaquam unum, quo tenebamur, amisimus. Itaque

solitudines sequor: & tamen, si qua me res isto adduxerit, enitar, si quo modo potero, (potero autem,) ut præter te nemo dolorem meum sentiat; si ullo modo poterit, ne tu quidem. Atque etiam illa causa est non veniendi. Meministi, quid ex te Ate- dius quæsierit: quin etiam nunc molesti sunt. quid existimas, si venero? De Terentia ita cura, ut scribis; meque hac ad maximas ægritudines accessione nunc maxima libera.

Et, ut scias me ita dolere, ut non jaceam; quibus consulibus Carneades & ea legatio Romam venerit, scriptum est in tuo annali. Hæc, nunc quæro, quæ causa fuerit: de Oropo, opinor; sed certum nescio: &, si ita est, quæ controversiæ: præterea, qui eo tempore nobilis Epicureus fuerit Athenis, qui præfuerit hortis; qui etiam Athenis πολιτικοί fuerint illustres: quæ te etiam ex Apollodori puto posse invenire. De Attica, molestum; sed quoniam leviter, recte esse confido. De Gamala dubium mihi non erat. Unde enim tam felix Ligus pater? nam quid de me dicam, cui ut omnia contingant, quæ volo, levare non possum? De Drusi hortis, quanti licuisse tu scribis, id ego quoque audieram, &, ut opinor, heri ad

Ad te scripseram ; sed quanti quanti , bene emitur quod necesse est. Mihi, quoquo modo tu existimas, (scio enim ego ipse, quid de me existimem,) levatio quædam est, si animus doloris, at officii debiti. Ad Sicam scripsi, quod utitur L. Cotta. Si nihil conficeretur de Transtiberinis, habet in Ostiensi Cotta celeberrimo loco, sed pusillum loci : ad hanc rem tamen plus etiam satis. Id velim cogites. nec tamen ista pretia hortorum pertimueris. Nec mihi jam argento, nec veste opus est, nec quibusquam amcenis locis : hoc opus est. Video etiam, a quibus adjuvari possim. Sed loquere cum Silio, nihil enim est melius. Mandavi etiam Siceæ. Rescripsit, constitutum se cum eo habere. Scribat igitur ad me, quid egerit, & tu videbis.

CICERO ATTICO S.

24. **B**ENE fecit A. Silius, qui transegerit; neque enim ei deesse volebam, & quid possem, timebam. De Ovia, confice, ut scribis. De Cicerone, tempus esse jam videtur. Sed quæro, quod illi opus erit Athenis, permutarine possit, an ipsi ferendum sit; de totaque re, quemadmodum, &

Epist. T. IV.

P

quando placeat, velim confideres. Publius iturusne fit in Africam, & quando, ex Ate-
dio fcire poteris: quæras, & ad me fcribas
velim. Et, ut ad meas ineptias redeam, ve-
lim me certiozem facias, P. Craffus, Ve-
nulejæ filius, vivone P. Craffo confulari,
patre fuo, mortuus fit, ut ego meminiffe
videor, an poft. Item quæro de Regillo,
Lepidi filio, rectene meminerim, patre vi-
vo mortuum. Cifpiana explicabis, itemque
Prætiana. De Attica optime it. Ei falutem
dices, & Piliæ.

CICERO ATTICO S.

25. **S**CRIPSIT ad me diligenter Sica de
Silio, feque ad te rem detuliffe; quod tu
idem fcribis. Mihi & res & conditio pla-
cet, fed ita, ut numerato malim, quam
æftimatione. voluptarias enim poffeffiones
nolet Silius. vectigalibus autem ut his pos-
fum effe contentus, quæ habeo, fic vix mi-
noribus. Unde ergo numerato? H-S DC
exprimes ab Hermogene, cum præfertim ne-
ceffe erit; & domi video effe H-S DC. Re-
liquæ pecuniæ vel ufuram Silio pendemus,
dum a Faberio, vel ab aliquo, qui Faberio
debet, repræfentabimus. Erit etiam ali-

quid alicunde. Sed totam rem tu gubernabis. Drufianis vero hos hortis multo antepono; neque sunt unquam comparati. Mihi crede, una me causa movet, in qua scio me *τερυφῶσαι*. Sed, ut facis, obsequere huic errori meo. Nam quod scribis *ἐγγράμα*, actum jam de isto est: alia magis quaero.

CICERO ATTICO S.

26. **S**ICA, ut scribit, etiam si nihil confecerit cum A. Silio, tamen se scribit x Kal. esse venturum. Tuis occupationibus ignosco; eaque mihi sunt notae. De voluntate tua, ut simul simus, vel studio potius & cupiditate, non dubito. De Nicia quod scribis, si ita me haberem, ut ejus humanitate frui possem, in primis vellem illum mecum habere. Sed mihi solitudo & recessus provincia est. quod quia facile ferebat Sica, ego magis illum desidero. Praeterea nostri Niciae nostri imbecillitatem, mollitiam, consuetudinem victus. Cur ego illi molestus velim, cum mihi ille jucundus esse non possit? voluntas tamen ejus mihi grata est. Unam rem ad me scripsisti, de qua decrevi nihil tibi rescribere. Spero enim me a te impe-

traffe, ut privares me ista molestia. Piliæ & Atticæ salutem.

CICERO ATTICO S.

27. **D**E Siliano negotio, etsi mihi non est ignota conditio, tamen hodie me ex Sica arbitror omnia cogniturum. Cottæ quod negas te nosse; ultra Silianam villam est (quam puto tibi notam esse) villula fordida, & valde pusilla: nihil agri: ad aliam rem loci nihil; satis ad eam, quam quæro. Sequor celebritatem. Sed, si perficitur de hortis Silii, hoc est, si perficis; (est enim totum positum in te;) nihil est scilicet, quod de Cotta cogitemus. De Cicerone, ut scribis, ita faciam: ipsi permittam de tempore: nummorum quantum opus erit, ut permittetur, tu videbis. Ex Atedio, quod scribis, si quid inveneris, scribes. Et ego ex tuis animadverto litteris, & profecto tu ex meis, nihil habere nos, quod scribamus: eadem quotidie, quæ jam jamque ipsa contrita sunt: tamen facere non possum, quin quotidie ad te mittam, ut tuas accipiam. De Bruto tamen, si quid habebis. scire enim jam puto, ubi Panfam expectet. Si, ut consuetudo est, in prima provincia est, circiter Kal.

affuturus videtur. Vellem tardius. valde enim urbem fugio multas ob causas. Itaque id ipsum dubito, an excusationem aliquam ad illum parem; quod quidem video facile esse. Sed habemus satis temporis ad cogitandum. Piliæ, Atticæ salutem.

CICERO ATTICO S.

28. **D**E Silio nihilo plura cognovi ex præfente Sica, quam ex litteris tuis. scripserat enim diligenter. Si igitur tu illum convenaris, scribes ad me, si quid videbitur. De quo putas ad me missum esse, sit missum, necne, nescio; dictum quidem mihi certe nihil est. Tu igitur, ut cœpisti: &, si quid ita conficies, (quod equidem non arbitror fieri posse,) ut illi probetur, Ciceronem, si tibi placebit, adhibebis. Ejus aliquid interest, videri illius causa voluisse: mea quidem nihil, nisi id, quod tu fcis; quod ego magni æstimo. Quod me ad consuetudinem revocas; fuit meum quidem jam pridem rempublicam lugere; quod faciebam, sed mitius. Erat enim, ubi acquiescerem. Nunc plane nec ego victum, nec vitam illam colere possum; nec in ea re, quid aliis videatur, mihi puto curandum. Mea mihi con-

scientia pluris est, quam omnium sermo.
 Quod me ipse per litteras consolatus sum,
 non poenitet me, quantum profecerim. Moe-
 rorem minui: dolorem nec potui, nec, si
 possem, vellem. De Triario, bene interpre-
 taris voluntatem meam. Tu vero nihil, nisi
 ut illi volent. Amo illum mortuum: tutor
 sum liberis: totam domum diligo. De Ca-
 striciano negotio, si Castricius pro manci-
 piis pecuniam accipere volet, eamque ei sol-
 vi, ut nunc solvitur; certe nihil est com-
 modius. Sin autem ita actum est, ut ipsa
 mancipia abduceret; non mihi videtur esse
 æquum. Rogas enim me, ut tibi scribam,
 quid mihi videatur. Nolo enim negotii Quin-
 tum fratrem quidquam habere; quod, vi-
 deor mihi Intellexisse, tibi idem videri.
 Publius, si æquinoctium exspectat, ut scri-
 bis Atedium dicere, navigaturus videtur.
 Mihi autem dixerat per Siciliam. Utrum,
 & quando, velim scire. Et velim aliquan-
 do, cum erit tuum commodum, Lentu-
 lum puerum visas, eique de mancipiis, quæ
 tibi videbitur, attribuas. Pilisæ, Atticæ,
 salutem.

CICERO ATTICO S.

29. **S**ILIVS, ut scribis, hodie. Cras igitur, vel potius, cum potes, scribes, si quid erit, cum videris. Nec ego Brutum vito, nec tamen ab eo levationem ullam exspecto: sed erant causæ, cur hoc tempore istic esse nollem: quæ si manebunt, quærenda erit excusatio ad Brutum; &, ut nunc est, mansuræ videntur. De hortis, quæso, explicæ. Caput illud est, quod scis. Sequitur, ut etiam mihi ipsi quiddam opus sit. Nec enim esse in turba possum, nec a vobis abesse. Huic meo consilio nihil reperio isto loco aptius: & de hac re quid tui consilii sit, mihi persuasum est, & eo magis, quod idem intellexi tibi videri, me ab Oppio & Balbo valde diligere. Cum iis communices, quanto opere, & quare velim hortos; sed id ita posse, si expediatur illud Faberianum: sintne igitur auctores futuri; si qua etiam jactura facienda sit in representando, quoad possunt adduci: totum enim illud desperatum: denique intelliges, ecquid inclineat ad hoc meum consilium adjuvandum. Si quid erit, magnum est adjuvamentum: sin mi-

nus, quacunq; ratione contendamus. *Vetus illud ἐγγράμμα, quemadmodum scripsisti, vel ἐντάξιον* putato. De illo Qstiensis nihil est cogitandum. Si hoc non assequimur: (*a Lamia non puto posse;*) Damascippi experiendum est.

CICERO ATTICO S.

30. **Q**VAERO, quid ad te scribam; scilicet nihil est. eadem quotidie. Quod Lentulum invisis, valde gratum. Pueros attribue ei, quot & quos videbitur. De Sillii voluntate vendendi, & de eo quanti, tu vereri videris, primum ne nolit, deinde ne tanti. Sica aliter; sed tibi assentior. Quare, ut ei placuit, scripsi ad Egnatium. Quod Silius te cum Clodio loqui vult; potes id mea voluntate facere; commodiusque est, quam, quod ille a me petit, me ipsum scribere ad Clodium. De mancipiis Castricianis, commodissimum esse credo, transigere Egnatium; quod scribis, te ita futurum putare. Cum Ovia, quaeso, vide, ut conficiatur. Quoniam, ut scribis, nox erat, in hodierna epistola plura exspecto.

CICERO ATTICO S.

31. **S**ILIVM mutasse sententiam Sica mirabatur. Equidem magis miror, quod, cum in filium causam conferret, quæ mihi non injusta videtur; (habet enim qualem vult;) ais te putare, si addiderimus aliud, a quo refugiat, cum ab ipso id fuerit destinatum, venditurum. Quæris a me, quod summum pretium constituam, & quantum anteire istos hortos Drusi. Accessi nunquam: Coponianam villam & veterem, & non magnam novi: silvam nobilem; fructum autem neutrius; quod tamen puto nos scire oportere. Sed mihi utrivis istorum tempore magis meo, quam ratione æstimandi sunt. Possim autem affequi, necne, tu velim cogites. Si enim Faberianum venderem, explicare vel repræsentatione non dubitarem de Silianis, si modo adduceretur, ut venderet: si venales non haberet, transirem ad Drusum, vel tanti, quanti Egnatius illum velle tibi dixit. Magno etiam adjumento nobis Hermogenes potest esse in repræsentando. At tu concede mihi, quæso, ut eo animo sim, quo is debeat esse, qui emere cupiat; &

tamen servio ita cupiditati & dolori meo, ut a te regi velim. Egnatius mihi scripsit. Is si quid tecum locutus erit, (commodissime enim per eum agi potest,) ad me scribes; & id agendum puto. nam cum Silio non video confici posse. Piliæ & Atticæ salutem. Hæc ad te mea manu. Vide, quæso, quid agendum sit.

CICERO ATTICO S.

32. **P**UBLILIA ad me scripsit, matrem suam (cum Publilio loqui retur) ad me cum illo venturam, & se una, si ego paterer: orat multis & supplicibus verbis, ut liceat, & ut sibi rescribam. Res quam molesta sit, vides. Rescripsi, me etiam gravius esse affectum, quam tum, cum illi dixissem, me solum esse velle; quare nolle me hoc tempore eam ad me venire. Putabam, si nihil rescripsissem, illam cum matre venturam; nunc non puto. Apparebat enim, illas litteras non esse ipsius. Illud autem, quod fore video, ipsum volo vitare, ne illæ ad me veniant. Et una est vitatio, ut ego nolim. sed necesse est. Te hoc nunc rogo, ut explores, ad quam diem hic ita possim esse,

ut ne opprimar. Ages, ut scribis, temperate. Ciceroni velim hoc proponas, ita tamen, si tibi non iniquum videbitur, ut sumtus hujus peregrinationis, quibus, si Romæ esset, domumque conduceret, quod facere cogitabat, facile contentus futurus erat, accommodet ad mercedes Argileti & Aventini: & cum ei proposueris, ipse velim reliqua moderere, quemadmodum ex iis mercedibus suppeditemus ei, quod opus sit. Præstabo, nec Bibulum, nec Acidinum, nec Messalam, quos Athenis futuros audio, majores sumtus facturos, quam quod ex eis mercedibus recipietur. Itaque velim videas, primum, conductores qui sint, & quanti; deinde, ut sit, qui ad diem solvat; & quid viatici, quid instrumenti fatis sit. Jumento certe Athenis nihil opus est. Quibus autem in via utatur, domi sunt plura, quam opus erat; quod etiam tu animadvertis.

CICERO ATTICO S.

33. **E**GO, ut heri ad te scripsi, si & Silius is fuerit, quem tu putas, nec Drusus facilem se præbuerit, Damaspum velim aggrediare. Is, opinor, ita partes fecit in

ripa nescio quotenorum jugerum, ut certa pretia constitueret; quæ mihi nota non sunt. Scribes ad me igitur, quidquid egeris. Vehementer me sollicitat Atticæ nostræ valetudo; ut verear etiam, ne qua culpa sit. Sed & pædagogi probitas, & medici assiduitas, & tota domus in omni genere diligens, me rursus id suspicari vetat. Cura igitur plura enim non possem.

CICERO ATTICO S.

34. **E**GO hic vel sine Sica (Tironi enim melius est) facillime possem esse, ut in malis: sed, cum scribas, videndum mihi esse, ne opprimar, ex quo intelligam, te certum diem illius profectionis non habere; putavi esse commodius, me istuc venire; quod idem video tibi placere. Cras igitur in Sicæ suburbano: inde, quemadmodum susdes, puto me in Ficulenfi fore. Quibus de rebus ad me scripsisti, quoniam ipse venio, coram videbimus. Tuam quidem & in agendis nostris rebus, & in consiliis ineundis, mihi que dandis, in ipsis litteris, quas mittis, benevolentiam, diligentiam, prudentiam mirifice diligo.

CICERO ATTICO S.

35. **T**U tamen, si quid cum Silio, vel illo ipso die, quo ad Sicam venturus ero, certiore me velim facias, & maxime, cujus loci detractionem fieri velit. Quod enim scribis, *extremi*, vide, ne is ipse locus sit, cujus causa de tota re, ut scis, est a nobis cogitatum. Hirtii epistolam tibi misi, & recentem, & benevole scriptam. Antequam a te proxime discessi, nunquam mihi venit in mentem, quo plus insumentum in monumentum esset, quam nescio quid, quod lege conceditur, tantundem populo dandum esse: quod non magno opere moveret, nisi, nescio quomodo, *ἀλόγως* fortasse, nollem illud ullo nomine, nisi fani, appellari. Quod si volumus, vereor, ne assequi non possimus, nisi mutato loco. Hoc quale sit, quæso, considera. Nam etsi minus urgeor, meque ipse propemodum collegi; tamen indigeo tui consilii. Itaque te vehementer etiam atque etiam rogo, magis quam a me vis, aut pateris te rogari, ut hanc cogitationem toto pectore amplectare.

CICERO ATTICO S.

36. **F**ANVM fieri volo ; neque hoc mihi erui potest ; sepulcri similitudinem effugere, non tam propter poenam legis studeo, quam ut maxime assequar ἀποθέωσιν. quod poteram, si in ipsa villa facerem : sed, ut sæpe locuti sumus, commutationes dominorum reformido. In agro ubicunque fecero, mihi videor assequi posse, ut posteritas habeat religionem. Hæ meæ tibi ineptiæ (fateor enim) ferendæ sunt. Non habeo, ne me quidem ipsum, quicum tam audacter comunicem, quam te. Si tibi res, si locus, si institutum placet, lege, quæso, legem, mihi que eam mitte. Si quid in mentem veniet, quo modo eam effugere possimus, utemur. Ad Brutum si quid scribes, nisi alienum putabis, objurgato eum, quod in Cumanis esse nolnerit propter eam causam, quam tibi dixit. Cogitanti enim mihi nihil tam videtur potuisse facere rustice. Et, si tibi placebit sic agere de fano, ut coepimus, velim cõhortere, & exacuas Cluatium: nam, etiamsi aliõ loco placebit, illius nobis opera, consilioque utendum puto. Tu ad villam fortasse cras.

CICERO ATTICO S.

37. **A**TE heri duas epistolas accepi, alteram pridie datam Hilario, alteram eodem die tabellario; accepique ab Aegypta liberto eodem die, Piliam & Atticam plane belle se habere. Hæ litteræ mihi redditæ sunt tertio decimo die. Quod mihi Bruti litteras, gratum. ad me quoque misit. Eam ipsam ad te epistolam misi, & ad eam exemplum mearum litterarum. De fano, si nihil mihi hortorum invenis, (qui quidem tibi inveniendi sunt, si me tanti facis, quanti certe facis,) valde probo rationem tuam de Tusculano. Quamvis prudens ad cogitandum sis, sicut es, tamen, nisi magnæ curæ tibi esset, ut ego consequerer id, quod magno opere vellem, nunquam ea res tibi tam belle in mentem venire potuisset. Sed nescio quo pacto celebritatem requiro. Itaque hortos mihi conficias, necesse est. Maxima est in Scapulæ celebritas; propinquitas præterea ubi sis, ne totum diem in villam. Quare, antequam discedis, Othonem, si Romæ est, convenias pervelim. Si nihil erit, etsi tu meam stultitiam consuesti ferre, eo tamen progrediar, uti stomachere. Drusus

enim certe vendere vult. Si ergo aliud erit, non mea erit culpa, nisi emero; qua in re ne labor, quaeso, provide. Providendi autem una ratio est, si quid de Scapularis possumus. Et velim me certiores facias, quam diu in suburbano sis futurus. Apud Terentiam gratia opus est nobis tua, tuaque auctoritate. sed facies, ut videbitur. scio enim, si quid mea interest, tibi majori curae solere esse, quam mihi. Hirtius ad me scripsit, Sex. Pompejum Corduba esse, & fugisse in Hispaniam citeriorem: Cnæum fugisse, nescio quo; neque enim curo. Nihil præterea novi. Litteras Narbone dedit xiv Kal. Maj. Tu mihi de Caninæ naufragio, quasi dubia misisti. Scribas igitur, si quid erit certius. Quod me a molestia avocas, multum levaris, si locum sano dederis. Multa mihi *εις ἀποθέωσιν* in mentem veniunt. sed loco valde opus est. quare etiam Othonem vide.

CICERO ATTICO S.

38. **N**ON dubito, quin occupatissimus fueris, qui ad me nihil litterarum. Sed homo nequam, qui tuum commodum non expectarit, cum ob eam unam causam missus esset.

esset. Nunc quidem, nisi quid te tenuit, suspicor te esse in suburbano. At ego hic scribendo dies totos nihil equidem levor, sed tamen aberro. Afinius Pollio ad me scripsit de impuro nostro cognato. quod Balbus minor nuper satis plane, Dolabella obscure, hic apertissime. Ferrem graviter, si novæ ægrimonix locus esset. Sed tamen ecquid impurius? o hominem cavendum! quamquam mihi quidem.... sed tenendus dolor est. Tu, quoniam necesse nihil est, sic scribes aliquid, si vacabis. Quod putas oportere pervideri jam animi mei firmitatem, graviusque quosdam scribis de me loqui, quam aut te scribere, aut Brutum: si, qui me fractum esse animo & debilitatum putant, sciant quid litterarum, & cujus generis conficiam; credo, si modo homines sint, existiment me, sive ita levatus sim, ut animum vacuum ad res difficiles scribendas afferam, reprehendendum non esse; sive hanc aberrationem a dolore delegerim, quæ maxime liberalissima, doctoque homine dignissima, laudari me etiam oportere. Sed, cum ego faciam omnia, quæ facere possim ad me adjuvandum; tu effice id, quod video te non minus, quam me, laborare. Hoc mihi de-

bere videor, neque levare posse, nisi solvero, aut videro me posse solvere, id est, locum, qualem volo, invenero. Heredes Scapulæ, si istos hortos, ut scribis, tibi Othonem dixisse, partibus quatuor factis, liceri cogitant; nihil est scilicet emtori loci. sin venibunt; quid fieri possit, videbimus. nam ille locus Publicianus, qui est Trebonii & Cufinii, erat ad me allatus. sed scis aream esse. nullo pacto probo. Clodiæ sane placent; sed non putò esse venales. De Drusi hortis, quamvis ab iis abhorreas, ut scribis, tamen eo confugiam, nisi quid inveneris. Aedificatio me non movet. nihil enim aliud ædificabo, nisi id, quod etiam, si illos non habuero. *Kύρος δ, ε*, mihi sic placuit, ut cetera Antisthenis, hominis acuti magis, quam eruditi.

CICERO ATTICO S.

39 **T**ABELLARIUS ad me cum sine litteris tuis venisset, existimavi tibi eam causam non scribendi fuisse, quod pridie scripsisses ea ipsa, ad quæ rescripsi hac epistola. Expectaram tamen aliquid de litteris Asinii Pollionis. sed nimium ex meo otio tuum spectro. quamquam tibi remitto, nisi quid

neceſſe erit, neceſſe ne habeas ſcribere, niſi eris valde otioſus. De tabellariis facerem, quod ſuades, ſi eſſent ullæ neceſſariæ litteræ, ut erant olim, cum brevioribus diebus, tamen quotidie reſpondebant tempori tabellarii; & erat aliquid, Silius, Druſus, alia quædam. Nunc, niſi Otho exſtitiffet, quod ſcriberemus, non erat. Id ipſum dilatatum eſt: tamen allevor, cum loquor tecum abſens, & multo etiam magis, cum tuas litteras lego. Sed quoniam & abes (ſic enim arbitror) & ſcribendi neceſſitas nulla eſt, conquieſcent litteræ, niſi quid novi exſtiterit.

CICERO ATTICO S.

40. **Q**VALIS futura ſit Cæſaris vituperatio contra laudationem meam, perſpexi ex eo libro, quem Hirtius ad me miſit, in quo colligit vitia Catonis, ſed cum maximis laudibus meis. Itaque miſi librum ad Muſcam, ut tuis librariis daret. volo enim eum divulgari; quod quo facilius fiat, imperabis tuis. Συμβουλευτικὸν ſæpe conor: nihil reperio: & quidem mecum habeo & *Αριſτοτέλης* & *Θεοπόμπης πρὸς Αλέξανδρον*: ſed quid ſimile? illi & quæ ipſis honeſta eſſent, ſcribebant, &

grata Alexandro. Ecquid tu ejusmodi reparis ? mihi quidem nihil in mentem venit. Quod scribis te vereri, ne & gratia & auctoritas nostra hoc meo mœrore minuatur; ego, quid homines aut reprehendant, aut postulent, nescio. Ne doleam, qui potest ? ne jaceam ? quis unquam minus ? dum tua me domus levabat, quis a me exclusus ? quis venit, qui offenderetur ? Asturam sum a te profectus. Legere isti læti, qui me reprehendunt, tam multa non possunt, quam ego scripsi. Quam bene, nihil ad rem. Sed genus scribendi id fuit, quod nemo abjecto animo facere posset. Triginta dies in hortis fui. Quis aut congressum meum, aut facilitatem sermonis desideravit ? nunc ipsum, ea lego, ea scribo, ut ii, qui mecum sunt, difficillius otium ferant, quam ego loborem. Si quis requirit, cur Romæ non sim : quia discessus est. cur non sim in his meis prædiolis, quæ sunt hujus temporis : quia frequentiam illam non facile ferrem. Ibi sum igitur, ubi is, qui optimas Bajas habebat, quotannis hoc tempus consumere solebat. Cum Romam venero, nec vultu, nec oratione reprehendar. Hilaritatem illam, qua hanc tristitiam temporum condiebamus, in

perpetuum amisi. Constantia & firmitas nec animi, nec orationis requiretur. De hortis Scapularis hoc videtur effici posse, aliud tua gratia, aliud nostra, ut præconi subji-
 ciantur. id nisi fit, excludemur. Sin ad ta-
 bulam venimus, vincemus facultates Otho-
 nis nostra cupiditate. Nam quod ad me de
 Lentulæ scribis, non est in eo. Faberiana
 modo res certa fit, tuque enitare, quod fa-
 cis; quod volumus, consequemur. Quod
 quæris, quam diu hic: paucos dies. sed
 certum non habeo. simul ac constituerò, ad
 te scribam: & tu ad me, quam diu in sub-
 urbano sis futurus. Quo die ego ad te hæc
 misi, de Pilia & Attica mihi quoque ea-
 dem, quæ scribis, & scribuntur, & nun-
 tiantur.

CICERO ATTICO S.

41. **N**IHIL erat, quod scriberem. Scire
 tamen volebam, ubi esses; si abes, aut ab-
 futurus es, quando rediturus esses. Facies
 igitur me certiozem. Et, quod tu scire vo-
 lebas, ego quando ex hoc loco; postriedie
 Idus Lanuvii constitui manere; inde postri-
 die in Tusculano, aut Romæ. Utrum sim
 facturum, eo ipso die scies. Scis, quam fit

Φιλῶτιον συμφορὰ. minime in te quidem: sed tamen auide sum affectus de fano; quod nisi, non dico, effectum erit, sed fieri videro; (audebo hoc dicere; & tu, ut soles, accipies) incurfabit in te dolor meus, non jure ille quidem; sed tamen feres hoc ipsum, quod fcribo, ut omnia mea fers, ac tulifti. Omnes tuas confolationes unam hanc in rem velim conferas. Si quæris, quid optem: primum Scapulæ, deinde Clodiæ; poftea, fi Silius nolet, Drufus aget injufte, Cufinii & Trebonii. Puto Terentium efle dominum; Rebilum fuiſſe certo ſcio. Sin autem tibi Tuſculanum placet, ut ſignificaffi quibusdam litteris, tibi affentiar. Hoc quidem utique perficies, fi me levari vis; quem jam etiam gravius accuſas, quam patitur tua confuetudo; ſed facis ſummo amore, & vitus fortaffe vitio meo: ſed tamen, fi me levari vis, hæc eſt ſumma levatio, vel (fi verum ſcire vis) una. Hirtii epiſtolam ſi legeris, quæ mihi quaſi πρόπλασμα videtur ejus vituperationis, quam Cæſar ſcripfit de Catone; facies me, quid tibi viſum fit, ſi tibi erit commodum, certiozem. Redeo ad fanum. Niſi hac æſtate abſolutum erit, quam

vides integram restare, scelere me liberatum non putabo.

CICERO ATTICO S.

42. **N**VLLVM a te desideravi diem litterarum. Videbam enim, quæ scribis; & tamen suspicabar, vel potius intelligebam, nihil fuisse, quod scriberes. Ante diem VI Id. vero & abesse te putabam, & plane videbam, nihil te habere. Ego tamen ad te fere quotidie mittam. malo enim frustra, quam te non habere, cui des, si quid forte sit, quod putes me scire oportere. Itaque accepi VI Id. litteras tuas inanes. Quid enim habebas, quod scriberes? mihi tamen illud, quidquid erat, non molestum fuit, nihil aliud scire me, novi te nihil habere. Scripsisti tamen nescio quid de Clodia. Ubi ergo ea est? aut quando ventura? placet mihi res sic, ut secundum Othonem nihil magis. Sed neque hanc vendituram puto. Delectatur enim, & copiosa est: & illud alterum, quam sit difficile, te non fugit. Sed, obsecro, entamur, ut aliquid ad id, quod cupio, excogitemus. Ego me hinc postridie exiturum puto, sed aut in Tusculanum, aut domum; inde fortasse Arpinum. Cum certum sciero,

scribam ad te. Venerat mihi in mentem **monere te**, ut id ipsum, quod facis, faceres. putabam enim, commodius te idem istud domi agere posse, interpellatione sublata.

CICERO ATTICO S.

43. **E**GO postridie Idus, ut scripsi ad te ante, Lanuvii manere constitui; inde aut Romæ, aut in Tusculano. Scies ante utrumque. Quod files, recte mihi illam rem fore levamento, bene facis; cum id esset, mihi crede, perinde, ut existimare tu non posses. Res indicat, quanto opere id cupiam, cum tibi audeam confiteri; quem id non ita valde probare arbitrer. Sed ferendus tibi in hoc meus error: ferendus? immo vero etiam adjuvandus. De Othone diffido, fortasse quia cupio. Sed tamen major etiam res est, quam facultates nostræ, præsertim adversario & cupido & locuplete, & herede. Proximum est, ut velim Clodiæ. Sed si ista minus possunt, effice quidvis. Ego me majore religione, quam quisquam fuit ullius voti, obstrictum puto. Videbis etiam Trebonianos; etsi absunt domini. Sed ut ad te heri scripsi, considerabis etiam de Tusculano,

ne æstas effluat; quod certe non est committendum.

CICERO ATTICO S.

44. **ET** Hirtium aliquid ad te *συμπαθῶς* de me scripsisse facile patior; (fecit enim humane;) & te ejus epistolam ad me non misisse, multo facilius. tu enim etiam humanius. Illius librum, quem ad me misit de Catone, propterea volo divulgari a tuis, ut ex istorum vituperatione fit illius major laudatio. Quod per Mustelam agis, habes hominem valde idoneum, meique sane studiosum jam inde a Pontiano. Perfice igitur aliquid. Quid autem aliud, nisi ut aditus fit emptori? quod per quemvis heredem, potest effici. Sed Mustelam id perfecturum, si rogaris, puto. Mihi vero & locum, quem opto, ad id, quod volumus, dederis, & præterea *ἐγγύηραμα*. Nam illa Silli & Drusi non satis *οἰκοδεσποῖναι* mihi videntur. Quid enim federe totos dies in villa ista? Igitur malim primum Othonis, deinde Clodiæ. Si nihil fiet, aut Druso ludus est suggerendus, aut utendum Tusculano. Quod domi te inclusisti, ratione fecisti. Sed, quæso, confice, & te vacuum redde nobis. Ego hinc,

ut scripsi antea, postridie Id. Lanuvium, deinde postridie in Tusculano. contudi enim animum; & fortasse vici, si modo permanfero. Scies igitur fortasse cras, summum perendie. Sed quid est, quæso? Philotimus nec Cartejæ Pompejum teneri, (qua de re litterarum ad Glodium Patavinum missarum exemplum mihi Oppius & Balbus miserant, se id factum arbitrari,) bellumque narrat reliquum satis magnum. solet omnino esse Fulviniaster. Sed tamen, si quid habes. Volo etiam de naufragio Caniniano scire, quid sit.

CICERO / ATTICO S.

45. **E**GO hic duo magna *συντάγματα* absolvi. nullo enim alio modo a miseria quasi aberrare possum. Tu mihi, etiamsi nihil erit, quod scribas, quod fore ita video; tamen idipsum scribas velim, te nihil habuisse, quod scriberes, dum modo ne his verbis. De Attica, optime. *Ακηδία* tua me movet: etsi scribis nihil esse. In Tusculano eo commodius ero; quod & crebro tuas litteras accipiam, & te ipsum nonnunquam videbo. nam ceteroqui *ἀνεκτότερα* erant Asturæ; nec hæc, quæ refricant, hic me magis angunt.

etsi tamen, ubicunque sum, illa sunt mecum. De Cæsare vicino scripseram ad te, quia cognoram ex tuis litteris. eum *αὐτίκων* Quirino malo, quam Saluti. Tu vero per-vulga Hirtium. Id enim ipsum putaram, quod scribis; ut, cum ingenium amici nostri probaretur, *ὑπόθεσις* vituperandi Catonis irrideretur.

CICERO ATTICO S.

46. **V**INCAM, opinor, animum, & Lanuvio pergam in Tusculanum. Aut enim mihi in perpetuum fundo illo carendum est: (nam dolor idem manebit, tantum mediocrius:) aut nescio quid intersit, utrum illuc nunc veniam, an ad decem annos. Neque enim ista major admonitio, quam quibus assidue conficior, & dies & noctes. Quid ergo? in-quires: nihil litteræ? in hac quidem re, ve-reor ne etiam contra. nam essem fortasse du-rrior. isto enim animo nihil agreste, nihil in-humanum est.

CICERO ATTICO S.

47. **T**U igitur, ut scripsisti; nec id incom-modo tuo. vel binæ enim poterunt litteræ. Occurram etiam, si necesse erit. Ergo id

quidem, ut poteris. De Mustela, ut scribis: etsi magnum opus est. Eo magis delabor ad Clodiam. Quamquam in utroque Faberianum nomen explorandum est; de quo, nihil nocuerit, si aliquid cum Balbo eris locutus; & quidem, ut res est, emere nos vellet, nec posse sine isto nomine, nec audere incerta. Sed quando Clodia Romæ futura est, & quia tanti rem æstimas, eo prorsus specto; non quin illud malim; sed & magna res est, & difficile certamen cum cupido, cum locuplete, cum herede; etsi de cupiditate nemini concedam: ceteris rebus inferiores sumus. Sed hæc coram. Hirtii librum, ut facis, divulga. De Philotimo idem & ego arbitrabar. Domum tuam pluris video futuram vicino Cæsare. Tabellarium meum hodie exspectamus. nos de Pilia & Attica certiores faciet.

CICERO ATTICO S.

48. **D**OMI te libenter esse facile credo. Sed velim scire, quid tibi restet, aut jamne confeceris. Ego te in Tusculano exspecto, eoque magis, quod Tironi statim te venturum scripsisti, & addidisti, te putare opus esse. Sentiebam omnino, quantum mihi præ-

sens prodesse; sed multo magis post discessum tuum sentio. Quamobrem, ut ante ad te scripsi, aut ego ad te totus, aut tu ad me: quod licebit.

CICERO ATTICO S.

49. **H**ERI, non multo post quam tu a me discessisti, puto, quidam urbani, ut videntur, ad me mandata, & litteras attulerunt a C. Marlo C. F. C. N. multis verbis agere mecum per cognationem, quæ mihi secum esset, per eum Marium, quem scripsissem, per eloquentiam L. Crassi, avi sui, ut se defenderem: causamque suam mihi perscripsit. Rescripsi, patrono illi nihil opus esse, quoniam Cæsaris, propinqui ejus, omnis potestas esset, viri optimi, & hominis liberalissimi: me tamen ei fauturum. O tempora! fore, cum dubitet Curtius consultatum petere? Sed hæc hæc hactenus. De Tirone, mihi curæ est. Sed jam sciam, quid agat. heri enim misi, qui videret: cui etiam ad te litteras dedi. Epistolam ad Cæsarem tibi misi. Horti quam in diem proscripti sint, velim ad me scribas.

CICERO ATTICO S.

50. **U**T me levarat tuus adventus, sic discessus afflixit. Quare cum poteris, id est, cum Sexti auctioni operam dederis, revives nos. Vel unus dies mihi erit utilis; quid dicam, gratus? ipse Romam venirem, ut una essemus, si satis consilium quadam de re haberem.

CICERO ATTICO S.

51. **T**IRONEM habeo citius, quam verbar. Venit etiam Nicias; & Valerium hodie audiebam esse venturum. Quamvis multi sint, magis tamen ero solus, quam si unus esses. Sed exspecto te, a Peduceo utique. Tu autem significas aliquid etiam ante. verum id quidem, ut poteris. De Virgilio, ut scribis. Hoc tamen velim scire, quando auctio. Epistolam ad Cæsarem mitti, video tibi placere. Quid quæris? mihi quoque hoc idem maxime placuit, & eo magis, quod nihil est in ea, nisi optimi civis; sed ita optimi, ut tempora, quibus parere omnes πολιτικοί præcipiunt. Sed scis, ita nobis esse visum, ut isti ante legerent. Tu igitur id curabis. Sed, nisi plane iis intelliges pla-

cere, mittenda non est. Id autem utrum illi sentiant, ane simulent, tu intelliges. Mihi simulatio pro repudiatione fuerit. τῆρο δὲ μὴ ὄση. De Cærellia quid tibi placeret, Tiro mihi narravit: debere, non esse dignitatis meæ: percriptionem tibi placere: hoc metuere, alterum in metu non ponere. Sed & hæc, & multa alia coram. sustinenda tamen, si tibi videbitur, solutio est nominis Cærelliani, dum & de Metone & de Fabricio sciamus.

CICERO ATTICO S.

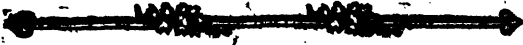
52. **L.** TULLIVM Montanum nosti, qui cum Cicerone profectus est. Ab ejus sororis viro litteras accepi, Montanum Planco debere, quod præs pro Flaminio sit, H-S xxv: de ea re nescio quid te a Montano rogatum. Sane velim, si Plancus est rogandus, si qua re potes illum juvare. juves. Pertinet ad nostrum officium. Si res tibi forte notior est, quam mihi; aut si Plancum rogandum putas: scribas ad me velim; ut, quid rei sit, & quid rogandum, sciam. De epistola ad Cæsarem quid egeris, expecto. De Silio non ita sane laboro. Tu mi aut Scapulanos, aut Clodianos efficias ne-

cessè est. Sed nescio quid videris dubitare de Clodia; utrum, quando veniat, an sint-
ne venales? Sed quid est, quod audio, Spíntherem fecisse divortium? De lingua La-
tina securi es animi, dices, qui talia con-
scribis: ἀπὸ γράφα sunt: minore labore fiunt:
verba tantum affero, quibus abundo.

CICERO ATTICO S.

53. **E**GO, etsi nihil habeo, quod ad te
scribam, scribo tamen, quia tecum loqui
videor. Hic nobiscum sunt Nicias & Vale-
rius. Hodie tuas litteras expectabamus ma-
tutinas. Erunt fortasse alteræ postmeridia-
næ, nisi te Epiroticæ litteræ impedi-
ent; quas ego non interpello. Misi ad te episto-
las ad Marcianum & ad Montanum, eas in
eundem fasciculum velim addas, nisi forte
jam dedisti.

~~1883~~

M. TVLLII CICERONIS
EPISTOLARVM

AD

A T T I C V M
LIBER XIII.

CICERO ATTICO S.

X. **A**D Ciceronem ita scripsisti, ut neque se-
verius, neque temperatius scribi potuerit;
nec magis, quam quemadmodum ego maxi-
me vellem. prudentissime etiam ad Tullios.
Quare aut ista proficient, aut aliud agamus.
De pecunia vero, video a te omnem diligen-
tiam adhiberi, vel potius jam adhibitam:
quod si efficis, a te hortos habebo. nec vero
ullum genus possessionis est, quod malim,
maxime scilicet ob eam causam, quæ sus-
cepta est; cujus festinationem mihi tollis,
quoniam de æstate polliceris, vel potius re-
cipis: deinde etiam ad καταβλῆσιν, mœstitiam-
que minuendam nihil mihi reperiri potest
aptius: cujus rei cupiditas impellet me in-

Epist. T. IV.

R

tardam, ut te hortari vellem. sed me ipse re-
 voca. non enim dubito, quin, quod me val-
 de velle putas, in eo tu me ipsum cupidita-
 te vincas. itaque isthuc jam pro facto habes.
 Exspecto, quid istis placeat de epistola ad
 Caesarem. Nicias te, ut debet, amat, vehe-
 menterque tua sui memoria delectatur. Ego
 vero Poducum nostrum vehementer diligo.
 nam & quanti patrem soci, totum in hunc:
 & ipsum per se aeque amo, atque illum
 amavi; te vero plurimum, qui hoc ab utro-
 que nostrum fieri velis. Si hortos inspexe-
 ris, & si de epistola certiozem me feceris;
 dederis mihi, quod ad te scribam: sin mi-
 nus, scribam tamen aliquid. nunquam enim
 deerit.

CICERO ATTICO S.

2. **G**RATIOR mihi celeritas tua, quam ipsa
 res. quid enim indignius? sed jam ab ista
 obduruimus, & humanitatem omnem exui-
 mus. Tuas litteras hodie expectabam, ni-
 hil equidem ut ex iis novi: quid enim? ve-
 rumtamen. Oppio & Balbo epistolas deferri
 jubebis, & tamen Plonem sicubi de auro.
 Faberius si venerit, videbis ut tantum attri-
 buatur, si modo attribuetur, quantum debe-

tur. accipies ab Eröte. Ariarathes, Ariobarzani filius, Romam venit. vult, opinor, regnum aliquod emere a Cæsare. nam, quomodo nunc est, pedem ubi ponat in suo, non habet. Omnino eum Sestius noster parochus publicus occupavit: quod quidem facile patior. Verumtamen, quod mihi, summo beneficio meo, magna cum fratribus illius necessitudo est, invito eum per litteras, ut apud me diverfetur. ad eam rem cum mitterem Alexandrum, has ei dedi litteras. Cras igitur auctio Peducei. cum poteris ergo: etfi impediet fortasse Faberius: sed tamen, cum licebit. Dionysius noster graviter queritur, & tamen jure, a discipulis abesse tam diu. multis verbis scripsit ad me, credo item ad te. mihi quidem videtur etiam diutius abfuturus, ac nollem. valde enim hominem desidero.

CICERO ATTICO S.

3. **A** T E litteras expectabam; nondum scilicet. nam has mane rescribebam. Ego vero ista nomina sic probo, ut nihil aliud me moveat, nisi quod tu videris dubitare. Illud enim non accipio in bonam partem, quod ad me refert: qui si ipse negotium meum gererem, nihil gererem, nisi consilio tuo. sed

tamen intelligo, magis te id facere diligentia, qua semper uteris, quam quod dubites de nominibus istis. etenim Coelium non probas: plura non vis. utrumque laudo. his igitur utendum est. præs aliquando factus esses, & in his quidem tabulis. a me igitur omnia. quod dies longior est, (teneamus modo quod volumus,) puto fore istam etiam a præcone diem, certe ab heredibus. De Crispo & Mustela videbis: & velim scire, quæ sit pars duorum. De Bruti adventu eram factus certior. attulerat enim ab eo Ægypta libertus litteras. misi ad te epistolam, quia commode scripta erat.

CICERO ATTICO S.

4. **H**ABEO munus a te elaboratum decem legatorum; & quidem puto. nam filius anno post quæstor fuit, quam consul Mummius. Sed quoniam sæpius de nominibus quæris, quid placeat; ego quoque tibi sæpius respondeo, placere. Si quid poteris cum Plafone, conficies: Avius enim videtur in officio futurus. Velim ante possis: si minus, utique simul simus, cum Brutus veniet in Tusculanum. Magni interest mea, una nos esse. scies autem, quæ dies is futurus sit, si puero negotium dederis, ut quærat.

CICERO ATTICO S.

5. **SP.** Mummiū putaram in decem legatis fuisse: sed videlicet. etenim *εὐλογον* fratri fuisse. fuit enim ad Corinthum. misi tibi Torquatum. colloquere tu quidem cum Silio, ut scribis, & urge. Illam diem negabat esse mense Majo, istam non negabat. sed tu, ut omnia, istuc quoque ages diligenter. De Crispo & Mustela, scilicet, cum quid egeris. Quoniam ad Bruti adventum fore te nobiscum polliceris, satis est; præsertim cum hi tibi dies in magno nostro negotio consumantur.

CICERO ATTICO S.

6. **DE** aquæductu probe fecisti. columnarium, vide, ne ullum debeamus. quamquam mihi videor audisse a Camillo, commutatam esse legem. Pisoni, quid est, quod honestius respondere possimus, quam solitudinem Catonis? nec coheredibus solum Herennianis, sed etiam, ut scis, (tu enim mecum egisti,) de puero Lucullo: quam pecuniam tutor (nam hoc quoque ad rem pertinet) in Achaia sumserat. sed agit liberaliter, quoniam negat se quidquam facturum contra nostram voluntatem. coram igitur,

ut scribis, constituemus, quemadmodum rem explicemus. Quod reliquos coheredes convenisti, plane bene fecisti. Quod epistolam meam ad Brutum poscis, non habeo ejus exemplum, sed tamen salvum est, & ait Tiro, te habere oportere: &, ut recordor, una cum illius objurgatoria tibi meam quoque, quam ad eum rescripseram, misi. Judiciali molestia ut caream, videbis. Tuditanum istum, proavum Hortensii, plane non noram; & filium, qui tum non potuerat esse legatus, fuisse putaram. Mummius fuisse ad Corinthum, pro certo habeo. sæpe enim hic Spurius, qui nuper est, epistolas mihi pronuntiabat versiculis facetis, ad familiares missas a Corintho. sed non dubito, quin fratri fuerit legatus, non in decem. Atque hoc etiam accepi, non solitos majores nostros legare in decem, qui essent imperatorum necessarii, ut nos, ignari pulcherrimorum institutorum, aut negligentes potius, M. Lucillum et L. Murenam, et ceteros conjunctissimos ad L. Lucillum misimus. illudque *εὐλογώτατον*, illum fratri in primis ejus legatis fuisse. Operam tuam multam! qui & hæc cures, & mea expedias, & sis in tuis multo minus diligens, quam in meis.

CICERO ATTICO S.

7. **S**EXTIUS apud me fuit, & Theopompus pridie: venisse a Cæsare narrabat litteras; hoc scribere, sibi certum esse, Romæ manere; causamque eam adscribere, quæ erat in epistola nostra, ne se absente leges suæ negligerentur, sicut esset neglecta sumtuaria. est *εὐλογον*: idque eram suspicatus. sed istis mos gerendus est; nisi placet hanc ipsam sententiam nos persequi. & Lentulum cum Metella certe fecisse divortium. hæc omnia tu melius. rescribes igitur quidquid voles, dum modo quid. jam enim non reperio, quod te rescripturum putem, nisi forte de Mustela, aut Silium videris. Brutus heri venit in Tusculanum post horam decimam. hodie igitur me videbit: ac vellem, cum tu adesses. jussi equidem ei nuntiari, te, quoad potuisses, expectasse ejus adventum, venturumque, si audisses: meque, ut facio, continuo te certiore esse facturum.

CICERO ATTICO S.

8. **P**LANE nihil erat, quod ad te scriberem: modo enim discesseras, & paullo post triplices remiseras: vellem cures fasciculum

ad Vestorium deferendum: & alicui des negotium, qui querat, Q. Faberii fundus num quis in Pompejane Nolanove venalis sit. Epitemen Bruti Coelianorum velim mihi mittas, & a Philoxeno Πανακτίς περί προνοίας. Te Idib. videbo cum tuis.

CICERO ATTICO S.

9. **C**OMMODVM discesseras heri, cum Trebatius venit, paullo post Curtius; hic salutandi causa: sed mansit invitatus. Trebatium nobiscum habemus. hodie mane Dolabella. multus sermo ad multum diem. nihil possum dicere *ἐκτενέστερον*, nihil φιλοσεργότερον. ventum est tamen ad Quintum. multa *ἄφατα*, *ἀδιήγητα*: sed unum ejusmodi, quod, nisi exercitus sciret, non modo Tironi dictare, sed ne ipse quidem auderem scribere. sed haecenus: *ἐνκαιρως* ad me venit, cum haberem Dolabellam, Torquatus; humaneque Dolabella, quibus verbis secum egissem, exposuit. commodum enim egeram diligentissime: quæ diligentia grata est visa Torquato. A te exspecto, si quid de Bruto. quemquam Nicias confectum putabat: sed divortium non probari. quo etiam magis laboro idem, quod tu. si quid est enim offen-

tionis, hæc res mederi potest. mihi Arpinum eundem est. nam & opus est, constitui a nobis illa prædola; & vereor, ne exeundi potestas non sit, cum Cæsar venerit: de cuius adventu eam opinionem Dolabella habet, quam tu conjecturam faciebas ex litteris Messalæ. cum illuc venero, intellexeroque, quid negotii sit; tum, ad quos dies rediturus sim, scribam ad te.

CICERO ATTICO S.

10. **M**INIME miror, te & graviter ferre de Marcello, & plura vereri periculi genera. Quis enim hoc timeret, quod neque acciderat antea, nec videbatur natura ferre, ut accidere posset? omnia igitur metuenda. sed illud *παρὰ τὴν ἰσότητα*, tu præsertim: *me reliquum consularem*. quid? tibi Servius, quid videtur? quamquam hoc nullam ad partem valet scilicet, mihi præsertim, qui non minus bene actum cum illis putem. quid enim sumus? aut quid esse possumus? domine, an foris? quod nisi mihi hoc venisset in mentem, scribere ista nescio quæ, quo verterem me, non haberem. Ad Dolabellam, ut scribis, ita puto faciendum, *καινότερα* quædam, & *πολιτικώτερα*. faciendum certe aliquid est.

valde enim desiderat. Brutus si quid, curabis ut sciam: cui quidem quamprimum agendum puto, praesertim si statuit. sermunculum enim omnem aut reflexerit, aut sedarit. sunt enim, qui loquantur etiam mecum. Sed haec ipse optime, praesertim si etiam tecum loquetur. Mihi est in animo proficisci XI Kal. hic enim nihil habeo quod agam, ne hercule illic quidem, nec usquam; sed tamen aliquid illic. Hodie Spitherem expecto. misit enim Brutus ad me: per litteras purgat Caesarem de interitu Marcelli: in quem, ne si infidiis quidem ille interfectus esset, caderet ulla suspicio. nunc vero, cum de Magio constet, nonne furor ejus causam omnem sustinet? plane, quid sit, non intelligo. explanabis igitur. quamquam nihil habeo, quod dubitem, nisi, ipsi Magio quae fuerit causa amentiae: pro quo quidem etiam sponsor Sunii factus. & nimirum id fuit. solvendo enim non erat. Credo eum petisse a Marcello aliquid, & illum, ut erat, constantius respondisse, *ἢ ταυτὸν εἶδος*.

CICERO ATTICO S.

II. CREDEBAM esse facile. totum est aliud, posteaquam sum a te distinctior. sed

fuit faciendum, ut & constituerem mercedulas prædiorum, & ne magnum onus observantiæ Bruto nostro imponerem. Posthac enim poterimus commodius colere inter nos in Tusculano. Hoc autem tempore, cum ille me quotidie videre vellet, ego ad illum ire non possem, privabatur omni delectatione Tusculani. Tu igitur, si Servilia venerit, si Brutus quid egerit, etiam si constituerit, quando obviam: quidquid denique erit, quod scire me oporteat, scribes. Pisonem, si poteris, convenies. vides, quam maturum sit. sed tamen, quod commodo tuo fiat.

CICERO ATTICO S.

12. **V**ALDE me momorderunt epistolæ tuæ de Attica nostra: eadem tamen sanaverunt. quod enim te ipse consolabare eisdem litteris, id mihi erat satis firmum ad leniendam ægritudinem. Ligarianam præclare vendidisti. posthac quidquid scripsero, tibi præconium deferam. Quod ad me de Varrone scribis, scis me ante orationes, aut aliquid id genus solitum scribere, ut Varronem nusquam possem intexere. Postea autem quam hæc cœpi *φιλολογώτερα*, jam Varro mihi denuntiaverat magnam sane & gravem *προσφώνησιν*. bien-

nium præterit, cum ille Καλλιπιδης affiduo cursu cubitum nullum processerit. ego autem me parabam ad id, quod ille mihi misisset, ut ἀντὶ τοῦ μᾶτρω. καὶ λώϊον, si modo potuissem. nam hoc etiam Hesiodus adscribit, αἴθε δὲ νηαί. nunc illam περὶ τελῶν σύνταξιν, sane mihi probatam, Bruto, ut tibi placuit, despondimus: idque tu eum non nolle mihi scripsisti. ergo illam ἀκαδημαϊκὴν, in qua homines, nobiles illi quidem, sed nullo modo philologi, nimis acute loquuntur, ad Varonem transferamus. etenim sunt Ἀντιόχεια, quæ iste valde probat. Catalo & Lucullo alibi reponemus; ita tamen, si tu hoc probas: deque eo mihi rescribas velim. De Brinniana auctione accepi a Vestorio litteras. ait, sine ulla controversia rem ad me esse collatam (Romæ videlicet, aut in Tusculano me fore putaverunt) a. d. ΙΙΧ Καί. Quint. dices igitur vel amico tuo, S. Vettio coheredi meo, vel Labeoni nostro, paulum proferant auctiōnem; me circiter Nonas in Tusculano fore. cum Pifone Erotem habes. De Scapulanis hortis toto pectore cogitemus. dies adest.

CICERO ATTICO S.

13. **C**OMMOTUS tuis litteris, quod ad me de Varrone scripseras, totam Academiam ab hominibus nobilissimis abstuli, transfuliq; ad nostrum sodalem, & ex duobus libris contuli in quatuor. grandiores sunt omnino, quam erant illi; sed tamen multa detracta. tu autem mihi pervelim scribas, qui intellexeris illum velle. illud vero utique scire cupio, quem intellexeris ab eo *ζηλοτυκείσθαι*, nisi forte Brutum. id hercle restabat. sed tamen scire pervelim. Libri quidem ita exierunt, (nisi forte me communis *φιλαυτία* decipit,) ut in tali genere ne apud Græcos quidem simile quidquam. tu illam jacturam feres æquo animo, quod illa, quæ habes de Academicis, frustra descripta sunt. multo tamen hæc erant splendidiora, breviora, meliora. nunc autem *ἀπορῶ*, quo me veritam. volo Dolabellæ valde desideranti. non reperio, quid: & simul *αἰδέομαι Τρῶας*: neque, si aliquid, potero *μέμψιν* effugere. Aut cessandum igitur, aut aliquid excogitandum. sed quid hæc levia curamus? Attica mea, obsecro te, quid agit? quæ me valde angit. sed crebro regusto tuas litteras: in his acquiesco. tamen expecto novas.

CICERO ATTICO S.

14. **B**RINNII libertus, coheres noster, scripsit ad me, velle, si mihi placeret, coheredes, se & Sabinum Albiū ad me venire. id ego plane nolo. hereditas tantī non est. & tamen obire auctōnis diem facile poterunt, (est enim III Id.) si me in Tusculano postridie Nonas mane convenerint. quod si laxius volent proferre diem, poterunt vel biduum, vel triduum, vel ut videbitur. nihil enim interest. Quare, nisi jam profecti sunt, retinebis homines. De Bruto, si quid erit: de Cæsare, si quid scies; si quid erit præterea, scribes. Illud etiam atque etiam consideres. velim, placeatne tibi mitti ad Varronem quod scripsimus. etsi etiam ad te aliquid pertinet. Nam scito, te ei dialogo adjunctum esse tertium. opinor igitur consideremus: etsi nomina jam facta sunt. sed vel induci, vel mutari possunt.

CICERO ATTICO S.

15. **Q**UID agit, obsecro te, Attica nostra? nam triduo abs te nullas acceperam: nec mirum; nemo enim venerat; nec fortasse causa fuerat. itaque ipse, quod scriberem,

non habebam. Quo autem die has Valerio dabam, expectabam aliquem meorum; qui si venisset, & a te quid attulisset, videbam non defuturum, quod scriberem.

CICERO ATTICO S.

16. **N**os, cum flumina & solitudines sequeremur, quo facillius sustentare nos possemus, pedem e villa adhuc egressi non sumus; ita magnos & assiduos imbres habebamus. Illam ἀκαδημικὴν σύνταξιν totam ad Varronem traduximus. prima fuit Catull, Luculli, Hortensii. deinde, quia παρὰ τὸ πρέπον videbatur, quod erat hominibus nota, non illa quidem ἀπαιδευσία, sed in his rebus ἀτριψία, simul ac veni ad villam, eosdem illos sermones ad Catonem Brutumque transtuli. Ecce tuæ litteræ de Varrone. nemini visa est aptior Ἀντιόχεια ratio. sed tamen velim scribas ad me, primum placeatne tibi aliquid ad illum; deinde, si placebit, hocne potissimum. Quid Servilia? jamne venit? Brutus ecquid agit, ecquando? de Cæsare quid auditur? Ego ad Nonas, quemadmodum dixi. Tu cum Pisone, si quid poteris.

CICERO ATTICO S.

17. **Q**UINTO Kalend. expectabam Roma aliquid; non quo imperassem. igitur aliquid tuis. nunc eadem illa, quid Brutus cogitet, aut, si aliquid egit, acquid a Cæsare. sed quid ista, quæ minus curo? Attica nostra quid agat, scire cupio. etsi tuæ litteræ (sed jam nimis veteres sunt) recte sperare jubent. tamen expecto recens aliquid.

CICERO ATTICO S.

18. **V**IDES, propinquitas quid habeat. nos vero conficiamus hortos. colloqui videbamur, in Tusculano cum essem; tanta erat crebritas litterarum. sed id quidem jam erit. Ego interea admonitu tuo perfecti sane argutulos libros ad Varronem: sed tamen expecto, quid ad ea, quæ scripsi ad te; primum, qui intellexeris eum desiderare a me, eum ipse homo πολυγραφώτατος numquam me laceffisset: deinde, quem ζηλοτυκῆν, nisi forte Brutum: quem si non ζηλοτυκῆν, multo Hortensium minus, aut eos, qui de republica loquuntur. plane hoc mihi explices velim: in primis, maneanne in sententia, ut
mittam

mittam ad eum, quæ scriptæ; an nihil necesse
pates, sed hæc coram.

CICERO ATTICO S.

29. **C**OMMODVM discefferat Hilarus libra-
rins IV Kal. cui dederam litteras ad te, cum
venit tabellarins cum tuis litteris pridie da-
tis: in quibus illud mihi gratissimum fuit,
quod Attica nostra rogat te, ne tristis sis,
quodque tu *ἀκύνθωνα* esse scribis. Ligaria-
nam, ut video, præclare auctoritas tua com-
mendavit. scripsit enim ad me Balbus & Op-
pius, mirifice se probare; ob eamque cau-
sam ad Cæsarem eam se orationem misisse,
hoc igitur idem tu mihi antea scripseras. In
Varrone ista causa me non moveret, ne vi-
derer *Φιλάνδοξος*: (sic enim constituebam,
neminem includere in dialogos eorum, qui
viverent:) sed, quia scribis & desiderari a
Varrone, & magni illum æstimare, eos con-
feci; & absolvi, nescio quam bene, sed ita
accurate, ut nihil posset supra, Academi-
cam omnem quæstionem libris quatuor. In
eis, quæ erant contra *ἀκαταληψίαν* præclare
collecta ab Antiocho, Varroni dedi; ad es
ipse respondeo: tu es tertius in sermone no-
stro. Si Cottam & Varronem fecissem inter

se disputantes, ut a te proximis litteris admoner; meum κωφὸν πρόσωπον effiet. Hoc in antiquis personis suaviter fit, ut & Heraclides in multis, & nos sex de Republica libris fecimus. Sunt etiam de Oratore nostri tres, mihi vehementer probati. in eis quoque ex personæ sunt, ut mihi tacendum fuerit. Crassus enim loquitur, Antonius, Catulus senex, C. Julius, frater Catuli, Cotta, Sulpicius. puero me hic sermo inducitur, ut nullæ esse possent partes meæ. Quæ autem his temporibus scripsi, Αριστοτέλειον morem habent? in quo sermo ita inducitur ceterorum, ut penes ipsum sit principatus. ita confeci quinque libros περὶ τελῶν, ut Epicurea L. Torquato, Stoica M. Catoni, περιπατητικὰ M. Pisoni darem. ἀσθηλοτύπητον id fore putaram, quod omnes illi decesserant. Hæc Academica, ut scis, cum Catulo, Lucullo, Hortensio consuléram. sane in personas non cadebant. erant enim λογικώτερα, quam ut illi de his somniasse umquam viderentur. itaque, ut legi tuas de Varrone, tamquam ἔρμαϊον arripui. aptius esse nihil potuit ad id philosophiæ genus, quo ille maxime mihi delectari videtur, measque partes; ut non sim consecutus, ut superior mea causa videatur. sunt

enim vehementer *παρα* Antiochia; quæ diligenter a me expressa, acumen habent Antiochi, nitorem orationis nostrum; si modo is est aliquis in nobis. Sed tu, dandosne putes hos libros Varroni, etiam atque etiam videbis. mihi quædam occurrunt: sed ea coram.

CICERO ATTICO S.

20. **A** CAESARE litteras accepi consolatorias, datas prid. Kal. Maj. Hispali. De urbe augenda quid sit promulgatum, non intellexi: id sane scire velim. Torquato nostra officia grata esse, facile patior: eaque augere non desinam. Ad Ligarianam de uxore Tiberonis, & privigna, neque possum jam addere, (est enim res pervulgata,) neque Tiberonem volo defendere. mirifice est enim *Φιλαίτιος*. Theatrum quidem sane bellum habuisti. ego, etsi hoc loco facillime sustentor, tamen te videre cupio. itaque, ut constitui, adero. Fratrem credo a te esse conventum. scire igitur studeo, quid egeris. De fama nihil sane laboro: etsi scripseram ad te tunc stulte; *nihil melius*. curandum enim non est. atque hoc, *in omni vita sua quemque a recta conscientia traversum unguem non oportet*

discedere. viden' quam φιλοσόφως? an tu nos frustra existimas hæc in manibus habere? δεδῆχθαι te nollem, quod nihil erat. Redeo enim rursus eodem. quidquamne me putas curare in toto, nisi ut ei ne defim? Id ago scilicet, ut iudicia videar tenere. μή γάρ αὐτοῖς. vellem tam domestica ferre possem, quam ista contemnere. Putas autem me voluisse aliquid, quod perfectum non sit? non licet scilicet sententiam suam: sed tamen quæ tum acta sunt, non possum non probare: & tamen non curare pulchre possum, sicuti facio. sed nimium multa de nugis.

CICERO ATTICO S.

21. **A**D Hirtium dederam epistolam sane grandem, quam scripseram proxime in Tusculano. Huic, quam tum mihi misisti, rescribam alias. nunc aliis malo. Quid possum de Torquato, nisi aliquid a Dolabella? quod simul ac, continuo scietis. Expectabam hodie, aut summum crās ab eo tabellarios: qui simul ac venerint, mittentur ad te. A Quinto exspecto. proficiscens enim e Tusculano XIX Kal. ut scis, misi ad eum tabellarios. Nunc, ad rem ut redeam, *inhibere* illud tuum, quod valde mihi arriserat, vehe-

menter displicet. est enim verbum totum nauticum. quamquam id quidem sciebam: sed arbitrabar sustineri remos, cum inhibere essent remiges iussi. Id non esse ejusmodi, didici heri, cum ad villam nostram navis appelleretur. non enim sustinent, sed alio modo remigant. id ab ἐποχή remotissimum est. Quare facies, ut ita sit in libro, quem admodum fuit. dices hoc idem Varroni, nisi forte mutavit. Nec est melius quidquam, quam ut Lucullus: *Sustineat currum, ut bonus saepe agitator, equosque; semperque Carneades προβολήν pugillis, & retentionem aurigæ, similem facit ἐποχήν.* Inhibitio autem remigum motum habet, & vehementiorem quidem, remigationis navem convertentis ad puppim. Vides, quanto hoc diligentius curem, quam aut de rumore, aut de Polliōne: de Pansa etiam, si quid certius; (credo enim palam factum esse:) de Critonio, si quid esset: certene de Metello & Balbino. Dic mihi, placetne tibi, primum, edere injussu meo? hoc ne Hermodorus quidem faciebat, is qui Platonis libros solitus est divulgare; ex quo, λόγοισιν Ἐρμόδωρος. quid illud? rectumne existimas cuiquam ante, quam Bruto? cui te auctore προσφωνῶ.

scripsit enim Balbus ad me, se a te quintum de Finibus librum descripsisse: in quo non sane multa mutavi: sed tamen quædam. Tu autem commode feceris, si reliquos contingeris, ne & ἀδιόρθωτα habeat Balbus, & ἔωλα Brutus. Sed hæc hæctenus, ne videar περὶ μικρὰ σκεδάζειν. etsi nunc quidem maxima mihi sunt hæc. quid est enim aliud? Varroni quidem quæ scripsi te auctore, ita propero mittere, ut jam Romam miserim describenda. ea si voles, statim habebis. Scripsi enim ad librarios, ut fieret tuis, si tu velles, describendi potestas. Ea vero continebis, quoad ipse te videam; quod diligentissime facere soles, cum a me tibi dictum est. cum autem fugit me tibi dicere, mirifice Cærellia studio videlicet philosophiæ flagrans describit a tuis: istos ipsos de Finibus habet. Ego autem tibi confirmo, (possum falli, ut humanus,) a meis eam non habere. Numquam enim ab oculis meis abfuerunt. Tantum porro aberat, ut binos scriberent; vix singulos confecerunt. Tuorum tamen ego nullum delictum arbitror, idemque te volo existimare. a me enim prætermisum est, ut dicerem, me eos exire nondum velle. Huiusquam diu de nugis? de re enim nihil habeo,

quod loquar. De Dolabella tibi assentior. coheredes, ut scribis, in Tusculano. De Cæsaris adventu, scripsit ad me Balbus, non ante Kal. Sext. De Attica optime, quod lenius ac lenius, & quod fert *εύκόλως*. Quod autem de illa nostra cogitatione scribis, in qua nihil tibi cedo; ea, quæ novi, valde probo; hominem, domum, facultates. quod caput est, ipsum non novi: sed audio laudabilia de Scrofa. etiam proxime accedit, si quid hoc ad rem: *εύγενέστερος* est etiam, quam pater. coram igitur, & quidem propenso animo ad probandum. Accedit enim, quod patrem, ut scire te puto, plus etiam, quam non modo tu, sed quam ipse scit, amo, idque & merito, & jam diu.

CICERO ATTICO S.

22. **D**E Varrone, non sine causa, quid tibi placeat, tam diligenter exquire. occurrunt mihi quædam. sed ea coram. Te autem *ἀσμενέστατα* intexui, faciamque id crebrius. proximis enim tuis litteris primum, te id non nolle, cognovi. De Marcello, scripserat ad me Cassius antea: *τὰ κατὰ μέρος* Servius. O rem acerbam! ad prima redeo. Scripta nostra nusquam malo esse, quam apud te:

se ea tum foras dari, cum utrique nostrum videbitur. Ego & librariorum tuos culpa libero, neque te accuso; & tamen aliud quiddam ad te scripseram, Cærelliam quædam habere, quæ, nisi a te, non potnerit. Balbo quidem intelligebam satisfaciendum fuisse: tantum nolebam, aut obsoletum Bruto, aut Balbo inchoatum dari. Varroni, si tibi videbitur, mittam, quid autem dubitarim, cum videro te, scies. Attributos quod appellas, valde probe. Te de prædio aviæ exerceri, moleste fero. De Bruto nostro, perodiosum: sed vita fert. mulieres autem vix satis humane, quæ inimice animo ferant, cum utraque officio parent. Tullium scribam, nihil fuit, quod appelles. nam tibi mandassem, si fuisset. nihil enim est apud eum positum nomine voti; sed est quiddam apud illum meum. id ego in hanc rem statui conferre. itaque & ego recte tibi dixi, ubi esset: & tibi ille recte negavit. sed hoc quoque ipsum continue adoriamur. Lucum hominibus non sane probo, quod est desertior; sed habet *εὐλογία*. verum hoc quoque, ut censueris; quippe qui omnia. Ego, ut constitui, adero: atque utinam tu quoque eodem die! sin quid (multa enim) utique

postredie. etenim coheredes; a quis sine te opprimi, malitia est. Alteris jam litteris nihil ad me de Attica. Sed id quidem in optima spe pono. illud accuso, non te, sed illam, ne salutem quidem. at tu & illi, & Piliæ plurimam: nec me tanten irasci indicaris. Epistolam Cæsaris mihi, si minus legisses.

CICERO ATTICO 5.

23. **A**NTEMERIDIANIS tuis litteris heri statim rescripsi; nunc respondeo vespertinis. Brutus, mallet, me arcefferet. nam & sequus erat, cum illi iter instaret & subitum & longum: & mehercule nunc, cum ita simus affecti, ut non possimus plane simul vivere, (intelligis enim profecto, in quo maxime posita sit *συμβίωσις*,) facile patiebar, nos potius Romæ una esse, quam in Tusculano. Libri ad Varronem non morabuntur. sunt enim effecti, ut vidisti: tantum librariorum menda tolluntur. de quibus Herbris scis me dubitasse: sed tu videris. item, quos Bruto mittimus, in manibus habent librarii. Mea mandata, ut scribis, explica; quamquam ista retentione omnes aut uti Trebatius: quid tu istos putas? nostri domum.

quare confice *εὐλόγως*. incredibile est, quam ego ista non curem. Omni tibi asseveratione affirmo, quod mihi credas velim, mihi majori offensionem esse, quam delectationi, possessionum meas. Magis enim doleo, me non habere, cui tradam, quam habere, qui utar. Atque illud Trebatius se tibi dixisse narrabat. Tu autem veritus es fortasse, ne ego invitus audirem. fuit id quidem humanitatis; sed, mihi crede, jam ista non curo. Quare da te in sermonem, & persequa, & confice, excita, compella, loquere, ut te cum illo Scæva loqui putes. Ne existimes eos, qui non debita confectari soleant, quod debeat, remissuros. de die tantum videto, & id ipsum bono modo.

CICERO ATTICO S.

24. Quid est, quod Hermogenes mihi Clodius, Andromenem sibi dixisse, se Ciceronem vidisse Corcyræ? ego enim audita tibi putaram. nil igitur ne ei quidem litterarum? an non vidit? facies ergo ut sciam. Quid tibi ego de Varrone rescribam? quatuor *επιθέραι* sunt in tua potestate. quod egeris, id probabo. nec tamen *αἰδέσμαι* Τρῶας, quid enim? sed ipsi quam res illa probaretur, magis verebar. sed quoniam tu suscipis, in alteram aures.

CICERO ATTICO S.

25. **D**E retentione rescripti ad tuas accurate scriptas litteras. conficies igitur, & quidem sine ulla dubitatione, aut retractatione. hoc fieri & oportet, & opus est. De Andromene, ut scribis, ita putaram. scisses enim, mihi que dixisses. Tu tamen ita mihi de Bruto scribis, ut de te nihil. quando autem illum putas? nam ego Romam pridie Idus. Bruto ita volui scribere, (sed quoniam tu te legisse scribis, fui fortasse ἀναψέσπορς,) me ex tuis litteris intellexisse, nolite eum me quasi prosequendi sui causa Romam nunc venire. Sed quoniam jam adest meus adventus, fac quæso, ne quid eum Idus impediant, quo minus suo commodo in Tusculano sit. nec enim ad tabulam eum desideraturus eram. in tali enim negotio cur tu unus non satis es? sed ad testamentum volebam: quod jam malo alio die; ne ob eam causam Romam venisse videar. Scripsi igitur ad Brutum, jam illud, quod putassem, Idibus nihil opus esse. velim ergo totum hoc ita gubernes, ut ne minima quidem re ulla Bruti commodum impediamus. Sed quid est tandem, quod perhorrescas, quia tuo periculo

jubeam libros dari Varroni ? etiam nunc si dubitas, fac ut sciamus. nihil est enim illis elegantius. Volo Varronem, præsertim cum ille desideret: sed est, ut scis,

Δενδς ἀνὴρ. τάχα κεν καὶ ἀνακτιῶν αἰτιώσῃ
 Ita mihi sæpe occurrit vultus ejus, querentis fortasse vel hoc, meas partes in his libris copiosius defensas esse, quam suas: quod mehercule non esse intelliges, si quando in Epirum veneris. nam nunc Alexionis epistolis cedimus. Sed tamen ego non despero probatum iri Varroni: & id, quoniam impensam fecimus in macrocola, facile patior teneri. sed etiam atque etiam dico, tuo periculo fiet. Quare, si addubitas, ad Brutum transeamus. est enim is quoque Antiochius. O Academiam volaticam, & sui similem, modo huc, modo illuc. Sed, quæso, epistola mea ad Varronem valdene tibi placuit? male mihi fit, si unquam quidquam tam enitar. ergo. at ego ne Tironi quidem dictavi, qui totas *περιοχὰς* persequi solet, sed Spintharo syllabatim.

CICERO ATTICO S.

26. **D**E Virgillii parte valde probo. sic ages igitur. & quidem id erit primum; proximum

Clodia. Quod si neutrum; metuo, ne turbem, & irruam in Drusum. intemperans sum in ejus rei cupiditate, quam nosti. Itaque revolvor identidem in Tusculanum. quidvis enim potius, quam ut non hac ætate absolvatur. Ego, ut tempus est nostrum, locum habeo nullum, ubi facilius esse possim, quam Asturæ. sed quia, qui mecum sunt, (credo, quod mœstitiam meam non ferunt,) domum properant; etsi poteram remanere, tamen, ut scripsi tibi, proficiscar hinc, ne relictus videar. Quo autem? Lanuvium? conor equidem in Tusculanum. sed faciam te statim certiolem. Tu litteras conficies. equidem credibile non est, quantum scribam die; quin etiam noctibus. nihil enim somni. Heri etiam effeci epistolam ad Cæsarem. tibi enim placebat: quam non fuit malum scribi, si forte opus esse putares. Ut quidem nunc est, nihil sane est necesse mittere. sed id quidem, ut tibi videbitur. mittam tamen ad te exemplum fortasse Lanuvio, nisi forte Romanam. sed cras scies.

CICERO ATTICO S.

27. **D**E epistola ad Cæsarem, nobis vero semper rectissime placuit, ut isti ante lego-

rent. aliter enim fuisset & in hos inofficiosi, & in nosmetipsos, si illum offensuri fuimus, pæne periculosi. Isti autem ingenue, mihiq; grata, quod, quid sentirent, non reticuerunt: illud vero vel optime, quod ita multa mutari voluit, ut mihi de integro scribendi causa non sit: quamquam de Parthico bello quid spectare debui, nisi quod illum velle arbitrabar? Quod enim aliud argumentum epistolæ nostræ, nisi *κολακία*, fuit? an, si ea, quæ optima putaram, suadere voluissem, oratio mihi defuisset? totis igitur litteris nihil opus est. ubi enim *ἐκτετυγμα* magnum nullum fieri possit, *ἀπότυγμα* vel non magnum molestum futurum sit; quid opus est *παραινδιγγεύειν*? præsertim cum illud occurrat, illum, cum antea nihil scripserim, existimaturum, me, nisi toto bello confecto, nihil scripturum fuisse. Atque etiam vereor, ne putet, me hoc quasi Catonis *μείλιγμα* esse voluisse. Quid queris? valde me poenitebat: nec mihi in hac quidem re quidquam magis ut vellem accidere potuit, quam quod *σπεδῆ* nostra non est probata. incidissemus etiam in illos; in eis in cognatum tuum. sed redeo ad hortos. Plane illuc te ire, nisi tuo magno commode, nolo. nihil

enim urget. Quidquid erit, operam in Faberio ponamus. de die tamen auctoris, si quid scies. Eum, qui e Cumano venerat, quod & plane valere Atticam nuntiabat, & litteras se habere aiebat, statim ad te misi.

CICERO ATTICO S.

28. **H**ORTOS quoniam hodie eras inspecturus, quid visum tibi sit, cras scilicet. De Faberio autem, cum venerit. De epistola ad Cæsarem, jurato mihi crede, non possum; nec me turpitudine deterret, etsi maxime debebat. quam enim turpis est assentatio, cum vivere ipsum turpe sit nobis? sed ut coepi, non me hoc turpe deterret. ac vellem quidem: (essem enim, qui esse debebam:) sed in mentem nihil venit. Nam, quæ sunt ad Alexandrum hominum eloquentium & doctorum suasiones, vides quibus in rebus versentur. Adolescentem, incensum cupiditate verissimæ gloriæ, cupientem sibi aliquid consilii dari, quod ad laudem sempiternam valeret, cohortantur. Ad decus non deest oratio. ego quid possum? tamen nescio quid e quercu exsculpseram, quod videretur simile simulacri. In eo quia nonnulla erant paullo mella, quam ea, quæ fiunt & facta sunt,

reprehendantur: quod me minime poenitet. si enim pervenissent istae litterae, mihi crede, nos poeniteret. Quid? tu non vides ipsum illum Aristotelis discipulum, summo ingenio, summa modestia, posteaquam Rex appellatus sit, superbum, crudelem, immoderatum fuisse? quid? tu hunc de pompa, Quirini contubernalem, his nostris moderatis epistolis laetaturum putas? Ille vero potius non scripta desideret, quam scripta non probet. Postremo, ut volet, abiit illud, quod tum me stimulabat, quod tibi dabam *πρόβλημα Αρχιμήδew*. multo mehercule magis nunc opto casum illum, quem tum timebam, vel quem libebit. Nisi quid te aliud impedit, mihi optato veneris. Nicias a Dolabella magno opere arcessitus, (legi enim litteras,) etsi invito me, tamen eodem me auctore profectus est. Hoc manu mea.

CICERO ATTICO S.

29. **C**VM quasi alias res quaererem de philologis e Nicia, incidimus in Tainam. ille de ingenio nihil nimis; modestum & frugi. Sed hoc mihi non placuit. se scire aiebat, ab eo nuper petitam Cornificiam, Q. filiam, vetulam sane, & multarum nuptiarum: non esse

esse probatum mulieribus, quod ita reperirent, rem non majorem DCCC. hoc putavi te scire oportere. De hortis ex tuis litteris cognovi, et Chryippo. in villa, ejus insulfitatem bene noram, video nihil, aut pauca mutata. balnearia tamen laudat majora: de minoribus ait hiberna effici posse. tecta igitur ambulatiuncula addenda est: quam ut tantam faciamus, quantam in Tusculano fecimus, prope dimidio minoris constabit iste loco. ad id autem, quod volumus, ἀφίδρυμα, nihil aptius videtur, quam lucus, quem ego noram: sed celebritatem nullam tum habebat: nunc audio maximam. Nihil est, quod ego malim. in hoc τὸν τύφον με πρὸς Ἰσῶν προκοφώρησον. Reliquum est, si Faberius nobis nomen illud explicat, noli quærere, quanti. Othonem vincas volo. nec tamen insanitulum illum puto. nosse enim mihi hominem videor. ita male autem audio ipsum esse tractatum, ut mihi ille emtor non esse videatur. quid enim? pateretur? sed quid argumentor? Si Faberianum explicas, emamus vel magno: sin minus, ne parvo quidem possumus. Clodiam igitur, a qua ipsa ob eam causam sperare videor, quod & multo minoris sunt, & Dolabellæ nomen jam

expeditum videtur, ut etiam representatio-
ne confidam. De hortis satis. Cras aut te,
aut causam: quam quidem futuram Faberia-
nam. sed, si poteris.

CICERO ATTICO S.

30. **C**ICERONIS epistolam tibi remisi. O te
ferreum, qui illius periculis non moveris!
me quoque accusat. eam tibi epistolam mi-
sistem. nam illam alteram de rebus gestis
eodem exemplo puto. In Cumanum hodie
misi tabellarium. ei dedi tuas ad Vestorium,
quas Pharnaci dederas. Commodum ad te
miseram Demeam, cum Eros ad me venit.
sed in ejus epistola nihil erat novi, nisi, au-
ctorem biduum. ab ea igitur, ut scribis: &
velim, confecto negotio Faberiano: quem
quidem negat Eros hodie. cras mane putata
a te colendus est. Iste autem *κολακίαι* non
longe absunt a scelere. Te, ut spero, peren-
die. Mihi, sicunde potes, erues, qui decem
legati Mummio fuerint. Polybius non nomi-
nat. ego memini Albinum consularem, &
Sp. Mummium. videor audisse ex Hortensio,
Tuditanum. sed in Libonis annali, xiv an-
nis post prætor est factus Tuditanus., quam
consul Mummus: non sane quadrat. Volo

aliquem Olympiæ, aut ubi visum, πολιτικὸν
σύλλογον, more Dicæarchi, familiaris tui.

CICERO ATTICO S.

31. **Q**UINTO Kal. mane accepi a Demea
litteras pridie datas, ex quibus aut hodie,
aut cras te expectare deberem. sed, ut opi-
ner, idem ego, qui expecto tuum adven-
tum, morabor te. Non enim puto tam expe-
ditum Faberianum negotium futurum, etiam-
si est futurum, ut non habeat aliquid moræ.
Cum poteris igitur, quoniam etiamdum abes.
Dicæarchi, quos scribis, libros sane velim
mihi mittas: addas etiam καταβάσεως. De
epistola ad Cæsarem, κέρρικα. atque id ipsum,
quod isti ajunt illum scribere, se, nisi consti-
tutis rebus, non iturum in Parthos, idem
ego suadebam in illa epistola: sin, utrum li-
beret, facere posse, auctore me. Hoc enim
ille expectat videlicet, neque est facturus
quidquam, nisi de meo consilio. Obsecro,
abjiciamus ista, & semiliberi saltem simus:
quod assequemur & tacendo, & latendo.
Sed & aggredere Othonem, ut scribis. con-
fice, mi Attice, istam rem. nihil enim aliud
reperio, ubi & in foro non sum, & tecum
esse possim. quanti autem, hoc mihi venit

in mentem. C. Albanus proximus est vicinus: is cis jugerum de M. Pillo emit, ut mea memoria est, H. S. cxv. omnia scilicet nunc minoris. Sed accedit cupiditas; in qua, præter Othonem, non puto nos ullum adversarium habituros. sed eum ipsum tu poteris movere; facilius etiam, si Canum haberes. O gulam insulsam! pudet me patris. rescribes, si quid voles.

CICERO ATTICO S.

32. **A**LTERAM a te epistolam cum hodie accepissem, nolui te una mea contentum. Tu vero age, quod scribis, de Faberio. in eo enim totum est positum id, quod cogitamus: quæ cogitatio si non incidisset, (mibi crede istuc, ut cetera,) non laborarem. quamobrem, ut facis, (istuc enim addi nihil potest,) urge, insta, perfice. Dicaearchi περί ψυχῆς utrosque velim mittas, & κατά βάσεως. τριπολιτικὸν non invenio, & epistolam ejus, quam ad Aristoxenum misit. Tres eos libros maxime nunc vellem; apti essent ad id, quod cogito. Torquatus Romæ est. misi, ut tibi daretur. Catulum & Lucillum, ut opinor, antea. His libris nova procemia sunt addita, quibus eorum uterque lauda-

tur. Eas litteras volo habeas; & sunt quaedam alia. Et, quod ad te de decem legatis scripsi, parum intellexti; credo, quia *δύο σημείων* scripseram. De C. Tuditano enim quærebam, quem ex Hortensio audieram fuisse in decem: eum video in Libonis prætorem P. Popillio, P. Rupilio consulibus. Annis XIII ante, quam prætor factus est, legatus esse potuisset? nisi admodum sero quæstus est factus: quod non arbitror. video enim curules magistratus eum legitimis annis perfacile cepisse. Postumium autem, cuius statuum in Isthmo meminisse te dicis, in iis sciebam fuisse. Is autem est, qui cum Lucullo fuit; quem tu mihi addidisti, sane ad illum *σύλλογον* personam idoneam. Videbis igitur, si poteris, ceteros; ut possimus *κοινοῦσαι καὶ τοῖς προϊώποις*.

CICERO ATTICO S.

33. **N**EGLIGENTIAM miram! semelne putas mihi dixisse Balbum & Faberium, professionem relata? quin etiam meorum iussu miseram, qui profiteretur. Ita enim oportere dicebant. Professus est Philotimus libertus. nosti credo librarium. sed scribes, & quidem confestim. Ad Faberium, ut tibi

placet, litteras misi cum Balbo autem puto te aliquid fecisse H. in Capitolio. In Virgilio mihi nulla est *δυσωρία*. Nec enim ejus causa sane debeo: &, si emere, quid erit, quod postulet? sed videbis, ne is cum sit in Africa, ut Coelius. De nomine, tu videbis cum Clodio: sed, si Plancus destinat, tum habet res difficultatem. Te ad me venire uterque nostrum cupit; sed ista res nullo modo relinquenda est. Othonem, quod speras posse vivi, sane bene narras. de estimatione, ut scribis, cum agere coeperimus; etsi nihil scripsit, nisi de modo agri. Cum Pisone, si quid poteris. Diczarchi librum accepi; & *καταβάσεων* expecto. Negotium dederis; reperiet ex eo libro, in quo sunt senatus consulta Cn. Cornelio, L. Mummiō consulibus. De Tuditano autem, quod putas, *εὐλογον* est, tum illum, quoniam fuit ad Corinthum (non enim temere dixit Hortensius) aut quaestorem aut tribunum militum; idque potius fuisse credo. tu de Antiocho scire poteris. Vide etiam, quo anno quaestor, aut tribunus militum fuerit. si neutrum quadret, in praefectis, an in contubernaliibus fuerit, modo fuerit in eo bello. De Varrone loquebamur; lupus in fabula. Venit enim ad me, & qui

dem id temporis, ut retinendus esset. Sed ego ita egi, ut non scinderem pennulam. Memini enim tuum: & multi erant, nosque imparati. Quid refert? paulo post C. Capitoneum T. Carrinate. Horum ego vix attigi pennulam; tamen remanserunt; ceciditque bellicose. Sed casu sermo a Capitone de urbe augenda. a ponte Mulvio Tiberim duci secundum montes Vaticanos; campum Martium coedificari; illum autem campum Vaticanum fieri, quasi Martium campum. Quid ais? inquam. At ego ad tabulam, ut, si recte possim, Scapulanos hortos. Cave facias, inquit. nam ista lex perferetur. vult enim Cæsar. Audire me facile passus sum. fieri autem, moleste fero. Sed tu quid ais? quamquam quid quæro? nosti diligentiam Capitonis in rebus novis perquirendis. non concedit Camillo. Facies me igitur certiore de Idibus. ista enim me res adducebat. Eo adjunxeram ceteras; quas consequi tamen bino aut triduo post facile potero. Te tamen in via confici minime volo. quin etiam Dionysio ignosco. De Bruto quod scribis, feci ut ei liberum esset, quod ad me attineret. Scripsi enim ad eum heri, Idib. [Maj.] ejus opera mihi nihil opus esse.

CICERO ATTICO S.

34. **A**STURAM veni VIII Kal. vitandi enim caloris causa, Lanuvii IIII horas acquieveram. tu velim, si grave non erit, efficias, ne ante Nonas mihi illuc veniendum sit. Id potes per Egnatium Maximum. Illud in primis, ut cum Publilio, me pæne absente, conficias: de quo quæ fama fit, scribes. *Id populus curat scilicet.* non mehercule arbitror. etenim hæc decantata erat fabula. Sed complere paginam volui. Quid plura? ipse enim adsum, nisi quid tu prorogas. Scripsi enim ad te de hortis.

CICERO ATTICO S.

35. **O**REM indignam! gentilis tuus urbem auget, quam hos biennio primum vidit; & ei parum magna visa est, quæ etiam ipsum capere potuerit. Hac de re igitur exspecto litteras tuas. Varroni, scribis, te simul ac venerit. Dati igitur jam sunt; nec tibi integrum est: huius, si scias quanto periculo tuo: aut fortasse litteræ meæ te retardarunt. Sed eas nondum legeras, cum has proximas scripsisti. Scire igitur aveo, quo modo res se habeat.

CICERO ATTICO S.

36. **D**E Bruti amore, vestraque ambulatione, etsi mihi nihil novi affers, sed idem, quod sæpe; tamen hoc audio libentius, quo sæpius: eoque mihi jucundius est, quod tu eo lætaris; certiusque eo est, quod a te dicitur.

CICERO ATTICO S.

37. **H**AS alteras hodie litteras. De Xenonia nomine, & de Epiroticis xxxix, nihil potest fieri nec commodius, nec aptius, quam ut scribis. Id erat locutus mecum eodem modo Balbus minor. Novi nihil sane, nisi Hirtium cum Quinto acerrime pro me litigasse: omnibus eum locis facere, maximeque in convivis: cum multa de me, tum redire ad patrem: nihil autem ab eo tam *ἀξιοπρίως* dici, quam alienissimos nos esse a Cæsare: fidem nobis habendam non esse: me vero etiam cavendum: (*φοβερὸν ἦν*, nisi viderem scire regem, me animi nihil habere:.) Ciceronem vero meum vexari. Sed id quidem arbitrato suo. Laudationem Porcie gaudeo me ante dedisse Leptæ tabellario, quam tuas acceperim litteras. eam tu igitur,

si me amas, curabis, si modo mittetur, isto modo mittendam Domitio & Bruto. De gladiatoribus, de cetera, quæ scribis *ἀνεπαφίερα*, facies me quotidie certiorum. Velim, si tibi videtur, appelles Balbum & Offiliam de auctione proscribenda. Equidem locutus sum cum Balbo. placebat, puto conscripta habere Offiliam omnia; habet & Balbus: sed Balbo placebat, propinquum diem, & Romæ: si Cæsar moraretur, posse diem differri. Sed is quidem adesse videtur. Totum igitur considera. placet enim Vestorio.

CICERO ATTICO S.

38. **A**NTE lucem cum scriberem contra Epicureos, de eodem oleo & opera exaravi nescio quid ad te, & ante lucem dedi. Deinde cum, somno repetito, simul cum sole experrectus essem, datur mihi epistola a sororis tuæ filio, quam ipsam tibi misi; cujus est principium non sine maxima contumelia. Sed fortasse *ἰσχυρῶς*. Est autem sic: *Ego enim non proho, quidquid non belle in te dici potest. Possit vult in me multa dici non belle, sed ea se negat approbare. Hoc quidquam pote impurius? jam cetera leges, (misi enim ad te,) judicabisque. Bruti nostri quotidiana-*

nis assiduisque laudibus, quas ab eo de nobis haberi permulti mihi resonantaverunt, commotum istam aliquando, scripsisse aliquid ad me: crede & ad te; idque ut sciam, facies: nam, ad patrem de me quid scripserit, nescio; de matre quam pie? *Volueram, inquit, ut quam plurimum tecum essem, conluci mihi domum; Et id ad te scripseram: neglexisti. Ita, minus multum una erimus. Nam ego istam domum videre non possumus: qua de causa, scis.* Hanc autem causam pater odium matris esse dicebat. nunc me iuva, mi Attice, consilio, *πάτερον δίνας τεῖχος ἔψιον*, [id est, utrum aperte hominem asperner, & respuam,] *ἢ σκολιῶς ἀπάτας*, ut enim Pindaro, sic *δίχα μοι νόος, ἀτρέκειαν εἰπεῖν*. Omnino moribus meis illud aptius, sed hoc sortasse temporibus. Tu autem, quod ipse tibi suaseris, idem mihi persuasum putato. Equidem vereor maxime, ne in Tusculano opprimar. In turba hæc essent facillora. utrum igitur Asturæ? quid, si Cæsar subito? iava me, quæso, consilio. Utar eo, quod tu decreveris.

CICERO ATTICO S.

39. **O** INCREDIBILEM vanitatem! ad

300 EPIST. AD ATTICVM

patrem, domo sibi carendum propter matrem! plena pietatis! Hic autem jam languescit, & ait sibi illum jure iratum. Sed utar tuo consilio. *καλιὰ* enim tibi video placere. Romam, ut censes, veniam, sed invitus, valde enim in scribendo hæreo. Brutum, inquis, eadem scilicet, sed nisi hoc esset, res me ista non cogeret. Nec enim inde venit, unde malle; neque diu absuit; neque ullam litteram ad me. Sed tamen scire aucto, qualis ei totius itineris summa fuerit. Libros mihi, de quibus ad te antea scripsi, velim mittas, & maxime *Φαίδρου παρασκευῶν*, & *Ἑλλάδος*.

CICERO ATTICO S.

40. **I**TANE nuntiat Brutus, illum ad bonos viros? *εὐαγγέλια*. sed ubi eos? nisi forte se suspendit. Hic autem ut stultum est? ubi igitur *Φιλοτέχνημα* illud tuum, quod vidi in Parthenone, Acham & Brutum? sed quid faciat? illud optime, *sed ne is quidem, qui omnium flagitiorum auctor, bene de nostro*. At ego verebar, ne etiam Brutus eum diligeret. Ita enim significarat illi, quas ad meas. *At vellem aliquid degustasse de fabulis*. Sed coram, ut scribis. etfi, quid me auctor es?

advolone, an maneo? equidem & in libris hæreo, & illum hic excipere nolo; ad quem, ut audio, pater hodie ad Saxa Actronoma. Mirum, quam inimicus ibat, ut ego objurgarem. Sed ego ipse *καρφύμαι*. Itaque posthac. tu tamen vide, quid de adventu meo censeas; & τὰ ἄλλα, cras si perspicui poterint, mane statim ut sciam.

CICERO ATTICO S.

41. **E**GO vero Quinto epistolam ad sororem misi. Cum ille quereretur filio cum matre bellum, & se ob eam causam domo cessurum filio diceret; dixi illum commodas ad matrem litteras, ad te nullas. Ille alterum mirabatur: de te autem suam culpam, quod sæpe graviter ad filium scripisset de tua in illum injuria. Quod autem relanguisse se dicit, ego ei, tuis litteris lectis, *σολιάς ἀπάρας* significavi me non fore. Tum enim mentio Canæ. Omnino, si id consilium placeret, esset necesse. Sed ut scribis, ratio est habenda gravitatis; & utriusque nostrum idem consilium esse debet: etsi in me graviores injuriæ, & certe notiores. Si vero etiam Brutus aliquid afferet, nulla dubitatio est. Sed coram. Magna enim res, & multæ

cautionis. Cras igitur; nisi quid a te com-
meatus.

CICERO ATTICO S.

42. **V**ENIT ille ad me, *καὶ μάλα παρηφής*
& ego, *σὺ δὲ δὴ τί σύννεος;* Rogas? inquit,
cui iter infret, & iter ad bellum, idque cum
periculosum, tum etiam turpe. Quæ vis ig-
tur, inquam? Aes, inquit, alienum: & ta-
men ne viaticum quidem. Hoc loco ego summi
quiddam de tua eloquentia. nam tacui. at
ille: sed me maxime angit avunculus. Quid-
nam? inquam. Quod mihi, inquit, iratus
est. Cur pateris? inquam. malo enim ita di-
cere, quam, cur committis? Non patiar,
inquit. causam enim tollam. Et ego, rectis-
sime quidem. Sed si grave non est, velim
scire quid sit cause. Quia, dum dubitabam
quam ducerem, non satisfaciebam matri, ita
ne illi quidem. Nunc nihil mihi tanti
est. faciam quod volunt. Feliciter velim, in-
quam, teque laudo. sed quando? nihil ad
me, inquit, de tempore, quoniam rem pro-
bo. At ego, inquam, censeo prius, quam
proficiscaris. Ita patri quoque morem gessis-
ris. Faciam; inquit, ut censes. Hic dialogus
sic conclusus est. Sed heus tu, diem meum

teis esse XIX Non. Jan. aderis igitur? Scripseram jam: ecce tibi, orat Lepidus ut veniam. Opinor augures nil habere ad templum effandum. Eatur: *ulac* odis. videbimus te igitur.

CICERO ATTICO S.

43. **E**GO vero utar prorogatione diei: tuque humanissime fecisti, qui me certiozem feceris, atque ita, ut eo tempore acciperem litteras, quo non expectarem: tuque ut ab Ladis scriberes. Sunt omnino mihi quedam agenda Romæ: sed consequemur biduo post.

CICERO ATTICO S.

44. **S**VAVES tuas litteras! etsi acerba pompa. verumtamen scire omnia non acerbum est, vel de Cotta. populum vero præclarum, quod propter malum vicinum ne Victoriæ quidem ploditur. Brutus apud me fuit; cui quidem valde placebat, me aliquid ad Cæsarem. annueram; sed pompam videret. Tu tamen ausus es Varroni dare? expecto quid iudicet. quando autem perleget? De Attica, probo. Est quiddam etiam animum levari cum spectatione, tum etiam religionis opinione & fama. Cottam mihi velim mittas.

Libonem inecum habeo, & habueram ante Cascam. Brutus mihi T. Ligarij verbis nuntiavit, quod appelleretur L. Curfidius in oratione Ligariana, erratum esse meum; sed, ut ajunt, *μημονικὸν ἀμαρτήματα*. sciebam Curfidium perneceffarium Ligariorum; sed eum video ante esse mortuum. Da igitur, quaeso, negotium Pharnaci, Antæo, Salvio, ut id nomen ex omnibus libris tollatur.

CICERO ATTICO S.

45. **F**VIT apud me Lamia post discessum tuum, epistolamque ad me attulit missam sibi a Cæsare: quæ quamquam ante data erat, quam illæ Diocharinæ, tamen plane declarabat, illum ante ludos Romanos esse venturum. in qua extrema scriptum erat, ut ad ludos omnia pararet, neve committeret, ut frustra ipse properasset. Prorsus ex his litteris non videbatur esse dubium, quia ante eam diem venturus esset; idemque Balbo, cum eam epistolam legisset, videri Lamia dicebat. Dies feriarum mihi additos video; sed quam multos, fac, si me amas, sciam. de Bæbio poteris, & de altero vicino Egnatio. Quod me hortaris, ut eos dies consumam in philisophia explicanda; currentem

rentem tu quidem: sed cum Dolabella vivendum esse istis diebus vides. Quod nisi me Torquati causa teneret, satis erat dierum, ut Puteolos excurrere possem, & ad tempus redire. Lamia quidem a Balbo (ut videbatur) audiverat, multos nummos domi esse numeratos, quos oporteret quamprimum dividere. magnum pondus argenti, præter prædia: auctionem primo quoque tempore fieri oportere. Scribas ad me velim, quid tibi placeat. Equidem, si ex omnibus esset eligendum, nec diligentior, nec officiosior, nec nostri studiosior facile delegissem Vestorio; ad quem accuratissimas litteras dedi, quod idem te fecisse arbitror. mihi quidem hoc satis videtur. Tu quid dicis? unum enim pungit, ne negligentiores esse videamur. Expectabo igitur tuas litteras.

CICERO ATTICO S.

46. **P**OLLEX quidem, ut dixerat, ad Idus Sext. ita mihi Lanuvii pridie Idus præsto fuit; sed plane pollex, non index. Cognosces igitur ex ipso. Balbum conveni. Lepta enim de sua vini curatione laborans, me ad eum perduxerat: in eo autem Lanuvino, quod Lepido tradidit, ex eo hoc primum: *Paulo*

ante acceperam eas litteras, in quibus magnopere confirmat, ante ludos Romanos. Legi epistolam: multa de meo Catone, quo sapissime legendo se dicit copiosorem factum: Bruti Catone lecto se sibi visum disertum. Ex eo cognovi cretionem Cluvii (o Vestorium negligentem!) liberam cretionem, testibus presentibus, sexaginta diebus. Metuebam ne ille arcendus esset. nunc mittendum est, ut meo jussu cernat. idem igitur Pollex. Etiam de hortis Cluvianis egi cum Balbo liberalius: se enim statim ad Cæsarem scripturum: Cluvium autem a T. Hordeonio legare & Terentiae H. S. 1000, & sepulchro, multisque rebus; nihil a nobis. Subacta quaeso Vestorium. Quid minus probandum, quam Plotium unguentarium per suos pueros omnia tanto ante Balbo; illum mihi ne per meos quidem? De Cossinio doleo; dilexi hominem. Quinto delegabo, si quid auri meo alieno superabit, & emtionibus; ex quibus mihi etiam aes alienum faciendum puto. De domo Arpini, nihil scio. Vestorium nihil est quod accuses. Jam enim obsignata hac epistola, noctu tabellarius noster venit, & ab eo litteras diligenter scriptas attulit, & exemplum testamenti.

CICERO ATTICO S.

47. **P**OSTEAQVAM *ubs te Agamemno*, non *ut venirem*, (nam id quoque fecissem, nisi Torquatus esset,) sed ut scriberem, *te- tigit*, omnia, quæ in manibus habebam, abjeci; quod iufferas, edolavi. Tu velim e Pollice cognoscas rationes nostras sumtuarias. Turpe est enim nobis, illum, qualiscumque est, hoc primo anno egere. Post moderabimur diligentius. Idem Pollex remittendus est, ut ille cernat. Plane Puteolos non fuit eundum, cum ob ea, quæ ad te scripsi, tum quod Cæsar adest. Dolabella scribit se ad me postridie Idus. O magistrum molestum! Lepidus ad me heri vesperi litteras misit Antio; nam ibi erat: habet enim domum, quam nos vendidimus: rogat magnopere, ut sim Kal. in senatu; me & sibi & Cæsari vehementer gratum esse facturum. Puto equidem nihil esse. Dixisset enim tibi fortasse aliquid Oppius; quoniam Balbus est æger. sed tamen malim venire frustra, quam desiderari, si opus esset: moleste ferrem postea. Itaque hodie Antii: cras ante meridiem, domi. Tu velim, nisi te impedivisti, apud nos pridie Kal. cum Pillia. Te spero cum Publilio con-

fecisse. Equidem Kal. in Tusculanum recurram. Me enim absente omnia cum illis transigi malo. Q. fratris epistolam ad te misi, non satis humane illam quidem respondentem meis litteris, sed tamen quod tibi satis sit, ut equidem existimo. Tu videbis.

CICERO ATTICO S.

48. **H**ERI nescio quid in strepitu videor exaudisse, cum diceres, te in Tusculanum venturum: quod utinam! iterum utinam! tuo tamen commodo. Lepta me rogat, ut, si quid sibi opus sit, accurram. Mortuus enim Babullius. Cæsar, opinor, ex uncia; etsi nihil adhuc: sed Lepta ex triente. Veretur autem, ne non liceat tenere hereditatem; *ἀλόγως* omnino, sed veretur tamen. Is igitur si accierit, accurram; sin minus, haud antequam necesse erit. Tu Pollicem, cum poteris. Laudationem Porciæ tibi misi correctam; ac eo properavi, ut si forte aut Domitii filio, aut Bruto mitteretur, hæc mitteretur. Id si tibi erit commodum, magnopere cures velim: & velim M. Varronis & Lollii mittas laudationem; Lollii utique. Nam illam legi. volo tamen regustare. quædam enim vix mihi credo legisse me.

CICERO ATTICO S.

49. **A**TTICAE primum salutem, quam equidem ruri esse arbitror. Multam igitur salutem & Pillæ. De Tigellio, si quid novi: qui quidem, ut mihi Gallus Fabius scripsit, *μὲν ψυ ἀναφέρει* mihi quandam iniquissimam, me Phamæ defuisse, cum ejus causam recepissem: quam quidem receperam contra pueros Octavios Cn. filios non libenter; sed & Phamæ causa volebam. Erat enim, si meministi, in consulatus petitione per te mihi pollicitus, si quid opus esset: quod ego perinde tuebar, ac si usus essem. Is ad me venit, dixitque, judicem operam dare sibi constituisse eo die ipso, quo de Sextio nostro lege Pompeja in consilium iri necesse erat. Scis enim dies illorum judiciorum præstitutos fuisse. respondi, non ignorare eum, quid ego deberem Sextio: quem vellet, alium diem si fuisset, me ei non defuturum. Ita tum ille discessit iratus. Puto me tibi narraisse. non laboravi scilicet, nec hominis alieni injustissimam iracundiam mihi curandam putavi. Gallo autem narraui, cum proxime Romæ fui, quid audissem; neque nominavi Balbum minorem. Habuit suum negotium

Gallus, ut scribit. Ait illum, me animi conscientia, quod Phameam destituiffem, de se suspicari. Quare tibi haestenus mando, de illo nostro, si quid poteris, exquiras; de me ne quid labores. Est bellum, aliquem libenter odiffe; quemadmodum non omnibus servire. etfi mehercule, ut tu intelligis, magis mihi isti serviunt, si observare, servire est.

CICERO ATTICO S.

50. **A**DMONITVS quibusdam tuis litteris, ut ad Cæsarem uberiores litteras mittere instituerem, cum mihi Balbus nuper in Lanuvino dixisset, se & Oppium scripsisse ad Cæsarem, me legisse libros contra Catonem, & vehementer probasse; conscripsi de his ipsis libris epistolam Cæsari, quæ deferretur ad Dolabellam: sed ejus exemplum misi ad Oppium & Balbum; scripsique ad eos, ut tum deferr. ad Dolabellam juberent meas litteras, si ipsi exemplum probassent. Ita mihi rescripserunt, nihil umquam se legisse melius, epistolamque meam jusserunt dari Dolabellæ. Vestorius ad me scripsit, ut juberem mancipio dari servo suo, pro mea parte, Heterojo cuidam, fundum Brinnianum; ut ipse ei Puteolis recte mancipio dare posset. Eum ser-

vam, si tibi videbitur, ad me mittes. Opinor enim, ad te etiam scripsisse Vestorium. De adventu Cæsaris idem, quod a te, mihi scriptum est ab Oppio & Balbo. Miror te nihil dum cum Tigellio, vel ut hoc ipsum, quantum acceperit: prorsus aveo scire, nec tamen flocci facio. Quæris, quid cogitem de obviam itione: quid censes, nisi Alfium? & quidem ad Murenam de hospitio scripseram: sed opinor cum Matio profectum. Sallustius igitur urgetur. Scripto jam superiore versiculo, Eros mihi dixit, sibi Murenam liberalissime respondisse. Eo igitur utamur. nam Silius culcitas non habet. Dida autem, opinor, hospitibus totam villam concessit.

CICERO ATTICO S.

51. AD Cæsarem quam misi epistolam, ejus exemplum fugit me tum tibi mittere; nec id fuit, quod suspicaris, ut me puderet tui, ne ridicule hemicillus: nec mehercule scripsi aliter, ac si *πρὸς ἴσον ὁμοιον*que scriberem. bene enim existimo de illis libris, ut tibi coram. itaque scripsi, & *ἀπολακνεύτως*, & tamen sic, ut nihil eum existimem lecturum libentius. De Attica nunc demum mihi est exploratum. Itaque ei de integro gratulare.

Tigellium totum mihi, & quidem quamprimum: nam pendeo animi. Narro tibi, Quintus eras. Sed ad me, an ad te, nescio. Mihi scripsit Romam VIII Kal. sed mihi, qui invitaret: etsi hercle jam Romam veniendum est, ne ille ante advolet.

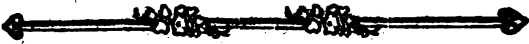
CICERO ATTICO S.

52. **O** HOSPITEM mihi tam gravem! ἀμεσημέλητον. fuit enim perjucunde. Sed cum secundis Saturnalibus ad Philippum vesperi venisset, villa ita completa militibus est, ut vix triclinium, ubi cœnaturus ipse Cæsar esset, vacaret: quippe hominum CIO CIO. Sane sum commotus, quid futurum esset postridie: ac mihi Barba Cassius subvenit: custodes dedit. Castra in agro: villa defensa est. Ille tertiis Saturnalibus apud Philippum ad horam VII. nec quemquam admisit. Rationes opinor cum Balbo. Inde ambulavit in litore. Post horam VIII in balneum: tum audivit de Mamurra: vultum non mutavit: unctus est; accubuit; ἐμετικὴν agebat. Itaque & edit & bibit ἀδεῶς; & jucunde; optare sane, & apparate: nec id solum, sed, bene cœtō, &

Condito sermone bono, &, si quaeris, libenter.

Præterea tribus tricliniis accepti *ὁ περὶ αὐτὸν* valde copiose. Libertis minus lautis, fervisque nihil deficit. Nam lautiores eleganter accepti. Quid multa? homines visi sumus. Hospes tamen non is, cui diceret, Amabo te, eodem ad me cum revertere. Semel factis est. *σπαδαῖον ἔδδεν* in sermone: *φιλόλογα* multa. Quid quæris? delectatus est, & libenter fuit. Puteolis se ajebat unum diem fore, alterum ad Bajas. Habes hospitium, sive *ἐπισαθμίαν* odiosam, mihi, dixi, non molestam. Ego paulisper hic, deinde in Tusculanum. Dolabellæ villam cum præteriret, omnis armatorum copia, dextra sinistra ad equum, nec usquam alibi hoc ex Nicia.

~~1000~~

M. TVLLII CICERONIS
EPISTOLARVM

AD

A T T I C V M
L I B E R X I V .

CICERO ATTICO S.

I. **D**EVERTI ad illum, de quo tecum mane. Nihil perditius: explicari rem non posse. Etenim si ille tali ingenio exitum non reperiebat, quis nunc reperiet? quid quaeris? perisse omnia aiebat; quod hand scio an ita sit: verum ille gaudens; affirmabatque minus diebus xx tumultum Gallicum: in sermonem se post Idus Mart. praeterquam Lepidi, venisse neminis: ad summam, non posse isthæc sic abire. O prudentem Oppiam! qui nihilo minus illum desiderat; sed loquitur nihil, quod quemquam bonum offendat. sed hæc hactenus. Tu, quaeso, quidquid novi (multa autem exspecto) scribere ne pigrere. in his, de Sexto satisne certum;

maxime autem de Bruta nostro: de quo quidem ille, ad quem divertit, Cæsarem solitum dicere, *Magni refert, hic quid velit: sed quidquid volet, valde volet*: idque eum animadvertisse, cum pro Dejotaro Niceæ diceret: valde vehementer eum visum & libere dicere: atque etiam (ut enim quidque succurrit, libet scribere) proxime, cum Sextii rogatu apud eum fuisset, expectaremque sedens, quoad vocarer, dixisse eum, *Ego dubitem quin summo in odio sim, cum M. Cicero sedeat, nec suo commodo me convenire possit? atqui si quisquam est facilis, hic est: tamen non dubito, quin me male oderit*. Hæc & ejusmodi multa. Sed ad propositum. quidquid erit non modo magnum, sed etiam parvum, scribes. equidem nihil intermittam.

CICERO ATTICO S.

2. **D**VAS a te accepti epistolæ heri. ex priore theatrum Publumque cognovi, bona signa consentientis multitudinis. plausus vero L. Cassio datus, etiam facetus mihi quidem visus est. Altera epistola de Madæro scripta, apud quem nullum *Φαλάκρωμα*, ut putas. Proceffi enim, sed minus. diutius sermone enim sum retentus. Quod autem ad

te scripseram, obscure fortasse, id ejusmodi est: aiebat, Cæsarem secum, quo tempore Sextilii rogatu veni ad eum, cum expectarem sedens, dixisse: *Ego nunc tam sim stultus, ut hunc ipsum facilem hominem, putem mihi esse amicum, cum tamdiu sedens meum commodum expectet?* Habes igitur Φαλάκρωμα, inimicissimum otii, id est, Bruti. In Tusculanum hodie; Lanuvii cras; inde Asturæ cogitabam. Piliæ paratum est hospitium: sed vellem Atticam; (verum tibi ignosco;) quarum utrique salutem.

CICERO ATTICO S.

3. **T**RANQVILLAE tuæ quidem litteræ; quod utinam diutius! nam Matus posse negabat. Ecce autem fructores nostri ad frumentum profecti, cum inanes rediissent, rumorem afferunt magnum, Romæ domum ad Antonium frumentum omne portari: τανυκόν certe: scripsisses enim. Corumbus Balbi nullus adhuc; et mihi notum nomen. bellus enim esse dicitur architectus. Ad obsequendum tu adhibitus non sine causa videris. Volunt enim nos ita putare. nescio cur non animo quoque sentiant. Sed quid hæc ad nos? odorare tamen Antonii διάθεσιν:

quem quidem ego epularum magis arbitror rationem habere, quam quidquam mali cogitare. Tu, si quid pragmaticon habes, scribe: sin minus, populi ἐπισημοσίων, & mimorum dicta perscribito. Pillæ & Atticæ salutem.

CICERO ATTICO S.

4. **N**UNC quid putas me Lanuvii? at ego te istic quotidie aliquid novi suspicor. Tument negotia. nam cum Matius, quid censes ceteros? equidem doleo, quod numquam in ulla civitate accidit, non una cum libertate rempublicam recuperatam. Horribile est, quæ loquantur, quæ minitentur. Ac vereor Gallica etiam bella; ipse Sextus quo evadat. Sed omnia licet concurrant, Idus Martiæ consolantur. Nostri autem ἤρωες, quod per ipsos confici potuit, gloriosissime & magnificentissime confecerunt. Reliquæ res opes & copias desiderant, quas nullas habemus. Hæc ego ad te, ut, si quid novi, (nam quotidie aliquid exspecto,) confestim ad me: &, si novi nihil, nostro more tamen ne patiamur intermitteri litterulas. Equidem non committam.

CICERO ATTICO S.

5. **S**PERO tibi jam esse, ut volumus, quoniam quidem *ῥοίτησας*, cum leviter commotus esses: sed tamen velim scire, quid agas. Signa bella, quod Calvena moleste fert, se suspectum esse Bruto. Illa signa non bona, si cum signis legiones veniunt e Gallia. Quid tu illas putas, quæ fuerunt in Hispania, nonne idem postulaturas? quid, quas Annius transportavit? Caninium volui, sed *μνημονικὸν ἀμάρτημα*. Ab aleatore *Φυρμὸς πολὺς*. Nam ista quidem Cæsaris libertorum conjuratio facile opprimeretur, si recta saperet Antonius. Meam stultam verecundiam, qui legari noluerim ante res prolatas, ne deserere viderer hunc rerum tumorem; cui certe si possem mederi, deesse non deberem. Sed vides magistratus, si quidem illi magistratus: vides tamen tyranni satellites in imperiis; vides ejusdem exercitus; vides in latere veteranos; quæ sunt *εὐρίκια* omnia: eos autem, qui orbis terræ custodiri non modo septi, verum etiam magni esse debebant, tantum non laudari atque amari, sed parietibus contineri. Atqui illi quoquo modo beati; civitas misera. Sed velim scire, quid ad-

ventus Octavii. num qui concursus ad eum, num quæ νεώτερισμὸς suspicio. Non puto equidem: sed tamen quidquid est, scire cupio. Hæc scripsi ad te proficiscens Astura III Idus.

CICERO ATTICO S.

6. **P**RIDIE Idus Fundis accepi tuas litteras coenans. Primum igitur melius esse: deinde meliora te nuntiare. Odiosa illa enim fuerant, legiones venire. Nam de Octavio susque deque. Exspecto quid de Mario: quem quidem ego sublatum rebar a Cæsare. Antonii colloquium cum heroibus nostris pro re nata non incommodum. sed tamen adhuc me nihil delectat præter Idus Mart. Nam, quoniam Fundis sum cum Ligure nostro, discrucior, Sextilii fundum a verberone Curtillio possideri: quod cum dico, de toto genere dico. Quid enim miserius, quam ea nos tueri, propter quæ illum oderamus? Etiamne consules & tribunos plebis in biennium, quos ille voluit? nullo modo reperio, quemadmodum possim πολιτεύεσθαι. Nihil enim tam σόλοικον, quam τυραννοκτόνας in coelo esse, tyranni facta defendi. Sed vides consules, vides reliquos magistratus, si isti magistratus:

vides languorem bonorum. Exultant lætitiâ in municipiis. Dici enim non potest, quanto opere gaudeant, ut ad me concurrant, ut audire cupiant verba mea ea de re: nec ulla interea decreta. Sic enim *πεπολιτεύμεθα*, ut victos metueremus. Hæc ad te scripsi apposita secunda mensa: plura & *πολιτικώτερὰ* postea: & tu, quid agas, quidque agatur.

CICERO ATTICO S.

7. **P**OSTRIDIE Idus Paulum in Cajeta vidi. Is mihi de Mario & de republica alia quædam sane pessima. A te scilicet nihil; nemo enim meorum. Sed Brutum nostrum audio visum sub Lanuvio. Ubi tandem est futurus? nam cum reliqua, tum de hoc scire aëo omnia. Ego e Formiano exiens xvii Kal. ut inde altero die in Puteolanum, scripsi hæc. A Cicerone mihi litteræ sane *πεπινωμένα*, & bene longæ. Cetera autem vel fingi possunt: *πῖνος* litterarum significat doctiorem. Nunc magnopere a te peto, de quo sum nuper tecum locutus, ut videas ne quid ei defit. Id cum ad officium nostram pertinet, tum ad existimationem & dignitatem; quod idem intellexi tibi videri omnino.

Si

Si ergo est, volo mense Quintili in Græciam. sint omnia facillora. Sed cum sint ea tempera, ut certi nihil esse possit, quid honestum mihi sit, quid liceat, quid expediat; quæso da operam, ut illum quam honestissime copiosissimeque tueamur. Hæc & cetera, quæ ad nos pertinebunt, ut soles, cogitabis: ad meque, aut quod ad rem pertineat, aut, si nihil erit, quod in buccam venerit, scribes.

CICERO ATTICO S.

8. **T**U me jam rebare, cum scribebas, in actis esse nostris: & ego accepi xvii Kal. In diversorolo Sinuessano tuas litteras. De Mario probe: et si doleo L. Crassi nepotem. optime tam etiam Bruto nostro probari Antonium. Nam quod Juniam scribis moderate & amice scriptas litteras attulisse, mihi Paulus dedit ad se a fratre missas: quibus in extremis erat, sibi infidias fieri; se id certis auctoribus comperisse. Hoc nec mihi placebat, & multo illi minus. Reginæ fuga mihi non molesta. Sed Clodia quid egerit, scribas ad me velim. De Byzantiis curabis, ut cetera; & Pelopem ad te arcesses. Ego,

Epist. T. IV.

- X

ut postulas, Bajana negotia, ehorumque illum, de quo scire vis, cum perspexero, tum scribam; ne quid ignores. Quid Galli, quid Hispani, quid Sextus agat, vehementer expecto. Ea scilicet tu declarabis, qui cetera. Nauseolam tibi tum causam otii dedisse facile patiebar. Videbar enim mihi legenti tuas litteras requiescere paulisper. De Bruto semper ad me omnia perscribito, ubi sit, quid cogitet: quem quidem ego spero jam tuto vel solum tota urbe vagari posse. Verumtamen.

CICERO ATTICO S.

9 DE republica multa cognovi ex tuis litteris, quas quidem multijuges accepi tempore a Vestorii liberti. Ad ea autem, quæ requiris, brevi respondebo. Primum vehementer me Cluviana delectant. Sed quod quæris, quid arcessierim Chrysiptum; tabernæ mihi duxæ corruerunt, reliquæque rimas agunt. Itaque non solum inquilini, sed mures etiam migraverunt. Hanc ceteri calamitatem vocant: ego ne incommodum quidem. O Socrates, & Socratici viri! numquam vobis gratiam referam. Dii immorta-

les, quam mihi ista pro nihilo! sed tamen ea ratio ædificandi inicitur, consulario quidem & auctore Vestorio, ut hoc damnum quæstuosum sit. Hic turba magna est, eritque, ut audio, major. Duo quidem quasi designati consules. O Dii boni! vivit tyrannis, tyrannus occidit? ejus interfecti morte lætamur, cujus facta defendimus? Itaque quam severe nos M. Curtius accusat, ut pudeat vivere: neque injuria. Nam mori millies præstitit, quam hæc pati, quæ mihi videntur habitura etiam vetustatem. Et Balbus hic est, multumque mecum: ad quem a Vetere litteræ datæ pridie Kal. Januar. cum a se Cæcilius circumfederetur, & jam teneretur, venisse cum maximis copiis Pacorum Parthum: ita sibi esse eum ereptum, multis suis amissis: in qua re accusat Volcatium. Ita mihi videtur bellum illud instare. sed Dolabella & Nicias viderint. Idem Balbus meliora de Gallia. XXI die litteras habebat; Germanos illasque nationes, re audita de Cæsare, legatos misisse ad Aurelium, qui est præpositus ab Hirtio, se, quod imperatum esset, esse facturos. Quid quæris? omnia plena pacis, aliter ac mihi Calvena dixerat.

CICERO ATTICO S.

10. **I**TANE vero? hoc meus & tuus Brutus egit, ut Lanuvii esset? ut Trebonius itineribus devils proficisceretur in provinciam? ut omnia facta, scripta, dicta, promissa, cogitata Cæsaris plus valerent, quam si ipse viveret? meministi me clamare, illo ipso primo Capitolino die, senatum in Capitolium a prætoribus vocari? Dii immortales! quæ tum opera effici potuerunt, lætantibus omnibus bonis, etiam sat bonis, fractis latronibus? Liberalia tu accusas. Quid fieri tum potuit? jam pridem perieramus. Meministine te clamare, causam perisisse, si funere elatus esset? at ille etiam in foro combustus laudatusque miserabiliter: servi que & gentes in tecta nostra cum facibus immissi. Quæ deinde? ut audeant dicere, *tunc contra Cæsaris nutum?* hæc & alia ferre non possum. Itaque γῆν πρὸ γῆς cogito. tua tamen ὑπηνέμιος. Nausea jamne plane abiit? mihi quidem ex tuis litteris conjectanti ita videbatur. Redeo ad Tebassos, Scævus, Frangones. Hos tu existimas confidere se illa habituros, stantibus nobis? in quibus plus

virtutis putarunt, quam experti sunt. Pacis isti scilicet amatores, & non latrocinii auctores? at ego cum tibi de Curtilio scripsi, Sextilianoque fundo, scripsi de Censorino, de Messala, de Planco, de Postumio, de genere toto. Melius fuit periisse illo interfecto, quod numquam accidisset, quam hæc videre. Octavius Neapolim venit XIII Kal. ibi cum Balbus mane postridie; eodemque die mecum in Cumano, illum hereditatem adiuturum, sed, ut scribis, *δοιζόμενιν* magnam cum Antonio. Buthrotia mihi tua res est, ut debet, eritque curæ. Quod quæris, jamne ad centena Cluvianum; adventare videtur: sed primo anno LXXX deterimus. Q. pater ad me gravia de filio, maxime quod matri nunc indulgeat, cui antea bene merenti fuerit inimicus. Ardentes in eum litteras ad me misit. Ille autem quid agat, si scis, neque dum Roma es profectus, scribas ad me velim; & hercule, si quid aliud. Vehementer delector tuis litteris.

CICERO ATTICO S.

II. **N**VDIVS TERTIVS dedi ad te epistolam longiorem: nunc ad ea, quæ proxi-

me. Velim mehercule, Asturæ Brutus. ἀρε-
 λασίας istorum scribis. An censebas aliter?
 equidem etiam majora exspecto. Cum equi-
 dem concionem lego, DE TANTO VIRO,
 DE CLARISSIMO CIVI, ferre non queo:
 etsi ista jam ad risum. Sed memento: sic
 alitur consuetudo perditarum concionum;
 ut nostri illi, non heroes, sed dii, futuri
 quidem in gloria sempiterna sint, sed non si-
 ne invidia, ne sine periculo quidem. Ver-
 rum illis magna consolatio, conscientia ma-
 ximi & clarissimi facti; nobis quæ? qui in-
 terfecto rege, liberi non sumus? Sed hæc
 fortuna viderit, quoniam ratio non guber-
 nat. De Cicerone, quæ scribis, jucunda
 mihi sunt; velim, fiat prospera. Quod vero
 curæ tibi est, ut ei suppeditetur ad usum
 et cultum copiose, per mihi gratum est;
 idque ut facias, te etiam rogo: De Buthre-
 tiis, & tu recte cogitas, & ego non dimitte
 istam curam. Suscipiam omnem etiam actio-
 nem; quam video quotidie faciliorem. De
 Cluviano, quoniam in re mea me ipsum di-
 ligentia vincis, res ad centena perducitur.
 Ruina rem non fecit deteriore, haud scio
 an jam fructuosiore. Hic mecum Balbus,

Hirtius, Panſa. modo venit Octavius, & quidem in proximam villam Philippi, mihi totus deditus. Lentulus Spinther hodie apud me: cras mane vadit.

CICERO ATTICO S.

12. **O**MI Attice, vereor, ne nobis Idus Mart. nihil dederint præter lætitiã, & odii pœnam ac doloris. Quæ mihi iſtinc afferuntur? quæ hic video? ὡ πράξεως καλῆς μὲν, ἀτελεῶς δέ. Scis, quam diligam Siculos, & quam illam clientelam honeſtam judicem. Multa illis Cæſar, neque me invito; etſi Latinitas erat non ferenda: verumtamen. Ecce autem Antonius, accepta grandî pecunia, fixit legem, a dictatore comitilis laſam, qua Siculi cives Romani: cujus rei, vivo illo, mentio nulla. Quid? Dejotari noſtri cauſa non ſimilis? dignus ille quidem omni regno, ſed non per Fulviam. Sexcenta ſimilia. Verum illuc referor: tam claram, tamque teſtã rem, tamque juſtam, Buthrotiam, non tenebimus aliqua ex parte? & eo quidem magis, quo iſte plura? Nobiscum hic perhonorifice & amice Octavius:

quem quidem sui Cæsarem salutabant, Philippus non; itaque ne nos quidem: quem nego posse bonum civem: ita multi circumstant, qui quidem nostris mortem minitantur. Negant hæc ferri posse. Quid censes, cum Romam puer venerit, ubi nostri liberatores tuti esse non possunt? qui quidem semper erunt clari; conscientia vero facti sui etiam beati. Sed nos, nisi me fallit, jacebimus. Itaque exire aëo, *ubi nec Pelopidarum*, inquit. Haud amo vel hõs designatos, qui etiam declamare me coegerunt; ut me apud aquas quidem acquiescere liceret. Sed hoc meæ nimix facilitatis. nam id erat quondam quasi necesse: nunc, quoquo modo res habet, non est item. Quam dudum nihil habeo, quod ad te scribam: scribo tamen, non ut delectem his litteris, sed ut eliciam tuas. Tu, si quid erit de ceteris; de Bruto utique, quidquid. Hæc conscripsi x Kal. accubans apud Vestorium, hominem remotum a dialecticis, in arithmeticis satis exercitatum.

CICERO ATTICO S.

18. **S**EPTIMO denique die litteræ mihi

reddita sunt, quæ erant a te XIII Kal. data: quibus quæris, atque etiam me ipsum nescire arbitraris, utrum magis tumultis prospectuque, an ambulatione *ἐλπιτενεί* delecter. est mehercule, ut diois, utriusque loci tanta amcenitas, ut dubitem, utra anteposenda sit.

-- ἀλλ' ἔδαιτὸς ἐπηρότα ἔργα μέμηλιν.

Ἄλλα λην μέγα πῆμα, διοτρεφές, εἰσορόωντες
Δείδιμεν. ἐν δοιῇ δὲ σαωσέμεν, ἢ ἀπαλάσθαι.

quamvis enim tu magna & mihi jucunda scripseris de D. Bruti adventu ad suas legiones, in quo spem maximam video: tamen, si est bellum civile futurum, quod certe erit; si Sextus in armis permanebit, quem permanurum esse certo scio; quid nobis faciendum est, ignoro. Neque enim jam licebit, quod Cæsaris bello licuit, neque huc, neque illuc. Quemcunque enim hæc pars perditorum lætatum morte Cæsaris putabit, (lætitiam autem apertissime tulimus omnes,) hunc in hostium numero habebit: quæ res ad cædem maximam spectat. Restat, ut in castra Sexti, aut, si forte, Bruti nos conferamus. res odiosa & aliena nostris ætatibus,

& incerto exitu belli; & nescio, quo pacto tibi ego possim, mihi tu dicere,

Τέκνον ἐμὸν, ἔτσι δέδοται πολεμῆια ἔργα,

Ἀλλὰ σύγ' ἰμερόεντα μετέρχαιο ἔργα λόγαιο.

sed hæc fors viderit, ea, quæ talibus in rebus plus, quam ratio potest. Nos autem id videamus, quod in nobis ipsis esse debet, ut, quidquid acciderit, fortiter & sapienter feramus, & accidisse hominibus meminerimus; nosque cum multum litteræ, tum non minimum Idus quoque Mart. consolentur. Suscipe nunc meam deliberationem, qua sollicitor: ita multa veniunt in mentem in utramque partem. Proficiscor, ut constitueram, legatus in Græciam? cædis impendentis periculum nonnihil vitare videor, sed casurus in aliquam vituperationem, quod reipublicæ defuerim tam gravi tempore. Sin autem mansero; fore me quidem video in discrimine, sed accidere posse suspicor, ut prodesse possim reipublicæ. Jam illa consilia privata sunt, quod sentio valde esse utile ad confirmationem Ciceronis, me illuc venire; nec alia causâ professionis mihi ulla fuit tum, cum consilium cepi legari ab Cæsare. Tota igitur hac de re, ut soles, si quid ad me

pertinere putas, cogitabis. Redeo nunc ad epistolam tuam. scribis enim esse rumores, me, ad lacum quod habeo, venditurum; minusculam vero villam utique Quinto traditurum, vel impenso pretio, quo introducatur, ut tibi Quintus filius dixerit, dotata Aquillia. Ego vero de venditione nihil cogito, nisi quid, quod magis me delectet, invenero. Quintus autem de emendo nihil curat hoc tempore. satis enim torquetur debitione dotis: in qua mirificas Egnatio gratias agit. A ducenda autem uxore sic abhorret, ut libero lectulo neget esse quidquam jucundius. Sed hæc quoque hactenus. Redeo enim ad miseram, seu nullam potius rempublicam. M. Antonius ad me scripsit de restitutione Sex. Clodii: quam honorifice, quod ad me attinet, ex ipsius litteris cognoscas: (misi enim tibi exemplum:) quam dissolute, quam turpiter, quamque ita perniciose, ut nonnumquam Cæsar desiderandus esse videatur, facile existimabis. Quæ enim Cæsar numquam neque fecisset, neque passus esset, ea nunc ex falsis ejus commentariis proferuntur. Ego autem Antonio facillimum me præbui. Etenim ille, quoniam semel in-

duxit animum, sibi licere quod vellet, fecisset nihilo minus, me invito. Itaque mearum quoque litterarum mihi tibi exemplum.

ANTONIVS CONSVL S. D.
M. CICERONI.

* OCCVPATIONIBVS est factum meis, & subita tua profectiōe, ne tecum coram de hac re agerem. quam ob causam vereor, ne absentia mea levior sit apud te. Quod si bonitas tua responderit iudicio meo, quod semper habui de te; gaudebo. A Cæsare petii, ut Sex. Clodium restitueret: impetraui. erat mihi in animo etiam tum, sic uti beneficio ejus, si tu concessisses. Quo magis labero, ut tua voluntate id per me facere nunc liceat. Quod si durio rem te ejus miseræ & afflictæ fortunæ præbes; non contendam ego adversus te. quamquam videor debere tueri commentarium Cæsaris. Sed mehercule; si humaniter, & sapienter, & amabiliter in me cogitare vis, facilem profecto te præbebis; & voles P. Clodium, in optima spe puerum repositum, existimare, non te infectatum esse, cum potuisses, amicos paternos. Patere, obsecro te, pro republica

videri gessisse similitatem cum patre ejus. Non contemseris hanc familiam. Honestius enim & libentius deponimus inimicitias reipublicæ nomine susceptas, quam contumaciæ. Me deinde sine ad hanc opinionem jam nunc dirigere puerum, & tenero animo ejus persuadere, non esse tradendas posteris inimicitias. quamquam, tuam fortunam, Cicero, ab omni periculo abesse, certum habeo; tamen arbitror, malle te quietam senectutem, & honorificam potius agere, quam sollicitam. Postremo meo jure te hoc beneficium rogo. nihil enim non tua causa feci. Quod si non impetro, per me Clodio daturus non sum; ut intelligas, quanti apud me auctoritas tua sit, atque eo te placabiliorem præbeas.

CICERO ANTONIO COS. S.

* **Q**UOD mecum per litteras agis, unam ob causam malle coram egisse. Non enim solum ex oratione, sed etiam ex vultu, & oculis, & fronte (ut ajunt) meum erga te amorem perspicere potuisses. Nam cum te semper amavi, primum tuo studio, post etiam beneficio provocatus; tum his tempo-

ribus respublica te mihi ita commendavit, ut cariorem habeam neminem. Litteræ vero tuæ, cum amantissime, tum honorificentissime scriptæ, sic me affecerunt, ut non dare tibi beneficium viderer, sed accipere a te, ita petente, ut inimicum meum, necessarium tuum, me invito servare nolles, cum id nullo negotio facere posses. Ego vero tibi istuc, mi Antoni, remitto; atque ita, ut me a te, cum his verbis scripseris, liberalissime atque honorificentissime tractatum existimem: idque cum totum, quoquo modo se res haberet, tibi dandum putarem; tum de etiam humanitati & naturæ meæ. Nihil enim unquam non modo acerbum in me fuit, sed ne paullo quidem tristius, aut severius, quam necessitas respublicæ postulavit. Accedit, ut ne in ipsum quidem Clodium meum inigne odium fuerit unquam; semperque ita statui, non esse insectandos inimicorum amicos, præsertim humiliores; nec his præfidiis nosmet ipsos esse spoliandos. Nam de puero Clodio tuas partes esse arbitror, ut ejus animum, tenerum, quemadmodum scribis, his opinionibus imbuas, ut ne quas inimicitias residere in familiis no-

Aris arbitretur. Contendi cum P. Clodio, cum ego publicam causam, ille suam defenderet. Nostras concertationes respublica dijudicavit. si viveret, mihi cum illo nulla contentio jam maneret. Quare, quoniam hoc a me sic petis, ut, quæ tua potestas est, ea neget te me invito usurum; puero quoque hoc a me dabis, si tibi videbitur: non quo aut ætas nostra ab illius ætate quidquam debeat periculi suspicari, aut dignitas mea ullam contentionem extimescat: sed ut nosmet ipsi inter nos conjunctiores simus, quam adhuc fuimus. Interpellantibus enim his inimicis, animus tuus mihi magis patuit, quam domus. Sed hæc hæc haftenus. illud extremum; ego, quæ te velle, quæque ad te pertinere arbitrabor, semper sine ulla dubitatione summo studio faciam. hoc velim tibi penitus persuadeas.

CICERO ATTICO S.

14. **I**TERA dum eadem ista mihi. coronatus Quintus noster Parilibus? Parilibus? solusne? etsi addis Lamiam; quod demiror equidem; sed scire cupio, qui fuerint alii: quam-

quam satis scio, nisi improbum neminem. Explanabis igitur hoc diligentius. Ego autem casu cum dedissem ad te litteras v x Kalend. satis multis verbis, tribus fere horis post accepi tuas, & magni quidem ponderis. Itaque joca tua plega facetiarum, de hæresi Vestoriana, & de Pherionum more Puteolano, risisse me satis, nihil est necesse scribere. πολιτικώτερα illa videamus. Ita Brutes Cassiumque defendis, quasi eos ego reprehendam: quos satis laudare non possum. rerum ego vitia collegi, non hominum. Sublato enim tyranno, tyrannida manere video. Nam quæ ille facturum non fuit, ea fiunt, ut de Clodio: de quo mihi exploratum est, illum non modo non facturum, sed etiam non passurum quidem fuisse. Sequetur Rufio Vestorians, Victor, numquam scriptus, ceteri, quis non? cui servire ipsi non potuimus, ejus libellis paremus. Nam Liberalibus quis potuit in senatum non venire? fac id potuisse aliquo modo: num, etiam cum venissemus, libere potuimus sententiam dicere? nonne omni ratione veterani, qui armati aderant, cum præsidii nos nihil haberemus, defendendi fuerunt? illam sessionem

Capito-

Capitolinam mihi non placuisse, tu testis es. Quid ergo? ista culpa Brutorum? minime illorum quidem; sed aliorum brutorum, qui se cautos ac sapientes putant: quibus satis fuit lætari; nonnullis, etiam gratulari; nullis, permanere. Sed præterita omittamus: istos omni cura præsidioque tueamur; & , quemadmodum tu præcipis, contenti Idibus Mart. simus: quæ quidem nostris amicis, divinis viris, aditum ad cælum dederunt, libertatem populo Romano non dederunt. Recordare tua, nonne meministi clamare te, omnia perisse, si ille funere elatus esset? sapienter id quidem. itaque ex eo quæ manerint, vides. Quæ scribis Kalendis Junius Antonium de provinciis relaturum, ut & ipse Gallias habeat, & utrisque dies prorogetur: licebitne decerni libere? si licuerit; libertatem esse recuperatam lætabor: si non licuerit; quid mihi attulerit ista domini mutatio præter lætitiã, quam oculis cepi justo interitu tyranni? Rapinas scribis ad Opis fieri: quas nos quoque tum videbamus. Næ nos & liberati ab egregiis viris, nec liberi sumus. Ita laus illorum est, culpa nostra. Et hortaris me, ut historias scribam? ut

colligam tanta eorum scelera, a quibus etiam nunc obfidemur? poterone eos ipsos non laudare, qui te obfiguratorẽm adhibuerunt? nec mehercule me raudusculum movet: sed homines benivolos, qualescunque sunt, grave est insequi contumelia. Sed de omnibus meis consiliis, ut scribis, existimo exploratius nos ad Kalendas Junias statuere posse: ad quas adero; & omni ope atque opera enitar, adjuvante me scilicet auctoritate tua, & gratia, & summa æquitate causæ, ut de Butyrotilis senatus consultum, quale scribis, fiat. Quod me cogitare jubes, cogitabo equidem: etsi tibi dederam superiore epistola cogitandum. Tu autem, quasi jam recuperata republica, vicinis tuis Massiliensibus sua reddis. Hæc armis, quæ, quam firma habemus, ignoro, restitui fortasse possunt, auctoritate non possunt.

CICERO ATTICO S.

15. **E**PISTOLA brevis, quæ postea a te scripta est, sane mihi fuit jucunda, de Bruti ad Antonium, & de ejusdem ad te litteris. Possent videntur esse meliora, quam ad-

huc fuerunt. Sed nobis, ubi simus, & que nam nunc nos conferamus, providendum est. O mirificum Dolabellam meum! jam enim dico meum; antea, crede mihi, subdubitabam. Magnam ἀναδεύρησιν res habet: de saxo; in crucem; columnam tollere; locum illum sternendum locare. Quid quæris? heroica: sustulisse mihi videtur simulationem desiderii, adhuc quæ serpebat in dies, & inveterata, verebar, ne periculosa nostris tyrannoctonis esset. Nunc profus assentior tuis litteris, speroque mellora: quamquam istos ferre non possum, qui, dum se pacem velle simulant, acta nefaria defendunt. Sed non possunt omnia simul. incipit res melius ire, quam putaram. nec vero discedam, nisi cum tu me id honeste putabis facere posse. Bruto certe meo nullo loco deero; idque, etiamsi mihi cum illo nihil fuisset, facerem propter ejus singularem incredibilemque virtutem. Piliæ nostræ villam totam, quæque in villa sunt, trado, in Pompejanum ipse proficiscens Kalend. Majis. Quam velim Bruto persuadeas, ut Asturæ sit.

CICERO ATTICO S.

16. **Q**VINTO Non. conscendens ab hortis Cluvianis in phaselum epicopum has dedi litteras, cum Pillæ nostræ villam ad Lucrinum, villicos, procuratores tradidissem. Ipse autem eo die in Pæti nostri tyrotarichum imminebam; perpaucis diebus in Pompejanum: post in hæc Puteolana, & Cumana regna renavigare. O loca cetera quam valde expetenda, interpellantium autem multitudine pæne fugienda! Sed ad rem ut veniam, o Dolabellæ nostri magnam ἀπιστίαν! quanta est ἀναθεώρησις? Equidem laudare eum & hortari non desisto. Recte tu omnibus epistolis significas, quid de re, quid de viro sentias. mihi quidem videtur Brutus noster jam vel coronam auream per forum ferre posse. Quis enim audeat violare, proposita cruce, aut saxo? præsertim tantis plausibus, tanta approbatione infimorum? Nunc, mi Attice, me fac ut expedias. Cupio, cum Bruto nostro affatim satisfecerim, excurrere in Græciam. magni interest Ciceronis, vel mea potius, vel mehercule utriusque, me intervenire discenti. Nam epistola Leonidæ, quam

ad me misisti, quid habet, quæso, in quo magnopere lætemur? numquam ille mihi satis laudari videbitur, cum ita laudabitur, *Quomodo nunc est.* non fidentis hoc testimonium, sed potius timentis. Herodi autem mandaram, ut mihi *ναρὰ μίτρον* scriberet: a quo adhuc nulla littera est. Vereor, ne nihil habuerit, quod mihi, cum cognoscerem, jucundam putaret fore. Quod ad Xenonem scripsisti, valde mihi gratum est. nihil enim deesse Ciceroni, cum ad officium, tum ad existimationem meam pertinet. Flammam Flaminium audio Romæ esse. ad eum scripsi, me tibi mandasse per litteras, ut de Montani negotio cum eo loquerere: & velim cures epistolam, quam ad eum misi, reddendam; & ipse, quod commodo tuo fiat, cum eo colloquere. Puto, si quid in homine pudoris est, præstaturum eum, ne pro se quodam modo dependatur. De Attica pergratum mihi fecisti, quod curasti, ut ante scirem recte esse, quam non belle fuisset.

CICERO ATTICO S.

17. **I**N Pompejanum veni v Nonas Maj. cum

pridie, ut antea ad te scripsi, Piliam in Cu-
 mano collocaviffem. Ibi mihi cœnanti litteræ
 tuæ sunt redditæ, quas dederas Demetrio
 liberto prid. Kal. in quibus multa fapienter,
 fed tamen talia, quemadmodum tute fcribe-
 bas, ut omne confilium in fortuna pofitum
 videretur. Itaque his de rebus ex tempore,
 & coram. De Buthrotio negotio, utinam
 quidem Antonium conveniam! multum pro-
 fecto proficiam. Sed non arbitrantur eum a
 Capua declinaturum. quo quidem, metuo,
 ne magno reipublicæ malo venerit; quod
 idem L. Cæfari videbatur, quem pridie Nea-
 poli affectum graviter videram. Quamobrem
 ifta nobis ad Kal. Jun. tractanda & perfici-
 enda funt. fed hactenus. Q. filius ad pa-
 trem acerbiffimas litteras mifit: quæ funt ei
 redditæ, cum veniffemus in Pompejanum:
 quarum tamen erat caput, *Aquilliam no-
 vercam non effe laturum.* Sed hoc tolera-
 bile fortaffe: illud vero? *fe ab Cæfare ha-
 buiffie omnia, nil a patre, reliqua fperare
 ab Antonio.* O perditum hominem! fed
μῆλῃσει. Ad Brutum noftrum, ad Caffium,
 ad Dolabellam epiftolas fcripsi. Earum exem-
 pla tibi mifi, non ut deliberarem, reddem-

dæne essent, (plane enim judico esse red-
 dendas,) sed quod non dubito, quin tu
 idem existimaturus sis. Ciceroni meo, mi
 Attice, suppeditabis quantum videbitur,
 meque hoc tibi onus imponere patiere. quæ
 adhuc fecisti, mihi sunt gratissima. Librum
 meum illum ἀνέκδοτον nondum, ut volui,
 perpolivi. ista vero, quæ tu contexi vis,
 aliud quoddam separatum volumen exspe-
 ctant. Ego autem (credas mihi velim) mi-
 nore periculo existimo contra illas nefarias
 partes, vivo tyranno, dici potuisse, quam
 mortuo. Ille enim, nescio quo pacto, fere-
 bat me quidem mirabiliter: nunc, quacum-
 que nos commovimus, ad Cæsaris non mo-
 do acta, verum etiam cogitata revocamur.
 De Montano, quoniam Flamma venit, vide-
 bis. puto rem meliore loco esse debere.

CICERO DOLABELLAE COS.

SVO S.

* **E**TSI contentus eram, mi Dolabella,
 tua gloria, fatisque ex ea magnam lætitiã
 voluptatemque capiebam: tamen non pos-
 sum non confiteri, cumulari me maximo

gaudio, quod vulgo hominum opinio socium me adscribat tuis laudibus. Neminem conveni; (convenio autem quotidie plurimos: sunt enim permulti optimi viri, qui valetudinis causa in his locis conveniunt; præterea ex municipiis frequentes necessarii mei;) quin omnes, cum te summis laudibus ad caelum extulerunt, mihi continuo maximas gratias agant. -Negant enim se dubitare, quin tu meis præceptis & consiliis obtemperans, præstantissimum te civem, & singularem consulem præbeas. Quibus ego quamquam verissime possum respondere, quæ facias, tuo iudicio & tua sponte facere, nec cujusquam egere consilio; tamen neque plane assentior, ne imminuam tuam laudem, si omnis a meis consiliis profecta videatur; neque valde nego. Sum enim avidior etiam, quam satis est, gloriæ. & tamen non alienum est dignitate tua, quod ipsi Agamemnoni, regum regi, fuit honestum, habere aliquem in consiliis capiendis Nestorem: mihi vero gloriosum, te juvenem consulem florere laudibus, quasi alumnum disciplinæ meæ. L. quidem Cæsar, cum ad eum ægrotum Neapolim venissem, quamquam erat oppressus totius cor-

poris doloribus, tamen ante, quam me plane salutavit, o mi Cicero, inquit, gratulor tibi, cum tantum vales apud Dolabellam, quantum si ego apud sororis filium valerem, jam salvi esse possemus. Dolabellæ vero tuo & gratulor, & gratias ago; quem quidem, post te consulem, solum possum vere consulem dicere. Dein multa de facto ac de re gesta. tum nihil magnificentius, nihil præclarior actum umquam, nihil reipublicæ salutarius: atque hæc una vox omnium est. A te autem peto, uti me hanc quasi falsam hereditatem alienæ gloriæ finas cernere, meque aliqua ex parte in societatem tuarum laudum venire patiari. quamquam, mi Dolabella, (hæc enim jocatus sum,) libentius omnes meas, si modo sunt aliquæ meæ, laudes ad te transfuderim, quam aliquam partem exhausserim ex tuis. Nam cum te semper tantum dilexerim, quantum tu intelligere potuisti; tum his tuis factis sic incensus sum, ut nihil umquam in amore fuerit ardentius. Nihil est enim, mihi crede, virtute formosius, nihil pulchrius, nihil amabilius. Semper amavi, ut scis, M. Brutum, propter ejus summum ingenium, suavissimos mores,

singularem probitatem atque constantiam ;
 tamen Idibus Mart. tantum accessit ad amo-
 rem , ut mirarer locum fuisse augendi in eo ,
 quod mihi jampridem cumulatam etiam vi-
 debatur. Quis erat , qui putaret ad eum amo-
 rem , quem erga te habebam , posse aliquid
 accedere ? tantum accessit , ut mihi nunc de-
 nique amare videar , antea dilexiffe. Quare
 quid est , quod ego te hortor , ut dignitati &
 gloriæ servias ? proponam tibi claros viros ,
 quod facere solent , qui hortantur ? nemi-
 nem habeo clarorem , quam te ipsum. Te
 imitare oportet , tecum ipse certes. ne licet
 quidem tibi jam , tantis rebus gestis , non
 tui similem esse. Quod cum ita sit , horta-
 tio non est necessaria ; gratulatione magis
 utendum est. Contigit enim tibi , quod haud
 scio an nemini , ut summa severitas animad-
 versionis non modo non invidiosa , sed etiam
 popularis esset , & cum bonis omnibus , tum
 infimo cuique gratissima. Hoc si tibi fortu-
 na quadam contigisset , gratularer felicitati
 tuæ : sed contigit magnitudine cum animi ,
 tum etiam ingenii , atque consilii. Legi enim
 concionem tuam. nihil illa sapientius. ita
 pedetentim tum accessus a te ad causam fa-

Et, tum recessus, ut res ipsa maturitatem tibi animadvertendi omnium concessu daret. Liberasti igitur & urbem periculo, & civitatem metu: neque solum ad tempus maximam utilitatem attulisti, sed etiam ad exemplum. Quo facto, intelligere debes, in te positam esse rempublicam, tibi que non modo tuendos, sed etiam ornandos illos viros, a quibus initium libertatis profectum est. Sed his de rebus coram plura propediem, ut spero. Tu, quoniam rempublicam nosque conservas, fac, ut diligentissime te ipsum, mi Dolabella, custodias.

CICERO ATTICO S.

18. **S**AEPIUS me jam agitas, quod rem gestam Dolabellæ nimis in cœlum videar efferre. Ego autem, quamquam sane probo factum, tamen ut tanto opere laudarem, adductus sum tuis & unis & alteris litteris. Sed totum se a te abalienavit Dolabella, ea de causa, qua me quoque sibi inimicissimum reddidit. O hominem pudentem! Kal. Jan. debuit; adhuc non solvit, præsertim cum se maximo ære alieno Faberii manu liberarit,

& opem ab eo petierit. licet enim joculari, ne me valde conturbatum putes. Atque ego ad eum IIIX Idus litteras dederam bene mane: eodem autem die tuas litteras vesperi acceperam in Pompejano, sane celeriter, tertio abs te die. Sed, ut ad te eo ipso die scripseram, satis aculeatas ad Dolabellam litteras dedi; quæ si nihil profecerint, puto fore, ut me præsentem non sustineat. Albianum te confecisse arbitror. De Patulciano nomine, quod mihi suppeditatus es, gratissimum est, & simile tuorum omnium. Sed ego Erotem, ad ista expedienda factum, mihi videbar reliquisse; cujus non sine magna culpa vacillarunt. sed cum ipso videro. De Montano, ut sæpe ad te scripsi, erit tibi tota res curæ. Servius proficiscens, quod desperanter tecum locutus est, minime miror; neque ei quidquam in desperatione concedo. Brutus noster, singularis vir, si in senatum non est Kalend. Junis venturus, quid facturus sit in foro, nescio. sed hoc ipse melius. Ego ex his, quæ parari video, non multum Idibus Martiis profectum judico. itaque de Græcia quotidie magis & magis cogito. Nec enim Bruto meo, exillum, ut scribis ipse,

meditanti, video quid prodesse possim. Leonidæ me litteras non satis delectarunt. De Herode tibi assentior. Sausseji legisse vellem. Ego ex Pompejano VI Idus Maj. cogitabam.

CICERO ATTICO S.

19. **N**ON. Maj. cum essem in Pompejano, accepi binas a te litteras, alteras sexto die, alteras quarto. ad superiores igitur prius. Quam mihi jucundum, opportune tibi Bar-næum litteras reddidisse. Tu vero cum Cas-fio, ut cetera. Quam commode autem, quod id ipsum, quod me mones, quatrinduo ante ad eum scripseram, exemplumque mexrum litterarum ad te miseram! Sed cum Dolabel-læ *ἀριστία* (sic enim tu ad me scripseras) magna desperatione affectus essem; ecce tibi & Bruti, & tuæ litteræ. ille exilium meditari. nos autem alium portum propiorem huic ætati videbamus; in quem malle equidem perveni, florente Bruto nostro, constituta-que republica. Sed nunc quidem, ut scribis, non utrum vis. Assentiris enim mihi, nostram ætatem a castris, præsertim civilibus,

abhorrere. Antonius ad me tantum de Clodio rescripsit, meam lenitatem & clementiam & sibi esse gratam, & mihi voluptati magnæ fore. Sed Pansa furere videtur de Clodio, itemque de Dejotaro; & loquitur severe, si velis credere. Illud tamen non belle, ut mihi quidem videtur, quod factum Dolabellæ vehementer improbat. De coronatis, cum sororis tuæ filius a patre accusatus esset, rescripsit, se coronam habuisse honoris Cæsaris causa; posuisse luctus gratia: postremo, se libenter vituperationem subire, quod amaret etiam mortuum Cæsarem. Ad Dolabellam, quemadmodum tibi dicit placere, scripsi diligenter. ego etiam ad Siccam. tibi hoc oneris non impono. nolo te illum iratum habere. Servii orationem cognosco; in qua plus timoris video, quam consilii. sed quoniam perterriti omnes sumus, assentior Servio. Publilius tecum tricatus est. huc enim Cærellia missa ab istis est legata ad me; cui facile persuasi, mihi id, quod rogaret, ne licere quidem, non modo non lubere. Antonium si videro, accurate agam de Buthroto. Venio ad recentiores litteras: quamquam de Servio jam re-

scripsi, me facere magnam *πράξιν* Dolabellæ. mihi mehercule ita videtur, non potuisset major tali re, taliq̄ tempore. sed tamen, quidquid ei tribuo, tribuo ex tuis litteris. Tibi vero assentior, majorem *πράξιν* ejus fore, si mihi, quod debuit, dissolverit. Brutus, velim; sit Asturæ. Quod autem laudas me, quod nihil ante de profectioe constitutam, quam, ista quo evasura sint, videro; muto sententiam. neque quidquam tamen ante, quam te videro. Atticam meam gratias mihi agere de matre gaudeo: cui quidem ego totam villam cellamque tradidi; eamque cogitabam v. Idus videre. tu Atticæ salutem dices. nos Piliam diligenter tuebitur.

CICERO ATTICO S.

20. **E** POMPEJANO navi advectus sum in Luculli nostri hospitium VI Idus, hora fere III; egressus autem e navi, accepi tuas litteras, quas tuus tabellarius in Cumanum attulisse dicebatur, Nonis Maj. datas; a Lucullo postridie eadem fere hora, qua veni, VII Idus Lanuvio datas. Audi igitur ad o-

mnes. Primum, quæ de re mea gesta & in
 solutione, & in Albiano negotio, grata. De
 tuo autem Buthroto, cum in Pompejano ef-
 fem, Misenum venit Antonius: inde ante
 discessit, quam illum venisse audissem: a
 quo in Samnium. Vide, quid speres. Romæ
 igitur de Buthroto. L. Antonii horribilis con-
 cio, Dolabellæ præclara. Jam vel sibi habeat
 nummos, modo numeret Idibus. Tertullæ
 nollem abortum. tam enim Cassii sunt jam,
 quam Bruti ferendi. De regina velim, atque
 etiam de Cæsare illo. Persolvi primæ episto-
 læ: venio ad secundam. De Quintis, Bu-
 throto, cum venero, ut scribis. Quod Cice-
 roni suppeditas, gratum. Quod errare me
 putas, qui rempublicam putem pendere e
 Bruto; sic se res habet. Aut nulla erit, aut
 ab isto istisve servabitur. Quod me hortaris,
 ut scriptam concionem mittam; accipe a
 me, mi Attice, *καθολικὸν θεώρημα* earum
 rerum, in quibus satis exercitati sumus. Ne-
 mo unquam neque poëta, neque orator fuit,
 qui quemquam meliorem, quam se, arbi-
 traretur. Hoc etiam malis contingit. quid
 tu Bruto putas, & ingenioso, & erudito?
 de quo etiam experti sumus nuper in edicto.

scripseram rogatu tuo. meum mihi placebat,
 illi suum. Quin etiam, cum, ipsius preci-
 bus pæne adductus, scripsssem ad eum de
 optimo genere dicendi, non modo mihi, sed
 etiam tibi scripsit, sibi illud, quod mihi pla-
 ceret, non probari. Quare sine, quæso, sibi
 quemque scribere: *Suam cuique sponsam,*
mihî meam; suum cuique amorem, mihî
meum. non scite. hoc enim Attilius, poëta
 durissimus. Atque utinam liceat isti concio-
 nari! cui si esse in urbe tuto licebit, victi-
 mus. Ducem enim novi belli civilis aut ne-
 mo sequetur, aut il sequentur, qui facile
 vincantur. Venio ad tertiam. Gratas fuisse
 meas litteras Bruto & Cassio gaudeo. Itaque
 his rescripsi. Quod Hirtium per me melio-
 rem fieri volunt; do equidem operam; &
 ille optime loquitur: sed vivit habitatque
 cum Balbo, qui item bene loquitur. quid
 credas, videris. Dolabellam valde placere
 tibi video; mihi quidem egregie. Cum Pan-
 sa vixi in Pompejano. is plane mihi proba-
 bat, se bene sentire, & cupere pacem. Cau-
 sam armorum quæri plane video. Edictum
 Bruti & Cassii probo. Quæris, ut fuscipiam
 cogitationem, quidnam istis agendum pu-

tem: confilia temporum sunt; quæ in horas commutari vides. Dolabellæ & prima illa actio, & hæc contra Antonium concio mihi profecisse permultum videtur. prorsus ibat res. Nunc autem videmur habituri duces: quod unum municipia, bonique desiderant. Epicuri mentionem facis, & audes dicere, μή πολιτεύεσθαι? non te Bruti nostri vulticulus ab ista oratione deterret? Quintus filius, ut scribis, Antonii est dextella. per eum igitur, quod volumus, facile auferemus. exspecto, si, ut putas, L. Antonius produxit Octavium, qualis concio fuerit. Hæc scripsi citatim. statim enim Cassii tabellarius. eram continuo Piliam salutaturus: deinde ad epulas Vestorli navicula. Atticæ plurimam salutem.

CICERO ATTICO S.

21. **C**VM paullo ante dedissem ad te Cassii tabellario litteras, v Idus venit noster tabellarius, & quidem, portentis simile, sine tuis litteris. Sed cito conjeci, Lanuvii te fuisse. Eros autem festinavit, ut ad me litteræ Dolabellæ perferrentur, non de re

mea, (nondum enim meas acceperat,) sed rescriptit ad eas, quarum exemplum tibi miseram, sane luculente. Ad me autem, cum Cassii tabellarium dimissem, statim Balbus. O dii boni, quam facile perspiceres timere otium! & nosti virum, quam testus: sed tamen Antonii consilia narrabat; illum circumire veteranos, ut acta Cæsaris sancirent, idque se facturos esse jurarent, ut rata omnes haberent; eaque Duumviri omnibus mensibus inspicerent. Questus est etiam de sua invidia; eaque omnis ejus oratio fuit, ut amare videretur Antonium. Quid quaeris? nihil sinceri. mihi autem non est dubium, quin res spectet ad castra. Acta enim illa res est animo virili, consilio puerili. Quis enim hoc non vidit, regni heredem relictum? quid autem absurdus, *hoc metuere, alterum in metu non ponere?* quin etiam hoc ipso tempore multa *ὑποσόλοιμα*. Pontii Neapolitanum a matre tyrannoctoni possideri? Legendus mihi sapius est Cato major, ad te missus. Amariorem enim me senectus facit. stomachor omnia. sed mihi quidem *βελωταί* viderint juvenes. Tu mea curabis, ut curas. Hæc scripsi, seu dictavi, apposita secunda

mensa, apud Vestorium. postridie apud Hir-
 thum cogitabam: & quidem περιέλοιπον. sic
 hominem traducere ad optimates paro. λῆρος
 τῶν, nemo est istorum, qui otium non ti-
 met. Quare talaria videamus. quidvis enim
 potius quam castra. Atticæ salutem pluri-
 mam velim dicas. Exspecto Octavii concio-
 nem, &, si quid aliud; maxime autem, co-
 quid Deidabella tinniat: an in meo nomine
 tabulas novas fecerit.

CICERO ATTICO S.

22. CERTIORA Pilla factus, mitti ad te
 Idibus tabellarias, statim hoc nescio quid
 exaravi. Primum igitur scire te volui, me
 hinc Arpinum XVI Kalend. Jun. eo igitur
 mittes, si quid erit posthac; quamquam ipse
 jam jamque adero. Cupio enim ante, quam
 Romam venio, odorari diligentius, quid futu-
 rum sit. quamquam vereor, ne nihil conje-
 ctura aberrem. minime enim obscurum est,
 quid illi moliantur, (mens vero discipulus,
 qui hodie apud me cœnat, valde amat illum,
 quem Brutus noster sauciavit,) &, si que-

ris, (perspexi enim plane,) timent otium: *ὑπόθεσιν* autem hanc habent, eamque præ se ferunt, virum clarissimum interfectum; totam rempublicam illius interitu perturbatam: irrita fore, quæ ille egisset, simul ac desistemus timere: clementiam illi malo fuisse; qua si usus non esset, nihil ei tale accidere potuisse. Mihi autem venit in mentem, si Pompejus cum exercitu firmo veniat, quod est *σβλογον*, certo fore bellum. Hæc me species cogitatioque perturbat. neque enim, quod tibi tum licuit, nobis nunc licebit. nam aperte lætati sumus. deinde habent in ore, nos ingratos. Nullo modo licebit, quod tum & tibi licuit, & multis. *Φαιναπροσωπήσειον* ergo, & *ιτέον* in castra? milles mori melius, huic præsertim ætati. Itaque me Idus Mart. non tam consolantur, quam antea. Magnum enim mendum continent. et si illi juvenes

Ἄλλοις ἐν ἐσθλαῖς τὸν δ' ἀποθάνου ψόγον.

Sed, si tu melius quippiam speras, quod & plura audis, & interes consiliis, scribas ad me velim, simulque cogites, quid agendum nobis sit super legatione vetiva. Equi-

mensa, apud Vestaliam. patriam apud His-
 tium capitebam: & quidem reversurus. In
 hancem traducere ad optimates pare. In
 velle nemo est istum, qui etiam non t
 sunt. Quare tabaria videamus. quidvis est
 patris quam contra. Attice salutem pl
 nam velim dicam. Exspecto Octavii coe
 nam, &, si quid aliud; maxime autem, o
 qui Dolabella timet: an in sacro non
 tabulis veras faceret.

CICERO ATTICO S.

CERTIORA Pilia factus, mitti ad
 Insuper tabellarios, statim hoc nescio qui
 exaravi. Primum igitur scire te volui, in
 hinc Arpisum XVI Kalend. Jun. eo igitur
 mittes, si quid erit posthac; quamquam ipse
 jam jamque adero. Cupio enim ante, quam
 Romam venio, odorari diligentius, quid factu
 rum sit. quamquam vereor, ne nihil cogit
 &ura aberrem. minime enim obsequi
 quid isti moliantur. Memorem
 qui hodie apud
 quem B

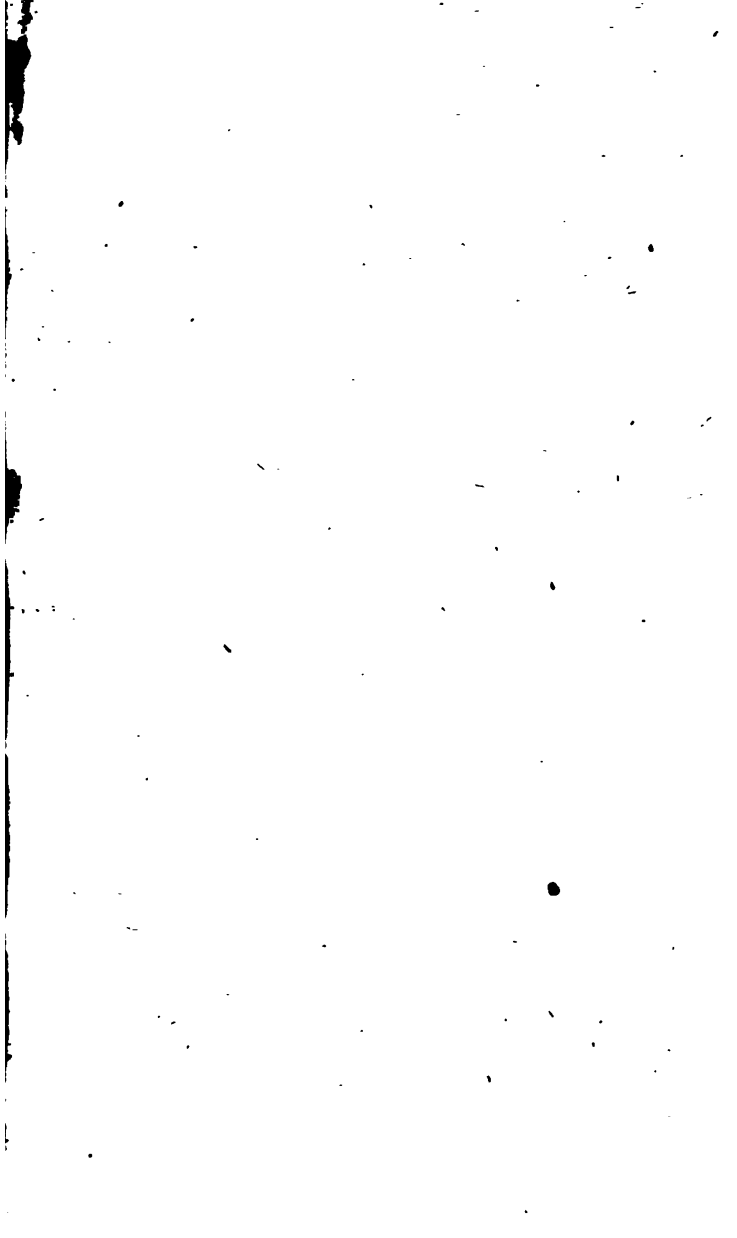
ris, (perspexi enim plane,) timent otium:
ὑπόθεσιν autem hanc habent, eamque præ se
 ferunt, virum clarissimum interfectum; to-
 tam rempublicam illius interitu perturba-
 tam: irrita fore, quæ ille egisset, simul ac
 desistemus timere: clementiam illi malo
 fuisse; qua si usus non esset, nihil ei tale
 accidere potuisse. Mihi autem venit in men-
 tem, si Pompejus cum exercitu firmo ve-
 niat, quod est *σβλογον*, certo fore bellum.
 Hæc me species cogitatioque perturbat. ne-
 que enim, quod tibi tum licuit, nobis nunc
 licebit. nam aperte lætati sumus. deinde ha-
 bent in ore, nos ingratos. Nullo modo lice-
 bit, quod tum & tibi licuit, & multis.
Φαιναπροσωπήθειον ergo, & *ιτέον* in castra?
 millies mori melius, huic præsertim ætati.
 Itaque me Idus Mart. non tam consolantur,
 quam antea. Magnum enim mendum conti-
 nent. etsi illi juvenes

λογον.

quod &
 scribas ad
 id agen-
 Equi:

dem in his locis numerus a multis, ne in fo-
rum Kalendis. Dicitur enim occulte mi-
llas ad eam diem comparati, & quidem in
illis, qui nulli videntur ubiis typis, quam
in tempore, facta.

dem in his locis moneor a multis, ne in senatu Kalendis. Dicuntur enim occulte milites ad eam diem comparati, & quidem in istos; qui mihi videntur ubivis tutius, quam in senatu, fore.

